

Riksdagens protokoll

2010/11:88

Torsdagen den 14 april

Kl. 12.00 – 20.39

Protokoll
2010/11:88

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 8 april.

2 § Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Tredje vice talmannen meddelade att *Julia Kronlid* (SD) skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 18 april, varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för *Stellan Bojerud* (SD).

3 § Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Håkan Juholt* (S) avsagt sig uppdraget som suppleant i Utrikesnämnden.

Kammaren biföll denna avsägelse.

4 § Anmälan om kompletteringsval till Utrikesnämnden

Tredje vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält *Håkan Juholt* som ledamot i Utrikesnämnden och *Peter Hultqvist* som suppleant i Utrikesnämnden.

Tredje vice talmannen förklarade valda till

ledamot i Utrikesnämnden
Håkan Juholt (S)

suppleant i Utrikesnämnden
Peter Hultqvist (S)

5 § Anmälan om ordförande i utskott

Tredje vice talmannen anmälde att *Peter Hultqvist* (S) valts till ordförande i försvarsutskottet från och med den 12 april.

6 § Meddelande om namnändring

Tredje vice talmannen meddelade att *Linda Andersson* (M) skulle ändra namn till *Linda Arvidsson Wemmert* från och med den 30 april.

7 § Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
2010/11:99 till finansutskottet
2010/11:100
Förslagspunkt 1 till finansutskottet
Förslagspunkt 2–11 till konstitutionsutskottet
Propositionen i övrigt till finansutskottet
2010/11:109 till finansutskottet
2010/11:112 till utrikesutskottet
2010/11:113 till utbildningsutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för prop. 2010/11:99 och 100 skulle förlängas till *onsdagen den 4 maj*.

Skrivelser
2010/11:102 till finansutskottet
2010/11:108 till skatteutskottet

8 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2010/11:FPM90 Meddelande om utvärdering av EU:s återtagandeavtal *KOM(2011)76* till utrikesutskottet
2010/11:FPM92 Energieffektiviseringsplan 2011 *KOM(2011)109* till näringsutskottet
2010/11:FPM93 Förordning om handelspolitiska rättsakter (Trade Omnibus) *KOM(2011)82* till näringsutskottet

Föredrogs
finansutskottets utlåtande 2010/11:FiU44
Grönbok om offentlig upphandling (KOM(2011)15).

*Grönbok om offentlig
upphandling*

Anf. 1 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHANSSON (M):

Fru talman! Detta utlåtande handlar om en modernisering av EU:s politik för offentlig upphandling och har sitt sikte på 2020-strategin för smart och hållbar tillväxt. Finansutskottets del i detta är att vi har möjlighet att yttra oss inför det kommande lagstiftningsförslag som ska finnas på plats senast 2012 och som nu brett går runt för åsiktsinhämtning.

Från kommissionens sida poängteras att offentlig upphandling och de medel som satsas måste vara så effektiva som möjligt och att upphandlingsmarknader i EU måste förbli öppna.

Det här är två mycket viktiga punkter som vi ser det. Sverige är ett litet land långt upp i norr som har som affärsidé att konkurrera med andra länder för att kunna sälja sina varor och tjänster på andra marknader än enbart den egna.

Då gäller det att själv inte bli protektionistisk, för baksidan av det myntet är att vi ska berätta för andra länder varför inte de ska kunna sälja sina varor och tjänster i Sverige medan vi ska kunna sälja våra tjänster och produkter i deras länder. Ett sådant ställningstagande vore förödande. Därför är vi glada för att kommissionen trycker på att upphandlingsmarknader i Europa ska förbli öppna.

En punkt som vi trycker extra mycket på i svaret är effektiviteten. För oss handlar det om att jobba smart för att minska ”krånglet”, för företag ska vilja och kunna svara på förfrågningar. Då får man fler företag att vilja delta och det skapar större möjligheter.

Det handlar också om att de som upphandlar ska bli duktiga på att precisera vad det är de vill köpa: användning, funktion och kvalitet. Ibland biter man sig själv i svansen genom att tänka detaljer och att tänka billigt, vilket kan bli kostsamt, precis som det kan bli fel beställning genom att man ställer fel frågor.

Ett exempel på skillnaden mellan att göra en upphandling som man tror är bra, men som kan bli helt fel, och att göra en upphandling som kan bli långt mycket bättre än vad man tänkt handlar om att använda sig av rätt metod. Jag vill ta ett exempel för att visa vad jag menar.

Jag tänker mig att man ska anlägga en väg. I stället för att ta in anbud på en väg som ska uppfylla en viss funktion, till exempel hållbarhet och vägens användningsområde, förekommer det upphandlingar där man i detalj börjar beskriva vilket material som vägen ska bestå av, hur många arbetstimmar det får ta och hur de olika bärslagren ska utformas. Det man då gör är att man utestänger nya möjligheter.

När man blir för detaljerad utgår man från det man vet och låser sig vid det. I stället vore det smartare att arbeta utifrån perspektivet att det kan finnas okända lösningar som inte prövats. Därför välkomnar vi såväl innovationer som funktioner. Man missar helt nya arbetsmetoder och nya material genom att begränsa sig. Det kan leda till fördyrade upphandlingar och sämre lösningar i stället för nya lösningar med nytt material, längre hållbarhet och i slutändan lägre pris.

Att ställa rätt krav, fru talman, handlar om att inte låsa fast sig. Därför har vi valt att själva också svara väldigt brett då vi tror att detaljriktighet är begränsande. Det är också därför vi i detta betänkande har valt att lämna en motivreservation med syftet att utgångspunkten för denna översyn ska utgöras av innehållet i ILO 94.

Vi menar att det är alltför detaljerat för att skriva i ett svar på en grönbok och att det skulle begränsa snarare än ge svar på rätt sätt. Samhället förändras, ILO 94 är från 1949. Vi tror att det är en begränsning att lägga in ett paket som är klart i ett öppet tänkande.

En del i våra skrivningar handlar också om att små och medelstora företag ska kunna konkurrera och möta de stora drakarna för att bredda antalet företag som deltar i offentlig upphandling. Vi tycker att det är viktigt att kommissionen funderar på hur man ska hitta lösningar för ett brett deltagande såväl som att skapa möjligheter för att ställa krav på kvalitet, miljö och sociala hänseenden, det vill säga när de syftar rätt. Vi ser fram emot att följa arbetet i kommissionen och att hitta nya möjligheter för framtiden.

Anf. 2 MARIE NORDÉN (S):

Fru talman! Varje år köper stat, kommuner och landsting varor och tjänster för runt 500 miljarder kronor. Regelverket för offentlig upphandling är en fråga som ständigt diskuteras, inte minst bland politiska företrädare på kommunal, landstingskommunal och statlig nivå, men också bland de företag som vill vara med och lägga anbud.

Ofta möter jag en frustration över de begränsningar som i dag finns eller de brister på möjligheter att ställa vettiga krav som ger den måluppfyllelse som vi faktiskt vill ha enligt vår lagstiftning. Det kommer krav på förändring och förbättring. Nästan alltid, om vi pratar arbetsmiljö, handlar det om att EU:s lagstiftning inte lämnar något utrymme för att ställa högre krav, till exempel vad gäller kollektivavtal.

Nu är det så att forskare har tittat närmare på just den här frågan. Bland annat forskare på Svenska institutet för europapolitiska studier menar att vi inte nyttjar det utrymme som finns i dag i EU:s direktiv, att Sverige i princip är sämst i klassen på att ställa sociala krav vid upphandling. Till exempel i Danmark kräver myndigheterna att leverantörer betalar lön enligt kollektivavtal och i Finland föreskriver upphandlingslagen direkt att entreprenören ska följa ”åtminstone de minimivillkor för ett anställningsförhållande som enligt Finlands lag och bestämmelser i kollektivavtal skall iaktas i ett likartat arbete”.

I Sverige har vi en regering som väljer att inte ens titta på möjligheterna. Det är bara att beklaga att man väljer att inte använda det utrymme som finns och att den borgerliga regeringen inte ser behovet av att ställa just de här kraven, som inte är mer komplicerade än att det handlar om vettiga arbetsvillkor, löner och arbetstider, att man väljer att inte se problemet med social dumpning och att faktiskt inte se konsekvenserna av att företag konkurrerar på olika villkor. Det finns osjysta företag som tar chansen att inte använda rätt spelregler.

Nu ska vi lämna ett yttrande till kommissionen om en modernisering av EU:s politik för offentlig upphandling. Det är det regelverk som sätter villkoren för vår nationella lagstiftning. Då är det uppenbart att vi behöver en bättre gemensam politik som tydligare ställer krav på en god

arbetsmiljö. Vi är medvetna om att det finns skillnader mellan olika länder som kan innebära tolkningssvårigheter och även tillämpningsproblem på grund av att modellen på arbetsmarknaden ser olika ut i olika länder. Det är också därför vi föreslår att kommissionen använder sig av innehållet i ILO:s konvention 94.

Konventionen slår fast att offentliga upphandlingar ska innehålla klausuler som garanterar arbetstagare löner, arbetstider och andra villkor som inte är mindre förmånliga än de som finns i kollektivavtal för arbete av samma slag i den bransch och i det område där arbetet utförs.

Fru talman! Det finns de som vill hävda att en konvention från 1949 skulle vara inaktuell och inte relevant på dagens arbetsmarknad. De kunde inte ha mer fel. ILO:s expertkommitté gjorde 2008 en grundlig analys av konvention 94 och konstaterade att den fortfarande fyller en viktig funktion. Offentlig upphandling är fortfarande en viktig del av världens bnp. Den står för 15 procent av världens totala bnp. I Europa är siffran 16 procent, och i vissa utvecklingsländer är den upp mot 50 procent. Den risk som fanns 1949 finns fortfarande, nämligen att lägsta anbud vid anbudskonkurrens kanske kan ge sådana arbetsgivare som betalar de lägsta lönerna, inte tillhandahåller olycksfallsförsäkring eller säkerhetsutrustning för sina anställda, har den största andelen grå arbetskraft för vilka inga sociala avgifter eller skatt betalas in och i praktiken står utan skydd.

ILO:s expertkommitté konstaterar också att de observationer som gjordes för mer än 60 år sedan är än mer relevanta i dag. Det finns inte heller enligt dem någon konflikt mellan kraven enligt ILO:s konvention 94 och de regler som ingår i EU:s två upphandlingsdirektiv. Nu har vi konstaterat att de upphandlingsdirektiv som finns i dag inte vill följa eller närma sig ILO:s konvention, och därför ställer vi det kravet och ger kommissionen tipset att använda ILO:s konvention. Det är ett internationellt redskap som faktiskt fungerar.

Det är därför det är så viktigt att vi i vårt yttrande lyfter fram ILO:s konvention 94 och att den borde ligga till grund för de omarbetningar som kommissionen kommer att göra. Det är beklagligt att utskottet inte var enigt i denna fråga, och jag har inte fått någon riktigt bra förklaring till det. Det är positivt att vi fick med oss hela utskottet i frågan om god djurhållning, som vi alla i utskottet tyckte var viktig. Men jag kan tyvärr konstatera att de borgerliga partierna inte var beredda att ställa samma krav för arbetarna.

Anf. 3 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till Marie Nordén angående den historia som återkommer om ett antal fall med rättsprövning på området där det framgår att det här inte är aktuellt. Det var väl därför som Miljöpartiet i tidigare debatter valde att inte ställa sig bakom frågan.

Nu står vi i och för sig i ett annat läge, och då kan vi prova det. Jag tycker fortfarande att det är synd att ett paket tvunget ska se ut på ett visst sätt utan att öppna för att säga de saker som vi påstås inte stå bakom, det vill säga sunda företag och ingen korruption – vilket framgår av texten. Det är lite beklagligt. Jag vill höra Marie Nordén säga lite mer om det.

Marie Nordén hänvisar till länder som har ratificerat konventionen. Det visar sig att ett land, Norge, har ratificerat konventionen efter det att

Norge gick med i Efta, och landet har problem på området just nu. Fyra av sex länder ratificerade konventionen 1952, och Kol- och stålunionen inrättades 1951. Uttalandet om att konventionen testats sedan vi blev EU-medlemmar tål att få ett svar eftersom ingen har gjort det.

Anf. 4 MARIE NORDÉN (S) replik:

Fru talman! Det är egentligen rätt ointressant vilka rättsprövningar som har gjorts enligt den lagstiftning vi har i dag. Det vi diskuterar i dag är hur vi ska ändra lagstiftningen. Vi tycker att det är viktigt att slå fast att det inte är lägsta priset som ska råda vid en upphandling. Det finns andra viktiga krav som kan ställas, till exempel god arbetsmiljö, bra djurhållning och att leva upp till de krav vi tycker är viktiga.

Det är olyckligt att vi inte kan se att det finns en möjlighet. Det handlar inte om att låsa fast sig utan det handlar om att skapa villkor för både arbetstagare och företagare att bedriva en sjyst verksamhet med goda arbetsvillkor och god djurhållning. Jag förstår inte på vilket sätt man låser fast sig.

Jag sade inte i mitt anförande att inte vare sig Danmark eller Finland har ratificerat ILO:s konvention 94. Vad jag sade var att de ställer andra krav i offentlig upphandling än vad Sverige gör eftersom de ser att möjligheten finns enligt det regelverk som finns i EU. Därför har de nyttjat det utrymme medan Sverige väljer att inte göra det. Jag har inte sagt att de har ratificerat utan jag har sagt att de är bättre i klassen när det gäller att ställa krav på sociala villkor och att de ser ett större värde i det än den sittande regeringen.

Vi vill inte låsa fast oss vid taskiga villkor utan vi vill se till att det blir bra arbetsvillkor, en god djurhållning och att riktiga miljökrav ställs som ger bra miljöeffekter. Det är det viktiga här. Vi tycker att det behövs en tydligare skrivning och ett bättre utrymme för att sätta arbetsvillkoren högre på agendan även för kommissionen.

Anf. 5 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Redan nu går det att ställa en hel del krav som inte sker i vårt land, vilket beror på att fel frågor ställs. Det var något jag tog upp i mitt anförande. Det går att göra saker och ting på ett riktigt sätt så att rätt syfte nås. Det går inte att ställa krav på miljö som till exempel innebär att en kommun beställer miljövänliga bildäck som ger en minimal vinst men samtidigt blir dyrare att köra eftersom de slits snabbare. Då har syftet missats. Det är dessa saker man måste tänka på.

Marie Nordén nämnde frågan om djurhållning. Men titta på frågan, se vad den innebär och vilka möjligheter som finns. När man pratar om ILO:s konvention 94 är det fortfarande fråga om ett färdigt paket som måste tas med precis som det ser ut. Det är vad vi vänder oss mot.

Det är värderande att tala om en annan sida som vill ha taskiga villkor. Var står detta i texten? Det är att dra det långt att säga att regeringen inte vill. Vi har ett annat sätt att se på saken. Man kan tycka att det är ett dåligt sätt, men det går inte att säga att det är fråga om taskiga villkor. Det blir helt fel.

Marie Nordén tog också upp frågan om lägsta pris. Det var också något jag nämnde i mitt anförande. Jag sade att det inte alltid handlar om

lägsta pris utan det gäller att ställa sådana frågor att man får de smarta lösningarna.

Marie Nordén svarade inte heller på frågan om Norges problem.

Anf. 6 MARIE NORDÉN (S) replik:

Fru talman! Vi säger inte att det är ett färdigt paket som ska läggas in i kommissionens förslag till ett nytt regelverk för upphandling. Vi säger att de ska titta på innehållet i ILO:s konvention 94 och se vad som kan användas där för att få bra villkor på arbetsmarknaden, så att vi kan ställa krav på lika villkor. Oavsett vilket land det är fråga om eller var upphandlingen sker ska det vara samma möjligheter.

Jag sade inte heller att det utan detta regelverk är genomgående tåkiga villkor på arbetsmarknaden. Jag sade att det finns risk för att det inte blir bra villkor i upphandlingarna, att det finns risk för osjysta konkurrensvillkor. Det finns företagare som är beredda att nyttja luckor – som inte är goda företagare. De flesta är goda företagare, men det finns de som inte är det. Jag möter företagare som tycker att det är ett problem när det inte är fråga om samma regler.

Kollektivavtal, goda arbetsvillkor och bra löner är inte ett problem för oss, utan det är en möjlighet. Vi tycker att det är viktigt att man ser till att vi i Sverige har goda upphandlingsvillkor så att vi får de resultat som vi vill ha just när det gäller miljö och god djurhållning. Och där är vi överens, förutom att vi tycker att det ska vara skarpare skrivningar. När det står ”bör” är risken att lagstiftningen inte ger några effekter på miljön. Upphandlingarna här i Sverige har konstaterat att det borde stå ”ska” i stället för ”bör”.

I övrigt är vi inte oense i utlåtandet, utan vi är oense om en fråga. Vi vill ge kommissionen direktiv att titta just på möjligheten att använda ILO:s konvention 94 och med det kunna skapa ett större utrymme att ställa goda krav för arbetarna vid ett upphandlingstillfälle.

Anf. 7 JONAS ERIKSSON (MP):

Fru talman! Miljöpartiet har länge arbetat för att offentlig upphandling ska användas för att uppnå fler mål än att köpa varor och tjänster till så låg kostnad som möjligt.

Precis som vi fick höra i det förra anförandet uppgår den offentliga upphandlingen i Sverige till ca 500 miljarder kronor årligen. I EU står den offentliga upphandlingen för ca 17–18 procent av EU:s totala bruttonationalprodukt.

Att myndigheter och andra upphandlande enheter kan använda sina inköp så att varor och tjänster produceras med ett högre samhällsvärde torde därför vara uppenbart för alla. Krav i upphandlingen ger avtryck i kvalitet, produktion, teknik- och samhällsutveckling. Det är därför glädjande att i dag få yrka bifall till förslaget i finansutskottets i grunden positiva utlåtande över EU-kommissionens grönbok om en modernisering av EU:s politik för offentlig upphandling där det tydligt framgår att man på EU-nivå ser en potential i och vill använda upphandlingsverktyget för att nå gemensamma sociala mål, också inbegripande skydd av miljö, ett mer effektivt resurs- och energiutnyttjande, insatser för att motverka klimatförändringar, främjande av innovationer och social delaktighet.

Prot. 2010/11:88
14 april

*Grönbok om offentlig
upphandling*

Fru talman! Förenklningar av upphandlingsreglerna är eftersträvarvärda, av många skäl. Vi vill också göra reglerna mer småföretagsvänliga så att små och medelstora företag får bättre förutsättningar att delta i offentlig upphandling.

Vi vill att det ska vara möjligt att ställa krav inte bara på produkter och tjänster utan även på hela produktionskedjan. Det kan handla om allt från krav på anständiga anställningsförhållanden till gott djurskydd, precis som föregående talare tog upp.

Här vill jag passa på att poängtera att även Miljöpartiet står bakom utskottets hänvisning till ILO:s konvention 94.

Vi vill öka möjligheten att väga in lokala hänsyn och att det tydliggörs att sociala kriterier ska kunna ställas för att vid offentlig upphandling skapa arbete för grupper som i dag har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att Miljöpartiet delar EU-kommissionens ambition att öka effektiviteten i de offentliga utgifterna, men vi vill betona, genom ett särskilt yttrande som vi lämnat till betänkandet tillsammans med Socialdemokraterna, att alla förändringsområden som tas upp i grönboken är angelägna. Vi vill därför inte, som Moderaterna, Folkpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna, peka ut effektivitetsmålet som mer väsentligt än andra.

Förhoppningsvis kan det som Miljöpartiet i många år har motionerat om i riksdagen, och lokalt i kommuner och landsting verkat för, nämligen ökade miljöhänsyn, krav på sociala kriterier, djurskydd och arbetsmiljö med mera inom kort där det är relevant, bli naturliga krav i upphandlingsförfaranden i hela Europa.

Jag yrkar bifall till förslaget i finansutskottets utlåtande.

Anf. 8 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga. Med den förra regeringen – innan denna regering tillträdde – fick Sverige vid årsskiftet 2005/06 reda på försök att få EU att skriva in ILO 94 i de gemensamma övergripande direktiven. Svaret var att det inte låter sig göras då de andra EU-länderna inte vill gå med det, för det kommer att göra att det blir en belastning av regler i direktivet som man inte vill ha.

Då tänker jag på hur Miljöpartiet vill värna de små och medelstora företagen, och jag undrar hur ni får ihop den ekvationen.

Anf. 9 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Fru talman! Jag tycker att det i det här skedet, i diskussionen om en grönbok från EU-kommissionen, är alldeles för tidigt att säga att allting är omöjligt. Vi har stött på flera problem med lagstiftningen kring offentlig upphandling, och det är det som den här grönboken nu ska lyfta fram, titta på, vrida och vända på. Därför tycker jag att det är angeläget att vi från Sveriges sida gör detta inspel och lyfter fram de grundläggande värderingar som ILO:s konvention 94 tar upp vad gäller anställningsformer, lika villkor, löneförhållanden och många andra områden.

Att se det, som Ann-Charlotte Hammar Johnson tar upp, som ett hinder för att fortsätta diskussionen och utveckla regelverket tycker jag är olyckligt. Det ger också på något sätt en bild av att möjligheten till förändringar inte finns.

Jag står fast vid inspelet. Jag tycker att det är viktigt att lyfta fram de här aspekterna, och jag har stor förtröstan på att det faktiskt går att få till förbättringar.

Prot. 2010/11:88
14 april

*Grönbok om offentlig
upphandling*

Anf. 10 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Vi är helt överens om att det ska vridas och vändas på alla stenar och att man ska se det från höger och vänster, uppifrån och nedifrån, och det ska handla om funktioner, möjligheter och en framtid. Det är därför som jag är så förvånad över att det måste stå ILO 94, som är ett färdigt paket som man skickar in. Vi har ju i utskottets text gemensamt, förutom de här raderna, skrivit allmänt att vi inte tycker om korruption och inte tycker om oseriösa företagare och ber dem titta på detta. Ändå bibehåller ni skrivningen om ILO. Det är det som jag inte riktigt följer med på.

Anf. 11 JONAS ERIKSSON (MP) replik:

Fru talman! Nej, då kan man konstatera att Ann-Charlotte Hammar Johnson och jag ser olika problem med det här. Jag tror att det är bra att man vågar vara mer konkret i den här diskussionen, så att man också landar i diskussioner som är konkreta och så småningom kan omsättas i en förändrad lagstiftning. Om vi inte vågar lyfta fram konkreta exempel eller hänvisa till andra erfarenheter, vad gäller både problem och möjligheter, riskerar en sådan här diskussion, en sådan här dialog inom EU, att inte landa i någonting annat än allmänt tal.

Anf. 12 JACOB JOHNSON (V):

Fru talman! Detta utlåtande handlar alltså om EU-kommissionens så kallade grönbok om offentlig upphandling, om hur den offentliga upphandlingen kan moderniseras för en effektivare upphandlingsmarknad. Grönböcker är ett av de sätt EU-kommissionen använder för att utveckla nya direktiv och andra regler inom EU. Grönböckerna beskriver rådande situation, ställer frågor, diskuterar alternativa handlingsvägar etcetera. I stort sett alla intresserade kan sedan lämna synpunkter som EU-kommissionen tar fasta på i kommande arbeten.

Förslaget till beslut i dag är att lägga grönboken till handlingarna. Det kan ju låta som att utskottets utlåtande om grönboken endast hamnar i riksdagens arkiv och inte kommer att se dagens ljus förrän någon statsvetare eller historiker om några årtionden vill forska om riksdagens syn på offentlig upphandling. Men som tur är kommer utlåtandet att skickas till EU-kommissionen för kännedom, dock inte i riksdagens namn men väl i riksdagsdirektörens namn. Jag kan ju tycka att vi borde kunna stå för vad vi tycker som riksdag, men med tanke på alla jurister inom EU kanske det är klokt inför förhandlingar om kommande direktiv att utlåtandet skickas just i vår högste tjänstemans namn.

Nåväl, utskottets majoritet, som jag tillhör i detta fall, lyfter upp vikten av förenklingar, att små och medelstora företags möjligheter att delta i offentlig upphandling underlättas och att miljökrav, arbetsmiljökrav och sociala krav beaktas. Rätt använd kan offentlig upphandling vara ett viktigt instrument för förbättringar inom dessa områden.

Jag noterar med tillfredsställelse att utskottet när det gäller arbetet med arbetsmiljöfrågor säger att kommissionen i det fortsatta arbetet bör

använda sig av ILO:s konvention 94, där det slås fast att offentliga upphandlingar ska innehålla krav på arbetstagares löner, arbetstider och andra villkor som inte är mindre förmånliga än kollektivavtalen inom området.

I utlåtandet sägs också att reglerna om tekniska specifikationer bör vara så flexibla att upphandlande myndigheter ska kunna ställa relevanta krav på till exempel god djurhållning.

Det är, fru talman, en aspekt som senast i går togs upp när jag mötte företrädare för lantbruket inom mitt län, Uppsala län, som uttryckte sin stora oro för den pågående avvecklingen – som man nästan kan kalla det – av grismäskningen i Sverige. Det är en utveckling som åtminstone delvis skulle kunna mildras om upphandlande myndigheter, kommuner, lands-ting och stat, i sina upphandlingar av griskött kunde kräva att leverantörer av grisprodukter ska garantera motsvarande djurhållning av grisar för uppfödning som vi har i Sverige.

Även frågan om lokala hänsyn tas upp i utlåtandet, mot bakgrund av att kommissionen själv lyfter fram den frågan. Det gäller om det kan finnas legitima skäl som motiverar att upphandlingen begränsas till lokala leverantörer.

Utskottet anser att så kan vara fallet, till exempel från en lokal idrottsförening eller från en lokal livsmedelshandlare i glesbygd som behövs för en levande bygd.

Jag hoppas att EU-kommissionen i det vidare arbetet tar in denna åsikt, men jag kan ha mina dubier. Det var ju inte länge sedan som den svenska regeringen beslutade att dra tillbaka Livsmedelsverkets förslag till miljösmarta kostråd, efter kommissionens muttrande om att de innehöll råd att i vissa lägen konsumera närproducerade livsmedel, något som inte föll kommissionen på läppen, eftersom det kunde strida mot den inre marknaden. Men vem vet, om utlåtandet skickas till Bryssel i riksdagsdirektörens namn kanske det är lättare att få gehör.

Med detta, fru talman, föreslås att grönboken läggs till handlingarna. Men för säkerhets skull yrkar jag bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Anf. 13 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Jacob Johnson. Jag hade egentligen inte tänkt gå upp, eftersom det är ungefär samma åsikt som vi diskuterar fram och tillbaka. Men så kom vi in på detta med djurhållning.

Du redovisade att du har pratat med lantbrukare som säger att de gärna vill ställa krav på god djurhållning, som man självfallet önskar att det är. Men då skulle det handla om att göra som i Sverige, men det är inte lagligt. Det är då vi kommer in på protektionism: Vi ska kunna sälja till alla, men ingen ska sälja i Sverige. Det blir problematiskt.

Att man ser över djurhållningen i Europa brett kan jag förstå. Men det går inte – utan att riva upp lagstiftningen – att säga att man ska göra som i Sverige. Det finns ingen som vill göra det, skulle jag tro, för alla vill väl göra som de gör hemma, och då kommer vi till det protektionistiska.

Anf. 14 JACOB JOHNSON (V) replik:

Fru talman! Det gäller att formulera upphandlingskraven på sådant sätt, till exempel i fråga om god djurhållning, att de gäller för alla leve-

rantörer. Men de kraven kan ju vara likvärdiga med dem som vi har i Sverige. Då måste leverantörer, oavsett om de är svenska eller utländska, följa de reglerna. Då är det inte de svenska reglerna, men det är motsvarande regler.

Jag betonade det som också tas upp i utskottets utlåtande som ett exempel, att det också handlar om att bli bättre på att använda de möjligheter som finns. Det ställer stora krav på kompetens hos de upphandlande myndigheterna.

Anf. 15 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Jag håller med dig, Jacob Johnson, om att det ställer stora krav på kompetens. I dag kan man ställa dessa krav genom att man har tydliga krav på vad man vill ha. Då kan man ju fråga efter bättre kvalitet i stället för till exempel lägre pris. Då kan man uppnå det man vill.

Jag bara blev lite förvånad när du nämnde Sverige, för då blir det fel enligt rättsläget. Det var det jag ville poängtera.

Anf. 16 JACOB JOHNSON (V) replik:

Fru talman! Jag ville betona möjligheterna och behovet av att använda de möjligheter som finns för att ställa olika krav. Det kan gälla sociala krav, miljökrav, arbetsmiljökrav och krav på djurhållning. Det är viktigt att den kompetensen finns. Men den finns knappast i tillräcklig utsträckning för att kunna bland annat ställa krav på god djurhållning på de grisprodukter som vi köper och använder i Sverige, oavsett om de är producerade i Sverige eller i andra länder.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

10 § Ny lag om europeiska företagsråd

Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande 2010/11:AU6

Ny lag om europeiska företagsråd (prop. 2010/11:60).

Anf. 17 KERSTIN NILSSON (S):

Fru talman! Vi ska nu behandla arbetsmarknadsutskottets betänkande 2010/11:AU6 med anledning av proposition 2010/11:60, som handlar om en ny lag om europeiska företagsråd.

Propositionen innehåller förslag till hur EU:s direktiv 2009/38/EG om inrättande av europeiska företagsråd ska implementeras i svensk lag och därmed säkerställa ett mer effektivt utövande av arbetstagarnas rättigheter samt gränsöverskridande information och samråd, öka andelen europeiska företagsråd som inrättas inom EU och förbättra rättssäkerheten.

En ny lag ersätter den tidigare lagen om europeiska företagsråd med anledning av de förändringar som har gjorts i direktivet. I den nya lagen föreslås bland annat ett förtydligande av begreppen gränsöverskridande fråga, information och samråd. Det föreslås också nya bestämmelser som gäller förhandlingen om inrättandet av ett företagsråd eller annat sam-

Prot. 2010/11:88
14 april

*Grönbok om offentlig
upphandling*

*Ny lag om europeiska
företagsråd*

rådsförfarande samt att gemenskapsföretaget eller det kontrollerande företaget i företagsgruppen får ansvar för att ge arbetstagarrepresentanterna utbildning.

Enligt förslaget kommer gemenskapsföretag och företagsgrupper med vissa avtal i huvudsak att vara undantagna från den nya lagen.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 6 juni 2011.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande innehåller utskottsmajoritetens förslag till beslut. I betänkandet finns en gemensam reservation från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Fru talman! Med denna inledande presentation överlämnar jag nu ärendet till riksdagen för debatt, behandling och beslut.

Anf. 18 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationen från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet när det gäller lagen om europeiska företagsråd.

Från Socialdemokraternas sida tycker vi att det är bra att den här revideringen av den tidigare lagstiftningen har kommit fram. Den känns mer modern än den som har gällt. Men vi vill göra en del justeringar i det förslag som föreligger för beslut i kammaren. Jag tänkte lite översiktligt gå igenom de justeringar som vi föreslår.

Den första justeringen som vi föreslår i vår reservation handlar om att vi vill stärka rätten för arbetstagsidan att avge ett yttrande. Det är en betydlig skillnad jämfört med att lämna synpunkter, som det nu står i lagtexten. Det är viktigt, tycker vi, att de fackliga organisationerna och framför allt arbetstagarna, naturligtvis, ges en möjlighet till ett reellt inflytande. Vi skulle alltså gärna vilja ha en skärpning i den delen.

Den andra punkten som vi trycker på, av de sju som vi har, handlar om innebörden av ”väsentlig omstrukturering” och ”gränsöverskridande fråga”. Det här handlar om de företag som ingått ett avtal när det gäller det nya direktivet. Där vill vi likaledes att man tydliggör att det ska finnas ett krav på omförhandling av avtalet och att det också regleras i den här delen.

När det gäller ”gränsöverskridande fråga” tycker vi att det är viktigt att man förstärker det i lagförslaget för att kunna garantera arbetstagarpartens inflytande. Jag tror att vi alla är betjänta av att ha så jämbördiga parter som möjligt när det gäller allt koncernfackligt arbete.

Den tredje punkten som vi trycker på i vår reservation handlar om företagets ansvar att begära och inleda förhandlingar. Ofta kommer förhandlingsinvtierna från arbetstagsidan, och det är relativt vanligt att många företag intar en passiv hållning när det gäller förhandlingsplikten. Vi vill att man också förstärker detta i lagtexten.

Den fjärde punkten som vi trycker på handlar om avtalstexten, alltså så kallade stupstocksregler. Vad är det som händer när man inte tecknar något avtal? I det förslag som ligger ska det vara en viss tid i den här delen innan man gör det. Vi tycker att man bör förstärka det med rejäla stupstocksregler för att detta ska kunna hanteras på ett bättre sätt.

Den femte punkten handlar om reglering av mötesfrekvens för arbetsutskott och företagsråd. Ska det finnas ett företagsråd, vilket vi instämmer till fullo i, måste det också finnas en semidispositiv regel om att man har minst fyra möten per år för att sköta den löpande verksamheten.

Det bör vara ett minimikrav. Det är nämligen viktigt, återigen, att man ges ett inflytande och garanteras möjligheter att följa arbetet i den här delen.

Den sjätte punkten som vi pekar på handlar om arbetstagarrepresentanternas rätt att välja utbildning. Där kommer jag återigen till att det är viktigt för arbetsmarknaden i sin helhet att man har jämbördiga parter. Då finns det naturligtvis alla skäl till att de parterna också ska vara så välutbildade som möjligt för att kunna följa sitt arbete i företagsrådet. Vi ser det också som självklart att det är arbetsgivarparten som betalar den utbildningen, och det bör naturligtvis vara de fackliga företrädarna eller arbetstagarna som väljer vilken utbildning som ska ges och under vilka former.

Den sjunde punkten som vi har handlar om tystnadsplikten. Man kan tolka den här lagstiftningen som att en före detta arbetstagarrepresentant eller expert under återstoden av sitt liv kan åläggas tystnadsplikt och skadeståndsansvar. Det tycker vi är orimligt. Man kan ju lämna företaget av olika anledningar. Det känns inte särskilt modernt att man då ska ha det här kravet på sig.

Det, fru talman, är våra förslag i den gemensamma reservationen från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Jag vill yrka bifall, återigen, till vår reservation.

Anf. 19 JOSEFIN BRINK (V):

Fru talman! Ett alltmer internationaliserat näringsliv kräver också mer av gränsöverskridande fackligt arbete. I dag påverkas anställda i Sverige allt oftare av beslut som fattas av en företags- eller koncernledning som sitter i ett helt annat land. Detsamma gäller naturligtvis åt andra hållet.

De europeiska företagsråden är en av flera viktiga arenor för att ge löntagarna möjlighet till insyn och inflytande i sådana här gränsöverskridande företag. Inte minst är de viktiga för att förhindra att löntagare i olika länder i samma företag eller samma koncern ställs mot varandra i syfte att pressa ned löner och arbetsvillkor i samband med neddragningar och omstruktureringar, som vi tyvärr har sett exempel på tidigare.

Därför tycker vi i Vänsterpartiet att det är bra att det här nya direktivet nu har kommit. Vi tycker att det är bra att det nya direktivet innehåller en del förstärkningar och förbättringar jämfört med hur det har sett ut hittills. Vi tycker också att det är bra att direktivet är utformat som ett minimidirektiv så att det ges utrymme för medlemsstaterna att anpassa regelverket efter sin nationella arbetsmarknadsmodell och att faktiskt förstärka löntagarinflytandet i den nationella lagstiftningen, om man så önskar.

Tyvärr måste vi konstatera att den svenska regeringen, när man har valt att implementera den här lagstiftningen, i stället har valt att lägga sig så nära direktivets minimikrav som möjligt och att man faktiskt till och med på en punkt väljer att försämra lagstiftningen jämfört med hur den ser ut i dag.

Det här är tyvärr helt i linje med hur den borgerliga regeringen har agerat ända sedan 2006. I retoriken säger man sig värna den svenska modellen och löntagarnas rättigheter, men i praktiken väljer man konsekvent att i stället urholka löntagarnas rättigheter och dessutom påfallande ofta helt strunta i de fackliga organisationernas åsikter.

Lite ironiskt är det då att det är just arbetstagarrepresentanternas rätt att formellt uttrycka sin åsikt om ett förestående beslut som är en av de punkter där regeringen valt en väldigt svag skrivning i lagtexten.

I stället för att ange det som faktiskt står i direktivtexten, nämligen att arbetstagarrepresentanterna i ett företagsråd ska ha rätt att avge ett yttrande, står det nu att de har rätt att lämna synpunkter.

De borgerliga partierna i utskottet avfärdar den kritik som Vänsterpartiet och Socialdemokraterna framför mot det här, som om det handlade om något slags språkfråga eller en liten detalj i samband med översättningen. Om det vore så enkelt kan man verkligen fråga sig: Varför kan man inte lika gärna byta ut ordet ”synpunkter” mot ”yttrande”?

Alla de tre fackliga centralorganisationerna påtalade faktiskt i sina remissyttranden att det är en väsentlig skillnad mellan att få lämna synpunkter och att avge ett yttrande. Att de fackliga centralorganisationerna valde att säga så beror inte på att de ägnar sig åt språkvård eller översättning, utan det beror på att de har erfarenhet därför att de sitter i MBL-förhandlingar och i sådana här företagsråd och vet att det är skillnad mellan de här båda begreppen. Det är mycket starkare att ha rätt att avge ett yttrande än att få lämna synpunkter.

Man kan säga att skillnaden mellan de här två begreppen illustrerar sig själv lite grann i det här sammanhanget. Om de fackliga centralorganisationerna i stället för sina skriftliga remissyttranden om det här förslaget bara hade fått lämna synpunkter på ett möte med regeringen i kanslihuset hade deras åsikter knappast varit på bordet i den här debatten. De hade inte ens varit allmänt kända.

Då kan man fråga sig om det är regeringens egen önskan att slippa ha fackföreningarnas inlagor på bordet som ligger bakom att regeringen har valt att skriva på det här sättet. Hur som helst går det liksom inte riktigt att tolka regeringens val av begrepp på något annat sätt än som att man faktiskt vill begränsa arbetstagarrepresentanternas rättigheter i enlighet med det här direktivet till det absolut minimala. Vi anser från Vänsterpartiets sida att det bör vara tydligt i en sådan här lagstiftning att arbetslagarna ska ha rätt att inkomma med ett yttrande.

Fru talman! Ett av de största problemen hittills med de europeiska företagsråden är att de har varit alldeles för få. Det är inte ens hälften av de företag som borde inrätta företagsråd som har gjort det.

För oss i Vänsterpartiet är löntagarinflytande på alla nivåer en central och viktig fråga. Vi tycker därför att det är på sin plats att ställa tydligare krav på företagen, att det är de som har ansvar för att ta initiativ till och inleda förhandlingar om att inrätta ett företagsråd. Det bör också finnas en tydlig tidsgräns för när de här förhandlingarna ska ha inletts.

Det skulle öka pressen på företagen att ta sitt ansvar i den här processen, och det skulle förhoppningsvis leda till att fler anställda i gränsöverskridande företag fick en möjlighet till insyn och inflytande.

Det här var också en sådan sak som de fackliga organisationerna påpekade i sina remissyttranden. Jag tycker inte att det går att tolka det på något annat sätt än att regeringen inte tycker att det är något stort problem att det är så få företag som inrättar företagsråd och att man därför inte valt att skärpa de här kraven.

Det intrycket förstärks ytterligare, eftersom regeringen har lämnat ett par rejäla kryphål i den nya lagstiftningen. För det första, precis som

Johan Andersson var inne på tidigare, har man inte brytt sig om att definiera vad en väsentlig omstrukturering innebär. Trots att det står i direktivet har man inte brytt sig om att skriva det i lagen.

För det andra har man inte heller brytt sig om att skriva någonting i lagtexten om vad som ska definieras som en gränsöverskridande fråga. Det här ger ett väldigt brett utrymme för fri tolkning för ett företag som vill slippa undan denna process. Det vore tråkigt om förhandlingar om att tillsätta ett företagsråd och börja med den här viktiga samrådsprocessen skulle bromsas upp av tvister om definitioner. Vi tycker att det är oerhört onödigt att lämna öppet för den typen av pseudotvister, om nu målsättningen är att man ska få till stånd fler företagsråd.

Dessutom är det som sagt var en försämring som genomförs i den här lagen jämfört med hur det ser ut i dag, och det är för vad som gäller när ett gammalt avtal löper ut och fram till dess man kommer fram till ett nytt. I dag träder den så kallade stupstocksregeln in om inget nytt avtal har träffats inom sex månader. Men i den nya lagen finns inte den regeln kvar, utan i stället ska parterna traggla sig igenom hela den långa processen med förhandlingar från scratch, och det kan pågå i upp till tre år. Problemet är att under hela den här långa treårsperioden finns det då inget avtal, och det finns ingen arena för inflytande och medbestämmande. Det är en väldigt lång tid då löntagarna ställs helt utanför vad som regleras i direktivet.

Återigen kan man konstatera att regeringen väljer, om man har möjlighet, att utforma lagstiftning så snålt som det bara går ur löntagarnas synvinkel. Om man hade haft en vilja att främja löntagarinflytandet och bildandet av fler företagsråd hade man väldigt enkelt kunna genomföra dessa förändringar i lagstiftningen som man har fått påtalat för sig av remissinstanser tidigare.

Jag ska inte gå in på alla de punkter där vi vill ha förändringar eller ger kritik. Johan Andersson har föredömligt gått igenom dem när det gäller rätten att välja utbildningar, en regel om antal möten för arbetsutskotten, när det gäller tystnadsplikten och så vidare.

Jag kan bara konstatera att det börjar bli lite tröttsamt att lyssna på borgerliga politiker som låtsas värna om den svenska modellen och de fackliga rättigheterna och sedan gör vad de kan för att undergräva och minimera bådadera.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till reservationen.

Anf. 20 CHRISTOFFER JÄRKEBORN (M):

Fru talman! Det vi debatterar i dag är ett förslag till ny lag om europeiska företagsråd. Den nya lagen innehåller vissa förändringar. Bland annat är det vissa begrepp som förtydligas. Vi kan också se vissa nya bestämmelser när det gäller förhandlingar och när man ska inrätta ett europeiskt företagsråd. Det finns även nya bestämmelser när det gäller arbetstagarrepresentanternas rätt till utbildning.

Men det är inte så stora materiella förändringar i den nya lagen jämfört med den lag som gäller från slutet av 90-talet. Min uppfattning är att den här typen av regler egentligen borde regleras av arbetsmarknadens parter. Jag tycker inte att det här är frågor som borde ligga på EU-nivå, och jag är i grunden skeptisk till den här typen av direktiv från EU.

Jag tycker att det finns en fara i att EU blandar sig i mer och mer av det som jag menar att vi borde bestämma själva här i Sverige. Jag tycker att vi ska vara stolta över den svenska modell som har varit bra för Sverige. Det finns en fara i att alltid ropa på mer lagstiftning och samtidigt säga att man står upp för den svenska modellen.

Vi har en viktig tradition i Sverige som innebär att parterna ska ha frihet att själva på bästa, på det mest effektiva och på det mest rättvisa sättet hitta de bästa lösningarna.

Samtidigt ser vi att världen förändras, och vi ser också att allt fler bolag får internationell karaktär. Jag kan då se vissa behov av europeiska företagsråd, och jag tror att den här typen av regler ibland kan vara nödvändiga, bara man har ett sunt kritiskt förhållningssätt till den här typen av EU-direktiv.

Om man har stora skillnader mellan länderna kan det skapa oklarheter i företag som har verksamhet i många länder, och jag tycker att det finns en rad förbättringar i den lag vi har att debattera i dag jämfört med lagen från 90-talet.

I den nya lagen stärker vi arbetstagarnas rättigheter. Vi förbättrar rättssäkerheten, och vi löser också en del praktiska tillämpningsproblem.

Man kunde välja att införa direktivet antingen i form av avtal mellan parterna eller genom lag. Regeringen har efter samråd med arbetsmarknadens parter gjort bedömningen att det inte var lämpligt att implementera eller genomföra direktivet via avtal och att man därför var tvungen att gå fram med en ny lag.

Jag tycker att det hade varit bättre om man hade kunnat lösa detta via avtal och att vi inte i dag hade behövt gå fram med en ny lag för att uppfylla direktivet, men jag tror att regeringen har gjort en riktig bedömning, och jag litar på den bedömning som regeringen gjort, att man är tvungen att i dag gå fram med en lag.

Det är också så, och det tycker jag är viktigt att poängtera, att reglerna som gäller europeiska företagsråd är regler som är dispositiva i förhållande till kollektivavtal. Det innebär att man i stället fullt ut kan låta kollektivavtal gälla under vissa förutsättningar. Det gäller att kollektivavtalet inte innebär mindre förmånliga regler än det som är reglerat i lagen. Men det är också viktigt för Sveriges vidkommande att vi slår vakt om och upprätthåller möjligheten att låta kollektivavtal ha företräde, och det är därför jag är positiv till att de här reglerna är just dispositiva.

Reglerna i den nya lagen omfattar också samma företag som den gamla lagen. Det är dels gemenskapsföretag som har minst 1 000 arbetstagare i EES-stater, varav minst 150 arbetstagare i var och en av minst två EES-stater, och det är också företagsgrupper med ungefär samma kriterier.

Fru talman! Som jag sade inledningsvis är det inte väldigt stora materiella förändringar, utan i själva verket är det små förbättringar som stärker arbetstagarnas rättigheter. Det är någonting positivt.

Jag vill dock lyfta upp två förslag som jag tycker är särskilt bra i den nya lagen. Det första är att man i den nya lagen skriver in att företagen är skyldiga att ge arbetstagarrepresentanterna utbildning. Det tycker jag är bra. Man kan behöva kunskap inom ekonomi, juridik och en rad andra områden. Det är bra att det blir tydligt att det är företagen som är skyl-

diga att se till att man får den utbildning som krävs för att man ska kunna göra ett bra jobb.

En annan viktig nyhet i lagförslaget är att arbetstagarnas förhandlingsdelegation har rätt till sammanträde enskilt, både före och efter varje möte. Man har också rätt till tolkar, och man har rätt att kalla in experter för att kunna göra en så bra bedömning som möjligt.

Dessa två nya förslag stärker arbetstagarnas rättigheter att kunna göra ett bra arbete och kunna skapa sig inflytande.

I lagen poängteras också företagens stora ansvar. Det står i den nya lagen, liksom i den gamla, att det är företagssidan som aktivt ska verka för att inrätta europeiska företagsråd, och om man inte gör det inom de tidsramar som är uppställda kan företaget bli skadeståndsskyldigt.

Det är också så att 100 arbetstagare kan ta initiativ till och begära den här typen av förhandlingar.

Det är bra att man i lagen understryker att företagen har ett stort ansvar och att man också ger arbetstagarna en möjlighet till initiativ.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga följande. Allt fler företag har en gränsöverskridande karaktär. Det är därför rimligt att vi har en lag som reglerar europeiska företagsråd. Men det är oerhört viktigt att vi kan göra nationella anpassningar till hur vår arbetsmarknad ser ut. Det är viktigt att vi värnar den svenska modellen och att vi då gör klokast i att lägga oss på lägstanivån.

När jag läser Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets reservation blir jag lite oroad. Ni brukar ofta säga att ni värnar den svenska modellen. Men så fort det kommer en möjlighet att gå in med lagstiftning ska man lagstifta mer och mer. Enligt den svenska modellen är det arbetstagarna och arbetsgivarna som ska komma överens i denna typ av frågor. Det är beklämmande att oppositionen nu är ute på en väg där man kräver alltmer lagstiftning på detta område.

Den nya lagen är välbalanserad. Den stärker arbetstagarnas möjligheter till insyn, och den sätter också ett starkt krav på företagen. Men det är också bra att den är dispositiv till förmån för kollektivavtalen och att vi kan anpassa den utifrån de villkor som gäller på den svenska arbetsmarknaden. Jag tycker att det är helt korrekt och rimligt att vi lägger oss på miniminivån i direktivet. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag till beslut.

(Applåder)

I detta anförande instämde Katarina Brännström, Lotta Olsson, Jenny Petersson och Maria Plass (alla M).

Anf. 21 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Jag har några frågor till Christoffer Järkeborn utifrån lovorden till lagstiftningen. Det var verkligen många lovord.

Först och främst skulle jag vilja höra vad du och Moderaterna anser om koncernfackligt samarbete. Jag tyckte att du var lite tvetydig i det som du sade i debatten om detta. Jag vill gärna höra vad du och kanske framför allt Moderaterna har för bild av koncernfackligt arbete just när det gäller att stärka och skydda arbetstagarna.

I ditt inlägg lät det som om detta var en lagstiftning som på något sätt har tillkommit under galgen. Det var något nödvändigt ont att man lagstiftade i Sverige i denna del.

Vi från oppositionens sida – Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet – vill att vi ska ha en stark skyddslagstiftning för arbetsmarknadens parter. Att man sedan kan täcka upp ytterligare med kollektivavtal är bra. Men vi anser att det är viktigt att man ändå har en stark skyddslagstiftning. Jag förstår inte riktigt den logik som du försökte ge uttryck för här när det gäller kollektivavtalen och att vi i oppositionen vill att Sverige går före och kräver en starkare lagstiftning än vad man vill ha i EU-sammanhang. Jag har också svårt att förstå varför Sverige lägger sig på denna miniminivå. Vi säger bägge två här att vi värnar den svenska modellen. Men det känns lite grann som om du knyter dina fingrar bakom ryggen när vi talar om den svenska modellen. Jag har mina på bordet.

Anf. 22 CHRISTOFFER JÄRKEBORN (M) replik:

Fru talman! Som jag sade i inledningen av mitt anförande är jag i grunden skeptisk till att denna typ av regler ska komma fram på EU-nivå. Jag tycker att det är viktigt att vi nationellt kan ta ansvar för de typer av lagstiftning som vi anser ska finnas på arbetsmarknadsområdet.

Jag tycker också att det är viktigt att man någonstans resonerar lite djupare om vad den svenska modellen faktiskt innebär. Den innebär att man inte alltid ska ta fram en massa lagstiftning. Den innebär att man inte alltid anser att alla frågor alltid ska hanteras på EU-nivå.

Det är bra att vi har haft och har en svensk modell. Jag tycker att det är viktigt att det är arbetsmarknadens parter som ska komma överens i denna typ av frågor. Därför är jag i grunden skeptisk till att denna typ av regler kommer från EU. Det hade varit bättre om vi nationellt eller arbetsmarknadens parter hade kunnat ta fram denna typ av regelverk.

Jag sade också i mitt anförande att vi har ett förändrat samhälle och att vi har allt fler företag som har verksamhet i många olika länder. Därför kan jag se ett visst behov av denna typ av regelverk. Jag yrkar därför bifall till förslaget i utskottets betänkande och ställer mig bakom propositionen från regeringen. Det finns vissa väsentliga förbättringar när det gäller att stärka arbetstagarnas rättigheter.

Men jag har en fråga till Johan Andersson. Hur mycket lagstiftning vill du ha? Så fort det är aktuellt med en ny lagstiftning vill man gå längre från Socialdemokraterna. Det är hela tiden krav på ny lagstiftning. Det är mammaledighetsdirektiv i EU och annat som vi ser att era Europaparlamentariker ställer sig bakom. Då undrar jag: Vad ska vi bestämma i Sverige, och innebär inte den svenska modellen att det är parterna som faktiskt ska ha ett stort inflytande?

Anf. 23 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Som jag sade tidigare tycker jag att vi ska ha en stark skyddslagstiftning i Sverige. Det anser jag är grunden i den svenska modellen. Sedan har vi naturligtvis en lång tradition både från arbetsmarknadens parter och från partier som har innehaft regeringsmakten att se till att den svenska modellen fungerar. Men det känns emellanåt som

om man framför allt från Moderaterna talar med lite kluven tunga när det gäller den svenska modellen.

Men mitt konkreta svar på din fråga, Christoffer Järkeborn, är att jag tycker att man ska ha en stark skyddslagstiftning. Jag tycker inte att den lagstiftning som nu tillkommer är tillräckligt stark i denna del, därav reservationen från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet där vi framför att vi vill stärka lagstiftningen för att värna den svenska modellen för att detta ska kunna hanteras på ett bra sätt.

Anf. 24 CHRISTOFFER JÄRKEBORN (M) replik:

Fru talman! Jag förstår inte vad som menas med en stark skyddslagstiftning. Vi ska ha en bra och sjyst skyddslagstiftning i Sverige. Det tror jag att vi alla står bakom. Men till exempel hur många möten som man ska ha under ett år tycker jag att arbetsmarknadens parter skulle kunna bestämma.

Jag anser att det finns en hel del förbättringar i den här lagen som jag valde att lyfta fram. Det gäller framför allt två förbättringar. Det handlar bland annat om rätten till utbildning. Det är bra att de som sitter i det europeiska företagsrådet från arbetstagsidan ges relevant utbildning.

Men då har jag en fråga till er. Ni skriver att man själv ska få välja utbildning. Men ni preciserar inte detta. Vad innebär det? Ska man kunna gå en ettårig utbildning om man tycker att man är i behov av det? Ska man kunna ta ledigt från jobbet och få betalt? Ska man kunna välja helt själv? Är det inte rimligt att man tillsammans med arbetstagarerna och arbetsgivarna diskuterar vilken utbildning som man ska ha?

Det är lite luddigt vad ni faktiskt menar. Säger ni att vi ska ha en stark skyddslagstiftning tycker jag att ni kanske ska vara lite mer precisa när det gäller vad ni faktiskt menar med det.

Anf. 25 JOSEFIN BRINK (V) replik:

Fru talman! Det blev en diskussion om vad som egentligen är den svenska modellen och huruvida vi i oppositionen vill gå in med en massa onödig och överflödigt lagstiftning. Precis som Johan Andersson säger bygger den svenska modellen på att vi har både lagstiftning och avtal. Det är inget konstigt med det. Att sedan Moderaterna och Muf i alla år har velat slopa både LAS och MBL är väl känt. Nu säger de att de inte vill göra det längre. Men när man lyssnar på Christoffer Järkeborn här är det precis detta som man hör ett eko av. Det ska inte vara någon lagstiftning över huvud taget.

I huvudsak står vi bakom detta förslag. Men på några punkter vill vi ha förtydliganden och förstärkningar.

På alla punkter där vi vill ha förstärkningar i lagstiftningen vill också LO, TCO och Saco ha det. LO, TCO och Saco är de tre fackliga centralorganisationer som representerar lejonparten av alla människor som arbetar här i Sverige och är bärare av den svenska modellen, får man nog lov att säga. Är det då så att de tre fackliga centralorganisationerna sämre begriper vad den svenska modellen går ut på och inte fattar sitt eget bästa och kräver detta i strid med den svenska modellen? Det är så det låter när man hör Christoffer Järkeborn här.

Anf. 26 CHRISTOFFER JÄRKEBORN (M) replik:

Fru talman! När det gäller hur den svenska modellen ska fungera tycker jag att det är rimligt att den här typen av direktiv egentligen utslutande regleras mellan arbetsmarknadens parter eller åtminstone i den nationella lagstiftningen. I alla fall ska man ha varningslampor eftersom det kommer en hel del direktiv som reglerar just arbetsmarknadspolitiken på denna typ av område.

Josefin Brink, du kan stå här och i en rad olika frågor raljera kring Moderaterna och sådant som jag absolut inte står bakom; det kan gälla LAS exempelvis.

Ännu roligare blir det när Vänsterpartiet, som är ett EU-kritiskt parti, ofta när man kommer till EU – vi är ju nu med i EU – kräver alltmer av reglering från EU och tycker att det är bra med olika direktiv och att vi ska gå längre än direktiven kräver.

Är det inte rimligt att vi när vi har ett direktiv väljer att lägga oss på miniminivån? Vill man sedan gå längre kan arbetsmarknadens parter själva förhandla. Dessutom är den här lagstiftningen dispositiv. Både du, Josefin, och jag vet att det ändå är ganska få företag och arbetstagare som träffas av lagstiftningen eftersom de allra flesta kollektivavtal har så pass bra villkor att lagen inte behöver tillämpas.

Anf. 27 JOSEFIN BRINK (V) replik:

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet tycker att man ska vara väldigt restriktiv med lagstiftning på EU-nivå. Men vi är inte så dumma att vi när det kommer ett direktiv säger: Det här tänker vi inte hålla på med, för vi gillar inte EU.

Nej, nu måste vi införliva det här direktivet i svensk lag. Då behöver vi göra det på ett så bra sätt som möjligt. Bra i det hänseendet är just, tycker vi – som jag sagt i mitt anförande – att direktivet är av minimi-karaktär, det vill säga att det lämnas utrymme för Sverige att anpassa direktivets krav till vår arbetsmarknadsmodell. Vi har möjlighet att stärka löntagarnas inflytande så att det harmoniserar med de inflytanderegler som vi har på svensk arbetsmarknad, exempelvis genom MBL.

Precis som jag tidigare sagt är det precis så som alla tre fackliga centralorganisationerna ser på saken. De inser att det behövs en lagstiftning som fastställer ett golv och som ställer minimikrav – det här måste parterna på arbetsmarknaden leva upp till.

Om man inte kommer överens om annat gäller det som ett minimikrav.

Jag vill upprepa den fråga som Christoffer Järkeborn försökte ducka från, vilket jag i och för sig kan förstå: Är det så att de tre fackliga centralorganisationerna Saco, TCO och LO inte begriper vad den svenska modellen går ut på och att det är därför som de vill ha tydligare krav i bland annat den här lagstiftningen? Jag undrar alltså om Christoffer Järkeborn vet någonting om hur den svenska modellen fungerar som de tre fackliga centralorganisationerna inte vet.

Anf. 28 CHRISTOFFER JÄRKEBORN (M) replik:

Fru talman! Jag tror att det låter som att vi är mer oense än vi faktiskt är. Det här direktivet är vi i stora delar överens om, men i vissa frågor

vill ni gå lite längre. Jag tycker att det är rimligt att vi väljer att lägga oss på miniminivån när det gäller det här direktivet.

Det är viktigt att vi är lite varsamma med att hela tiden gå lite längre än som krävs och med att hela tiden reglera lite mer. Vi ska vara försiktiga med att reglera allting via lag. Därför tycker jag att det är rimligt att vi väljer att lägga oss på miniminivån och därför har jag yrkat bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 29 HANS BACKMAN (FP):

Fru talman! I dag debatterar vi ett förslag om genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv om inrättande av ett europeiskt företagsråd eller ett förfarande i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag för information till och samråd med arbetstagare.

Syftet med direktivet är i huvudsak att säkerställa ett mer effektivt utövande av arbetstagares rättigheter beträffande gränsöverskridande information och samråd, att öka andelen europeiska företagsråd, att förbättra rättssäkerheten, att komma till rätta med vissa praktiska tillämpningsproblem och att bättre samordna de olika EU-direktiven på området information till och samråd med arbetstagare.

Vi i Alliansen vill understryka vikten av att förfarandet för samråd – alltså dialog och utbyte av åsikter mellan arbetstagarrepresentanterna och ledningen – ska vara ändamålsenligt och genomföras så att beslut i gemenskapsföretaget eller företagsgruppen kan fattas på ett effektivt sätt. Enligt direktivet ska samråd ske på ett sätt som gör detta meningsfullt. Det är viktigt eftersom det bland annat innebär att det ska ske innan gemenskapsföretaget eller företagsgruppen fattar beslut.

Oppositionen har framfört synpunkter på ordvalet ”lämna synpunkter” i det svenska lagförslaget. Vi i Alliansen vill peka på att uttrycket i den svenska versionen visserligen är översatt till ”avge yttrande”. Motsvarande skrivning i den engelska versionen är ”to express an opinion”.

Regeringen gör bedömningen att de synpunkter som arbetstagarrepresentanter i det enskilda fallet vill föra fram mycket väl kan lämnas i form av skriftliga yttranden och att det förmodligen också kommer att göras på det viset och ofta kommer att framstå som mest lämpligt.

Fru talman! Uttrycket ”väsentlig omstrukturering” ingår i lagförslaget. Av ingressen till det nya direktivet framgår att till exempel fusion, förvärv eller uppdelning kan vara just en väsentlig omstrukturering.

Vi i Alliansen har uppfattningen att man i det enskilda fallet måste göra en bedömning av vad som är en väsentlig omstrukturering med utgångspunkt i direktivet. Vi anser inte att det är nödvändigt att införa exemplen i lagtexten men instämmer med regeringen om att de kan utgöra ett betydelsefullt underlag vid bedömningen av om en sådan situation föreligger.

Vi välkomnar de uttalanden som regeringen gör i propositionen och anser att detta på ett tillräckligt sätt uppfyller kravet på tydlighet.

I det nya direktivet ingår också uttrycket ”gränsöverskridande fråga”. Gränsöverskridande frågor anses vara sådana frågor som berör hela gemenskapsföretag eller grupper av gemenskapsföretag eller två av deras driftsställen eller företag som är belägna i olika medlemsstater.

Målet med direktivet är att förbättra arbetstagarnas rätt till information och samråd i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag. Information till och samråd med arbetstagare ska ske på den lednings- och representationsnivå som är relevant med hänsyn till den fråga som behandlas. Detta är också en väsentlig del av direktivet.

Dessutom noterar vi att det av författningskommentaren till lagförslaget framgår att man vid tolkningen av begreppet bör se till vilka konsekvenser eller möjliga följdverkningar ett beslut i en fråga får. Regeringen konstaterar att det ofta kan vara av betydelse på vilken nivå i gemenskapsföretag eller företagsgrupper ett beslut fattas.

Vidare ger regeringen exempel på gränsöverskridande frågor. Dit hör frågor som, oberoende av antalet medlemsstater som berörs, är viktiga för den europeiska arbetsstyrkan på grund av de konsekvenser som de kan få eller som innefattar överföringar av verksamhet mellan medlemsstaterna.

Alliansen gör också bedömningen att den föreslagna lagtextens definition av ”gränsöverskridande fråga” i kombination med uttalandena i propositionen uppfyller kravet på tydlighet i lagstiftningen.

Liksom regeringen tycker också vi att ansvaret för företaget att skapa förutsättningar för att ett informations- och samrådsförfarande i någon form införs tydligt bör framgå av den nya lagen. Det är lämpligt att detta kommer till uttryck på samma sätt som i den nuvarande lagen, det vill säga genom att det i lagtexten anges att företaget aktivt ska verka för detta.

Vi ansluter oss till den föreslagna ordningen att företagets skyldigheter inträder först när de allmänna formella förutsättningarna är uppfyllda eller när en situation som motsvarar kriterierna för en väsentlig omstrukturering inträffar och ett initiativ till förhandling har tagits.

Ett sådant initiativ kan, som tidigare nämnts här, tas av företaget eller skriftligen av minst hundra arbetstagare eller behöriga representanter för dem vid minst två verksamheter eller företag i minst två EES-länder.

När ett sådant initiativ tagits av arbetstagarna och företaget vägrar att inleda förhandlingar ska ett företagsråd enligt tilläggsföreskrifterna inrättas inom sex månader från förhandlingsframställan. Ett europeiskt företagsråd ska också inrättas om en förhandlingsdelegation inrättats men överenskommelse inte nåtts om ett företagsråd eller annat förfarande för information och samråd inom tre år från det att någon av parterna tagit initiativ till förhandlingar.

Därmed konstaterar vi att den föreslagna lagen har tidsgränser. Vi vill också peka på att företaget kan bli skadeståndsskyldigt om det inte med tillräcklig kraft verkar för att ett informations- och samrådsförfarande i någon form införs.

Fru talman! Slutligen: Bestämmelsen i lagförslaget om att ledamöterna i förhandlingsdelegationerna och i de europeiska företagsråden ges rätt till utbildning är ny. Alliansen välkomnar att det nu införs en bestämmelse om rätt till utbildning för ledamöterna i de särskilda förhandlingsorganen och i de europeiska företagsråden.

Vi konstaterar att det enligt propositionen i första hand är förhandlingsdelegationen respektive företagsrådet som kan och ska göra en bedömning av vilken utbildning som behövs. Sedan har parterna en dis-

kussion och kommer fram till en gemensam ståndpunkt om vilken utbildning som krävs.

I dessa diskussioner ingår som en naturlig del även frågan om formerna för utbildningen. Vi instämmer i regeringens ställningstagande att utgångspunkten bör vara att företaget inte ska vägra att tillmötesgå företagsrådets eller delegationens begäran så länge den är rimlig.

Alliansen vill betona att det är företaget som har ansvar för att arbetstagarrepresentanterna erbjuds och får utbildningen. Dessutom är det företagets ansvar att betala för den.

Anf. 30 ABIR AL-SAHLANI (C):

Fru talman! Centerpartiet och jag välkomnar den nya propositionen om det europeiska företagsrådet och yrkar därför bifall till utskottets förslag till beslut.

Tanken och syftet med det europeiska företagsrådet är att skapa ett internt europeiskt samarbete över nationsgränserna på europeisk nivå. Samarbetet i ett europeiskt företagsråd gör det möjligt att träffa, få information från och samråda med företagsledningen på den europeiska nivån i frågor av gränsöverskridande karaktär som berör de anställdas situation.

Den nya lagen innebär bland annat förstärkta rättigheter för arbetstagarerna vad gäller information och inflytande i gränsöverskridande frågor. Vidare förstärker den nya lagen fackens roll som förtroendevalda på europeisk nivå.

Centerpartiet och jag vill ha ett smalare och vassare EU. EU ska syssla med det EU är bra på – inte ägna sin tid åt att lagstifta på områden där till exempel arbetsmarknadsparterna är bättre lämpade att utforma lagarna än några tjänstemän i Bryssel.

Fru talman! En viktig förändring i den nya lagen kommer att bli slopandet av tröskelkravet i den gamla lagen, det vill säga att minst 50 anställda ska delta i en speciell förhandlingsgrupp. En annan viktig förändring gäller reglerna om information och samråd. Nu ställs krav på arbetsgivarens information till de anställdas representanter, och den måste ges i sådan tid och på sådant sätt att det medger de anställdas representanter möjlighet att göra en djupgående värdering av möjliga påföljder.

Då är det lämpligt att förbereda konsultationer med anställdas representanter på gemenskapsnivå. Samtidigt lämnar lagen plats åt den svenska modellen, även om jag tycker att den svenska modellen är lite gammalmodig och globaliseringsfientlig i form av till exempel turordningsreglerna.

Fru talman! Jag tänkte påtala och belysa flera förbättringar i den nya lagen. Till stöd i förhandlingarna ska de anställdas representanter kunna kalla in egna valda experter eller representanter från fackliga organisationer på EU-nivå. Sådana experter eller fackliga representanter ska delta i förhandlingarna i rådgivande kapacitet. Arbetsgivare ska också svara för att de anställdas representanter utbildas för sina uppdrag i företagsråden. Detta är en viktig förbättring.

Två ytterligare förbättringar handlar om sanktioner då företag inte lever upp till direktivet, och det sägs att medlemsländerna måste se till att åtgärder vidtas mot berörda företag men att åtgärderna också måste vara adekvata, proportionerliga och avräddande.

Detta trodde jag aldrig att jag skulle göra, men jag var inne på LO:s hemsida. Där står följande: ”Beslutet om det reviderade direktivet blev bättre än vad Europafacket hade hoppats på.” På samma hemsida och på Unionens och Lärarförbundets hemsidor hittar man redan i dag erbjudanden om utbildningar i den nya lagen.

Att de svenska fackorganisationerna redan förbereder sig för de kommande förändringarna för att i största möjliga mån kunna skydda de svenska löntagarnas rättigheter och intressen tycker jag är positivt. Samtidigt måste våra diskussioner bygga på att de europeiska företagsrådets arbete ska vara effektivt och leda till resultat.

Att det har blivit färre lagskrivna möten anser inte jag och Centerpartiet vara någonting negativt. Snarare ska dessa möten vara effektiva och leda till resultat. Som jag ser det bör företag ägna sin tid åt att vara i drift, skapa arbetstillfällen, generera skatteintäkter och bidra till vår gemensamma välfärd – inte nödvändigtvis sitta i möten. Antalet möten behöver inte nödvändigtvis leda till ett bättre skydd för arbetstagarna.

Jag har även läst på TCO:s, Sacos och PTK:s hemsidor, där de har kommit med förbättringsförslag men även lyft fram de väldigt många positiva förändringarna i den nya lagstiftningen.

(Applåder)

Anf. 31 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Jag har några frågor till Abir utifrån hennes anförande. Först gäller det detta med skyddslagstiftning.

Min fråga till dig, Abir, är: Hur ser du och Centerpartiet på skyddslagstiftning när det gäller den svenska modellen? Du sade också i ditt inlägg någonting som jag reagerade över. Det är vad jag förstår väldigt udda för allianspartierna att du anser att den svenska modellen är gammalmodig. Jag vet mycket väl Centerpartiets inställning när det gäller bland annat LAS och turordningsregler, men du får gärna utveckla detta. På vilket sätt är den svenska modellen gammalmodig?

Sedan tycker jag att det är glädjande att du är inne och tittar på LO:s hemsida. Det kanske är fler av Alliansens ledamöter i utskottet som behöver besöka den med jämna mellanrum. Det är en väldigt bra informationskälla, ska jag säga.

Jag nöjer mig med detta så länge.

Anf. 32 ABIR AL-SAHLANI (C) replik:

Fru talman! Centerpartiet och jag tycker att LAS är en diskriminerande lagstiftning. Det har vi sagt ganska tydligt både i valrörelsen och efteråt. Den svenska modellen bygger på ett Sverige som inte är del av en globaliserad värld utan där man enbart tittar inåt och inte tittar även på arbetstagarnas möjlighet att arbeta ute i världen och vår möjlighet att ha arbetskraftinvandrare.

I LAS är det framför allt turordningsreglerna vi har tyckt varit diskriminerande mot invandrare och unga. Turordningsreglerna har gjort det svårt för dessa grupper att komma in på arbetsmarknaden och samtidigt cementerat en kultur av att vara på en och samma arbetsplats livet ut, för man känner inte trygghet att röra sig på arbetsmarknaden.

Jag tycker att det är väldigt beklagligt att man inte samtidigt som man skyddar arbetare har gett dem en verklig möjlighet att röra sig på den svenska arbetsmarknaden och byta arbetsgivare utifrån den egna ambitionen och de egna behoven.

Anf. 33 JOHAN ANDERSSON (S) replik:

Fru talman! Jag förstod inte riktigt logiken med den gammalmodiga svenska modellen och det europeiska företagsrådet.

Detta bygger ändå på den svenska modellen, hur man nu tolkar lagstiftningen. Vi från oppositionens sida vill ha en del justeringar i det. Som jag sade inledningsvis i mitt anförande tycker vi att lagstiftningen är bra och att den kommer till, men vi tycker att man bör förstärka den och kanske inte bara ligga på miniminivån.

Återigen: Ser du, Abir, att den svenska modellen är en del i ett större sammanhang när det gäller globaliseringen av arbetsmarknaden?

Anf. 34 ABIR AL-SAHLANI (C) replik:

Fru talman! Den svenska modellen måste också moderniseras. Det får inte avstanna, och vi får inte ha heliga kor i Sverige som vi inte vågar lyfta upp och diskutera utifrån arbetstagarnas situation. Jag och Centerpartiet tycker att vi behöver prata om dessa frågor utan att man så att säga blir uthängd som någon som inte vill ha något skydd för arbetstagarna eller någon som inte ser till att människor kommer till sin rätt på arbetsmarknaden.

Tvärtom görs detta för att skapa en större rörelsefrihet och för att den som jobbar på ålderdomshemmet inte ska behöva göra det resten av livet för att hon eller han är rädd för att byta arbetsgivare. Därför måste vi se den svenska modellen i en global kontext förutom den svenska kontexten.

Anf. 35 LARS-AXEL NORDELL (KD):

Fru talman! Inför denna debatt roade jag mig med att sända ut en fråga till ett flertal vänner och bekanta. Jag ställde frågan: Vad tycker du att jag ska ta upp när vi ska debattera europeiska företagsråd? Jag fick en del svar. Några sade: "Ingen aning." Andra sade: "Vad är det för någonting?" En tredje sade: "Det låter skumt." En annan sade: "Nej, inte mer EU-byråkrati nu." Bara en av dem som jag kontaktade visste vad europeiska företagsråd är för något.

Jag tror inte att mitt nätverk avviker från gemene mans, utan svaren speglar förmodligen ett tvärsnitt av människor som skulle få samma fråga.

Europeiska företagsråd är ingen, som vi brukar säga, kioskvältare som engagerar de breda folklagren, men frågan är inte desto mindre viktig när det gäller arbetstagarnas inflytande i stora företag med verksamhet i flera europeiska länder. Små naturliga gemenskaper och det civila samhället är en viktig del av den kristdemokratiska samhällssynen. Familjen utgör den mest grundläggande gemenskapen i samhället och spelar en viktig roll för att tillgodose familjemedlemmarnas olika behov. På ett liknande sätt här fackliga organisationer en värdefull uppgift på arbetsplatsen för att tillgodose de olika behoven och verka för att förbättra arbetstagarnas situation och villkor.

Det är något grundläggande värdefullt att individer kan göra aktiva val för att bli en del av en större gemenskap. Det är naturligt att organisera sig i sin närmiljö och något vi vill uppmuntra vare sig det handlar om skola, arbetsliv eller fritid.

Den svenska modellen med starka fackföreningar och arbetsgivarorganisationer har varit och är alltjämt en hörnsten i Sveriges välfärdsbygge. Modellen är också ett gott exempel på hur det civila samhället kan ta ansvar för att lösa viktiga uppgifter och göra det på ett bättre sätt än vad som skulle ha varit fallet med statlig inblandning.

Arbetsmarknadens parter har genom förhandlingar kunnat sluta avtal som har gett de anställda bra anställningsvillkor och reallöneökningar samtidigt som freden på arbetsmarknaden har bevarats. Vid internationella jämförelser hör Sverige till de länder som har minst antal konfliktdagar på arbetsmarknaden.

Arbetstagarnas rätt att samråda med och få information av arbetsgivaren har varit på EU:s agenda ända sedan 60-talet. Ändå dröjde det fram till 1994 innan medlemsländerna lyckades ta ett gemensamt beslut om direktivet om europeiska företagsråd. Detta trädde i kraft 1996 och innehöll de första gemensamma reglerna för arbetstagarinflytande i stora företag med verksamhet i flera europeiska länder.

År 2009 fanns det 881 europeiska företagsråd i 858 multinationella företag, vilka omfattar mer än 15,5 miljoner arbetstagare. Men det är enbart en tredjedel av alla de företag som skulle kunna vara möjliga.

I Sverige ser det lite annorlunda ut. Av de 120 företagen med säte i Sverige som 2006 omfattades av direktivet var det 57 som inrättat företagsråd, och av de ca 780 företagen med verksamhet i Sverige som omfattades av direktivet var det drygt 410 som hade europeiska företagsråd.

Jämförelsen visar alltså att snittet i EU-länderna ligger på en tredjedel, medan det i Sverige är vartannat. Att Sverige har betydligt högre siffror kan förmodligen tillskrivas den svenska modellen där arbetsmarknadens parter har en lång tradition av att vara aktiva, ta ansvar och initiativ. För det är både den centrala ledningen i ett gemenskapsföretag och arbetstagarna som har initiativrätten till att inrätta ett europeiskt företagsråd.

Det är samma övergripande syfte i de nya reglerna – som nu finns med i regeringens proposition – som i de gamla, nämligen att förstärka rätten till information och samråd. Skillnaden är att det nya direktivet innebär klara förbättringar ur arbetstagar synpunkt, med tydligare regler där rättspraxis från EU-domstolen inkommer. Bland annat har innebörden i begreppen information och samråd förtydligats med bland annat skriftliga avtal.

Vi kan konstatera att det inte är ett enigt arbetsmarknadsutskott som lägger fram sitt betänkande. Det finns reservationer, avvikande mening, i sju punkter, som vi tidigare hört.

Jag vill kommentera tre av dessa punkter.

Det handlar om ansvaret för att inleda en förhandling. Där vill reservationerna att det i första hand är företaget som ska ansvara för att begära förhandling med arbetstagararnas förhandlingsdelegation i syfte att bilda ett företagsråd. Dessutom kräver de en angiven tidsgräns för när förhandlingar ska ha inletts.

Men lagen har redan tidsgränser där bland annat företag som vägrar att inleda förhandlingar inom sex månader från det att arbetstagarna begärt förhandling tvingas att inrätta ett företagsråd enligt tilläggsföreskrifterna.

Direktiven ger både arbetsgivare och arbetstagare möjligheter att ta initiativ. Det är en viktig signal om förhandlingsdelegationens betydelse. Här rör vi oss på ett område där politikens gränser bör uppmärksammas. Som jag tidigare sade: Den svenska modellen är ett gott exempel på hur det civila samhället kan ta ansvar för att lösa viktiga uppgifter och göra det på ett bättre sätt än vad som hade varit fallet om det hade varit statlig inblandning.

Nästa punkt jag tänkte kommentera gäller reglering av mötesfrekvensen för arbetsutskott och företagsråd. Direktiven säger minst ett möte per år med företagsledningen plus ett enskilt möte. Oppositionen vill ha två möten. Jag vet inte om man menar två möten med företagsrådet och två enskilda möten eller om det är tillsammans.

Vänsterpartiet önskar regler om att arbetsutskottet ska ha rätt till minst fyra möten per år för att sköta den löpande verksamheten. Vi ifrågasätter inte behovet av att samråda, men frågan är om allt måste ske i form av fasta möten, om det verkligen är nödvändigt att reglera detta i lag. Behovet av möten kan variera mellan företag, arbetsplatser och arbetstagarrepresentanter.

Den tredje punkt jag tänkte kommentera är rätten att välja utbildning.

Oppositionen vill att arbetstagaren själv ska få välja utbildning och formerna för denna.

Observera att det är först nu i det nya direktivet som rätten till utbildning för ledamöterna i förhandlingsdelegationerna och företagsråden tillkommit. I första hand är det den enskilda förhandlingsdelegationen och företagsrådet som genom dialog bedömer vilken utbildning som behövs. Där ingår också naturligt frågan om formerna för utbildningen. Självfallet ska kraven ligga inom rimlighetens gräns. Men det är företaget som ansvarar för att utbildningen erbjuds, och det är också företaget som står för notan.

Fru talman! Sammantaget ser vi i motionerna en vilja till lagstiftning in i minsta detalj. Vi kristdemokrater har den bestämda uppfattningen att politikens uppgift inte ska vara att detaljstyra utan i stället ge visioner och riktlinjer, understödja, som det heter. Vi pratar om subsidiaritetsprincipen. Subsidiaria betyder ju understödja, och det är viktigt att det finns den här typen av maktfördelning på det här området.

Det handlar alltså om att berörda parter kan använda riktlinjerna och understödet för att tillämpa dem på det sätt som passar just det aktuella företaget och den aktuella arbetstagardelegationen.

Vi får inte glömma att det nya direktivet faktisk innebär en skärpning av arbetstagarnas rättigheter, och det är något vi till fullo stöder. Att vara på sin vakt mot politisk klåfingrighet innebär givetvis inte att politiken helt ska abdikera.

Vi är självklart inte nöjda med att bara hälften av företagen med verksamhet i Sverige har företagsråd. Just därför är det viktigt att vi på olika sätt understöder utvecklingen att sådana etableras. Med alltför stor detaljreglering finns risken att vi försvårar och försenar sådan utveckling.

Fru talman! Med de orden yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

I detta anförande instämde Roland Utbult (KD).

Anf. 36 JOSEFIN BRINK (V) replik:

Fru talman! Lars-Axel Nordell radade upp ett antal av de punkter som finns i reservationen som Vänsterpartiet har lagt tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet, men valde att inte ta upp en av de punkter som jag lade tyngdpunkten på i mitt inledningsanförande. Vi hörde Lars-Axel Nordell säga att han och Alliansen tycker att det är viktigt att fler företagsråd kommer till stånd, att det i grund och botten är någonting bra och att man därför är glad att skrivningarna i direktivet förstärks. Det är vi helt överens om.

Det är just därför som vi, vilket vi har påpekat, tycker att det är anmärkningsvärt att man försämrar den så kallade stupstocksregeln och vad som ska gälla om ett gammalt avtal löper ut och det inte kommer något nytt avtal till stånd. Regeringen väljer att ta bort dagens lagstiftning, som innebär att efter sex månader, om inget nytt avtal har kommit till stånd, träder tilläggsreglerna in. Den lagen tar regeringen nu bort. I stället måste hela den långa förhandlingsprocessen gås igenom. Man kan alltså hålla på att förhandla i upp till tre år. Det går inte att se det på något annat sätt än att då ökar risken att flera företag som har ett avtal som löper ut kommer att stå utan ett företagsråd och att flera löntagare kommer att stå utanför möjligheten till insyn och inflytande.

Lars-Axel Nordell raljerar över politisk klåfingrighet och detaljstyrning. Men på denna punkt har de tre fackliga centralorganisationerna sagt i sitt remissyttrande till regeringen: Vi önskar att ni inte tar bort och försämrar stupstocksregeln, därför att det ökar risken för att fler löntagare ställs helt utan inflytande.

Jag skulle gärna vilja höra hur Lars-Axel Nordell motiverar den här försämringen jämfört med i dag.

Anf. 37 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik:

Fru talman! När det gäller de gemensamma reglerna ser vi att det är viktigt att det finns gemensamma regler på det här området och att vi i Sverige kan fullfölja dem.

Jag har, kanske till skillnad från Vänsterpartiet, den ganska positiva inställningen att företagen och de anställda i dialog kan komma överens. I de allra flesta sammanhang är det ju framför allt genom dialog som vi kan nå framgång, och jag har en positiv inställning till företagen och deras vilja att komma fram till lösningar. Därmed ska man inte behöva ta till tvingande lagstiftning. Jag vet inte om Josefin Brink har andra uppfattningar.

Anf. 38 JOSEFIN BRINK (V) replik:

Fru talman! Jag konstaterar bara att det där var ett icke-svar. Jag tror inte att anledningen till att de tre fackliga centralorganisationerna, LO, TCO och Saco, tycker att det är viktigt att det finns en stupstocksregel, en skyddsregel som träder in om man inte lyckas komma överens.

När det gäller att de i största allmänhet skulle ha någon negativ inställning till företag är det tvärtom väldigt pragmatiska organisationer som dagligdags arbetar med att just förhandla och teckna avtal med företag. De vet vad det här handlar om och hur det går till. Om de tre organisationerna, som konkret ska jobba med det här, anser att det finns ett behov av en stupstocksregel kanske det inte är riktigt relevant att börja prata om vad man har för inställning till företagen, utan då kanske man borde ha lyssnat på dem. Då tycker jag också att man borde ha en lite bättre motivering än att man i största allmänhet tror att företag är hyggliga och sjysta när skyddsregeln tas bort. Det var det jag efterfrågade av Lars-Axel Nordell.

I huvudsak, och det är vi överens om, innebär det nya direktivet och den nya lagstiftningen förbättringar av möjligheterna till insyn och inflytande. Det är bra. Sedan har vi ett antal invändningar därför att vi tycker att regeringen har lagt sig på för låg nivå. Precis som de fackliga organisationerna tycker vi att man hade kunnat gå lite längre och stärka löntagarnas inflytande.

Den nya stupstocksregeln innebär en försämring jämfört med i dag. I dag är det sex månader som gäller innan lagen träder in. Med den nya lagstiftningen blir det tre år. Det är en väldigt lång tid som löntagarna i ett sådant här företag riskerar att stå helt utan inflytande.

Jag skulle vilja höra en saklig motivering till att regeringen anser sig veta bättre än de fackliga organisationerna att den här regeln inte längre behövs.

Anf. 39 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik:

Fru talman! Jag kan inte ge Josefin Brink ett jättebra svar på frågan. Däremot vet jag att det som du nu förespeglar skulle kunna hända är väldigt ovanligt. Det finns de sex månaderna, och det naturliga är att det blir så.

Är det så att reglerna kommer att leda till det du befarar får vi återkomma. Men i dag är det detta som vi fattar beslut om, och där är vi överens från majoritetens sida.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 16 §.)

11 § Kommittéberättelse 2011

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2010/11:KU27
Kommittéberättelse 2011 (skr. 2010/11:103).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 16 §.)

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2010/11:UbU9
Vuxenutbildning.

Anf. 40 GUNILLA SVANTORP (S):

Fru talman! Vi har nu att ta ställning till de motioner som har skrivits under den allmänna motionstiden runt vuxenutbildning och svenska för invandrare. Jag står självklart bakom alla våra reservationer, men för tidsvinnande yrkar jag bifall bara till reservationerna nr 1 och nr 6.

Kunskap är makt, så enkelt är det, och att ge vuxna möjligheter att fylla på sin kunskapsnivå handlar väldigt mycket om att stärka möjligheterna att bli en än mer delaktig samhällsmedborgare och därmed öka makten över sitt eget liv.

För en del handlar vuxenutbildning om att gå vidare från arbetslöshet till ett jobb, för andra handlar det om att bygga på redan befintlig kunskap för att bli ännu bättre i sitt jobb eller om att bygga nytt så att man kan vidare till ett helt nytt jobb.

Hur som helst: Vuxnas möjligheter till utbildning stärker vårt samhälle och minskar klyftor mellan människor. Därför är det så viktigt.

För många är det ett stort steg att välja bort arbete för att studera. Vi menar att det inte behöver vara så. Man borde kunna göra båda sakerna samtidigt, särskilt om arbetslivet kräver att man fyller på sina kunskaper. Därför vill vi göra det möjligt att studera vid komvux eller på folkhögskola på deltid parallellt med att man arbetar. Om detta ska lyckas krävs ett tillfälligt kompetensstöd för den som ska studera.

Vi som var på skolriksdagen i år och hade förmånen att få lyssna till Hans Rehnman, som under många år jobbat med utbildningsfrågor, fick med oss många saker. Men en sak som han sade är extra viktig för den debatt som vi har just nu, nämligen det faktum att dagens unga kommer att ha haft ungefär 20 jobb den dagen de går i pension – 20 olika jobb! Då duger det inte att säga att det gäller att skaffa sig rätt utbildning från början, och sedan är det bra med det. Då måste vi verkligen bygga på det livslånga lärandet, där man hela tiden kan lära nytt och lära om, och detta utan att få höra att det handlar om att rätta till tidigare misstag i val man har gjort i livet.

Vuxenutbildning är ett område som ofta gränsar till andra politikområden, i första hand till arbetsmarknads- och näringslivspolitik, och det är en viktig pusselbit i Sveriges möjligheter till tillväxt och utveckling. Låt mig därför prata lite grann om en satsning när Sverige hade en politisk ledning som faktiskt förstod detta.

År 1998 startades satsningen Kunskapslyftet, en satsning motsvarande 100 000 platser per år under fem år för i första hand gymnasial utbildning för arbetslösa. Kunskapslyftet hade flera syften, men två av syftena var viktigare än de andra. Det första var att halvera den öppna arbetslösheten från 8 till 4 procent, och det andra var att skapa ekonomisk tillväxt genom investering i humankapitalet, alltså i människorna.

Satsningen avslutades 2002 och var en ambitiös satsning även i internationell jämförelse. Resultatet visar att hela 800 000 personer fick

gymnasial utbildning till en kostnad av 19 miljarder kronor exklusive studiestöd.

Efter Kunskapslyftet fick kommunerna öronmärkta statsbidrag för 46 000 heltidsplatser för fortsatt utveckling av vuxenutbildningen under åren 2003–2006.

Jag är väldigt nyfiken på vad som hände med alla de 800 000 mänskorna som deltog i satsningen.

Jag bor på en relativt liten ort, Årjäng i Värmland, där man i princip känner alla. Av dem jag känner som deltog i Kunskapslyftet i slutet av 90-talet och början av 2000-talet har i dag nästan alla ett annat yrke än det de hade när de började studera. Nästan alla har gått vidare till mer studier, antingen på högskola eller till yrkesspecifika studier. Den stora frågan jag vill ha svar på är självklart: Hade de valt att studera även utan Kunskapslyftet?

Kunskapslyftet innebar en satsning på kommunerna såväl som på deltagarna. De fick ersättning, motsvarande a-kassa, vilket för många möjliggjorde ett deltagande. Det var nödvändigt för att många i arbetsför ålder med familj, huslån och annat skulle känna trygghet och veta att de inte raserade ekonomin.

I dag ser vuxenutbildningen olika ut beroende på var man bor. Så kan vi inte ha det. Ett bra exempel på en ort där man har satt människan i centrum och vill något med sin vuxenutbildning är Bengtsfors kommun i Dalsland. Man samarbetar med flera kommuner och kan på det viset erbjuda ett större utbud än om man enbart hade sett till sin egen kompetens i den lilla kommun som Bengtsfors ändå är. Tack vare samarbete kan man erbjuda service motsvarande den som funnits i en kommun med 50 000 invånare.

Sådana initiativ bör uppmärksammas och premieras. Över huvud taget bör samarbete som leder till bättre verksamhet för medborgarna premieras och efterfrågas mer av oss politiker.

En viktig del av vuxenutbildningen är det vi tidigare kallade sfi, svenska för invandrare, men som numera ska benämnas utbildning i svenska för invandrare.

Åter till Bengtsfors som är ett lysande exempel på hur man kan jobba på ett sätt som sätter människan i centrum. Där arbetar man efter forskningen som visar att modersmålet är oerhört viktigt. Man förstår samtidigt att man är en liten kommun som näppeligen kommer att lyckas med att ha behöriga lärare i alla de språk som människor som kommer till Bengtsfors har som sitt modersmål.

Vad gör man då? Jo, man satsar på tekniken – i detta fall på teledbild. I sitt utvecklingscentrum för vuxna har man flera teledbilstudier. Man har små för en eller två personer och stora för många personer. Man köper in den kompetens som behövs i form av modersmålslärare från andra ställen som kan hålla i undervisningen för Bengtsfors nya invånare. Vinsten ligger i att deltagaren får chansen att lära sig saker på sitt eget modersmål och därigenom öka sitt ordförråd – något som är viktigt när man sedan ska lära sig nya språk.

Bengtsfors satte sig inte ned med armarna i kors och sade: Det går inte att få modersmål här; vi är en för liten kommun.

Man tog i stället tag i saken och investerade i det som behövs, och i dag har man mycket goda resultat. Sakta men säkert uppfyller man det

långsiktiga målet att öka andelen kommuninvånare med högskoleutbildning.

Vi politiker kan också i sak visa att detta är viktigt genom att stärka modersmålets betydelse i kursplanen.

Slutligen, fru talman, oavsett vem man är, var man kommer från och om man har funktionshinder eller inte är det viktigt att det finns klara målsättningar, en verksamhet med en vilja att bemöta människor där de är och politiker som vill satsa på vuxenutbildningen för att de är medvetna om den stora betydelse som vuxenutbildningen har för möjligheten att växa och utvecklas som människa och samhällsmedborgare. Vi socialdemokrater förstår detta och har i våra motioner lagt fram en mängd förslag som syftar till att genom vuxenutbildning stärka möjligheterna till ett livslångt lärande och nya chanser i livet.

(Applåder)

(forts. 14 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.54 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

13 § Frågestund

Anf. 41 TALMANNEN:

Vi övergår nu till dagens frågestund. Jag hälsar utbildningsminister Jan Björklund, socialminister Göran Hägglund, miljöminister Andreas Carlgren, kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth och statsrådet Peter Norman välkomna.

Utbildningsminister Jan Björklund besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt ansvarsområde.

Skattesänkningar och välfärd

Anf. 42 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Vi fick ju i går ta del av regeringens vårbudget och lyssna på en ekonomisk-politisk debatt här i riksdagen. Vi ser en god ekonomi och mycket hög tillväxt framför oss, vilket är mycket glädjande. Det ger oss förutsättningar att satsa på jobb, utbildning och välfärd.

Den budget som presenterades har däremot gjort ett tydligt val. Det är sänkt skatt som gäller. Det är inga satsningar på välfärd. Det är inga satsningar på sjukvård och omsorg. Det är inga resurser för att förbättra vården för patienter – vare sig för barn eller äldre.

Det är inte så många månader sedan Göran Hägglund kritiserade Fredrik Reinfeldts skattesänkarambitioner och sade att välfärden måste gå före eventuella skattesänkningar. Jag vill därför fråga socialminister Göran Hägglund: Är ministern nöjd med att välfärden inte får några satsningar, eller har Kristdemokraterna, Hägglund och välfärden förlorat i kampen mot Moderaterna, Reinfeldt och skattesänkningarna?

Anf. 43 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Det som regeringen nu har presenterat är planerna för den första delen av mandatperioden. Det vi håller oss till är det som vi presenterade före valet. Det kan framstå som lite udda i svensk politisk historia, men vi tänker faktiskt genomföra det som vi i Alliansen presenterade i form av ett valmanifest. Det innehåller skattesänkningar som gör att löntagare får behålla mer av sina inkomster, att pensionärer kan se fram emot sänkt skatt, att vi kan genomföra förbättringar för svensk företagsamhet, att vi kan genomföra satsningar på utbildningens område och att vi kan genomföra förbättringar på hälso- och sjukvårdens och inte minst på äldreomsorgens område.

Allt detta kommer regeringen att återkomma till i den budget som vi kommer att presentera under hösten.

Anf. 44 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Det förvånar mig inte att Moderaterna driver sänkt skatt som svar på allting; det är ju klassisk moderat politik. Men Göran Hägglund är ju inte moderat, utan kristdemokrat, och har tidigare uttalat att välfärdssatsningar måste gå före sänkt skatt.

Det förvånar mig mycket att Göran Hägglund kan stå här och tycka att det duger att presentera en vårbudget som innehåller sänkt skatt på område efter område, och som faktiskt inte innehåller några välfärdssatsningar.

Först viker ni ned er i sjukförsäkringsfrågan, och utförsäkringarna tillåts fortsätta. Nu handlar det om att det ekonomiska utrymme som finns ska gå till skattesänkningar.

Jag måste fråga en gång till: Är Göran Hägglund nöjd över att ha förlorat dragkampen i regeringen, och ser Göran Hägglund fram emot att det återigen är skattesänkningar som går före satsningar på välfärden?

Anf. 45 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Jag utgår från att Lena Hallengren följer den politiska diskussionen lite mer än folk i allmänhet. Den diskussion som Lena Hallengren refererar till handlar om vad vi ska göra om det finns ett utrymme utöver det som vi lovade i vårt valmanifest.

Jag har sagt att jag är beredd att gå vidare med skattesänkningar, men först ska vi säkerställa att vi har utrymme för att genomföra de förbättringar som vi behöver göra på sjukvårdens område, på äldreomsorgens område och i övrigt göra det som vi har lovat i vårt valmanifest.

Beskedet kvarstår: Vi genomför det som vi lovade väljarna före valet och som väljarna har gett oss mandat att genomföra. Om det går så bra som prognoserna nu visar kommer det att finnas utrymme för att göra ännu mer. Ingen är gladare än jag över att vi kan se fram mot stora för-

bättringar på bland annat hälso- och sjukvårdens område. Där kommer trycket att öka framöver.

Moms för ideella föreningar

Anf. 46 CECILIA MAGNUSSON (M):

Herr talman! Min fråga går till kultur- och idrottsminister Lena Adelson Liljeroth. Den handlar om EU-kommissionens beslut som kom häromveckan om att tvinga den ideella sektorn att betala och redovisa moms.

Kan kultur- och idrottsministern redogöra för vilka konsekvenser det skulle få för idrottssektorn och en stor del av det civila samhället?

Anf. 47 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M):

Herr talman! Frågan var delvis uppe under den förra frågestunden. Det här är en fråga som inte bara gäller idrottsrörelsen utan det ideella föreningslivet över huvud taget. Vi har ett generellt momsundantag i Sverige. Det är viktigt, inte minst för att en stor del av den ideella verksamheten bärs upp av oavlönade människors arbete.

Den nya regeln skulle innebära mycket mer byråkrati. Det är en viktig anledning till att vi inte vill gå kommissionen till mötes. Vi är flera ministrar som är engagerade i detta och har valt att ta en strid med kommissionen. Nu hoppas vi att hela det ideella föreningslivet, såväl kyrkan som idrotten, är aktivt och hjälper oss i arbetet att få kommissionen att vakna och inse vad det här skulle betyda.

Krisen i Saab

Anf. 48 PETER RÅDBERG (MP):

Herr talman! Jag har en fråga till Jan Björklund.

Situationen på Saab i Trollhättan är minst sagt prekär. Över 10 000 människor hotas nu av arbetslöshet om det värsta skulle inträffa. Förra gången vi hade en sådan kris i Saab var regeringen minst sagt passiv.

Vad kommer regeringen att göra nu? Det handlar ju ytterst om svensk fordonsindustri.

Min fråga till Jan Björklund är: Vad har regeringen gjort och vad kommer man att göra?

Anf. 49 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Fordonsindustrin är viktig för Sverige, i synnerhet för Västsverige. Det är regeringens uppfattning. Det var bakgrunden till att vi, tvärtemot frågeställarens beskrivning, inte alls var passiva. Vi gjorde för ett par år sedan ett mycket stort åtagande för svensk fordonsindustri på upp mot 28 miljarder kronor i ett paket som riksdagen godkände.

Alla som följer medierna vet att bilbranschen är krävande. Saab har problem. Statens roll är att vi står som garant för ett ganska stort lån i Europeiska investeringsbanken. Både i regeringen och i andra organ arbetar vi dag och natt för att hitta lösningar för Saab inom ramen för de beslut som riksdagen har tagit.

Alla större ägarförändringar i Saab ska godkännas av såväl Riksgälden som regeringen. Det har inkommit en ansökan om en ägarförändring. Den prövas nu mycket noggrant utifrån de kriterier som riksdagen har bestämt och förutsatt.

Prot. 2010/11:88
14 april

Frågestund

Anf. 50 PETER RÅDBERG (MP):

Herr talman! Jag vet inte om jag blev särskilt lugnad av Jan Björklunds svar. Det handlar faktiskt om 10 000 anställda och jättemånga underleverantörer. Vi pratar om Västra Götaland i stort. Trollhättan har ju levt på den här industrin under många år. Saab är en klenod som varumärke.

Jag fick inte något bra svar av Jan Björklund. Vad tänker regeringen göra mer än inom den ram du nämner? Regeringen kan ju agera politiskt och med kraft tala om hur viktig fordonsindustrin är och hur viktigt det är att vi kan få behålla Saab i Sverige och Trollhättan även i framtiden.

Anf. 51 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Det var precis det jag sade. Fordonsindustrin är viktig för Västsverige och Sverige. Det räcker inte med ord, Peter Rådberg. Därför godkände riksdagen på regeringens förslag för några år sedan ett mycket stort paket på upp mot 28 miljarder kronor. Det är något unikt för riksdagens och statens åtaganden mot en svensk industrisektor.

Jag tror inte att Saab är betjänt av att jag avslöjar alla detaljer i de provningar som nu pågår. Jag lovar att regeringen och andra statliga organ jobbar mycket hårt för att hjälpa till att hitta lösningar. Som jag sade pågår det en ägarprovning av en ansökan som har kommit in till Riksgälden om att bredda ägandet i Saab. Jag tror att riksdagen och svenska folket är angelägna om att en sådan ägarprovning av eventuellt tänkta nya ägare ska ske på ett noggrant sätt.

Läkemedels påverkan på miljön

Anf. 52 PER ÅSLING (C):

Herr talman! Under perioden 2010–2014 har regeringen gjort giftiga miljöer till ett prioriterat politiskt område. Mer pengar satsas och nya initiativ tas för att kemikalier som skadar miljö och riskerar människors hälsa ska fasas ut och oskadliggöras. Till de kemikalier som påverkar både människor och djur räknas även läkemedel. Jag vill därför ställa en fråga till socialminister Göran Hägglund.

Jag vet att man i mitt hemlandsting Jämtland under en längre tid har mätt förekomsten av läkemedelsrester, till exempel antibiotika och hormonpåverkande medel, i avloppsvattnet från Östersunds sjukhus. Det hamnar sedermera i Östersunds dricksvattentäkt Storsjön.

Den fråga som jag vill ställa till hälso- och sjukvårdsministern är: Hur ser ni på regeringens arbete med läkemedelspåverkan på vår miljö? Finns det en samsyn på läkemedelsfrågorna och deras viktiga dignitet för att nå miljömålen?

Anf. 53 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Den fråga som Per Åsling tar upp är utomordentligt allvarlig och stor. Vi har sett detta internationellt bland annat när det gäller läkemedelstillverkning i Indien. Om det hela inte omges med tydliga regler och restriktioner riskerar det att kunna leda till väldiga miljökatastrofer.

Också om man ser till den vanliga läkemedelsanvändningen, så att säga, finns det stora risker att substanser i läkemedlen kommer ut med avloppsvattnet eller på andra sätt och får besvärliga miljöeffekter. Därför är regeringen angelägen om att kunna möta och förebygga problemen så långt som det är möjligt. I den läkemedelsstrategi som vi arbetar med ingår naturligtvis miljöeffekterna som en av flera viktiga parametrar. För att vi ska kunna använda läkemedel, bli friska och få bot och lindring behöver vi läkemedel. Men vi behöver begränsa riskerna som är förknippade med just detta.

Anf. 54 PER ÅSLING (C):

Herr talman! Sverige har en strategisk fördel med tillgång till ren luft, ren mark och rent vatten. Att vårda dessa resurser är ett viktigt politiskt uppdrag vi har att förvalta för att skapa bra och attraktiva boendemiljöer men även för att skapa en bra hälsa och tillväxt i landet. Jag tackar ministern för svaret.

TBC-screening för asylsökande

Anf. 55 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Jag riktar min fråga till socialminister Göran Hägglund. I Sverige var tuberkulos nästan utrotat mot slutet av förra århundradet. Men med de senaste årens kraftiga invandring och flyktingmottagning har sjukdomen börjat öka igen i Sverige.

Under år 2010 rapporterades 683 fall av tuberkulos, vilket är ett ökning med 6 procent jämfört med 2009. Bland utlandsfödda rapporterades 584 fall, vilket utgör 85 procent av samtliga. Majoriteten av dessa var födda i Afrika med Somalia som dominerande ursprungsland. Därifrån kommer också den näst största gruppen av asylsökande till Sverige.

För närvarande erbjuds asylsökande en frivillig hälsoundersökning efter ankomst till Sverige. De har alltså rätt att tacka nej till undersökningen. Enligt den senaste kartläggningen från SKL var det bara 38 procent av de asylsökande som genomgick en hälsoundersökning.

Min fråga är följande: Kommer ni att verka för att införa en obligatorisk hälsoundersökning med tuberkulosscreening för asylsökande i Sverige?

Anf. 56 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Jag tror att varje person som kommer till vårt land är angelägen om att få en hälsokontroll om man har skäl att anta att man är bärare av en allvarlig sjukdom. Jag tror att både jag och frågeställaren är sådana att om vi misstänkte att vi var sjuka skulle vi gärna vilja att en läkare tittade på oss för att se om vi behövde stöd på olika sätt.

Det finns inga planer från regeringen på att göra detta obligatoriskt. Däremot tycker vi att det är viktigt att det erbjuds. De personer som kommer till vårt land är oftast relativt unga och oftast, glädjande nog, friska. Men självfallet ska det finnas möjlighet till läkarkontroller för att man på det sättet ska kunna följa upp eventuella problem som dessa personer har.

Anf. 57 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Jag tackar för svaret, men det gör mig en aning orolig. Man ska komma ihåg att tuberkulos enligt smittskyddslagen är klassad som allmänfarlig sjukdom och att den är smittspårskyldig.

Förra året upptäcktes ett utbrott av tuberkulos på en flyktingförläggning i Östergötland. Smittspridningen hade troligtvis skett på förläggningen. Enligt Smittskyddsstyrelsen visar händelsen på vikten av att genomföra screening av tuberkulos hos asylsökande så fort som möjligt efter ankomsten för att begränsa smittspridningen i Sverige.

Det som gör mig ännu mer orolig är att det är bland tonåringar som tuberkulosen ökar som mest. Eftersom smittan lätt sprids i skolmiljö är det mycket viktigt att diagnosen ställs.

En sådan här obligatorisk hälsoundersökning med tuberkulosscreening för asylsökande är inget konstigt i sig själv. Flertalet av de europeiska länderna har redan infört detta, bland andra våra nordiska grannländer Finland, Island och Norge. Både jag och mitt parti tycker att detta ska införas också i Sverige om man nu vill ta folkhälsan på allvar.

Anf. 58 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Jag är glad över det engagemang som Sverigedemokraterna visar för de personer som kommer till vårt land. Jag är också angelägen att stryka under vikten av att alla personer som känner att de har eller löper risk att få en sjukdom och behöver en läkarundersökning också erbjuds en sådan. Det innebär att vi kan begränsa eventuella smittspridningar.

Det handlar om att använda resurserna på bästa möjliga sätt och hela tiden pröva vad som är rationellt att göra för att kunna se till att inte smittsamma sjukdomar sprider sig. Det är en självklarhet. Vi ska se till att alla som vill får en möjlighet att genomföra läkarundersökning.

Public service-avgift

Anf. 59 ANDREAS CARLSON (KD):

Herr talman! Låt mig börja med att tacka för kultur- och idrottsministerns och regeringens tydliga besked att man kommer att ta fajten i EU-kommissionen i frågan om moms för ideella organisationer.

Jag vill fortsätta med att ställa en fråga till kultur- och idrottsministern och även lyfta fram det hon sade i konstitutionsutskottets förhör tidigare i veckan, i tisdags. Lena Adelsohn Liljeroth betonade då med tydlighet vikten av ett starkt public service. Jag håller med kulturministern. Jag tycker att det är en utgångspunkt som är bra att ha när vi nu ska sätta direktiven för Public service-utredningen. En viktig fråga för att

ha ett starkt public service över tid är att i utredningen ha med finansieringsformen av public service.

Min fråga är: Hur ser kulturministern på möjligheterna att i utredningen undersöka och hitta en lösning för hur vi kan avskaffa tv-avgiften och ersätta den med en public service-avgift?

Anf. 60 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Herr talman! Jag håller med Andreas Carlson om att det är bra att public service har en stark ställning. Vi kan se att det inte har det bara här i riksdagen utan också hos allmänheten i stort. Det är egentligen bättre att tala om radio och tv i allmänhetens tjänst än att tala om public service.

Vi har ett avtal som gäller fram till den 31 december 2013. Under mandatperioden måste vi hitta ett nytt avtal som ska gälla för Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion. Som Andreas Carlson var inne på arbetar vi nu med direktiven. Den fråga som gäller finansieringen kommer självfallet också att tas upp här. Det viktiga är att vi nu hittar en finansiering, oavsett vilken, som garanterar bolagens oberoende – precis som det är i dag.

Anf. 61 ANDREAS CARLSON (KD):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Delar kulturministern min uppfattning att den modell vi har i dag med en avgift som är riktad just till innehav av en tv-mottagare är lite otidsenlig? Man kan ju ta del av public services utbud i många fler kanaler än bara via en tv-mottagare. Delar kulturministern denna uppfattning?

När vi nu ska ge direktiven och de nya tillstånden talar vi om fram till 2020. Det är så långa avtal som det gäller. Vad tror kulturministern att en tv är år 2020? Det är en definitionsfråga som är intressant, tycker jag.

Anf. 62 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Herr talman! Det är väl känt att vi har lite olika förslag till lösningar mellan de olika partierna. Mitt parti, Moderaterna, har länge haft uppfattningen att public service ska finansieras över statskassan.

Det är inget som är klart. Vi kommer att pröva olika förslag och se hur man finansierar radio och tv i allmänhetens tjänst i andra länder. Det finns en del att lära, och precis som Andreas Carlson var inne på går den tekniska utvecklingen snabbt. Det är väldigt osäkert vad vi kommer att säga att en tv är när vi börjar närma oss 2020. Frågan är i allra högsta grad aktuell. Men vi måste på något sätt hitta en lösning som garanterar oberoendet och också intäkterna.

Kulturellt samarbete mellan Grekland och Sverige

Anf. 63 BENGT BERG (V):

Herr talman! Jag vill också ställa en fråga till vår kulturminister. År 1990 besökte Greklands dåvarande kulturminister Mikis Theodorakis vårt land i akt och mening att utöka det kulturella samarbetet mellan Sverige och Grekland. Redan under juntatiden hade olika solidaritets-

grupper bildats. År 1992 undertecknades och ratificerades det här samarbetsavtalet på det kulturella området.

Jag vet att det inte har hänt så mycket under det senaste året. Jag vet också att det finns stora bekymmer i Nämnden för kulturellt utbyte mellan Sverige och Grekland huruvida man kommer att dö sotdöden eller få ett nytt uppsving. Jag önskar och hoppas att kulturministern vill bidra till att vi kan utöka det här bilaterala samarbetet. I denna värld av globalisering på alla möjliga andra områden borde det också kunna gälla i Europa mellan Grekland och Sverige.

Anf. 64 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Herr talman! Jag känner till att det finns en fond som har funnits i många år. Nu är såväl Grekland som Sverige medlemmar i Europeiska unionen, och därmed har vi ett samarbete på betydligt fler plan än bara bilateralt. Jag har inte fått uppfattningen att det här samarbetet eller det kulturella utbytet skulle dö sotdöden, som Bengt Berg befarar, men jag lovar att ta reda på om det har hänt någonting nytt i de här relationerna som gör att det finns anledning att återkomma.

Anf. 65 BENGT BERG (V):

Herr talman! Jag vet att man har skrivit och vädjat och hoppas på kulturministerns hjälp i den här frågan. Det har hänt väldigt mycket under de år som samarbetet har pågått. Det finns bland ett översättarcentrum på Samos och även på Gotland. Man har byggt broar mellan våra avlägsna länder.

Man borde i alla fall kunna utse en ny ordförande i denna nämnd eftersom det saknas en sådan nu. Peter Curman var ordförande till 2009, och sedan var det en annan ordförande under en kort period som sedan avgick. Jag tycker att det är vårt gemensamma ansvar att se till att nämnden kan fortsätta sitt arbete.

Anf. 66 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJE-ROTH (M):

Herr talman! Jag hörde att Bengt Berg sade att finns mycket samarbete och att det kanske inte är någon brist på kulturutbyte mellan Sverige och Grekland. Men jag lovar att se över hur det är med ordförandeskapet i den här organisationen.

Omvårdnadsprogrammet

Anf. 67 LOUISE MALMSTRÖM (S):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till utbildningsminister Jan Björklund. Jag har tillsammans med resten av utbildningsutskottet ägnat förmiddagen åt en utfrågning om den nya gymnasieskolan där olika aktörer har fått ge sin syn på reformen.

I huvudsak tycker jag att reformen är bra, men som ministern vet är vi skeptiska till att det är så stor skillnad mellan yrkesprogrammen och de högskoleförberedande programmen och att yrkesprogrammen inte ger högskolebehörighet.

Det här har också fått konsekvenser för söktrycket till yrkesutbildningarna. En yrkesutbildning som har fått ett alarmerande lågt söktryck är vård- och omsorgsutbildningen. Vi fick höra i förmiddags att det är så lågt att det endast är 1 ½ procent av eleverna i Stockholm som söker dit. Det här är något som oroade SKL:s representanter, och det oroar även mig, särskilt med tanke på den demografiska utveckling som vi har framför oss.

Därför vill jag fråga ministern hur han ser på den här utvecklingen och om det finns någonting som man kan göra i utbildningssystemet för att justera det här eller stoppa den här utvecklingen.

Anf. 68 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Jag var inte med på utskottets utfrågning i dag, men jag antar att Skolverket sade att det är extremt preliminära siffror som det inte går att dra några slutsatser av.

Den omgörning som nu sker av svensk gymnasieskola innebär att ett antal nya program inrättas och ett antal gamla avvecklas. Det gör att det inte är alldeles lätt att jämföra i generella termer. Det ser till exempel ut som om vi äntligen har vänt söktrycket på ingenjörsutbildningarna som har gått ned i 20 år och att det vänder uppåt igen på grund av den nya utformningen av teknikprogrammet och att vi återinför begreppet gymnasieingenjör och ett fyraårigt tekniskt program.

Men det är riktigt att omvårdnadsprogrammet under lång tid har haft svag attraktionskraft. Det är alldeles utmärkt om Sveriges Kommuner och Landsting oroar sig över detta. Jag tycker att de bör fundera över om det kan finnas andra orsaker än skolans utformning till att världen inte är en tillräckligt attraktiv arbetsplats. Sveriges Kommuner och Landsting har naturligtvis själva ansvaret för att detta är en attraktiv sektor att söka sig till.

Jag tror att det på marginalen kan vara så att de som vill blir sjuksköterskor också i ökad utsträckning väljer studieförberedande program, för de vill ju gå vidare till högskolan. Men det är än så länge mycket tidigt att dra några slutsatser av dessa siffror.

Anf. 69 LOUISE MALMSTRÖM (S):

Herr talman! Tack för svaret! Det är inte det faktum att det är fler som vill studera vidare eller fler som vill läsa teknik som är problemet. Problemet är ju att vissa utestängs från att studera vidare och att många yrkeselever riskerar att få dåliga förutsättningar att hävda sig på arbetsmarknaden och i livet även om de inte ska studera vidare.

Jag tror att det finns skäl även för Jan Björklund och hans kamrater i regeringen att fundera över vilka signaler de sänder till dem som ska fixa vår framtida välfärd. I stället för att tala om att de som har de lägsta lönerna tjänar för mycket borde de rigga en vård- och omsorgsutbildning som håller måttet så att det blir ett attraktivt alternativt med tanke på hur många som går i pension. Vi kommer verkligen att behöva de här pigga välfärdsarbetarna som har den här kompetensen.

Man kanske väljer bort detta på grund av att man funderar på att fortbilda sig till sjuksköterska eller läkare, men man ska inte behöva stänga den dörren i gymnasiet.

Anf. 70 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Den dörren stängs inte i gymnasiet som Louise Malmström väl vet. Man har all rätt att läsa in högskolebehörighet även om man väljer omvårdnadsprogrammet, men till skillnad från dagens gymnasieskola är det inte obligatoriskt att läsa in akademisk behörighet. Det gör att förutsättningarna för att rädda kvar rätt många ungdomar i gymnasieskolan ökar. En tredjedel av ungdomarna i dag slås ut från den socialdemokratiska gymnasieskolan. Dem pratar ni aldrig om. Ni pratar aldrig om den tredjedel som inte fullföljer utan hoppar av och som är orsaken till att Sverige har hög ungdomsarbetslöshet. Dem glömmer ni bara. Alla ska bli akademiker. Det är det centrala. Ni måste omvärdera yrkesutbildningar och uppvärdera dem, Louise Malmström.

Flygbuller i Linköping

Anf. 71 FINN BENGTTSSON (M):

Herr talman! I en interpellationsdebatt om bullerproblematik i Linköping svarade miljöminister Andreas Carlgren nyligen i denna kammare att han ansåg att ”en samsyn kring riktvärdena för buller är viktig att uppnå”.

Många är vi östgötar och Linköpingsbor som ändå oroar oss för att en lösning inte är sikte inom en snar framtid. Jag vill därför återkoppla till problematiken i min fråga till statsrådet.

Huvudproblemet gäller olika syn på riktlinjer för flygbuller hos bland annat Boverket och Naturvårdsverket. En myndighetsprövning av bullerfrågan enligt plan- och bygglagen eller miljöbalken vid expansionsplaner riskerar fortsatt att falla ut helt olika, vilket just nu lägger en förlamande hand över en nödvändig utbyggnad av en av Sveriges största städer.

Min fråga till ministern är hur han och regeringen skyndsamt avser att lösa detta problem.

Anf. 72 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (C):

Herr talman! Finn Bengtsson och jag hade chans att diskutera detta här i kammaren. Jag tror det var i förrgår. Precis som Finn Bengtsson beskriver finns det olika uppfattningar mellan några av myndigheterna som är inblandade. Det helt avgörande, vilket jag också förklarade då, är att de riktvärden som man anger inte är bindande när det gäller att tillämpa regelverket. Det innebär att kommunerna har både en rätt och en skyldighet att ta ansvar för planeringen i sin stad.

Nu finns det ett antal ärenden som har överklagats av Saab, och det är det som ligger bakom Finn Bengtssons oro för utbyggnaden i Linköping.

Mitt svar har varit att i de fall där regeringen har prövat några av överklagandena har vi inte gått emot kommunens önskingar annat än i ett undantag. Det innebär också att det finns möjligheter att bygga ut Linköping. Men vi kommer att fortsätta att gå igenom detta för att se till att både kommunen och myndigheterna gör det som behövs.

Anf. 73 FINN BENGTTSSON (M):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret. Det är bra att få ett förtydligande i flera riksdagsprotokoll. Det finns nämligen många frågor

som råkar hamna mellan stolarna. En sådan är, som ministern säger, att myndigheterna kommer att bli tvungna att samsas om ett förslag som är baserat på deras bedömning.

Det är tre departement inblandade i denna fråga, och jag hoppas att det inom Regeringskansliet inte råder handlingsförklamation på grund av att det är flera ministrar som har ansvaret utan att projektet kommer att löpa vidare med den snabbaste hastighet vi kan önska.

Anf. 74 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (C):

Herr talman! Jag bedömer att Finn Bengtsson inte behöver känna någon sådan oro. Det är vanligt att ärenden avgörs i samarbete mellan flera departement. Till mig har det inte rapporterats att det skulle finnas några bekymmer med att lösa frågorna mellan departementen.

Inte heller är det särskilt dramatiskt att det har funnits olika uppfattningar mellan myndigheter. Det händer ofta. Det ingår i deras roll, eftersom de ska bevaka olika intresseområden. Vi ska dock följa upp detta för att se till att de ärenden som behöver avgöras kan avgöras tillräckligt snabbt.

Vargstammen

Anf. 75 CHRISTIN HAGBERG (S):

Herr talman! Också jag har en fråga till miljöminister Andreas Carlgren. Det gäller den ständigt aktuella frågan om vargstammen.

Riksdagen har ett mål om strax över 200 vargar. Den här veckan har utredaren Lars-Erik Liljelund lagt fram ett förslag där utgångspunkten är att för att vi ska få en livskraftig vargstam utan problem med inavel och sådant bör vi ha en vargstam på strax över 400 vargar.

Hur ser miljöministern – utan att nu fatta något beslut – på det? Det gäller hans ingång att för att klara en bra population behöver vi ha så många vargar.

Anf. 76 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (C):

Herr talman! Det var tur att Christin Hagberg frågade om vargarna. Jag skulle ha känt ett främlingskap om jag inte hade fått någon fråga om vargarna. Det är numera den fråga som oftast tas upp.

När det gäller Lars-Erik Liljelunds utredning vill jag klargöra att det han nu gjort är att ge en första delsiffra som inte är ett förslag om antalet vargar vi ska ha framöver i Sverige. Den siffran anger bara att om man följer en del formulär för hur beräkningar ska göras får man fram just det antalet. Nästa år ska han lägga fram sitt förslag om målet för hur många vargar vi ska ha i Sverige. Frågan återkommer alltså nästa år, och då kommer vi politiker att ha skäl att ta ställning till ett mål om antalet vargar i Sverige. Jag hoppas att vi ska kunna samlas brett kring det målet.

Anf. 77 CHRISTIN HAGBERG (S):

Herr talman! Jag misstänkte nästan att jag skulle få ett icke-svar när det gällde detta. Jag vet allt det som miljöministern tog upp.

Svenska Jägareförbundet hotar att lämna den uppgörelse som gjorts om att flytta vargar och så vidare. Det är mycket känslor i detta, och det hänger också ihop med min förra fråga. Den varg som flyttades är nu på väg tillbaka norrut. Det finns ett stort problem i det.

Kommer man att göra någon form av omprövning av det beslutet eftersom alla, vad jag förstått, tycker att vi ska ha varg men ingen vill ha dem nära sig, i alla fall inte om man talar med folk i jägarkretsar. Är det någon form av omprövning på gång, eller ligger det längre fram i en utvärdering?

Anf. 78 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (C):

Herr talman! Om det var ett icke-svar berodde det möjligen på att det var en icke-fråga, då det inte finns något sådant förslag. När det gäller Jägareförbundet har regeringen inte gjort någon överenskommelse med dem. Vi har helt enkelt lyssnat på miljöorganisationer, jägarorganisationer, företrädare för landsbygden, och då har det framkommit att man är med på att vi ska se till att få in nya gener i den svenska vargstammen. Man vet att det är enda sättet att få vargstammen att långsiktigt överleva i Sverige. Det är nu huvudfrågan, och där fortsätter arbetet.

Vi har inriktningen att flytta beslut närmare människorna, få en friskare vargstam i Sverige och samtidigt öka acceptansen, bland annat genom att fortsätta att ha inriktning på licensjakt men alltid kontrollerad och alltid utifrån att vargstammen ska fortsätta att utvecklas mot en gynnsam bevarandestatus.

Ungdomars idrottande

Anf. 79 AMIR ADAN (M):

Herr talman! Min fråga går till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth.

En nyligen publicerad undersökning från Stockholms stad handlar om ungas livsstil. Barns och ungdomars livsmönster har kartlagts i åtta svenska kommuner. Undersökningen visar att två tredjedelar av alla mellanstadieelever är aktiva i en idrottsförening, men när de kommer till högstadiet och vidare till gymnasiet går den siffran ned. En tredjedel av alla gymnasieelever är idrottsaktiva.

Min fråga till ministern är hur ministern och regeringen avser att arbeta för att få fler ungdomar att fortsätta med idrottandet under hela sin uppväxt.

Anf. 80 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M):

Herr talman! Jag har inte sett den undersökningen, men jag hörde den refereras i radio häromveckan. Det är väl känt att regeringen har en satsning som kallas Idrottslyftet. Den satsningen är numera permanent, vilket innebär att idrottsrörelsen får 500 miljoner kronor extra per år för att just nå de barn och ungdomar som av olika skäl kanske väljer att sluta idrotta eller i värsta fall aldrig ens har börjat. Den satsningen har nått stora framgångar.

Vi vet, precis som Amir Adan sade, att många idrottare, men det är fler pojkar än flickor som gör det. Det är också många ungdomar med utländsk bakgrund som av olika skäl inte hittar in i idrottsorganisationerna. Att hitta nya sätt att nå både flickor och pojkar i olika grupper är mycket viktigt för idrottsrörelsen. Jag tycker att de bedriver ett mycket bra arbete med att göra just detta.

Konsumentskydd vid sms-lån

Anf. 81 JONAS GUNNARSSON (S):

Herr talman! Jag vill rikta min fråga till statsrådet Peter Norman.

Sent i fjol beslutade vi i kammaren om en ny konsumentkreditlag som vi i många delar var överens om. En sak som vi dock inte kunde nå en överenskommelse om rörde tillsynen av de bolag som tillhandahåller sms-lån och liknande, lån som varit en väg in i överskuldssättning för framför allt många unga. Regeringen hänvisade till det uppdrag man hade givit Finansinspektionen, som skulle titta på om man inte skulle ha tillståndsgivning och övervakning av dessa bolag.

Nu har Finansinspektionen kommit med sina slutsatser. De följer i mångt och mycket det som vi anförde. Jag undrar när vi får se förslag från regeringen som följer Finansinspektionens förslag.

Anf. 82 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Sms-lån och liknande är ett stort problem för konsumenterna rent allmänt. Vad gäller just finansiella tjänster är enligt min uppfattning konsumenten allmänt sett i ett underläge jämfört med producenten. Från den utgångspunkten är sms-lånet i någon mening en extra börda.

Regeringen har redan skärpt reglerna för sms-lån och liknande. Vi kommer att ta del av Finansinspektionens rapport, och jag utesluter inte att vi kan göra en snabb behandling. Detta ska också ses i ljuset av hur insättningsgarantin fungerar. Det är möjligt att man kan dra slutsatsen att den kan bakas in i ett sådant framtida regelverk.

Anf. 83 JONAS GUNNARSSON (S):

Herr talman! Jag kan konstatera att vi i mångt och mycket är överens. Därför är det tråkigt att vi står där vi står i dag. Dessa beslut hade kunnat vara fattade. Det är ledsamt att vi inte redan i dag har ett starkare konsumentskydd när vi faktiskt till stora delar är överens.

Anf. 84 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Herr talman! Jag kan upprepa att regeringen skärpt bestämmelserna för sms-lån. Jag tror precis som frågeställaren att det är fullt rimligt att vi ska gå vidare med den här frågan. Den är dock mer komplicerad än man kan tro. Jag vill återigen dra in frågan om insättningsgarantin. Det kan vara så att ett antal bolag på ett otillbörligt sätt utnyttjar den insättningsgaranti som vi har gett till den finansiella sektorn. Detta måste utredas. Där kan det komma förändringar som även berör lagstiftningen gällande sms-lånen.

Anf. 85 GUSTAV NILSSON (M):

Herr talman! Min fråga går till socialminister Göran Hägglund och handlar om tandvårdsreformen som infördes under förra mandatperioden.

År 2008 fick vi som bekant ett statligt tandvårdsstöd i form av ett allmänt tandvårdsbidrag och ett skydd för de personer som har ett stort tandvårdsbehov. Det var en mycket viktig och angelägen reform som alliansregeringen genomförde. Tandvården fick också ett rejält resurstillskott vid tillfället.

Ett av målen med det nya statliga tandvårdsstödet var att förenkla vårdgivarens administration. Här återstår en del att göra. Det finns tandläkare som har haft och delvis har problem med regelverket och med kommunikationen med Försäkringskassan. Det gäller såväl offentliga som privata vårdgivare. För mycket administrativt arbete tar tid av det allra viktigaste, nämligen patientarbetet.

Vilka åtgärder vidtas för att förenkla regelverket och administrationen?

Anf. 86 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Jag tror att jag kan skriva under på allt det som Gustav Nilsson tar upp. Vi genomförde en tandvårdsreform som innehåller två delar. Det ena är ett checksystem vilket syftar till att vi ska gå lite oftare till tandläkaren för att underhålla vår tandhälsa. Det andra är ett högkostnadsskydd som är progressivt i meningen att subventionerna ökar i takt med att kostnaderna blir större. De människor som har riktigt stora tandvårdsbehov ska också kunna få större subventioner.

Det är också riktigt att vi hade problem med genomförandet när det gällde att få datasystemen att fungera på bästa möjliga sätt. Många, inte minst privattandläkare, var oerhört upprörda under en tid. Min upplevelse är nu att TLV, den myndighet som hanterar mycket av detta, tillsammans med Försäkringskassan har kommit en bra bit på väg och att situationen ser väldigt mycket annorlunda ut i dag.

Anf. 87 GUSTAV NILSSON (M):

Herr talman! Jag tackar för ett positivt och bra svar. Det är viktigt att man fortsätter arbetet med att se över regelverket, så att rådgivaren har en bra kommunikation med Försäkringskassan. Så måste det vara. Man ska inte drabbas av otydliga regler. Här finns nog en del arbete att göra. Det är glädjande att regeringen tar tag i dessa frågor och förstår att det är allvar. Tandvårdsreformen var bra och kan göras ännu bättre. Det är viktigt och nödvändigt.

Anf. 88 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Genom reformen förstärkte vi subventionerna till tandvården, som hade varit eftersatt och som tidigare regeringar hade pekat ut som ett viktigt område men inte lyckades prioritera resurser för. Detta har inneburit att vi har ett betydligt bättre skydd för dem som har riktigt stora kostnader.

Det har som sagt varit problem med genomförandet, men det arbetas målmedvetet med att undanröja de bekymmer som kvarstår. Vi kan också glädja oss åt att se fram emot ett tredje steg i denna reform som syftar till att skapa ett bättre skydd för personer som på grund av vissa sjukdomar, funktionsnedsättningar eller konsumtion av läkemedel har en tandhälsa som är väldigt svår att behålla intakt. Regeringen planerar att inom kort sätta en reform i sjön med riksdagens stöd för att förstärka för en grupp som har en tandhälsa som de svårligen kan påverka själva. De får väldigt stora kostnader och är därför i behov av förstärkningar.

Pensionsfrågan inom scenkonsten

Anf. 89 ISAK FROM (S):

Herr talman! Min fråga går till kultur- och idrottsministern. Jag får precis som Andreas Carlson börja med att tacka för det tydliga svaret i momsfrågan. Det visar också att när man verkligen vill går det att göra någonting.

Pensionsfrågan på scenkonstområdet har lyfts fram på många olika sätt de senaste åren, inte minst från scenkonstarbetarna själva. Men även kulturutskotten, det nuvarande och det tidigare, har varit väl medvetna om det svårplanerade för institutionerna. Det var också därför man gjorde ett tillkännagivande till regeringen om behovet av en utredning.

I tidigare frågor och interpellationsdebatter har svaret från ansvariga statsråd varit att frågan bereds inom Regeringskansliet och att Regeringskansliet avser att återkomma så snart som möjligt. Det är nu två år sedan man lämnade ifrån sig utredningen.

Civil- och bostadsminister Stefan Attefall, som i denna regering har fått ansvaret för frågan, deltar inte i dag, så jag frågar kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth: Anser kulturministern att långbänken i pensionsfrågan har skadat kvaliteten och tillgängligheten till scenkonsten? Frågan är vem som ska svara.

Anf. 90 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Ansvaret i regeringen är fördelat så att frågan hanteras av statsrådet Stefan Attefall. Därför är det i dag min lott att svara på detta.

Tidsutdräkten överdrevs något av frågeställaren, tror jag. Det är väl drygt ett år sedan regeringen mottog utredningen. Den bereds alltså inom den del av Socialdepartementet som Stefan Attefall ansvarar för.

Det är en kulturpolitisk fråga som rör dem som jobbar i sektorn. Naturligtvis ska vi också kunna försörja våra kulturinstitutioner med duktiga medarbetare. Samtidigt är det en komplicerad fråga. Den rör pensionsförsäkringsfrågor, och det får naturligtvis statsfinansiella konsekvenser och måste därför bedömas i budgetsammanhang.

Beredningsarbetet pågår. Jag har inget mer konkret besked att ge till frågeställaren i dag. Men det är klart att regeringen kommer att ge besked. Stefan Attefall får ge de mer detaljerade beskederna så småningom.

Anf. 91 ISAK FROM (S):

Herr talman! Min fråga var: Anser statsrådet att långbanken i Regeringskansliet har skadat scenkonsten? Det är klart att det är ganska allvarligt med de planeringsförutsättningar som framför allt länsteatern har i denna fråga. Det var 2009 som man lade fram denna utredning. Regeringskansliet har faktiskt haft två år på sig att bereda frågan. Det är fortfarande många som väntar på besked. Svaret här i dag är alltså att scenkonsten får fortsätta att vänta, konstaterar jag.

Anf. 92 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Jag vet inte vad poängen är med att ställa frågan och sedan svara på den själv. Jag tycker inte att det är en långbank. Man skulle oftast önska att lagstiftningsarbetet gick mycket fortare, men det följer de beredningsprocedurer som finns föreskrivna i våra lagar och grundlagar. Jag anser inte att scenkonsten har tagit skada av att regeringen bereder frågan.

Det mer konkreta beskedet, svaret på utredningen, kommer att ges när beredningen är klar. Ansvar för det ligger på statsrådet Stefan Attefall.

Forskningsavtal om ESS-anläggningen

Anf. 93 THOMAS STRAND (S):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till utbildningsminister Jan Björklund.

Ekot rapporterade nyligen om att Sverige ger 70 miljoner kronor till kärnkraftsforskningen i Frankrike som en form av motköp för att Frankrike gav Sverige stöd för att få ESS-anläggningen till Lund.

Etablerandet av ESS är väldigt viktigt och strategiskt. Men det är samtidigt relevant att få klarhet i om Sverige gjort fler åtaganden och förbindelser för att få stöd från övriga EU-länder i konkurrensen med Spanien och Ungern, som också ville stå som värdnation för ESS-anläggningen.

Har Sverige ingått motköpsavtal med fler länder i syfte att få ESS till Sverige? Jag avser då inte samarbetet med Danmark, som köpte in sig i anläggningen till viss del, utan andra saker, som ekonomiskt eller organisatoriskt bistånd vi ger såsom i fallet med Frankrike.

Anf. 94 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Jag tycker att jämförelsen med motköp är illa vald. Modern spjutspetsforskning kräver ofta, i synnerhet inom det tekniska och naturvetenskapliga området, väldigt stora och dyra anläggningar. Det gäller också ESS. Investeringskostnaderna kommer att ligga på mellan 15 och 20 miljarder innan det är klart i Lund.

Att varje land bygger upp ett eget ESS eller att varje land bygger upp en egen forskningsanläggning inom varje forskningsområde är totalt orimligt. Därför har vi forskningssamarbete. Man kommer överens: Ni bygger den typen av anläggning, vi tar på oss att bygga den och något tredje land bygger den tredje anläggningen. Forskarna får så resa mellan länderna i stället för att varje land bygger upp egna anläggningar. Man gör avtal mellan länder.

Vi har mängder av forskningssamarbeten med olika länder. Många länder är med och finansierar ESS medan vi är med och finansierar andra saker i andra länder. I radion presenterades detta som om det vore något hemligt avtal. Det finns ingenting hemligt med detta. Det är öppna avtal, och det är öppet redovisat. Så har det alltid gått till, och det måste gå till så om vi vill vara delaktiga i ett internationellt forskningssamarbete med dyra infrastrukturåtgångar.

Anf. 95 THOMAS STRAND (S):

Herr talman! Jag kan konstatera att utbildningsministern svarar ja på att det har funnits ett motköpsavtal med Frankrike. Till stöd för en röst på Lund som etableringsort går Sverige in med pengar till kärnkraftsforskningen i Frankrike.

Men utbildningsministern svarar inte på den andra frågan. Är det fler länder i Europa som vi har liknande avtal med om ekonomiskt eller organisatoriskt stöd, förutom Danmark? Finns det fler länder som vi har motköpsavtal med kring ESS-anläggningen?

Anf. 96 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Jag ska be att få återkomma om det. Dessa avtal ingicks innan jag var forskningsansvarig i regeringen. Det är fullt möjligt att det finns. Det är ingen hemlighet med det; avtalen är offentliga och öppna. Men jag har inte på stående fot koll på det.

Det är inget märkligt om det finns. Den här typen av avtal och överenskommelser har vi mellan länder och alla olika regeringar om man vill vara delaktig i internationellt forskningssamarbete. Man gör upp om att inte ett land bygger alla anläggningar, utan man delar upp olika forskningsanläggningar mellan olika länder.

Vår lott har fallit på den mycket stora ESS-anläggningen i Skåne. Hade vi sagt nej till att stötta anläggningar i andra länder hade ESS inte blivit av. Den typen av samarbetstänkande är jag beredd att försvara.

Framtidens skolutveckling

Anf. 97 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Min fråga går till utbildningsminister Jan Björklund.

Alliansregeringen genomför nu en rad genomgripande reformer för att komma till rätta med de problem som den svenska skolan brottas med. År 2011 kan man i sanning kalla för det år som i historieskrivningen kommer att beskrivas som reformåret. Dessa reformer är en bas i utvecklingen av den svenska skolan.

Vi behöver vidare blicka framåt, då vi lever i en värld av ständig förändring. Dagens och i än högre grad morgondagens arbetskraft kommer att konkurrera på en global arbetsmarknad. Det kräver nya kompetenser och ställer nya krav på skolan.

Dagens elever kommer att bli arbetssökande i en värld som kräver kunskaper. Det innebär en hög grad av digital kompetens, samarbetsförmåga och kreativitet. Hur ser utbildningsministern på framtidens skolutveckling, behovet av modern pedagogik och implementeringen av EU:s nyckelkompetenser?

Anf. 98 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! De nya läroplanerna för grundskolan börjar gälla den 1 juli i år. Jag ska gärna erkänna att jag ännu inte har börjat skriva på nästa generations läroplaner. Men de som nu träder i kraft har naturligtvis haft de utgångspunkter som frågeställaren här anger.

Vad är det för kompetenser vi behöver i framtiden? Om man ska bli mer utförlig kan man skilja på några olika saker. Det ena är rena baskompetenser. Det är för många elever som går ut ur skolan utan att kunna skriva och räkna ordentligt. De kompetenserna är tidlösa. Det var samma på 50-talet som i dag, och de är samma i nästa generation. Skriva, läsa och räkna måste man kunna göra.

Utöver det krävs det ännu mer i framtiden på olika sätt. Skolreformerna syftar på olika sätt att nå dit. Det är precis de perspektiv och de nyckelkompetenser EU har pekat ut, och som den svenska regeringen i själva verket har varit med och formulerat, som ligger bakom arbetet med de skolreformer vi nu ger oss in i.

Anf. 99 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Jag tackar för det svaret. Vi har ungefär en tredjedel av landets kommuner som tar ett väldigt stort ansvar för framtida kompetenser och införandet av den nya teknik och pedagogik som måste följa med regeringens reformer.

Eleverna som bor i två tredjedelar av våra kommuner får inte i lika hög grad ta del av detta. Hur ser utbildningsministern att vi kan stödja de övriga kommunerna i denna utveckling? Vilka nationella initiativ kan vi se fram emot på detta område för att säkerställa en likvärdig utbildning för alla våra skolelever?

Anf. 100 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Jag för en ivrig kamp – och jag kan erkänna att jag gör det även i regeringen – för mer nationell styrning av den svenska skolan. Det är inte så många som brukar hålla med. Jag tycker att vi har stora problem med bristande likvärdighet. Det beror på att makten är fördelad på otroligt många händer och fötter där var och en för sig avgör hur det ska se ut och styras.

Det finns en stor brist på likvärdighet i svensk skola i dag. De nya skolreformerna skärper något den nationella normeringen och styrningen. Men vi har inte den typen av styrsystem där staten skulle gå in och bestämma datortätheten eller någonting annat i klassrum. En del skolor och kommuner tar inte det som frågeställaren är ute efter på allvar, och det är också jag bekymrad över.

Drogfria skolor

Anf. 101 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Jag skulle vilja rikta min fråga till utbildningsministern.

I dag finns stora problem i samhället med ungdomar som missbrukar droger. Även i våra skolor är problemet växande. Man kan i skolan inte längre garantera en säker och drogfri miljö för vare sig elever eller lärare.

Både Folkpartiet och Sverigedemokraterna vill återförstatliga skolan. Fram till dess att ett sådant beslut kan fattas vore det bra om vissa åtgärder kunde vidtas för att säkerställa att samma antidrogrutiner genomförs på alla landets skolor så att alla elever får samma möjlighet att räddas från eller hindras att lockas till drogernas värld.

Min fråga till utbildningsministern blir därför vad han anser om att införa riktlinjer för hur landets skolor ska hantera drogerna genom exempelvis obligatoriska slumpmässiga drogtester likt dem som många av landets företag har infört för att skolmiljön ska bli tryggare och i tid få tag i ungdomar som fastnat i sitt missbruk.

Anf. 102 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Det är viktiga frågor som frågeställaren tar upp. Droger i skolmiljön och droger bland ungdomar är något som vi måste göra allt vi kan för att motarbeta och bekämpa.

Det viktigaste arbetet är det förebyggande arbetet så att ungdomar förstår att detta är något som man av olika skäl inte bör ägna sig åt. Det är det absolut viktigaste med all den information, påverkan och så vidare som förekommer.

Det är också viktigt när saker och ting som droger upptäcks i skolan att vuxenvärlden reagerar mycket skarpt och tydligt. Jag uppfattar att den konkreta frågan handlar om drogtester.

Där har det tidigare varit så att lagstiftningen har tolkats lite olika. Men nu har det kommit rättsfall i Sverige som säger att det är tillåtet att genomföra drogtester om de genomförs på ett sätt så att man inte kränker integriteten. Det ska inte vara så att man ställer upp alla på ett långt led så att alla ser och uppfattar.

Det är tillåtet att göra drogtester om man tycker att det finns skäl för det, om man genomför det på ett sätt så att det inte är integritetskränkande för den enskilde. Jag tycker att det regelverket är bra.

Anf. 103 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret.

När det gäller detta med integritet undrar jag hur länge man kan hänvisa till integritet när vi har en generation som växer upp i ett drogsamhälle. Bör inte de liv som går att rädda genom särskilda åtgärder och människors säkerhet väga tyngre än enskildas integritet?

När man talar om integritet och åtgärder som inte kränker kan man använda så kallade knarkhundar som exempelvis kan söka igenom skolor dag- och nattetid utan att man pekar ut någon särskild person eller något särskilt skåp.

Vad anser ministern om att vidta sådana åtgärder? Borde man inte på något sätt på riksnivå säkerställa att riktlinjerna blir desamma över hela landet? Det skiljer sig mycket nu från kommun till kommun hur man agerar i den här frågan.

Anf. 104 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Frågeställaren missförstod mig. Jag hoppas att det var oavsiktligt. Jag sade inte att hänsyn till integritet omöjliggör kontroller och drogtester. Det går att genomföra drogtester. Formerna för genomförandet ska vara sådana att man beaktar den enskildes integritet. Men

drogtester i sig anses inte stå i strid med integriteten enligt vår lagstiftning. Det är tillåtet att göra detta. Men det ska ske i former där man beaktar den enskildes integritet.

Sedan ställs frågan om droghundar och det ena med det andra. Uppriktigt sagt har jag inte svar på alla konkreta frågor som ställs. Mitt intryck är ofta att lagstiftningen medger mer än vad som faktiskt tillämpas ute på skolor. Man måste lokalt avgöra vad man vill göra och vad som är lämpligt. Men lagstiftningen medger att man genomför åtgärder av den typen som frågeställaren är ute efter om man anser det motiverat.

Klimatpolitiken

Anf. 105 LARS HJÄLMERED (M):

Herr talman! Min fråga riktar sig till miljöministern och handlar om klimat och utsläppshandel.

Sverige har världens kanske mest ambitiösa klimat- och energipolitik med åtgärder kopplat till saker vi gör i Sverige, i Europa och i andra delar av världen. Det som sker i andra delar av världen är vanligtvis det som kallas för CDM-projekt eller gröna teknikinvesteringar. Det är projekt som är tänkta att leda till en utsläppsreduktion, en hållbar utveckling och generera lokala arbetstillfällen.

Detta är i grunden ett effektivt sätt att bedriva klimatpolitik. Men det har också kommit en del rapporter om hur man skulle kunna utveckla detta system för att leva upp till det som var FN-tanken med utsläppsreduktion, hållbarhet och arbetstillfällen lokalt.

Min fråga till ministern är: På vilket sätt vill han och regeringen bidra till att utveckla detta väldigt effektiva sätt att bedriva klimatpolitik så att ytterst svenska skattebetalares pengar används på ett ansvarsfullt sätt?

Anf. 106 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (C):

Herr talman! Precis som Lars Hjalmered säger är det i grunden ett väldigt bra sätt att först lägga tak på utsläppen, sänka det taket och se till att det under det taket finns ett pris på koldioxidutsläppen. Det priset ger pengar. De pengarna används nu för gröna investeringar som exempelvis bioenergi, vindkraft och andra källor som kan ersätta kolkraft.

Frågan är: Vad gör Sverige för att utveckla det vidare? Vårt arbete är nu inriktat på att mer av de pengarna ska riktas till de allra fattigaste länderna. Vi arbetar för det inom EU och inom FN. Vi ser också till att de pengar som vi själva satsar i större utsträckning går till de fattigaste länderna. Det är ett ansvar som vi har lagt på Energimyndigheten.

Vi vidtar också nu rader av åtgärder för att det ska bli bättre miljöeffekt och mindre byråkrati. Det är dessutom ett sätt att se till att mer av pengarna som kommer fram genom priset på klimatutsläpp går till gröna investeringar.

Anf. 107 LARS HJÄLMERED (M):

Herr talman! Kombinationen av vilka klimatåtgärder vi vidtar i Sverige och i andra delar av världen är egentligen lite viktig. Beslut i riksdagen innebär att vi har majoriteten av åtgärderna i Sverige. Det är lite viktigt att poängtera, för det glöms bort ibland.

Ett viktigt komplement är också de gröna teknikinvesteringarna. De svarar ofta upp mot behov i de fattigaste länderna i Afrika, delar av Asien och så vidare. De projekten är just, som ministern säger, ett effektivt sätt. Jag tycker att det är ett bra och klokt sätt för regeringen att jobba vidare med detta. Det handlar ju om trovärdighet om vi ska komma framåt i de internationella förhandlingarna.

Anf. 108 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (C):

Herr talman! Jag tror precis som Lars Hjälmered att de här insatserna aldrig kommer att ersätta att vi också gör väldigt mycket på hemmaplan för att minska klimatutsläppen. Framför allt är det viktigt att få upp farten i förändringsarbetet inom FN och också på EU-sidan. Där är jag otålig. Det är därför Sverige driver på. Det är därför vi också nu har rader av reformförslag, som vi också har diskuterat här i riksdagen flera gånger, just därför att de är frågor som ofta tas upp.

Det behövs fler insatser som gör att åtgärderna leder till ännu bättre miljöeffekt, till ännu snabbare resultat och att vi ser till att det inte blir tidsödande byråkrati, som det ibland hittills har varit. På det sättet kommer man också att kunna lotsa fram ännu större program, vilket gör att det kan bli ännu större satsningar på gröna investeringar.

Anf. 109 TALMANNEN:

Detta var den sista frågan. Vi tackar deltagande statsråd och ledamöter.

14 § (forts. från 12 §) Vuxenutbildning (forts. UbU9)

Anf. 110 ESABELLE DINGIZIAN (MP):

Herr talman! Miljöpartiet tror på ett livslångt lärande. Det gör vi för att en föränderlig värld kräver av oss att vi hela tiden lär oss nya saker, anpassar oss och utvecklar det vi håller på med, men också för att föreställningarna och lusten att lära ser olika ut för olika personer vid olika skeenden i livet. Därför behöver utbildningsväsendet präglas av öppna dörrar.

Dess värre leder regeringens politik på det här området i praktiken till det omvända för många människor. I stället för att uppmuntra lärande och vidareutbildning stänger regeringen dörren för allt fler. I betänkandet skriver allianspartierna att ”utgångspunkten ska vara de vuxnas individuella behov av utbildning och personlig utveckling samt arbetsmarknadens behov”. Det låter ju väldigt bra, men hur ser det ut i praktiken?

Många kommuner har dragit ned sin verksamhet till det som enligt lag är tvingande att tillhandahålla. Jag kan ta ett exempel, min egen hemkommun utanför Stockholm, Botkyrka, som har tagit ett väldigt stort ansvar. Där är efterfrågan betydligt större än tillgången. 1 500 av de öppet arbetslösa har mindre än nio års grundskola. En lika stor grupp har endast grundskola.

Herr talman! Motviljan bland allianspartierna mot att utveckla och satsa på vuxenutbildning på bred front går inte ihop med den arbetslinje

som de påstår att de står för. Bejaka människors möjlighet till fler livschanser, inte bara i retoriken utan även i verkligheten!

Herr talman! Kommunal vuxenutbildning är i dag en rättighet för alla som saknar utbildning på grundskolenivå. Det är bra men inte tillräckligt. Även för dem utan gymnasiekompetens saknas en arbetsmarknad. I dag kräver de flesta arbeten gymnasieutbildning. När kraven på arbetsmarknaden ändras måste också utgångspunkten i politiken förändras. Rätten till utbildning på gymnasial nivå måste vara en självklarhet.

Vuxenutbildningen behövs inte bara för att människor i vuxen ålder ska kunna ta igen utbildning de missat. Det behövs också en möjlighet att komplettera sin gymnasieutbildning. Miljöpartiet anser att det ska vara en rättighet för alla med en utbildning från gymnasieskolans yrkesförberedande program att komplettera så att de kan erhålla grundläggande och särskild behörighet till högskolan. På samma sätt ska det vara en rättighet för dem med en studieförberedande gymnasieutbildning att senare välja en yrkesutbildning för vuxna på gymnasienivå.

Herr talman! För att påverka sin framtid behövs en grund att stå på. Det krävs etablering i samhället. Att som ung kunna känna sig trygg med att det finns förutsättningar för ett självständigt liv är viktigt. Då behövs en utbildningspolitik som garanterar att alla unga får möjlighet att tänja sina gränser inom ramen för sin skolgång. Men det måste också gå att känna sig trygg med att det finns flera livschanser, att det val av extra språk man gör i tolvårsåldern eller val av gymnasieprogram när man har fyllt 15 inte är avgörande för hela livet. En tillgänglig och kvalitativ vuxenutbildning ökar förutsättningarna för Sveriges unga att känna sig trygga med sina val. Det skapar framtidstro.

Den kommunala vuxenutbildningen ska göra det möjligt för den som vill byta yrke att komplettera sin utbildning med de kurser som behövs för detta. Vuxenutbildningen bör därför erbjuda fler yrkesinriktade kurser än i dag, kurser som speglar arbetsmarknadens behov. Yrkesvux är ett bra steg på väg men behöver följas upp, kvalitetssäkras och byggas ut.

Arbetslinjen kräver att alla har möjlighet att utveckla och anpassa sin kompetens så att den bättre matchar kraven på arbetsmarknaden. Situationen på arbetsmarknaden just nu, med all missmatchning, är ju oroande. Arbetsgivarna skriker efter folk, arbetskraft som inte finns. Konjunkturinstitutets senaste rapport visar att den grupp som är arbetslös saknar gymnasiekompetens och halkar alltmer efter. Frågan är vad allianspartierna tänker göra åt det.

Slutligen, herr talman, har vi en annan viktig del av den kommunala vuxenutbildningen, svenskundervisning för invandrare. Skolinspektionens kvalitetsgranskning *Ändamålsenlighet och resultat i svenskundervisning för invandrare*, som presenterades den 29 mars i år, visar att kommunerna brister i planering, genomförande och uppföljning samt att undervisningen inte alltid är anpassad efter de studerandes behov. Det är naturligtvis oacceptabelt.

Att behärska språket i det land man lever i är nyckeln för en personlig delaktighet i samhället. Att sfi har en viktig funktion att fylla är de flesta av oss här inne överens om. Det hade varit önskvärt att regeringen och ansvarig minister tog detta på allvar och initierade en dialog med kommunerna om hur det här arbetet kan förbättras och vilka instrument som behövs. Många kommuner har en väldigt stor erfarenhet av detta.

Men ministern har tillsatt en utredning med det tydliga uppdraget att föreslå åtgärder för att begränsa rätten för nyanlända att lära sig svenska språket. Fem av åtta experter som deltagit i utredningen kritiserar förslaget. Att begränsa rätten på det sätt som utredningen föreslår slår hårt mot många människor. Därför undrar jag om biträdande utbildningsministerns partikolleger här i riksdagen delar hennes åsikter i frågan.

Jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer, herr talman, men jag yrkar bifall till reservation 6.

Anf. 111 JAN ERICSON (M):

Herr talman! Utbildning är en viktig hörnpelare i Alliansens arbetslinje och därmed en särskilt prioriterad fråga för oss.

Vi vet att en bra skola är viktig för att våra ungdomar ska hitta sin väg till arbetsmarknaden. När jag träffar arbetsförmedlare får jag en mycket tydlig bild av att ungdomar som misslyckats i grundskolan eller hoppat av gymnasiet är kraftigt överrepresenterade bland de långtidsarbetslösa ungdomarna. Vi vet att ungdomar som slutför gymnasiet nästan alltid får ett jobb relativt snabbt.

Utbildning *är* nyckeln till arbete! Det är därför Alliansens stora utbildningsreformer är så viktiga. Vi genomför de största skolreformerna sedan folkskolereformen 1842. Ja, kanske är det de största skolreformerna någonsin.

Tidigare har utskottet debatterat förskola, grundskola, gymnasium och högskola. Det är bekanta områden för de flesta. Återstår så denna debatt om övrig vuxenutbildning. Det är ett område där den allmänna kunskapen i samhället kanske är mer begränsad men som faktiskt erbjuder imponerande många vägar, många aktörer och många möjligheter. Denna mångfald är viktig eftersom vuxenutbildning kan ha så många olika syften.

Det kan vara att ge den som misslyckats i skolan en ny chans. Det kan handla om att ge möjlighet att vidareutbilda sig för att utvecklas i sitt yrke, byta yrkesbana eller göra karriär, eller att ge den som är arbetslös eller långtidssjukskriven en möjlighet till omskolning till nytt yrke. Det kan handla om att förse företagen med kvalificerad arbetskraft, att ge nya svenskar goda kunskaper i svenska språket eller att validera kunskaper hos personer med gamla svenska utbildningar eller utländska utbildningar. Sist, men inte minst, kan det handla om att ge alla möjlighet till personlig utveckling och bildning.

Allt detta är goda skäl att studera vidare som vuxen, men vuxenutbildningen är av särskilt stor betydelse för arbetslinjen och Alliansens jobbpolitik. Fram tills Alliansens stora skolreformer börjar ge full effekt måste vi också lägga stor kraft på att ge de elever som misslyckats i skolan nya chanser.

Herr talman! En riksdagsdebatt om vuxenutbildning är ganska förutsägbar. Jag är ny i utskottet och har därför av nyfikenhet läst igenom de senaste årens motsvarande debatter. De har faktiskt låtit ganska lika. Oppositionen har envist hävdats att regeringen skurit ned resurserna, krävt mer pengar och fler utbildningsplatser. Oavsett hur mycket vi har ökat anslagen har oppositionen krävt mer. Alltid mer, aldrig nog, som en bekant finansminister brukar säga.

För oss i Alliansen är vuxenutbildning en helhet. Inom denna helhet har vi både skjutit till stora summor och ibland även prioriterat om mellan olika utbildningsformer. I högkonjunktur finns vissa behov medan en lågkonjunktur ställer andra krav. När det gäller komvux har vi dessutom gjort om statsbidragen från riktade till generella, varefter kommunerna prioriterar de utbildningar där man har störst lokalt behov. Om man ser helheten – alltså alla olika utbildningsvarianter för vuxna – råder det inget tvivel om att detta viktiga område fått betydligt ökade resurser och högre prioritering av Alliansen jämfört med hur det sett ut tidigare.

Jag kan konstatera att regeringen satsat extra på universitet och högskolor, yrkeshögskola, komvux och yrkesvux, validering och sfi, folkhögskolor och studieförbund. Alla dessa olika utbildningsformer har under Alliansens regeringstid fått ökade resurser. Sammantaget disponerade man 58,2 miljarder år 2006, medan man år 2009 disponerade 65,6 miljarder. Det är alltså en ökning på tre år med 7,4 miljarder. Under 2010 och 2011 har dessutom ytterligare flera miljarder tillförts.

Komvux har i år större resurser än under åren 2005 och 2006, som var Socialdemokraternas senaste år vid makten. Antalet elever på komvux är i dag också det högsta sedan slutet av 1990-talet. Aldrig har så många studenter studerat på högskola och universitet som i dag. Samma sak gäller utbildningar inom yrkeshögskolan. Samtidigt utvecklar vi helt nya utbildningsvägar, exempelvis lärlingsutbildningar inom både gymnasieskola och vuxenutbildning. Vi har också gjort stora ansträngningar för att förbättra kvaliteten inom vuxenutbildningarna.

Resultaten inom många former av vuxenutbildning är imponerande. Ett exempel jag gärna vill framhålla är folkhögskolornas framgång med att motivera många ungdomar som misslyckats i skolan att återuppta sina studier. Nästan hälften av dessa ungdomar valde att studera vidare efter motivationsprogrammet. Ett annat positivt exempel är det fantastiska resultatet inom yrkeshögskolan där sju av tio elever kommer i arbete inom en månad efter examen.

Herr talman! För mig finns det inte en tydlig gräns mellan arbetsmarknadsutbildning och övrig vuxenutbildning, även om statens budget har dessa poster inom olika utgiftsområden och frågorna hanteras av olika utskott. Jag är i dag aktiv i både utbildningsutskottet och arbetsmarknadsutskottet, och jag vill därför även kort beröra arbetsmarknadsutbildningarna i detta anförande.

Även inom arbetsmarknadsområdet har mycket stora resurser tillförts under lågkonjunkturen, men det innebär inte att alla arbetsmarknadsutbildningar sker inom Arbetsförmedlingens ram. Arbetsförmedlingen erbjuder praktik men även kortare omställningsutbildningar. Över 30 000 personer genomgick sådana utbildningar under 2010. Men de flesta längre utbildningar erbjuds i dag inom det övriga utbildningssystemet. Detta har stora fördelar. Det säkrar kvaliteten och kontinuiteten i utbildningarna, och det gör också att utbildningarna snabbt kan byggas ut eller krympas beroende på behov och konjunktur.

Det är dags att en gång för alla riva tankemurarna mellan arbetsmarknadsutbildning och övrig utbildning. Vi måste samtidigt sträva efter ännu mer samverkan mellan vuxenutbildning, arbetsförmedling och näringsliv för att ge den som studerar bästa möjliga chans att hitta sin plats på arbetsmarknaden.

I sammanhanget kan jag inte låta bli att kommentera gårdagens riksdagsdebatt om de ekonomiska alternativen. Socialdemokraterna talade då om mismatchning på arbetsmarknaden. Med detta menar man att det finns många arbetslösa samtidigt som många företag inte hittar den personal man behöver. Budskapet från Socialdemokraterna är att det därför behövs fler arbetsmarknadsutbildningar för att de arbetslösa ska få jobb. Jag skulle vilja påstå att mismatchningen snarare gäller kopplingen mellan Socialdemokraternas politik och verkligheten.

Konjunkturinstitutet säger i sin senaste rapport att det är svårt att se någon generell brist på arbetskraft i Sverige. De yrkesgrupper som saknas är främst personer med högskoleutbildning, exempelvis ingenjörer, läkare och sjuksköterskor. Dessa yrkesgrupper kan givetvis inte snabbutbildas genom arbetsmarknadsutbildningar eller på komvux eftersom det är fråga om långa utbildningar. Alliansen har därför satsat stort på universitet och högskolor, och vi har i dag rekordmånga studenter. Att som Socialdemokraterna låtsas att arbetsmarknadsutbildningar ska lösa problemet är inte seriöst. Den kraftiga minskningen av arbetslösheten som vi nu ser är för övrigt ett bra bevis på att matchningen fungerar ganska bra och att arbetsgivare och arbetstagare hittar varandra. I annat fall hade inte så många fått jobb.

Herr talman! Efter denna lilla provsmakning av vuxenutbildningens digra smörgåsbord vill jag särskilt kommentera två områden där det finns stora utvecklingsmöjligheter.

Språket har nämnts flera gånger. Det är en nyckel för integration. När det gäller svenskundervisning för invandrare har alliansregeringen gjort en hel del förbättringar de senaste åren, och det finns exempel på mycket väl fungerande verksamheter. Men samtidigt finns behov av att ytterligare individanpassa undervisningen och skapa fler utbildningsvägar. Vi behöver också på ett bättre sätt koppla ihop svenskundervisning med yrkesutbildning och arbete. Regeringen har nyligen beslutat att personer som ännu inte behärskar svenska fullt ut ska ges möjlighet att läsa yrkes-svenska samtidigt som de studerar vid yrkeshögskolan. Även folkhögskolorna ska få möjlighet att erbjuda svenskundervisning för att skapa fler utbildningsvägar. Samtidigt har Skolverket fått i uppdrag att ta fram nya kursplaner för sfi, och en utredning om en sfi-peng för ökad valfrihet har aviserats. Allt detta är välkomna steg i rätt riktning. Men det är viktigt att följa upp effekterna av dessa åtgärder och vid behov överväga ytterligare förbättringar.

Alliansen står för valfrihet. Inom stora delar av utbildningssystemet finns stor valfrihet när det gäller att välja skola och utbildningsvägar. Inom vuxenutbildningen däremot saknas i praktiken ofta möjligheten för en vuxenstuderande att fritt välja var man vill studera. Alliansen har därför i sitt senaste valmanifest med som en ambition att pröva möjligheterna att förverkliga en valfrihetsmodell inom vuxenutbildningen. Jag och Moderaterna hoppas att ett valfrihetssystem ska bli verklighet under mandatperioden. Frågan utreddes för några år sedan av vår moderate riksdagskollega Mats Gerdau, och i hans utredning finns konkreta förslag till lösningar.

Herr talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 112 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik:

Herr talman! Vi hörde i går finansministern säga att det går bra för Sverige. Och det gör det ju – det går så bra att vi kan buffra och premiera dem som redan har jobb med mindre skatter. Men frågan är: Hur går det för alla människor som inte har utbildning? Vad ska jag säga till våra medborgare i Botkyrka som inte ens har nioårig grundskola?

Regeringen satsar mer, säger Jan Ericson. Det hjälper inte. Alltid mer, aldrig nog, sade Jan Ericson. Men vi blir faktiskt fler här i Sverige också. Det är inte så att befolkningen inte ökar. Det kanske är så att det behövs mer. Det är inte bara arbetsmarknadsutbildningar som vi efterfrågar. Vi behöver investera i människor. Människor behöver utbildning för att kunna ta de jobb som finns. Jag kunde inte utläsa av vårpropositionen att det finns mer i er budget. Vad anser Jan Ericson om det?

Anf. 113 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Vad anser jag om det? Det var många frågor på en gång.

Esabelle Dingizian frågar hur det går för den som inte har utbildning. Mitt svar är: Jag räknade just upp detta fantastiska smörgåsbord av vuxenutbildning som finns. Det är rätt fantastiskt. När man är ny i utskottet och försöker sätta sig in i det här får man en mycket bredare bild av vuxenutbildning än vad man kanske hade innan, att det finns så många vägar och så många möjligheter. Det känns som att Sverige är ganska unikt som har den här fantastiska möjligheten. Vi har också ett studiemedelsystem som omfattar många av de här utbildningarna.

När det gäller ökade resurser ser man om man tittar på högskolesidan att det är ganska stora resursförstärkningar både 2010 och 2011. Bara förändringen från 2010 till 2011 innebär att ungefär 1 ½ miljard ytterligare tillförs högskolorna. Detta att vi inte skulle gå i takt med att befolkningen ökar stämmer inte särskilt bra. Förändringarna under åren 2006–2009 innebar en ökning med 12 procent, och så mycket har knappast befolkningen ökat på tre år. Jag tycker att vi möter det här ganska bra.

Anf. 114 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik:

Herr talman! Det är inte min verklighetsbild. Jag tycker naturligtvis att det är bra att det finns ett smörgåsbord. Men då måste maten räcka till alla, och det är det den inte gör. Det finns ett smörgåsbord. Ja, det finns många alternativ, och jag tycker att det är jättebra. Jag tycker att det ska finnas många olika sätt att ta sig fram.

Men det är 400 000 människor som är arbetslösa, och det är många som inte har tillräckligt hög utbildning för att få ett jobb. Jag förstår inte: Ska de gå arbetslösa? Är det okej att de går arbetslösa?

Anf. 115 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Det var märkligt. Jag pratade i mer än åtta minuter om alla de alternativ som finns just när man är arbetslös. Jag har talat om att du inom Arbetsförmedlingens regi kan få korta utbildningar, praktik, coachning och annan hjälp för att komma in på arbetsmarknaden. Och behöver du längre utbildningar finns hela detta andra vuxenutbildningsystem där du kan få olika typer av utbildningar, högskoleutbildningar eller yrkesutbildningar. För dem som har misslyckats med skolan finns

hjälp även via folkhögskolorna, som första steget att få motivation att över huvud taget vilja börja utbilda sig.

Det finns utbildning på precis alla nivåer efter behov, och det är det som är så bra.

Anf. 116 GUNILLA SVANTORP (S) replik:

Herr talman! Det var ett spännande inlägg, måste jag säga.

Du sade, Jan Ericson, att arbetsförmedlarnas bild är att ungdomar som inte klarar skolan är överrepresenterade. Det håller vi verkligen med om.

Du sade att Socialdemokraterna alltid vill ha mer och aldrig är nöjda. Det är klart att vi inte kan vara nöjda när vi har 8 procent arbetslösa i Sverige och nästan 30 procent av våra ungdomar är arbetslösa. Det är klart att vi inte är nöjda.

Vad får de i stället för utbildning? Jo, de hamnar i en garanti där de inte får träffa coacherna och inte ser skymten av ett jobb. Däremot får de lära sig att skriva cv till jobb som inte finns.

Det har i en arbetsmarknadspolitisk utvärdering – jag kommer inte ihåg vad de som har gjort den heter – konstaterats att den här jobbgarantin för unga helt saknar långsiktig effekt. Fyra av tio i jobb- och utvecklingsgarantin har inte fått någon handledning eller coachning. Det är klart att vi inte är nöjda. Det kan vi inte vara.

Jag tycker att Jan Ericsons inlägg andas ett förakt för arbetsmarknadsutbildningar som jag blir bekymrad över. Arbetsmarknadsutbildningar är också vuxenutbildning i allra högsta grad. Man borde se till att ha lite mer arbetsmarknadsutbildningar än vad man har, speciellt i det läge som Sverige står inför.

Slutligen säger Jan Ericson att matchningen fungerar bra. Det kan den väl inte göra när vi har 8 procent arbetslösa i Sverige?

Anf. 117 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Ja, jobb finns. Det är inte så att det inte finns några jobb. Vi ser hur jobben växer till jättefort. De växer till snabbare i Sverige än i nästan alla andra länder i hela Europa just nu. Vi ser också hur snabbt arbetslösheten sjunker. Den kommer att sjunka ned mot 5 procent inom några år från en ganska hög nivå under krisen.

Detta att arbetslösheten nu sjunker så snabbt visar att matchningen fungerar. De satsningar vi har gjort på att förstärka Arbetsförmedlingen och få dem att jobba på ett annat sätt har just haft som syfte att matchningen ska bli bättre mellan de arbetslösa och företagens behov. Vi ser att det fungerar, eftersom dessa människor får jobb. Om matchningen inte hade fungerat hade de inte fått några jobb. Man har hittat varandra, arbetsgivare och arbetstagare. Det är ett faktum.

Gunilla Svantorp sade att vi behöver mer arbetsmarknadsutbildningar. Det finns faktiskt väldigt mycket arbetsmarknadsutbildning i dag, men det är korta utbildningar som är riktade, där man ser att en person kan få en kort utbildning och att det leder till jobb. Men de långa utbildningarna ska inte ligga under Arbetsförmedlingen. Det skulle göra att man som ett dragspel måste bygga ut när det är dåliga tider och krympa när det är goda tider, och det förstör hela kontinuiteten i utbildningssystemet. Det är mycket bättre att längre utbildningar ligger i det regul-

jära utbildningssystemet. Då finns det en kontinuitet och en bas som man sedan kan öka och minska. Det fungerar mycket bättre.

Vad ska ungdomar göra som inte har fått någon utbildning? Jag skulle vilja vända på frågan: Varför är det så många ungdomar i dag som inte har någon utbildning, som inte har klarat av skolan? Det finns en förklaring, och det är ett stort antal år av misslyckad socialdemokratisk skolpolitik. Det är därför dessa ungdomar finns utanför, och det är därför denna regering lägger så mycket kraft på att få tillbaka ungdomarna in i utbildning som sedan leder vidare till arbete.

Anf. 118 GUNILLA SVANTORP (S) replik:

Herr talman! Fem år har ni styrt detta land. Ni kan inte längre hålla på och skälla på oss för det som hände med Socialdemokraterna under vår tid, för det har gått fem år. Nu får ni faktiskt också börja ta ansvar för den politik som ni har fört under de åren.

Ja, vad ska man säga? Om vi nu har ett system som vi har i dag där över 400 000 just nu är arbetslösa, och väldigt många ungdomar, kan man inte bara säga: Ja, så är det. Då måste man göra någonting, speciellt som det gäller bristyrken. Det saknas väldigt mycket yrkesarbetare. Då säger Jan Ericson att vi ska satsa på de korta utbildningarna. Men om våra industrier och andra skriker efter yrkesutbildad arbetskraft måste man väl göra någonting för att matcha de som är arbetslösa med yrken som industrin skriker efter och vill ha.

Jag kan fortfarande inte förstå hur Jan Ericson kan säga att han är nöjd med den matchning som sker. Det finns ingen annan än Jan Ericson som är nöjd med den matchningen – det är jag fullständigt övertygad om.

Sedan måste jag få ställa ytterligare en fråga. Du sade att det var fler platser i komvux 2006 än det var 2005. Uppfattade jag dig rätt där? I så fall har du fullständigt fel. Skulle du kunna upprepa det du sade om att ni har skapat fler platser? Det betvivlar jag.

Anf. 119 JAN ERICSON (M) replik:

Herr talman! Jag tar den sista frågan först. Du missuppfattade det jag sade, Gunilla Svantorp. Jag sade att vi i dag har fler personer som studerar på komvux än vad vi hade 2005 och 2006.

Du pratade om bristyrken, typ svetsare och liknande. Då är det så att antalet i yrkesutbildningar inom kvalificerad yrkesutbildning och yrkeshögskolan har ökat med över 10 000 personer från 2006 till 2009. Det är där vi har möjligheten att erbjuda de utbildningarna. Dessutom finns det även inom arbetsmarknadspolitiken. Det finns alltså gott om utrymme för detta, och det byggs ut hela tiden. Kvaliteten är jättebra, och det leder till arbete. Det är precis en sådan åtgärd som behövs i detta läge.

Att vi skyller på Socialdemokraterna för en misslyckad skola är inte så konstigt. De ungdomar som gick ut gymnasiet 2010 gick hela sin grundskola under Socialdemokraternas tid vid makten och med socialdemokratisk skolpolitik. Om de har misslyckats i gymnasiet beror det på att de har dåliga grundkunskaper. Ansvar för det ligger på Socialdemokraterna. Det går aldrig att prata bort det, för det är ett faktum.

Det vi gör i dag kommer givetvis att påverka skolan hela tiden. Men full effekt får det inte förrän de elever som börjar i den nya skolan går ut skolan en gång i framtiden. Först då får vi full effekt av de reformer vi

gör. Vi kommer att se förbättringar hela vägen. Men det är bara att konstatera att det är en mycket lång tidshorisont på utbildning.

Anf. 120 ROGER HADDAD (FP):

Herr talman! Vuxenutbildning är ett viktigt inslag i vårt utbildningssystem, och det är det vi behandlar i detta betänkande. Det är viktigt för att erbjuda ungdomar som av olika anledningar har lämnat gymnasieskolan att komplettera och få fullständiga betyg men också för att se till att den del av befolkningen som inte har grundskolekompetens får det i bagaget. Dagens arbetsgivare anställer i princip ingen om man inte har grundskole- eller till och med gymnasiekompetens. Det är grundläggande kunskaper i dag.

Vuxenutbildningen är viktig också i ett arbetsmarknadsperspektiv. Min uppfattning är att det är en av de mest effektiva insatser som samhället kan erbjuda för att underlätta för personer att komplettera eller sadla om för att öka sin anställningsbarhet.

Regeringens satsning sedan 2009 som har förlängts även detta år – yrkesvux – är ett positivt tillskott inte minst för dem med svag ställning på arbetsmarknaden. Jag vet också att många kommuner kan erbjuda sina invånare vuxenutbildning just på grund av yrkesvux.

Det som bekymrar mig, herr talman, är att många kommuner inte tar sin del av ansvaret utan i stället drar ned på de kommunala insatserna. Det är en olycklig situation. Från Folkpartiets sida vill vi att statens och kommunernas insatser ska komplettera varandra, så att inte enskilda personer tvingas avstå eller nekas utbildning.

Rätten till vuxenutbildning kommer i framtiden att omfatta även gymnasial nivå. Det är en väldigt viktig signal: Samhället tar ett större ansvar. Staten och kommunerna tar ett ansvar och måste tillhandahålla och öppna upp utbildningssystemet för vuxenstudier.

Tittar man i olika län i vårt land ser man att utbildningsnivån är väldigt olika. Det är viktigt att vuxenutbildningssystemet bidrar till att höja utbildningsnivån bland våra medborgare.

Det finns ett antal utmaningar inom vuxenutbildningen som berörs i utskottets betänkande. Det är behovet av att individualisera vuxenutbildningen ytterligare men också att underlätta en ökad valfrihet och ett utbud för den enskilde. Inom den satsning på vuxenutbildning som kommunerna gör måste det finnas alternativa utförare som kan erbjuda utbildningar med kvalitet och olika pedagogiska upplägg. Det kan vara er frisör som vill läsa matematik A på distans eller på kvällstid och så vidare.

Mycket händer inom vuxenutbildningen. Jag kan konstatera att Folkpartiets och regeringens satsning på yrkeshögskolan har varit framgångsrik. Vi har med detta kompletterat och mer och mer börjat tillmötesgå de utbildningar som efterfrågas i samhället.

Yrkeshögskolans utbildningar får bedrivas enbart om det finns ett faktiskt behov på arbetsmarknaden men också utifrån kvalitetskriterier där man granskar ansökningarna. Finns det ett behov? Står branschen bakom det här avtalet? Uppfyller utbildningsaktörerna kvalitetskriterierna? Då får man bedriva den här typen av utbildning.

Utfallet av yrkeshögskoleutbildningarna är att åtta av tio personer har ett arbete inom sex månader till ett år efter avslutade studier. Det är alltså en klok investering i dag att läsa på yrkeshögskolan.

En annan utmaning som jag är väldigt angelägen om att vi lyckas med är utbildningen i svenska för invandrare. Sfi har varit ett misslyckat kapitel under många år, med bristande kvalitet, dålig uppföljning, för mycket kollektiva lösningar, för få alternativa utbildningsaktörer och för liten anpassning till den enskildes utbildningsbakgrund.

Men jag börjar nu se att allt fler kommuner har börjat individanpassa och gruppera. Vi har studerande som har noll bakgrund, det vill säga de är analfabeter och behöver alfabetiseringskurser i det egna språket för att lära sig svenska. Men vi har också akademiker och personer med yrkesinriktad bakgrund, och vuxenutbildningspolitiken måste anpassas därefter.

Detta upplägg kommer att öka kvaliteten men också genomströmningen i sfi-undervisningen. Från Folkpartiets sida har vi varit mycket kritiska till att studerande har gått i sfi-undervisning under många år – det kan vara fem eller sju år, och jag har träffat personer som har gått i sfi-undervisning i 15 år eller i alla fall bott i Sverige i 15 år och kanske deltagit i sfi-undervisning i sju åtta år – utan att ha lärt sig tillräckligt god svenska. Det är inte acceptabelt.

Vi måste erbjuda en bra sfi-undervisning med det arbetsmarknaden behöver: språk och praktik på den svenska arbetsmarknaden för att få det nätverk som behövs för att sedan bygga upp en god framtid.

Sfi-undervisningen är med all rätt under lupp. Vi ser över kursplanerna, och vi inför olika typer av incitament för att öka genomströmningen. Vi satsar också på lärarkompetensen inom sfi-utbildningen.

Kommunerna och staten måste bli mycket tuffare i att följa upp kvaliteten. Skolinspektionen har börjat titta på detta. Men det finns många kommuner som inte vet hur genomströmningen ser ut vare sig i vuxenutbildningen eller i sfi-undervisningen. Det är områden som är svåra att följa upp. Hur ser närvaron ut? Hur ser genomströmningen ut? Hur ser praktiktillgången ut? Här har de kommunala ansvariga skolpolitikerna ett mycket stort ansvar.

Ska vi lyckas med våra integrationspolitiska och arbetsmarknadspolitiska ambitioner måste sfi bli bättre. Vi behöver bättre anknytning till arbetslivet. Här ser det väldigt olika ut i kommunerna när det gäller flyktingar men också beträffande invandrare. Bedriver man sfi på heldagsbasis med språk, praktik och samhällsinformation kommer vi att kunna effektivisera och öka genomströmningen den första tiden när någon har anlänt till Sverige. Det är centralt att vi lyckas både för den enskilde och för samhället.

Anf. 121 GUNILLA SVANTORP (S) replik:

Herr talman! Jag har några frågor. Roger Haddad pratade om att det är viktigt att styra utbildningen där det finns många som ska ha utbildning. Då är min fråga: Varför tog man bort statsbidraget som riktade utbildningen dit där det fanns många som ville ha utbildning? Det gjorde ni ju under er tid.

Så till den andra frågan. Den kvalificerade yrkesutbildningen är jätteviktig, precis som Roger Haddad säger. Nu kan vi också se att det finns

väldigt många fler kvalificerade anordnare än det finns platser. När vi besökte yrkeshögskolan sade de att de lätt skulle kunna fördubbla antalet platser. Varför gör vi inte det, i så fall?

Med anledning av det kan jag också fråga Roger Haddad om han delar Jan Ericsons uppfattning att matchningen fungerar jättebra.

Anf. 122 ROGER HADDAD (FP) replik:

Herr talman! Jag tror inte att Jan Ericson menar att matchningen fungerar bra. Vi är överens i regeringen och i allianspartierna i riksdagen om att det är ett problem. Annars skulle vi inte uppmärksamma och arbeta med den frågan.

På frågan om Yrkeshögskolemyndigheten: Alla ministrar och alla partier vill säkert jobba för de delar som man har ansvar för. Jag som folkpartist skulle inte ha något emot att utöka antalet platser. Men faktum är att antalet platser på yrkeshögskolan har ökat utifrån den konjunktur och arbetslöshet som vi har haft.

Men vi kan inte satsa allt på ett enda ställe. Vi behöver satsningar på läraryft och på läsa-skriva-räkna-garantier, vi behöver satsa pengar på forskning och så vidare.

Jag är ändå glad över att det är den här regeringen som har inrättat Yrkeshögskolemyndigheten och har satsat både på Yrkeshögskolemyndigheten och på det vi tidigare kallade yrkesvux inom vuxenutbildningen för dem som behöver det. Antalet platser inom yrkesvux har också ökat.

När det gäller frågan om att rikta pengar och statsbidragsfrågan har kollegan Jan Ericson varit inne på att det är sant att regeringen drog ned de öronmärkta pengarna och så att säga överförde dem till den generella kommunala påsen, samtidigt som man gjorde en anpassning utifrån att det var en god arbetsmarknad. När vi sedan hade några tuffa år under slutet av 2008 samt 2009 och 2010 ökade satsningarna på vuxenutbildning, lärlingsutbildning, yrkesvux och yrkeshögskoleplatser.

Jag behöver inte skämmas för att vi inte har tagit vårt ansvar.

Anf. 123 GUNILLA SVANTORP (S) replik:

Herr talman! Det gläder mig att Roger Haddad håller med om att matchningen inte fungerar. Sedan räknar Roger upp en mängd olika saker som han vill satsa på. Med anledning av Anders Borgs tal i går om att man tänker sänka skatterna hur mycket som helst är min fråga: Är Roger nöjd med att man sänker skatterna i stället för att göra alla de saker som du vill satsa på?

Anf. 124 ROGER HADDAD (FP) replik:

Herr talman! När det går att sänka skatterna samtidigt som arbetslösheten sjunker och vi har en positiv utveckling har jag inte någonting emot det. På sikt skapar det nämligen fler arbetstillfällen, och färre blir arbetslösa.

Men jag delar inte Gunilla Svantorps ansats här, att det är staten som har ansvaret för allt som händer. Vart tog kommunerna vägen? De har också ett ansvar. De har ett kommunalt uppföljningsansvar upp till 20 år. Vissa kommuner har åtagit sig ett ännu större ansvar. Det tycker jag är bra. Från statens sida måste vi kompensera och komplettera det som kommunerna gör.

Jag håller inte med om den här historieber beskrivningen, att vi inte satsar. Vi kan titta på de senaste två årens budgetar och även på innevarande år. Från Folkpartiets sida har vi faktiskt varit nöjda med de satsningar som har skett på vuxenutbildning och på yrkeshögskolan och också på lite mer till Arbetsförmedlingen för utbildningar.

Anf. 125 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är väldigt bra att kvalitetssäkra sfi, kompetensutveckla lärarna och öka genomströmningen. Jag tycker att det är jättebra att ni tar tag i det här. Men jag undrar ändå: Tycker Roger Haddad att det är bra om man tidsbegränsar sfi till två år? Tror Roger Haddad att det gynnar de svagaste?

Anf. 126 ROGER HADDAD (FP) replik:

Herr talman! Det här är en fråga som har diskuterats under många år. Jag är glad över att statsrådet Nyamko Sabuni tillsatte den här utredningen. Den har precis mottagits på Utbildningsdepartementet, i början av mars.

De spontana och första kommentarer som statsrådet har gett är inte i enlighet med utredningen. Men för min del tycker jag att vi måste göra någonting åt sfi. Det är inte okej att genomströmningen har varit så pass dålig och att närvaron har varit så pass dålig. Det handlar om kvaliteten, genomströmningen och om att man faktiskt har kunnat gå i sfi i fem, sex, sju år utan att lära sig svenska språket. Uppenbarligen finns det kvalitetsbrister.

Det går att göra flera saker. Jag kan inte säga: På två år ska du klara det här. För det är väldigt individuellt. Som jag sade i mitt huvudanförande har vi personer som kommer från Somalia, som aldrig har gått i skola. Många behöver alfabetiseringskurser för att lära sig det egna språket. Många kommuner har börjat erbjuda preparand-sfi. Det handlar om hur man kan börja på båda språken, modersmålet och svenska – det har i alla fall i min hemkommun Västerås visat sig vara väldigt effektivt – innan man över huvud taget påbörjar sfi, första delen, A-kursen.

Just tidsbegränsning, generellt, är ingen lösning. Men jag tror ändå att man måste titta på det. Vad är problemet? Varför tar det så lång tid innan man lär sig svenska?

Anf. 127 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik:

Herr talman! Då tolkar jag det som att Roger Haddad tycker att det är ett dåligt förslag att begränsa det till två år. Och jag hoppas verkligen att man, om regeringen väljer att tidsbegränsa det, tar hänsyn till att det finns människor som faktiskt inte klarar av det på en så kort tid som två tre år skulle innebära. Jag hoppas då att man på allvar ser till att människor kan få undantag från tidsbegränsningen.

Lärandet är en process, och det tar olika lång tid för olika människor. Det tycker jag att man måste ha lite respekt för. Många människor som kommer till Sverige eller över huvud taget flyttar till ett annat land har också andra komplexiteter med sig som behöver hanteras innan de kan börja ta till sig mycket av det som finns i landet.

Anf. 128 ROGER HADDAD (FP) replik:

Herr talman! Jag kan inte svara på om det ska vara exakt två år, tre år eller fyra år. Jag konstaterar bara att vi inte är nöjda med nuvarande system där man kanske har gått i sfi i sju, åtta eller tio år.

Det är kanske inte sfi-undervisning som jag behöver just nu, utan det kanske är andra insatser av samhället, kommunen eller Arbetsförmedlingen inom ramen för den nya etableringsreformen. Därefter påbörjas så att säga den officiella sfi-undervisningen, och den kanske ska vara tidsbegränsad. Om det just ska vara två år kan jag inte stå här och svara på i dag. Men vi kan inte ha ett system där man går i sfi i tio år utan att lära sig svenska, för då fastnar man i ett utanförskap. Man hamnar i socialbidragskän. Man får inget jobb och inga nätverk. Då får vi segregation och andra problem i samhället. Detta måste vi göra någonting åt.

Anf. 129 PER LODENIUS (C):

Herr talman! För Centerpartiet har vuxenutbildningen en central funktion i det livslånga lärandet. Den utgör en viktig grund för att människor under olika perioder i livet ska kunna läsa in högskolebehörighet, komplettera sina studier eller satsa på mer yrkesinriktade utbildningar.

Många satsningar har också gjorts på vuxenutbildningen. Jag tänker inte minst på satsningarna på yrkesutbildning inom vuxenutbildningen, som yrkesvux och lärlingsutbildningar. I sammanhanget får vi inte heller glömma yrkeshögskolan.

Arbetsmarknaden ändras snabbt, och det är viktigt att det finns rätt kompetens när företag söker efter ny arbetskraft. Men den som satsar på en utbildning måste också garanteras en hög kvalitet på utbildningen.

Vi får inte glömma att vuxenutbildningen inte minst är viktig just för individen. Att få en möjlighet att utveckla sitt yrkeskunnande eller komplettera det man missat under sin grundskole- eller gymnasietid, för att kunna gå vidare till ett arbete eller vidareutbildning, är vuxenutbildningens kärna.

Komvuxutbildningen ska i första hand vara för den som har ett reellt behov av en komplettering av sin utbildning. En kvalitativ vuxenutbildning och en rätt att läsa in gymnasiekompetens är en modell för en god fortsättning av grundskolan och av gymnasiet. När detta nu också har kompletterats med en yrkeshögskola ges mycket goda möjligheter just till ett livslångt lärande.

Viktigt att poängtera är kommunernas eget ansvar att prioritera och anpassa utbudet av utbildning efter den efterfrågan som finns. Det är viktigt att ta vara på det lokala behovet och den lokala kunskapen om vilka möjligheter man kan se i utbildningen och på arbetsmarknaden.

Möjligheten till ett nära samarbete mellan kommunen, näringsliv, arbetsliv och utbildning, som yrkesvux, lärlingsutbildning och yrkeshögskolan ger, är otroligt viktig. Här finns också tydliga kopplingar till gymnasiereformen med satsningarna på yrkesprogrammen.

Inom yrkesutbildningen på alla nivåer har vi också en stor andel kommande entreprenörer. Just entreprenörskapet kan vi bli ännu bättre på att lyfta fram, inte minst i vuxenutbildningen. Här tycker jag att det finns en stor potential.

Herr talman! Centerpartiet har en stor tilltro till valfrihet i välfärds-systemen. Valfrihet borde också gälla inom vuxenutbildningen. Genom att låta fler aktörer erbjuda utbildning och därmed öka mångfalden och möjligheten att välja skulle vi också höja kvaliteten i vuxenutbildningen och stärka inte minst valfriheten för de studerande.

Inom utbildningen i svenska för invandrare har vi försiktigt börjat med en ökad valfrihet. Det har vi gjort genom att ge möjlighet för den studerande att välja mellan den av kommunen anordnade sfi-undervisningen och en folkhögskola.

Nu väntar jag på att denna valfrihet utökas, inte bara inom sfi utan också inom annan vuxenutbildning. Jag ser fram emot en frivuxreform.

Möjligheten för folkhögskolor att anordna utbildning i svenska för invandrare är inte den enda reform som genomförts inom sfi under den senaste mandatperioden. Sfi har fått utstå mycket kritik, och den är inte helt ogrundad. Sfi-lyftet som inleddes 2008, med syfte att få en bättre kvalitet och högre krav inom sfi, var behövligt. Genom sfi-lyftet har till exempel nationella slutprov på samtliga studievägar inom sfi och tydliga mål i kursplanen införts liksom lärarlyft för sfi-lärare. En förstärkt inspektion av sfi har också genomförts av Skolinspektionen.

En annan skolform inom vuxenutbildningen som utvecklas är den särskilda utbildningen för vuxna, tidigare kallad särvox.

Också här har satsningar gjorts på yrkesutbildning med yrkesvux och lärlingsutbildning inom den särskilda utbildningen för vuxna. Dessutom har Myndigheten för yrkeshögskolan fått i uppdrag av regeringen att kartlägga vilka utbildningar inom yrkeshögskolan som kan anpassas för personer med funktionsnedsättning, alltså de som omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade – LSS – och i vissa fall socialtjänstlagen. Det handlar alltså bland annat om personer som har gått i särskolan.

Jag har länge jobbat för att den som gått i särskola ska ha en möjlighet att kunna vidareutbilda sig på en eftergymnasial nivå. Så är inte riktigt fallet i dag. Möjligheten att studera inom yrkeshögskolan ser jag som ett första steg mot en bredare möjlighet för den som har en utvecklingsstörning att studera vidare och få möjlighet till ett livslångt lärande på samma villkor som den som har gått i den så kallade vanliga skolan.

Med det, herr talman, avslutar jag mitt anförande och yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

Anf. 130 RICHARD JOMSHOF (SD):

Herr talman! Jag skulle vilja anlägga ett något annorlunda perspektiv, åtminstone inledningsvis. När jag satt och skrev mitt anförande i går kväll funderade jag lite grann på hur jag skulle börja, och jag tänkte börja med lite egna erfarenheter.

När man är tonåring, eller egentligen människa över huvud taget, men framför allt när man är tonåring är det inte alltid så lätt att veta vilken väg man ska välja. Det finns många anledningar till detta. Det är lätt att fastna i drömmar eller någon sorts naiva föreställningar om vad man vill göra som vuxen och vad livet har att erbjuda. Så var det definitivt för mig.

Jag tror att många av oss ibland ser tillbaka och undrar både en och två gånger över saker man gjort, saker man sagt, val man har gjort och

vägar man har tagit. Jag tror också att om vi skulle få möjlighet att leva om våra liv skulle de flesta av oss agera annorlunda i många fall.

Men vi kan inte leva om våra liv, vilket kanske är bra. Vi är tvungna att stå för de val vi gör. Däremot är det oerhört viktigt att samhället tillåter att människor misslyckas, att människor gör sina val, att människor ändrar sig och väljer nya vägar. Om inte menar jag att vi förvägrar våra medborgare rätten att vara just människor.

Herr talman! Jag var själv en av dem som valde att hoppa av gymnasieskolan i förtid, trots att jag hade väldigt lätt för mig i skolan ibland. Jag har också funderat många gånger över varför jag egentligen gjorde det, och jag kan inte komma fram till någonting annat än att jag inte visste vad jag ville göra med mitt liv. Jag hade till att börja med någon sorts naiv förhoppning om att jag skulle bli stridspilot till exempel, men det är ju inte så lätt, framför allt inte när man är 1,92 lång.

Jag hade som sagt mina drömmar, men vad jag egentligen ville göra visste jag inte. Jag gick personligen in i ett par återvändsgränder, fick arbeta några år och göra militärtjänst innan jag kom fram till vad jag verkligen ville göra, och det var att utbilda mig till lärare.

Detta kunde jag göra tack vare komvux. Tack vare komvux hade jag möjlighet att läsa in de ämnen som jag missat genom att lämna gymnasiet i förtid.

Det är på grund av mina egna erfarenheter som jag har förstått värdet av komvux som institution – vikten av att ge människor en andra chans, vikten av att erbjuda människor möjligheten att ändra inriktning och så vidare. Att välja en ny väg, och framför allt bestämma sig för vilken väg man ska välja. När det gäller möjligheten till ett verkligt livslångt lärande tror jag att komvux har en oerhört viktig roll att spela.

Herr talman! Sverigedemokraterna väljer att satsa på vuxenutbildningen. Jag har varit enormt drivande i mitt parti för att vi ska göra det, dels utifrån mina egna erfarenheter och de anledningar jag redan har berört, dels som ett led i vår strävan att skapa en högre grad av matchning mellan arbetstagare och arbetstillfällen.

Därför har vi i vår budget valt att utöka antalet komvuxplatser med 9 000. Det är i och för sig inkluderat regeringens satsning, men det ligger 3 000–4 000 platser utöver dem som regeringen själv har valt att satsa på.

Som ett ytterligare led i att skapa en högre grad av matchning mellan arbetare och arbetstillfällen vill vi tillgodose det som vi menar påtagliga behovet av att stärka och effektivisera studievägledningen. Just studievägledningen har en enormt viktig roll att spela. Det är enormt viktigt att våra ungdomar får möjlighet att ställa sina frågor och få vettiga svar. I många kommuner och många skolor har man skurit ned på denna enormt viktiga resurs, vilket bara har gått ut över just ungdomarna. Jag är övertygad om att vi här har en ganska viktig förklaring till många av de avhopp vi har sett.

Vi har därför valt att skjuta till ytterligare resurser i vår budget till att bland annat stärka studievägledningen.

Det var inte så länge sedan vi debatterade gymnasieskolan här i kammaren, och jag vill lyfta fram en sak som jag sade även då. Jag vill verkligen peka på den nya gymnasiereformen, inte minst efter den hearing som vi hade i förmiddags. Jag står fast vid att den nya gymnasie-

reformen är bra och tror att den kommer att innebära en ökad möjlighet för våra ungdomar att ta sig igenom gymnasieskolan.

Vi kan konstatera att många ungdomar inte vill gå en utbildning som ger högskolebehörighet. Jag har träffat på många sådana ungdomar, och då tycker jag också att det är bra att man ger dem möjlighet att gå en yrkesutbildning och göra det de verkligen vill i stället för att lämna skolan i förtid. Jag har tryckt på det tidigare, och jag vill trycka på det igen, för jag tycker att det är oerhört viktigt. Jag tror att Alliansen har helt rätt, och att dra några slutsatser är på tok för tidigt.

Jag vill också än en gång trycka på, vilket jag också tryckte på när vi debatterade gymnasieskolan, vikten av att man också erbjuder de ungdomar som har gått dessa yrkesförberedande program möjligheten att ändra sig, möjligheten att läsa in betyg som man inte har fått, att läsa in högskolebehörighet om man vill ha det. Erbjuder vi inte våra ungdomar den möjligheten tror jag däremot att dagens gymnasieskola kan vara ganska segregering och leda till en viss utslagning. Men kan bara komvux få spela den roll som jag tycker att den borde få göra tycker jag att gymnasierformen i grund och botten är mycket bra.

Herr talman! Yrkeshögskolans roll är inte bara att erbjuda enskilda individer utvecklingsmöjligheter utan också att bidra till tillväxt genom en högre matchning, där man utgår från arbetsgivarnas behov, där man ger arbetsgivarna insyn och ett, som man uttrycker det, långtgående inflytande över utbildningarnas utformning och genomförande.

Sverigedemokraterna tror på detta. Vi tror på en utbyggd och väl fungerande vuxenutbildning, inte minst för att rätta till missförhållandet där vi å ena sidan har företag som efterlyser rätt utbildad arbetskraft och å andra sidan har en arbetslöshet som är fortsatt hög.

Jag hävdar att detta är de facto ett misslyckande för den nuvarande regeringen men också ett misslyckande för den regering vi hade tidigare.

Herr talman! Sverigedemokraterna tror på en väl utbyggd vuxenutbildning. Därför kommer vi i vår kommande budget att satsa stora resurser på just yrkeshögskolan. Som det ser ut nu, om jag får min vilja igenom, handlar det om åtminstone en fördubbling av resurserna. Yrkeshögskolan är inget annat än en lönsam investering. Att inte skjuta till de pengar som man efterfrågar är inget annat än, ursäktat uttrycket, ren idioti.

Avslutningsvis är det också uppenbart, menar jag, att en utbyggd vuxenutbildning med en väl fungerande matchning kommer att innebära att behovet av en så kallad arbetskraftsinvandring torde vara minimal. Bara detta, herr talman, är en stor vinst i sig.

I detta anförande instämde Carina Herrstedt (SD).
(forts. 17 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.58 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

15 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 13 april

TU17 Infrastrukturens planering

Punkt 2 (Infrastrukturplaneringens inriktning)

1. utskottet
2. res. 1 (S, MP, V)

Votering:

151 för utskottet

116 för res. 1

82 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 M, 15 FP, 14 C, 19 SD, 16 KD

För res. 1: 82 S, 19 MP, 15 V

Frånvarande: 30 S, 20 M, 6 MP, 9 FP, 9 C, 1 SD, 4 V, 3 KD

Punkt 3 (Medfinansiering)

1. utskottet
2. res. 2 (S, MP, V)

Votering:

151 för utskottet

116 för res. 2

82 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 M, 16 FP, 14 C, 19 SD, 16 KD

För res. 2: 82 S, 19 MP, 15 V

Frånvarande: 30 S, 21 M, 6 MP, 8 FP, 9 C, 1 SD, 4 V, 3 KD

Punkt 4 (Lånefinansiering av infrastrukturinvesteringar)

1. utskottet
2. res. 3 (V)

Votering:

253 för utskottet

15 för res. 3

81 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 S, 87 M, 19 MP, 16 FP, 14 C, 19 SD, 16 KD

För res. 3: 15 V

Frånvarande: 30 S, 20 M, 6 MP, 8 FP, 9 C, 1 SD, 4 V, 3 KD

Punkt 6 (Vissa EU-frågor)

1. utskottet
2. res. 4 (S)

Votering:

158 för utskottet

82 för res. 4

28 avstod

81 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 86 M, 16 FP, 14 C, 19 SD, 7 V, 16 KD

För res. 4: 82 S

Avstod: 1 M, 19 MP, 8 V

Frånvarande: 30 S, 20 M, 6 MP, 8 FP, 9 C, 1 SD, 4 V, 3 KD

Torbjörn Björlund (V) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU18 Trafiksäkerhet

Punkt 1 (Mål och utgångspunkter)

1. utskottet
2. res. 1 (S, MP, V)

Votering:

152 för utskottet

116 för res. 1

81 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 M, 16 FP, 14 C, 19 SD, 16 KD

För res. 1: 82 S, 19 MP, 15 V

Frånvarande: 30 S, 20 M, 6 MP, 8 FP, 9 C, 1 SD, 4 V, 3 KD

Punkt 2 (Hastighetsbegränsningar)

1. utskottet
2. res. 2 (MP)

Votering:

233 för utskottet

19 för res. 2

15 avstod

82 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 S, 86 M, 16 FP, 14 C, 19 SD, 16 KD

För res. 2: 19 MP

Avstod: 15 V

Frånvarande: 30 S, 21 M, 6 MP, 8 FP, 9 C, 1 SD, 4 V, 3 KD

Punkt 3 (Hastighetsbegränsningar vid skolor)

1. utskottet
2. res. 3 (S, MP, V)

Votering:

152 för utskottet

115 för res. 3

82 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 M, 16 FP, 14 C, 19 SD, 16 KD

För res. 3: 81 S, 19 MP, 15 V

Frånvarande: 31 S, 20 M, 6 MP, 8 FP, 9 C, 1 SD, 4 V, 3 KD

Punkt 9 (Alkohol, droger och trötthet)

1. utskottet
2. res. 6 (S, MP, V)

Votering:

152 för utskottet

116 för res. 6

81 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 M, 16 FP, 14 C, 19 SD, 16 KD

För res. 6: 82 S, 19 MP, 15 V

Frånvarande: 30 S, 20 M, 6 MP, 8 FP, 9 C, 1 SD, 4 V, 3 KD

Punkt 10 (Mobiltelefonanvändande vid bilkörning)

1. utskottet
2. res. 7 (SD)

Votering:

248 för utskottet

19 för res. 7

82 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 82 S, 87 M, 19 MP, 16 FP, 13 C, 15 V, 16 KD

För res. 7: 19 SD

Frånvarande: 30 S, 20 M, 6 MP, 8 FP, 10 C, 1 SD, 4 V, 3 KD

Punkt 14 (Två-plus-ett-vägar)

1. utskottet
2. res. 8 (S, MP, V)

Votering:

151 för utskottet

115 för res. 8

83 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 87 M, 15 FP, 14 C, 19 SD, 16 KD
För res. 8: 81 S, 19 MP, 15 V
Frånvarande: 31 S, 20 M, 6 MP, 9 FP, 9 C, 1 SD, 4 V, 3 KD

Prot. 2010/11:88
14 april

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU10 Försäkringskassans lokala närvaro

Kammaren biföll utskottets förslag.

16 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU44 Grönbok om offentlig upphandling

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU6 Ny lag om europeiska företagsråd

Punkt 1 (Regleringar för möten, samråd m.m.)

1. utskottet
2. res. (S, MP, V)

Votering:

152 för utskottet

115 för res.

82 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 87 M, 16 FP, 14 C, 19 SD, 16 KD

För res.: 82 S, 18 MP, 15 V

Frånvarande: 30 S, 20 M, 7 MP, 8 FP, 9 C, 1 SD, 4 V, 3 KD

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU27 Kommittéberättelse 2011

Kammaren biföll utskottets förslag.

17 § (forts. från 14 §) Vuxenutbildning (forts. UbU9)

Vuxenutbildning

Anf. 131 YVONNE ANDERSSON (KD):

Fru talman! Debatten före voteringen här om vuxenutbildning var, som jag ser det, något rörig. Några saker ska jag försöka klargöra.

Vad är vuxenutbildning? Ja, vi skulle kunna se vuxenutbildning som en utbildning som finns tillgänglig för vuxna; det tror jag att vi kan göra. Men just i det här betänkandet handlar det inte om det som till exempel rör universitet och högskola fastän den utbildningen är en nog så viktig vuxenutbildning.

Jag yrkar för övrigt, fru talman, bifall till utskottets förslag i sin helhet och avslag på samtliga motioner och reservationer.

Vuxenutbildning är också en del av det livslånga lärandet. Vi kristdemokrater och Alliansen är helt övertygade om att varje människa ska ha möjlighet till en nystart i livet om en sådan behövs. Därför vill vi ha en mycket bra vuxenutbildning. Det är aldrig för sent att börja om. Det gäller också att hitta lösningar i samband med de strukturförändringar som ett samhälle genomgår.

Med viss förfäran lyssnade jag i går på den ekonomiska debatten. Hur kunde Socialdemokraternas nyligen tillträdde talesperson i ekonomiska frågor påstå att vi, till skillnad från *just* Socialdemokraterna, inte bryr oss om matchningen? Varför tvingas vi i dag att stå här och tala om att det inte finns tillräckligt med arbetskraft till de mer praktiska jobben? Jo, fackyrkesskolorna och yrkeslinjerna lades ned på 70- och 80-talen. Någon från oppositionen säger då att vi väl inte kan hålla på och skylla på dem att det i dag inte finns yrkeskraft. Jo, för så lång tid tar det!

Exakt hur ser det ut i dag? Jo, det är så att man om man ska bli svetsare måste ha varit arbetslös en period för att sedan kunna komma in på en yrkesutbildning. Nu sätter vi stopp för det. Till hösten får vi i gång yrkeslinjer. Vi får i gång program som möjliggör för unga människor att redan i början utbilda sig till sitt drömyrke. Man ska inte behöva vara arbetslös under en period och inte heller lämna gymnasiet utan en fullgången gymnasieutbildning. Vi sätter i gång med ordningen att människor redan i början tillåts utbilda sig till ett praktiskt arbete. Det är skillnaden i en politik där vi ställer om.

Jag skulle säga att vi i dag har hamnat i detta med som man bäddar får man ligga. Socialdemokraterna drog rakt av ned på den praktiska utbildningen. Jag har under tiden frågat så många varför de som är det så kallade arbetets folk inte respekterar handens kunskap, den praktiska kunskapen. Nej, den dåvarande majoriteten med Thomas Östros i spetsen ansåg att alla skulle ha teoretisk utbildning och gå vidare till högskola och universitet.

I dag har man i Linköping svårt att få tag i praktiskt folk. Varför? Jo, därför att VVS-killarna nästintill får dubbelt så mycket betalt i Stockholm – jag har själv upplevt hur det är. Varför är det som det är? Vi har så ont om hantverkare. Det är på det området arbetskraften behövs. Det går inte att utan vidare tvinga fram och matcha fram folk. Men nu erbjuder vi alltså lärlingsutbildning.

Vi anser inte att vuxenutbildningen ska finnas för att täppa till där vi dragit bort när det gäller ungdomsutbildningen. Därför måste vi lägga om allting. Vi värderar arbete lika, oavsett om det är praktiskt arbete, handens kunskap och arbete, eller det är teoretisk kunskap och arbete som huvudet gör. Däri ligger skillnaden!

Nu bäddar vi alltså om för att slippa ta konsekvenserna av allt som tagits bort. Från och med i höst erbjuder vi yrkesinriktade program med högskolebehörighet. Man kan också välja program som är yrkesinriktade men som inte kräver högskolebehörighet för att man ska få ut en examen. Vi erbjuder även program som är enbart teoretiskt inriktade. Nu är det den fria viljan som gäller.

Unga människor som känner en längtan efter det de vill bli kommer att ha möjlighet att redan i början göra sitt val. Man kan få bli plåtslagare efter gymnasiet. Och man kan få bli svetsare eller rörmokare. Är inte detta häftigt?

Sedan kan man möjligtvis ha valt fel. Det var inte det här jag ville. Jag ville något annat. Ja, men då finns möjlighet att senare i livet gå den önskade utbildningen. Då har vi fria skolor och utbildningsanordnare som står för vuxenutbildning. Vi har också folkhögskolorna som gör en otrolig insats. Dessutom har vi komvux som är jättebra. Vi har alltså ett smörgåsbord med erbjudanden för dessa personer.

Om man vill värna arbetets värde i vår tid och värna att människor ska ha möjlighet till arbete och att ett tillväxtsamhälle ska ha möjlighet till arbetskraft ska de möjligheterna erbjudas. Då ska det inte finnas myndigheter som håller på och matchar och plockar med människor som vore de ett slags brickor i ett spel. Det är inte det Alliansen står för.

Här är det människors val som kommer att kunna matchas mot marknaden, och det är inte vi som ska tvinga fram någonting genom att vi tvingar människor. Människors fria vilja och respekten för människors kompetens och begåvning är vad en äkta vuxenutbildning ska stå upp för. Det är den syn som leder till livslångt lärande.

Visst är det läckert att ha möjligheten att erbjuda unga människor ett bra utbildningsalternativ från början?

I detta anförande instämde Annika Eclund (KD).

Anf. 132 JAN ERICSON (M):

Fru talman! Jag kunde inte låta bli, eftersom vi kom in på matchningsdiskussionen. Det var lite förvillande begrepp i det samtalet.

Det är väldigt bra att denna fråga kommer upp, tycker jag, för det visar hur tydlig kopplingen faktiskt är mellan utbildningspolitik och arbetsmarknadspolitik och att de hänger ihop. När Alliansen tillträdde 2006 blev jag verksam i arbetsmarknadsutskottet, och just frågan om att förbättra matchningen inom Arbetsförmedlingen och släppa in fler aktörer som kan matcha var vår stora fokusfråga.

Jag står fast vid att det har blivit mycket bättre. Arbetsförmedlingen har blivit mycket bättre på att fixa matchning mellan arbetslösa och arbetsgivare, och vi har också släppt in andra aktörer – jobbcoacher och andra – som hittar sina specialområden och är jätteduktiga på att matcha personer till rätt yrke. Men som Yvonne Andersson sade: Om inte Socialdemokraterna hade rustat ned yrkesutbildningen tror jag att matchningen hade fungerat mycket bättre i dag.

Om några år kanske det blir så som Gunilla Svantorp sade att jag sade – vilket jag inte gjorde – nämligen att matchningen fungerar utmärkt. Det sade jag aldrig, men om några år kanske vi står här och kan konstatera att den faktiskt gör det. I så fall beror det på Alliansens utbildnings- och arbetsmarknadspolitik.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 april.)

Anf. 133 JONAS GUNNARSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag självklart står bakom samtliga socialdemokratiska reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag enbart bifall till reservationerna 6, 8 och 11. Jag vill också peka på de särskilda yttrandena och de angelägna frågor som lyfts däri.

Betänkandet hanterar motioner från den allmänna motionstiden som rör familjerättsliga frågor. Många och angelägna frågor lyfts fram. Det kanske är ett tecken på att vi har en familjerätt som vi skulle behöva ta ett större och mer samlat grepp om.

Under de senaste årtiondena har stora vinningar gjorts för att likställa samkönade relationer med heterosexuella relationer. Sverige har gjort sig självt till ett internationellt föredöme vad gäller hbt-personers rättigheter. Som hbt-person är det självklart något jag är fantastiskt tacksam för men också stolt över.

Som kronan på verket har vi den svenska könsneutrala äktenskapslagstiftningen, som om drygt två veckor firar sitt tvåårsjubileum. Tyvärr verkar det som att det här tar stopp i det som hittills i mångt och mycket på det här området har varit en näst intill enig riksdag. Det är inte så att vi i och med den förändrade äktenskapslagstiftningen uppnådde full likställighet mellan samkönade pars och heterosexuella pars ställning.

Ett exempel är lagstiftningen om lesbiska pars möjligheter till assisterad befruktning. Andra regler gäller helt enkelt för vilka som ska ses som föräldrar till ett barn beroende på om föräldrarna lever i ett homo- eller heterosexuellt förhållande. Detta skapar problem för en del barn som blir till i lesbiska relationer. Kritiken mot den här lagstiftningen har funnits i princip från att den infördes, även om det självklart skett en förbättring mot hur läget såg ut tidigare.

Sedan 2007 har det i någon skrivbordslåda på Justitiedepartementet legat en utredning som kallas *Föräldraskap vid assisterad befruktning*. Utredningen lägger fram flera förslag på hur vi skulle kunna komma till rätta med många av de orättvisor som drabbar en hel del barn till lesbiska.

Fru talman! Vi har full förståelse för att det här är juridiskt svåra frågor, men utredningen har nu legat i fyra år utan att riksdagen har sett några initiativ från regeringen. Vårt tålamod börjar tryta, och jag hoppas verkligen att regeringen snart kommer med förslag som kan lösa de här problemen.

I betänkandet finns ytterligare ett särskilt yttrande. Det rör frågor om retroaktiva namnbyten för personer som har fått ändrad könstillhörighet. Även här har ett utredningsarbete pågått och ett betänkande under namnet *Ändrad könstillhörighet – förslag till ny lag* har lämnats till regeringen. Sverige var bland de första länderna i världen att erkänna och ge transsexuella rätt till sin kropp. Tyvärr svarar inte lagstiftningen upp mot

de rättmätiga krav personer med ändrad könstillhörighet har på att till exempel få sitt namn retroaktivt ändrat i officiella dokument.

Transpersoner är en i samhället stigmatiserad grupp, och förändringar i lagstiftningen som verkar i riktning mot att i alla delar av en persons liv erkänna ändrad könstillhörighet skulle självklart minska detta stigma. Därför är det angeläget att regeringen snarast kommer med förslag som uppdaterar och moderniserar lagstiftningen på detta område.

Fru talman! Precis som synen på samkönade pars rättigheter har förändrats över tid har också synen på äktenskapet i stort förändrats. Det är i dag inte längre så att personer som väljer att bilda familj också per automatik väljer att gifta sig. Sambor som väljer att utvidga sin familj med barn behandlas annorlunda av samhället än gifta som väljer att skaffa barn. I ett samboförhållande utsätts man för en process där man måste bevisa sitt föräldraskap – en process som av många upplevs som förnedrande.

Likaså är det skillnad i vem och vilka som vid ett barns födelse betraktas som vårdnadshavare. Är föräldrarna gifta betraktas båda som vårdnadshavare medan så inte är fallet om föräldrarna är sambor. Med tanke på den allmänna synen på vad som är en familj borde de här reglerna uppdateras och moderniseras så att automatisk gemensam vårdnad om gemensamt barn ges oavsett om ett par är gifta eller sambor. För inte är det så att vi fortfarande betraktar pappor som mindre värda föräldrar än mammor?

Fru talman! I betänkandet avhandlas också frågor som rör barns rätt. Det första jag tänker ta upp rör barns rätt till juridiskt biträde i frågor som rör vårdnad, boende och umgänge. Riksdagen har vid två tidigare tillfällen tillkännagett för regeringen att regeringen ska överväga respektive återkomma med nödvändiga förslag på området. Det har nu gått fem år sedan det senaste tillkännagivandet.

Trots den långa väntan verkar inte dagens riksdagsmajoritet tycka att detta är särskilt allvarligt utan hänvisar i stället till den kommande propositionen om stärkt skydd för barn i internationella situationer – en proposition vi ännu inte har sett. Det tycker jag är tråkigt, särskilt som man när man själv inte satt i regering tyckte att denna fråga var angelägen och inte kunde tänka sig att blidkas av liknande förklaringar till avslag som vi får i detta betänkande.

Fru talman! Den sista av våra reservationer jag vill ta upp här i kammaren i dag rör barns skuldsättning. Det har genomförts förändringar för att minska möjligheterna för föräldrar att skuldsätta sina barn. Det är bra, men vi frågar oss om det är tillräckligt.

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter är det föräldrarna som ska ha det fulla ansvaret för barnen. Vuxna ska se till att barnens bästa alltid ska vara vägledande. Barn har som regel inte beslutanderätt över sina egna tillgångar, och därför bör barn heller inte kunna drabbas av skulder som de inte kan betala. Konsekvenserna av en skuldsättning för barnen kan bli att de inte kan teckna hyresavtal och telefonabonnemang eller låna pengar när de väl blir vuxna.

Vi anser att lagstiftningen måste ändras så att barns skuldsättning förhindras. Regeringen bör därför återkomma med en utvärdering av hur de genomförda lagändringarna har inverkat på barns skuldsättning och om

det är nödvändigt att vidta ytterligare åtgärder för att förhindra barns skuldsättning.

Fru talman! För att sammanfatta det hela: Det är tråkigt och skapar svårigheter för enskilda att regeringen låter viktiga frågor ligga i långbänk. Det är tydligt att det saknas viktiga komponenter för att vi ska ha en familjerätt som svarar upp mot de behov och krav dagens familjer har. Likaså är det ledsamt att vi har en regering som inte prioriterar barns rätt till skydd mot vuxna som inte placerar deras väl och ve i främsta rummet. Tidigare har riksdagen genom egna initiativ löst frågor som alliansregeringen inte har orkat lösa själv, till exempel frågan om könsneutrala äktenskap. Inte är det väl det vi ska förvänta oss på alla frågor som rör familjerätten?

(Applåder)

I detta anförande instämde Hannah Bergstedt, Adnan Dibrani och Gunilla Svantorp (alla S), Jan Lindholm (MP) och Marianne Berg (V).

Anf. 134 JAN LINDHOLM (MP):

Fru talman! Civilutskottets betänkande 18 handlar om familjerättsliga frågor. Majoriteten avstyrker totalt 70 olika yrkanden från allmänna motionstiden. 54 procent av dessa avvisade förslag är förslag som lagts av ledamöter från de partier som utgör regeringsunderlaget. Kanske säger det något om toppstyrning och ”lågt i taket” för ledamöter från de fyra högerpartierna.

Familjebegreppet är, fru talman, inte längre så förutsägbart och enkelspårigt som det, åtminstone i våra traditionella barnböcker, brukar beskrivas. Det är inte längre självklart att en familj består av två vuxna av olika kön med två barn till vilka dessa vuxna *båda* är biologiska föräldrar.

I dag kompletteras den klassiska kärnfamiljen av det som ofta brukar benämnas ”stjärnfamiljen”, en familj som alltså inte är en sluten kärna utan en familj med många bonusbarn, extrapappor och bonusmorsor, en familj som strålar. Vart femte barn som växer upp i dag växer upp i en familjekonstellation som avviker från den traditionella kärnfamiljebilden.

Familjer ska bygga på kärlek och samhörighet och inte på en norm om hur en familj bör se ut. All politik måste därför genomsyras, menar vi i Miljöpartiet, av ett stjärnfamiljeperspektiv där man tar hänsyn till alla former av familjer.

Alltför länge har politiken utgått från att alla familjer är klassiska kärnfamiljer. Det finns därför en lång rad regler som vi menar måste moderniseras. För barnens skull är det viktigt att alla familjeformer betraktas som riktiga familjer. Inget barn ska behöva växa upp med en känsla av att den egna familjen inte riktigt duger därför att den inte stämmer med normen om hur en familj ska se ut. Inget barn ska behöva fara illa för att samhället inte tar hänsyn till den form av familj som just det barnet växer upp i.

Miljöpartiet de gröna förespråkar en familjesyn där varje människa har rätten och även möjligheten att definiera sin familj. En av de begränsningar och problem som vi ser med den rådande lagstiftningen är att ett barn i dag högst kan ha två vårdnadshavare.

Många barn, det vet vi alla, har i dag i praktiken fler vårdnadshavare än dessa två. Bakgrunden kan exempelvis vara att separerade föräldrar fått nya partner som är lika viktiga vuxna för barnet som de biologiska föräldrarna. Ett barn kan alltså ha sociala föräldrar som inte anses vara föräldrar eller vårdnadshavare enligt den rådande lagstiftningen trots att det kanske i verkligheten är just dessa som tar det största praktiska ansvaret för barnet.

Ett stort problem med dagens lagstiftning blir då att barnets rätt till umgänge med dessa extravuxna inte är skyddad. Ändå tydligare blir det kanske i familjer där två kvinnor blivit föräldrar tillsammans med en eller kanske två män. I dag kan hbt-personer oavsett kön bli föräldrar. Metoderna är många, även om inte alla är lagliga i vårt land. Det är helt orimligt att barnet ska straffas för att föräldrarna funnit sin kärlek på annat håll än i det heterosexuellt traditionella.

Vi i Miljöpartiet menar att grundsynen måste utgå från att all kärlek är god kärlek.

Att inte alla personer som i realiteten fungerar som barnets föräldrar också är det i lagens mening skapar flera praktiska problem. Exempelvis finns det förskolor och skolor som inte vill skicka information till andra än just de juridiska vårdnadshavarna.

Men de största problemen uppstår vid en eventuell separation. Med dagens lagstiftning har de juridiska vårdnadshavarna alla möjligheter att frånta barnet dess rätt till umgänge och kontakt med personer som i praktiken har fungerat som barnets föräldrar sedan barnet föddes. Miljöpartiet anser att barnets intresse i den här typen av fall måste gå före de vuxnas intressen.

Miljöpartiet de gröna förespråkar en politik där lagstiftningen anpassas till det faktum att många barn växer upp med fler än två vuxna som tar gemensamt ansvar för barnets vård och uppfostran. Vi menar att barn exempelvis ska kunna ha fler än två juridiska vårdnadshavare. Likaså ska barns rätt till umgänge med sina sociala föräldrar skyddas, alltså umgänge med de vuxna som i nuläget inte kan bli vårdnadshavare på grund av lagstiftningens begränsningar.

Vi miljöpartister menar att det är rimligt att i dag ställa kravet att regeringen skyndsamt tillsätter en utredning som får överväga hur barnets rätt till sina vuxna i stjärnfamiljen kan tryggas.

Fru talman! Två gånger har riksdagen tillkännagett för regeringen att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om hur barnets rätt att föra sin egen talan vid en vårdnadstvist ska lösas. Miljöpartiet, liksom Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, anser att det nu har dragit ut på tiden oacceptabelt länge.

Det är mer än tio år sedan det infördes en paragraf i föräldrabalken att den som utreder en vårdnadstvist ska ta reda på barnets inställning till tvisten och redovisa den för rätten. Lagstiftarens avsikt med det var att barnet skulle komma till tals i rätten.

Barnombudsmannens undersökningar visar att lagstiftningen inte har fått önskad effekt. I nästan hälften av alla vårdnadstvister har barnets talan inte kommit rätten till del.

Miljöpartiet anser därför att barn ska ha rätt till ett eget offentligt biträde i mål som rör vårdnad, boende och umgänge för att på det sättet säkerställa att barnet kommer till tals och att barnets intressen tas till

vara. Miljöpartiet anser att det är av särskilt stor vikt att den som företräder barnet endast företräder barnet och inte någon annan av parterna.

Vi menar att det är hög tid att regeringen tar tag i denna angelägna fråga och att riksdagen verkligen ger ett starkt stöd för det.

En annan situation, fru talman, där barn behöver ett bättre fungerande juridiskt stöd är när de kommer till vårt land utan någon känd vårdnadshavare, så kallade ensamkommande barn. Det handlade 2009 om 2 250 ensamkommande barn och ungdomar som kom till Sverige.

I Rädda Barnens rapport *Oklart uppdrag* visas att systemet med god man för ensamkommande flyktingbarn har stora brister. Inte nog med att barnen tvingas vänta upp till tre månader för att få en god man utsedd; rapporten pekar också på stora oklarheter i vad uppdraget som god man som sådant kräver.

Rapporten från Rädda Barnen ger ett bra underlag för den som vill driva tesen att variationen på kvaliteten på dem som utses till gode män är för ojämn för att barnens rätt ska kunna garanteras. Den första uppgiften för regeringen borde därför vara att garantera att systemet fungerar så att rätt kompetens och kvalitet finns hos dem som utses.

Vidare är det viktigt att ensamkommande barn får en god man så snart som möjligt efter det att de har kommit till Sverige. Vårt mål är att en god man ska utses inom 24 timmar för att på det sättet kunna ta till vara barnens intressen och vara det stöd som fordras. Som ensam minderårig i ett främmande land, kanske efter en väldigt lång och svår tid på flykt, behövs den trygghet och den ledsagning som en god man är tänkt att vara.

Det finns många viktiga slutsatser att dra från Rädda Barnens rapport. En av de slutsatser som vi i Miljöpartiet drar är att det behövs en tydlig nationell uppdragsbeskrivning, nationella lämplighetskriterier och ett nationellt system för utbildning, fortbildning och handledning om vi ska få ordning på systemet med gode män för ensamkommande barn.

Självklart, fru talman, står vi i Miljöpartiet bakom samtliga våra reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservation 8 om biträde för barn.

Slutligen vill jag påpeka för kammaren att dubbelspåret mellan Falun och Borlänge är ytterst angeläget.

Anf. 135 CARINA HERRSTEDT (SD):

Fru talman! Vi behandlar i dag en rad motioner från allmänna motionstiden. Många av dessa är jättebra och förtjänar egentligen att bifallas, men många har fått svaret att det pågår en utredning, att det pågår en utvärdering eller att det pågår en översyn av lagen. Naturligtvis ska vi inte föregripa resultaten av dessa utvärderingar och utredningar, så i dagsläget nöjer jag mig med att avvakta. Men jag tänker inte sitta still i båten länge, utan jag tänker agera om det inte kommer några resultat. Man kan inte år efter år bara hänvisa till utvärderingar och utredningar som görs utan att de tar slut, utan man måste också leverera resultat.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2, därför att jag anser att det är en självklarhet att en man som tror sig vara far till ett barn ska kunna kräva en undersökning som fastställer att han är barnets biologiska pappa. I dag är det endast barnet eller barnets moder, om barnet är omyndigt, som kan begära ett faderskapstest.

Att bli pappa är en av de största händelserna i en mans liv. Drömmen, hoppet och lyckan kan snabbt förändras till oro och förtvivlan om det finns en ovisshet om han är pappa eller inte. Här står mannen helt utan makt i dag.

Ett barn har rätt till båda sina föräldrar. Det är därför viktigt att fastställa vilka dessa två föräldrar är. Barnperspektivet ska alltid gälla, och det är Sverigedemokraternas politiska utgångspunkt. Frågor kring faderskap är i lagen enkla och klara, men i verkligheten är allting så mycket mer komplicerat.

Fastställande av faderskap, som motionerna tar upp, bör vara jämställt och även innefatta om en man tror sig vara far till ett barn. Frågan om ett jämställt samhälle är viktig. Jämställdhet och personlig frihet samt barns rätt i samhället kommer till uttryck även i motionerna om att slopa dispensmöjligheten i äktenskapsbalken när det gäller äktenskap för barn under 18 år.

Flera remissinstanser har uttalat att möjligheten för länsstyrelserna att bevilja dispens för barn under 18 år att gifta sig bör tas bort. Sverigedemokraterna ställer sig eniga med remissinstansernas yttrande, och vi har därför lämnat ett yttrande i frågan där vi anser att dispensmöjligheten bör tas bort. Men vi vill inte föregripa den pågående utredningen.

Det är inte att tillvarata barnperspektivet att tillåta barnäktenskap, om än med dispens. Ytterst är det jämställdhet och rätten och friheten att leva sitt eget liv utifrån fria val som ska bejakas. Barnäktenskap och tvångs-äktenskap ska inte under några omständigheter vara tillåtet i Sverige, oavsett vigselförrättare.

Inte heller ska giftermål ske på grunder som inte har med kärlek att göra, utan det bör ske utifrån det egna valet och den personliga friheten. Naturligtvis är det inte den sprudlande kärleken mellan två människor som vi är emot utan att giftermål ibland används som en fasad för att tradition och religion kräver det och även av rädsla för att få problem med släkten om man inte går med på det arrangerade äktenskapet. Det öppna och fria samhället förutsätter att människors frihet inte begränsas av sedvänjor och religiösa eller kulturella vanföreställningar.

Jag avser att nogsamt följa den utredning som följer frågan och lär återkomma med ett förslag om det finns skäl för detta. Avslutningsvis riskerar frågor liknande dessa att till sist bli en fråga om sanning eller sannolikhet. Om faderskapet eller viljan att ingå ett äktenskap är sannolikt ska det också anses vara sant. Men sant och sannolikt är inte riktigt samma sak, för sannolikt är inte pålitligt.

Anf. 136 MARIANNE BERG (V):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 5 och 13 och vill också tydliggöra att jag ställer mig bakom reservationerna 6, 8 och 14.

Fru talman! Om ett barn blir sjukt och är i stort behov av vård måste barnet naturligtvis få tillgång till hälso- och sjukvård. Något annat duger inte. Det ska inte kunna stoppas av den ena vårdnadshavaren, oftast en man.

Det är på tiden att vi här och nu från alla partier verkligen ser till att vi har barnets bästa för ögonen. Men när det verkligen gäller hänvisar Alliansen alltid till att det pågår en beredning inom Regeringskansliet och att arbetet inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagen.

Tänker Alliansen på barnets bästa eller är det vårdnadshavaren som ni stöttar? Regeringen måste nu på allvar ta initiativ till ett förslag till en lagstiftning som stärker barnets rätt till hälso- och sjukvård när vårdnadshavarna inte enas. Något annat är helt förödande för de drabbade barnen. Hur många barn ska drabbas av att den ene vårdnadshavaren blockerar vård eller behandling, som han oftast gör för att eventuellt hämnas på sin tidigare partner? Detta är sanslöst och ska inte få förekomma. Att stå upp för barnen är vår skyldighet som vuxna personer.

Fru talman! Alla ungdomar bestämmer inte själva om, när eller med vem de ska gifta sig. Arrangerade äktenskap mot en parts vilja kan ha såväl kulturella som sociala och ekonomiska orsaker. Kvinnans sexualitet, familjebindning, äktenskap och skilsmässa kan i sådana sammanhang vara en kollektiv angelägenhet där ett litet eller inget utrymme ges för individens egna val.

Både flickor och pojkar och kvinnor och män berörs, men flickor och kvinnor drabbas särskilt hårt. Konsekvenserna av att gå emot familjens tradition och önskemål från föräldrar och andra släktingar till den enskilda kvinnan eller mannen kan vara så kännbara att det i praktiken inte är ett möjligt alternativ.

Ungdomsstyrelsen kom 2009 med en kartläggning av ungdomars situation vid namn *Gift mot sin vilja*, där det konstateras att omkring 70 000 ungdomar i åldern 16–25 år inte har möjlighet att fritt få välja vem de vill gifta sig med. 70 000 ungdomar är en enormt stor grupp.

Ska något barn i Sverige mot sin vilja ingå äktenskap? Nej, svarar naturligtvis de flesta. Men det förekommer, och det kan vi inte acceptera. Länsstyrelsen utfärdar förvisso ett fåtal dispenser per år för personer under 18 år, men Vänsterpartiet anser att hur få de än må vara ska det inte få förekomma.

När vi, fru talman, tillåter giftermål mot någons vilja, arrangerade eller under tvång, bryter vi mot artikel 16 i FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter, där rätten att fritt ingå äktenskap och bilda familj slås fast.

Fru talman! Jag vet att regeringen har tillsatt en utredning för att se över tvångsäktenskap och barnäktenskap. Jag anser dock inte att vi i denna kammare bara kan sitta still och vänta, utan jag menar att vi som ett första steg i dag tydligt ska peka ut att vi inte accepterar äktenskap mot någons vilja och att inga dispenser ska få förekomma för ungdomar under 18 år. Det är ett bra medskick.

Fru talman! Det finns många fler familjekonstellationer än kärnfamiljen i dag, men lagstiftningen har tyvärr inte hängtt med. För barnens bästa måste vi se till att få en lagstiftning som inte straffar barn som lever i andra familjebildningar än de traditionella. Ett viktigt steg är att införa en möjlighet för barn att ha fler än två vårdnadshavare. Dagens lagstiftning måste anpassas till dagens moderna familjebildningar.

I dag finns det många familjer med mer än två föräldrar. Jag kan ta upp samma exempel som Jan Lindholm från Miljöpartiet tog upp, nämligen att ett par kvinnor har blivit föräldrar tillsammans med en eller två män – eller så har barnets ursprungliga två föräldrar separerat och fått nya partner som fungerar lika mycket som föräldrar som dem som var från början.

Fru talman! Ett barn kan alltså ha sociala föräldrar som inte anses vara föräldrar eller vårdnadshavare enligt gällande lagstiftning. Att de personer som i verkligheten fungerar som barnets föräldrar inte är det i lagens mening skapar problem.

Ett inte ovanligt exempel är att den skola barnet går i inte vill skicka ut information till någon annan än den juridiska vårdnadshavaren. Det kan tyckas vara ett litet problem, men det kan upplevas som kränkande och ledsamt både för barnet och för den sociala föräldern.

Den största problematiken kan uppstå vid en separation. Med dagens lagstiftning kan den juridiska vårdnadshavaren frånta barnet rätten till umgänge och kontakt med den person som har fungerat som barnets förälder i praktiken sedan barnet föddes.

Vänsterpartiet anser att barnet ska ha rätt till umgänge med sina sociala föräldrar som i dag inte kan bli vårdnadshavare. Det ska inte vara upp till vårdnadshavarens goda vilja. Det är förödande för många barn att mer eller mindre eller helt klippas bort från en eller flera personer de levt ihop med sedan födseln eller under många år under sin uppväxt. Ur ett barnperspektiv kan vi inte acceptera det.

Vänsterpartiet anser vidare att det verkligen är på tiden att lagstiftningen anpassas till det faktum att många barn växer upp med fler än två vuxna som tar gemensamt ansvar för barnets uppväxt på alla områden.

Därför, fru talman, anser Vänsterpartiet att barn ska kunna ha fler än två juridiska vårdnadshavare. Vårt budskap till regeringen är att på allvar ta tag i frågan och skyndsamt utreda den.

Anf. 137 THOMAS FINNBORG (M):

Fru talman! De familjerättsliga frågorna handlar om det juridiska området där den uråldriga relationen mellan föräldrar och barn möter den moderna lagens värld och där relationer som kan verka oerhört enkla men ändå är komplexa ska rutas in, beskrivas och regleras.

I detta betänkande har utskottet behandlat 70 motionsyrkanden. De rör vitt skilda områden som faderskap, bestämningen av föräldraskap vid assisterad befruktning, adoption, umgängesrätt och andra frågor som på olika sätt rör vårdnad.

Det handlar också om god man för ensamkommande flyktingbarn, åldersgräns och andra regler för ingående av äktenskap, namnlagen och vissa frågor kring arvsrätt och testamente.

Det är naturligt att frågor som framför allt rör olika nära relationer väcker starka känslor. Det blir också tydligt när man läser de många motioner på familjerättsområdet som skrivits under den gångna motionsperioden. Bland riksdagens ledamöter finns helt klart ett starkt engagemang för att stärka framför allt barns rättigheter.

Relationen mellan förälder och barn är lika gammal som människan själv. Samtidigt lever vi i dag i ett samhälle med en stor mångfald i hur människor väljer att leva tillsammans. Vi vet att man kan vara lika mycket förälder till ett barn som man saknar en biologisk koppling till som till ett barn där den länken finns.

Barn i dag kan leva ensamma med mamma eller pappa, tillsammans med två föräldrar av samma kön eller under mer traditionella förhållanden med en biologisk förälder av vardera könet. Föräldrarna kan vara gifta eller sambor eller omgifta med någon annan.

I en föränderlig tid måste även lagstiftningen hänga med när livsvillkoren förändras och sätten att bilda familj, med eller utan barn, blir allt fler. Samtidigt gäller det att lagstiftningen inte blir godtycklig utan klarar av att svara mot de krav på rättsäkerhet som måste kunna ställas.

I frågor som rör faderskap i familjekonstellationer där föräldrarna inte är gifta är det flera motionärer som på olika sätt yrkat på ett enklare förfarande. Med respekt för att allt fler barn föds in i en situation där föräldrarna sammanbor utan att vara gifta finns det ändå goda skäl för gällande lagstiftning. Processen med att fastställa faderskapet i fall med en stabil samborelation, utan misstanke om att någon annan man skulle kunna vara fadern, är i dag en mycket enkel process och någon mer djupgående faderskapsutredning genomförs inte i dessa fall.

När det gäller en motsvarande moderskapspresumtion i de fall då ett barn föds in i en relation mellan två kvinnor som antingen är gifta eller registrerade partner pågår ett arbete med anledning av utredningsbetänkandet *Föräldraskap vid assisterad befruktning*. Det är självklart att avvakta resultatet av detta arbete.

Under beredning står även en annan fråga som lyfts fram, nämligen den om barns rätt till hälso- och sjukvård och andra sociala insatser även i de fall då vårdnadshavarna inte är överens. Här är en proposition på gång från Justitiedepartementet. Innehållet i denna trycker på att barn ska kunna få det stöd och den vård som behövs då vårdnadshavarna inte är överens.

Barns rätt till trygghet och rättssäkerhet förs även fram av de motionärer som yrkar på barns rätt till juridiskt biträde. I denna fråga finns en stor samstämmighet från olika instanser, och regeringen har för avsikt att behandla frågan i en kommande proposition som ska överlämnas till riksdagen under våren.

Ytterligare andra frågor är under utredning på olika sätt. Till dessa hör bland annat frågorna om äktenskap för unga under 18 år, en fråga som är mycket viktig att se över för att se till att unga människor skyddas från att ingå äktenskap under hot och tvång. Det är helt oacceptabelt att barn tvingas till äktenskap.

Även arbetet med frågan om ett nationellt register för testamenten pågår såväl på EU-nivå som inom Regeringskansliet.

Familjerätsfrågorna har stor dignitet. Lagstiftningen har också långtgående inverkan på våra liv. Därför är det för oss moderater viktigt att dels slå vakt om de lagar och regler som bidrar till kontinuitet och rättsäkerhet på området, dels vara öppna för de förändringar vi ser överallt omkring oss.

Fru talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 138 JAN ERTSBORN (FP):

Fru talman! När vi debatterar familjerättsliga frågor skulle jag önska att vi hade en full åhörarläktare och tv-direktsändning. Jag har under alla år i riksdagen varit ganska bekymrad över att dessa frågor, som berör alla medborgare, inte har den dignitet i den politiska debatten som de borde.

Det vilar givetvis ett stort ansvar på oss i civilutskottet att försöka lyfta fram dessa frågor i olika sammanhang, och jag hoppas att vi kan förbättra det. Dessa frågor förtjänar verkligen en debatt, inte minst ute

hos allmänheten. Jag ser dock svårigheter, även hos journalister, trots att dessa frågor är så viktiga. Varenda människa kommer ju i kontakt med de här reglerna vid olika tillfällen i livet.

Jag ska passa på att beröra några frågor som vi i Folkpartiet särskilt har lyft fram och som vi vill verka speciellt för, även om det finns många frågor i betänkandet som man skulle kunna tala om i en debatt som i dag.

När det gäller att fastställa faderskapet i samboförhållanden tycker vi inte att det finns någon som helst anledning att arbeta med frågan. Vi tycker att vi har en tillfredsställande reglering.

Vi ser fram emot att få en reglering också beträffande fastställande av föräldraskap vid assisterad befruktning. Jag har full förståelse för att man vill ha en likabehandling av homosexuella par som får barn när vi nu har infört en könsneutral äktenskapslagstiftning, och jag hoppas verkligen att vi kan få det ganska så fort. Men då tänker jag på de barn som har tillkommit genom assisterad befruktning enligt den svenska lagstiftningen. För barn som har tillkommit under andra förhållanden måste vi mycket noggrant gå igenom detta och tänka oss för när det gäller hur man ska fastställa faderskapet.

Jag tror att de flesta av oss i civilutskottet och de som har varit med tidigare har blivit uppringda av en dam från Västsverige som har talat om vilka besvärligheter hon fick för ungefär tolv år sedan när hennes man avled och särkullbarn dök upp. Hon fick ingen möjlighet att ifrågasätta faderskapet. Fallet är speciellt genom att hon har uppvaktat oss varje år och påpekat att vi borde se över talerätten när det gäller fastställande av faderskap. Det tycker jag också att vi har all anledning att göra, för där finns något av ett virrvarr av regler som man nog ganska enkelt skulle kunna rätta till.

Jag går vidare till att tala om juridiskt biträde för barn. Vi är många som är angelägna om detta. Vi ser att barnet skulle sättas mycket mer i centrum om vi fick ett juridiskt biträde även i de speciella, mycket allvarliga tvisterna om vårdnad, boende och umgänge.

Jag förstår att man från oppositionen tycker att det har gått lång tid. Men vi måste väl ändå vara lite sanningsenliga och konstatera att tillkännagivandet våren 1999 låg hos den socialdemokratiska regeringen tills den regeringen föll 2006. Efter det att alliansregeringen trädde till har vi försökt få i gång detta. Det har förekommit diskussioner, och nu antligen kan vi konstatera att det under våren ska komma mer besked i frågan. Det tycker jag är oerhört värdefullt.

Mot bakgrund av det arbete med skuldsättning som jag själv har sysslat mycket med förstår jag inte riktigt den motion som finns. Jag förstår inte heller varför man reserverar sig. Som jag kan finna det har vi i den här kammaren klarat upp alla problem med skuldsättning av barn. Det finns egentligen bara en enda möjlighet kvar för barn att bli skuldsatta. Det är tonåringar som begår brott och får skadestånd. Den frågan har vi kanske inte sagt att vi skulle avskaffa, utan det är fortfarande så att man ska vara skadeståndsskyldig för de brott som man begår – med de speciella regler som finns för domstolarna att jämka skadestånden.

En fråga som inte någon har tagit upp särskilt mycket, vad jag har förstått, är frågan om särkullbarnens arvsrätt och den efterlevande maken. Det är en besvärlig problematik. Det finns förslag om att särkullbarn inte skulle få ut sitt arv förrän även maken eller maken har avlidit, vilket

definitivt inte är någon lösning enligt mitt sätt att se. Det gäller att hitta en lösning som gör att man inte hamnar i situationen att den efterlevande maken eller maken behöver sälja sin permanentbostad för att lösa ut särkullbarnen.

Här har Finland hittat ett system. Man betraktar där permanentbostaden – en villa eller en bostadsrätt – som ett oskiftat dödsbo. Dödsbodelägarna är då efterlevande make eller maka, särkullbarnen och eventuella övriga barn. Den efterlevande maken eller maken kan då inte sälja lägenheten, utan om man vill bo kvar gör man det så länge man vill. Den dag permanentbostaden säljs delar man värdet av den. All övrig egendom efter den avlidne tillfaller särkullbarnen i vanlig ordning. Detta är en lösning som jag hoppas att vi ska kunna gå vidare med och lägga fram förslag om.

Jag hoppas också att vi ska få till stånd en lösning för registrering av testamenten. Den bistra verkligheten är att vissa testamenten försvinner.

Det är klart att vi alla önskar att det skulle gå fortare. Men vi får också ha respekt för att vi har ett lagstiftningssystem i det här landet som gör att vi vill ha ett rättssäkert regelverk när vi väl sätter det på plats. Om vi inte skaffar det kommer naturligtvis oppositionen och säger att vi har gjort något som är slarvigt och vårdslöst, som inte blev bra och som måste göras om. Låt oss hellre ta lite tid på oss.

Men samtidigt kan åtminstone jag från min sida lova att jag ska driva på för att det inte ska gå alltför lång tid i dessa mycket viktiga frågor.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 139 PER LODENIUS (C):

Fru talman! Betänkandet vi debatterar i dag innehåller ett brett spektrum av frågor – från adoption till ersättning till vigselförrättare. Jag tänker i mitt anförande koncentrera mig på några av de frågor som rör barn och barnens situation.

Att adoptera är en fantastisk möjlighet som jag värnar starkt om. Adoption ska uppmuntras så länge adoptionen utgår från barnets bästa, vilket dagens regler också gör. En allmän domstol ger tillstånd till adoption endast om adoptionen är till fördel för barnet.

Detta hindrar dock inte att vi ser över vilka hinder för adoption som finns. Den adoptionsutredning som kom för snart två år sedan tar upp många angelägna frågor för att kunna förenkla adoptioner, inte minst för alla de barn som tillbringar stora delar av sin uppväxt i olika familjehem. Utgångspunkten att adoptionen sker för barnets bästa är självklart alltid angelägen. Men den kan vara än mer angelägen när det handlar om barn som har flyttat runt mellan eller befinner sig långvarigt i olika familjehem.

Varje år placeras ca 20 000 barn i familjehem eller någon annan typ av institution för en kortare eller längre tid när föräldrarna av någon anledning inte kan ta hand om dem. Det kan självfallet finnas många olika orsaker till en placering. Det kan vara så att en ensamstående förälder har skadat sig och det saknas släktingar som kan ta hand om barnet, eller det kan handla om föräldrar med allvarliga missbruksproblem.

För de flesta blir familjehemmet något kortvarigt som inte behöver ha några dramatiska konsekvenser. Men för dem som år ut och år in är pla-

cerade i familjehem kan det bli något negativt som kommer att prägla hela livet.

Att gång på gång behöva flytta från ett familjehem till ett annat och inte veta var man kommer att befinna sig nästa vecka eller om ett halvår är påfrestande för både barn och vuxna. Sådana förhållanden gör det svårt för barnet att känna trygghet. Ökade möjligheter till adoption skulle för många kunna vara en väg till en tryggare uppväxt. I fall som dessa är adoption sällan ett alternativ i dag. Delvis handlar det om regelverket, men det beror också på traditioner inom socialtjänsten. Förutom förändrad lagstiftning handlar ett av utredningens förslag därför om att handläggarna på kommunernas socialtjänster bör få bättre utbildning i hur man ska arbeta när adoption kan vara aktuellt.

Naturligtvis måste ökade adoptionsmöjligheter beakta de biologiska föräldrarnas rättigheter, men vi får inte blunda för att det finns fall där det är uppenbart att föräldrarna aldrig kommer att kunna ta hand om sina barn. För dessa barn, de kanske allra mest utsatta i samhället, är adoption en möjlighet till en tryggare uppväxt och framtid.

Jag kommer att följa regeringens pågående beredningsarbete och hoppas att inriktningen blir att se till de positiva möjligheterna med adoptioner.

Fru talman! När det handlar om familjefrågor i allmänhet och familjerättsliga frågor i synnerhet är det viktigt att alltid se till barnets bästa, och då också till utfallet och inte bara till de välmenande intentioner som vi alla kan ställa oss bakom. Det är hur utfallet blir för barnet som ska vara skäl till översyn och reformeringar av den familjerättsliga lagstiftningen.

Frågan om vem som bör eller inte bör vara vårdnadshavare har under de senaste decennierna genomgått stora förändringar. Så sent som 1976 infördes en möjlighet för skilda par att ha gemensam vårdnad, och då var båda parter tvungna att vara överens om det. Och det var först i början av 1990-talet som det blev möjligt med gemensam vårdnad även om parterna inte var överens.

Dilemman uppstår när föräldrar som separerar inte kan komma överens. Den senaste förändringen på området, 2006, syftade framför allt till att förstärka barnperspektivet. Betydelsen av barnets bästa samt att barnets bästa ska vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge kom då till klarare uttryck i lagen.

Regeringen gav i mars 2010 Socialstyrelsen i uppdrag att följa upp hur 2006 års vårdnadsreform slagit igenom i socialtjänstens arbete. Det här uppdraget ska redovisas i höst. Det kommer att bli viktigt att följa upp denna redovisning, då vi i dag kan se tecken på flera långdragna rättsprocesser där smutskastning mellan föräldrarna sker mitt framför barnen.

En del undersökningar tyder på att lagändringen 2006 kan ha fått motsatt effekt mot vad som önskades. I stället för att minska har antalet vårdnadstvister i domstolarna ökat de senaste åren. Detta är naturligtvis inte någon bra utveckling.

Ett av problemen när familjer hamnar i rätten är att fokus ofta försvinner från barnets bästa och i stället hamnar på föräldrarna som försöker överbevisa varandra. En domstolstvist handlar om vem av parterna som har rätt, men i en vårdnadstvist finns det ofta ingen som har absolut rätt.

I samband med lagändringarna 2006 blev det också enklare att söka ensam vårdnad. Bland annat kan föräldrar nu åberopa samarbetsvårigheter som ett skäl till att inte dela på vårdnaden. Vad som är samarbetsproblem är dock ganska vagt formulerat.

Hur barn påverkas av en vårdnadstvist beror givetvis på hur föräldrarna hanterar det och om de lyckas skydda barnen från sin egen konflikt eller inte. Om vårdnadstvisterna slutar i gemensam vårdnad gäller det att beslutanderätten fungerar. Den som har vårdnaden om ett barn har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Normalt krävs då gemensamma beslut av föräldrarna i frågor som rör vården av barnet. Det kan innebära problem om någon av föräldrarna av någon anledning vill försvåra.

Rädda Barnen möter till exempel många barn som nekas psykiatrisk vård eller stöd eftersom en förälder motsätter sig detta. Dagens lagstiftning, som kräver att båda vårdnadshavarna är överens för att vård ska kunna ges, har till viss del skapat den här situationen. Man kan ju tycka att utgångspunkten rimligtvis måste vara att barnets rätt till vård och stöd ska väga tyngre än vårdnadshavarens rätt att besluta.

Därför tycker jag att det är bra att regeringen tittar på de här frågorna och jobbar för att hitta lösningar.

Fru talman! Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

Anf. 140 OTTO VON ARNOLD (KD):

Fru talman! Den svenska familjerätten bygger på ett antal viktiga principer. Jag vill från början framhålla att den bärande principen i föräldrabalken är att se till barnets bästa. Det har vi hört mycket om i dag. Det är logiskt då lagstiftaren vill skydda den svagare parten.

Lagstiftningen har också ändrats under åren och anpassats till andra former av familjebildningar än den traditionella kärnfamiljen utan att släppa kravet på barnets bästa. Denna inställning kan ibland uppfattas som lite stelbent och kanske lite förnedrande, men i princip är man ganska överens om att det är en viktig och bärande princip.

Samtidigt har lagstiftaren också ett intresse av att väga olika delar av den här ganska komplicerade materian mot varandra. Dessa frågor är komplicerade och ger upphov till moraliska och emotionella debatter som verkligen berör oss. Det är därför som jag tycker att det behövs en ordentlig debatt om de här frågorna. Det är någonting som vi har med oss från vaggan till gravan.

Dock saknar man ofta själva orsaken till debatten, själva barnet. Det är sällan med. Vi vuxna ser gärna till våra egna själviska intressen, och inte sällan använder vi då barnet för att visa att vi har en bättre rätt.

Lagstiftningen ska ha barnets bästa som en ledande princip. Den ska ta hänsyn till de sociala förändringarna i samhället och givetvis se människan som en biologisk varelse med halva genuppsättningen från en kvinna och halva från en man. Det är ett faktum som vi än så länge inte kan bortse ifrån.

Vilka som är barnets föräldrar i betydelsen vårdnadshavare är egentligen en annan fråga som är väl så viktig. Där måste man också ha barnets bästa som rättesnöre. Föräldraskap kan uppnås på lite olika sätt, och där är adoptionsinstitutet, som nyligen påpekats, viktigt.

Det är väldigt viktigt att få reda på vem som är ens far. Därför åligger det de sociala myndigheterna att göra ett betryggande och grundligt arbete för att finna ut vem som är den biologiska fadern och se till att det verkligen fastställs. Oppositionen påpekar gärna att faderskapspresumtion är ett ganska enkelt förfarande, men det är en annan procedur när det inte är inom ett äktenskap. Men det här är ändå till för barnets bästa. På samma sätt ger det möjlighet för en man att få en utredning om sitt genetiska faderskap.

Eftersom min tid är ganska kort vill jag beröra en sak när det gäller barns skuldsättning. Barn är ett rättssubjekt som kan ha tillgångar och skulder. Det står under överförmyndarens eller en särskild förvaltares tillsyn. Jag tycker att det är lite märkligt att säga att man inte ska låta barn bli skuldsatta. Då tar man ju bort möjligheten för ett barn och ekonomin att fungera.

Fru talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 141 MARIANNE BERG (V) replik:

Fru talman! Otto von Arnold tog upp barnets bästa vid ett flertal tillfällen. Det gör vi alla, men vi menar nog lite olika när vi säger de orden. När vi pratar om barnets bästa när det gäller vårdnadshavare undrar jag om det inte vore tryggare och bättre för barnet att ha fler vårdnadshavare än två.

Anf. 142 OTTO VON ARNOLD (KD) replik:

Fru talman! Tack för en intressant fråga! Då kan man fråga sig: Hur många då? Hur många ska man kunna ha? Vi måste ändå se att det är fråga om ansvar för barnets bästa. Där har lagstiftningen krav på vårdnadshavaren. Om man har två vårdnadshavare och den ena inte fungerar kan den förlora sin vårdnad. Fungerar inte den andra kan den också förlora sin vårdnad. Då kan man tillsätta någon annan.

Sedan finns det umgängesregler också. Man kan tillåta andra att ha umgänge med barnet.

Egentligen vill jag nog säga att det är utifrån ansvaret för barnet. Vi vet ju hur det är när man lägger ut ansvaret på många. Det är ingen som tar det. Därför är det viktigt att specificera vilka som har ansvaret.

Anf. 143 MARIANNE BERG (V) replik:

Fru talman! Ansvaret ska naturligtvis ligga på alla vårdnadshavare, oavsett om de är två eller fyra.

Låt oss ta det exempel som jag hade i mitt anförande. Om två lesbiska kvinnor skaffar barn med en homosexuell man, är det då inte en självklarhet att dessa tre eller fyra personer ska vara juridiska vårdnadshavare alla fyra? För mig är det i alla fall en självklarhet. Jag kan inte se något hinder eller något negativt med att vara två eller fyra, för jag tror att ansvarsbördan kommer att upprätthållas likartat ändå.

Då anser alltså Kristdemokraterna att man inte ska kunna arbeta vidare i denna riksdag med frågan om fler än två vårdnadshavare, att det inte kommer upp under denna mandatperiod?

Prot. 2010/11:88
14 april

Familjerättsliga frågor

Anf. 144 OTTO VON ARNOLD (KD) replik:

Fru talman! Det där är Marianne Bergs helt egen tolkning och också lite provocerande, om jag får säga det. Det finns väl anledning till det.

Låt mig säga att detta är under utredning hos regeringen. Man tittar över situationen. Kan man hitta en form för det – à la bonne heure! Man får dock inte, som jag sade i mitt anförande, bortse från att det är barnets bästa som gäller. Det är, återigen, ansvarsfördelningen mellan de olika vårdnadshavarna som är viktig.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 april.)

Elkänslighet

19 § Elkänslighet

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2010/11:FöU5
Elkänslighet.

Anf. 145 BODIL CEBALLOS (MP):

Fru talman! På s. 10 i betänkandet står det att Socialstyrelsen säger att det inte råder något tvivel om att det finns personer som har svåra besvär och lider i närheten av elektrisk utrustning. Även utskottet har i ett antal betänkanden sagt att elöverkänsliga lever i en mycket besvärlig situation. I övrigt låter hela betänkandet som ett enda förnekande av dessa människors lidande: Det finns inget belagt samband, inga kända hälsorisker etcetera.

Elöverkänsligas Riksförbund ansågs till exempel tidigare av utskottet vara en organisation som representerar personer med elöverkänslighet som tar för givet att det finns ett samband mellan elöverkänslighet och elektriska installationer, vilket inte är så konstigt, kan man tänka. Annars skulle de ju inte finnas som organisation.

Deras uppfattning kan enligt utskottet inte anses vara viktigare än forskarnas, som ju har i uppdrag att undersöka orsakerna till de elöverkänsligas situation. Då kan man fråga sig varför forskarna efter så lång tid inte nått fram till några resultat som förklarar dessa människors ohälsa och varför de forskare som når resultat inte anses vara trovärdiga eller till och med förlöjligas i debatten.

I årets betänkande säger utskottet dock att det inom forskningen finns goda möjligheter att ta del av förbundets synpunkter och att det därför inte behövs en kommission för att säkerställa fakta om ohälsa och el. Problemet är att förbundets synpunkter inte tas till vara, trots goda möjligheter sedan många år tillbaka. Jag delar alltså inte utskottets uppfattning.

Jag tvivlar nämligen inte en enda procent på de elöverkänsliga eller på deras riksförbund. Jag har haft kontakt med dem sedan mitten av 90-talet då jag började som kommunpolitiker i Gävle, och jag har följt deras kamp för att bli trodda, för att myndigheter ska anslå medel till oberoende forskning i stället för att försöka tysta den, för att svenska myndigheter och forskare ska ta till sig forskning från andra länder, för att få

myndigheterna att beakta försiktighetsprincipen och inte placera master på skolgårdar och antenner på sjukhustaken, för att ta några exempel.

Jag har suttit på möten med enbart stearinljus som belysning där alla inbjudna ombetts att stänga av sina mobiltelefoner och där ändå någon blivit sjuk. Och vips så visade det sig att någon av gästerna ville testa dem och bara hade stängt av ljudet. Jag har följt hur man på en kommunal arbetsplats elsanerat en elöverkänslig kvinnas arbetsrum och även resten av avdelningen till gagn för hela personalen för att sedan drabbas av att huset vid sidan av sätter upp en basantenn på husfasaden mitt emot. Med elsanering kunde hon arbeta minst halvtid. Med basantennen blev hon återigen sjuk.

Jag har träffat personer som tagit sin tillflykt till en stuga i skogen för att sedan bli sjuka när jakten kommer i gång med gps-försedda hundar som rusar runt i skogen. Jag har träffat personer som inte kan gå till sjukhuset eller till en vårdcentral på grund av alla apparater och mobilantennar som påpassligt sätts upp på de ofta höga byggnaderna. Jag har träffat unga manliga datatekniker – det drabbar ju inte bara kvinnor – som tvingats lämna sina jobb och flytta ut i skogen.

De elöverkänsliga har det mycket tufft, och inte blir det bättre av att de inte blir trodda. En av dem beskrev det så här för mig: De avfärdar oss som ett gäng hysteriska kärringar. Min tanke blir naturligtvis då att jag inte tror att vi har 200 000 hysteriska kärringar där ute som springer runt och gömmer sig för elledningarna. Det handlar om människor som faktiskt påverkas av el. De blir sjuka av el.

Fru talman! I betänkandet talas det om växlande magnetfält som skapar elektriska strömmar i kroppen och att de vid mycket starka fält kan påverka kroppens nervsignaler. Jag läste för många år sedan en forskningsrapport beställd av Europaparlamentet som talade om att vissa människor reagerar på dessa växlande magnetfält, att det blir en interferens med kroppens egna elektriska eller magnetiska fält – jag minns inte exakt vilka de var – medan andra inte alls reagerar. Det torde därför vara felaktigt att säga att det måste vara en viss styrka på fälten eftersom det kan variera från person till person. Vissa människor blir sjuka, andra blir det inte.

Ett problem med forskningen om elöverkänslighet är att den ofta fastnar i frågan om strålningen från olika strålningskällor var för sig leder till cancer eller inte. Det är missvisande eftersom det för det mesta inte är cancer som är de elöverkänsligas problem. Forskningen borde därför vara inriktad på att undersöka elektriska och magnetiska fälts påverkan på hälsan överlag. Den bör också i högre grad se till den ackumulerade strålningen från olika strålningskällor.

I vissa europeiska länder mäts den ackumulerade strålningen, vilket ligger till grund för tillståndsgivning både för master och för basantennar, till skillnad från Sverige där varje mast mäts för sig och basantennar inte ens är tillståndspliktiga. Vissa europeiska kommuner tillämpar gränsvärden som ligger långt under WHO:s gränsvärden, och de styr också riktningen på antennerna för att i så stor utsträckning som möjligt skydda människorna i omgivningen. Så gör vi inte i Sverige, och vi har också fler elöverkänsliga. Det kan finnas ett samband.

Fru talman! I Sverige rekommenderas sedan några år tillbaka viss försiktighet, men det måste kunna genomföras till rimliga kostnader.

Frågan är vad det kommer att kosta i längden om vi struntar i den forskning som tar upp riskerna och påvisade samband mellan elektromagnetiska fält och ohälsa. För de familjer som drabbas – hela familjen drabbas nämligen av nedsläckning i huset och av tv-restriktioner – är det mycket kostsamt att antingen sanera en befintlig bostad eller bygga nytt någonstans på landsbygden där det finns varken elstängsel, som har pulserande el, eller master i närheten. Att få bostadsanpassningsbidrag är dock inte lätt i de flesta kommuner. Vad denna ohälsa dessutom kostar i förlorade skatteintäkter och eventuella sjukersättningar, i stället för skatteintäkter, är ytterligare en fråga.

Fru talman! Vi talar ofta om lågstrålade zoner för att ge elöverkänsliga en möjlighet att leva ett drägligt liv i en någorlunda strålfri miljö. Att hitta lämpliga platser är inte lätt eftersom vi är omgivna av strålning var vi än är. Det är dock inte omöjligt. Men så länge staten får det att framstå som om elöverkänslighet är humbug kommer inte kommunerna att känna någon press att inrätta sådana zoner.

Men det behövs inte bara lågstrålade miljöer för dem som redan är sjuka. Det borde i alla nybyggnationer ställas krav på bättre avskärmningsmöjligheter för kablar etcetera för att boendet eller arbetsplatsen ska vara så fri från elektriska fält som möjligt, det i syfte att färre ska insjukna.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation 1.

I detta anförande instämde Jan Lindholm (MP).

Anf. 146 ANDERS HANSSON (M):

Fru talman! I detta betänkande behandlar vi frågor som rör framför allt strålningsskydd, närmare bestämt hälsoeffekter av elektromagnetiska och radiofrekventa fält och den forskning som bedrivs rörande detta. Vi behandlar också frågor om gränsvärden för strålning, inrättande av områden med låg strålning för elöverkänsliga samt myndigheters ansvar och deras myndighetsutövning.

Frågan om elkänslighet ska tas på största allvar. I både vårt arbetsliv och vårt privatliv använder vi oss mer och mer av allehanda elektroniska apparater som mobiltelefoner, datorer, tv-apparater, mikrovågsugnar och så vidare. Dessa apparater avger i de flesta fall olika elektromagnetiska och radiofrekventa fält som de flesta av oss sällan känner av.

Det finns dock personer som upplever att de påverkas mer än andra av dessa fält, personer som i vardagligt tal kallas elöverkänsliga. Symtomen på elöverkänslighet kan vara allt från huvudvärk och illamående till ljuskänslighet och koncentrationsproblem, bara för att nämna några. Vi bör vara mycket ödmjuka inför de problem som dessa personer upplever och som också tyvärr påverkar deras livssituation mer än vi kanske kan föreställa oss.

Fru talman! Frågan om elkänslighet är på intet sätt ny och inte heller en fråga där åtgärder inte vidtas i syfte att uppmärksamma problematiken och hjälpa de människor som anser sig vara drabbade av elöverkänslighet. Från statens sida har vi följande myndigheter inom vilkas ansvarsområden elkänslighet faller:

Strålsäkerhetsmyndigheten har ansvar för att skydda allmänheten från skadliga effekter av strålning. Myndigheten genomför regelbundet mät-

ningar, följer forskningen inom området, gör riskbedömningar för produkter som ska säljas på den svenska marknaden samt vidtar åtgärder i form av rekommendationer och föreskrifter när potentiella risker identifierats. Strålsäkerhetsmyndigheten finansierar också forskning inom strålskyddsområdet och bedriver i viss omfattning egen forskning. En annan myndighet, Arbetsmiljöverket, ansvarar för frågor inom samma område om det gäller arbetstagare.

Ett utökat samarbete finns också kring nybyggnationer och samhällsplanering. Här samarbetar Strålsäkerhetsmyndigheten med Socialstyrelsen, Elsäkerhetsverket, Arbetsmiljöverket och Boverket. Tillsammans ger de rekommendationer kring bland annat utformningen och placeringen av kraftledningar och elektriska anläggningar samt placeringen av skolor och bostäder nära anläggningar där förhöjda magnetfält uppmätts. De ger också allmänna råd om hur man i övrigt kan begränsa fält som starkt avviker från vad som anses normalt i hem, skola och våra arbetsmiljöer.

Vidare har Socialstyrelsen ett centralt ansvar för tillämpningen av miljöbalkens regler när det gäller hälsoskydd. Även Vetenskapliga rådet, som är en statlig myndighet som ger stöd till grundläggande forskning inom olika verksamhetsområden, avger kontinuerliga rapporter om det vetenskapliga läget på området.

Slutligen finns Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap, som även de regelbundet följer forskningen om elöverkänslighet och andra effekter av elektromagnetiska fält. Sedan åtta år tillbaka har detta råd regeringens uppdrag att följa vad som händer inom detta område. Årligen författar detta råd rapporter som uppmärksammar de senaste viktiga vetenskapliga framsteg som gjorts kring bland annat elkänslighet och elektromagnetiska fält.

Fru talman! Ett flertal myndigheter i Sverige är alltså delaktiga i, bedriver själva, initierar eller finansierar forskning kring elkänslighet och följer kontinuerligt frågor som rör elektromagnetiska och radiofrekventa fält och elöverkänslighet. Sverige deltar även i det internationella samarbetet kring bland annat frågor om elkänslighet. Det finns en internationell strålskyddskommission för icke-joniserande strålning. Jag ska ge mig på att säga det på engelska också: International Commission on Non-ionizing Radiation. EU grundar många av sina beslut i frågor kring strålning på arbetet som denna kommission utför.

Frågan tas därmed på största allvar, vilket jag är mycket glad och tacksam för.

I en av reservationerna från Miljöpartiet har krav lyfts fram på att regeringen ska tillsätta en särskild kommission för att granska problematiken med elrelaterad ohälsa. Reservationen är säkert avgiven i ett gott syfte med de elöverkänsligas bästa i åtanke, men att skapa ytterligare en kommission i den långa rad av myndigheter, råd och utökade samarbeten som redan finns i dag skulle enligt min mening vara föga meningsfullt.

Fru talman! All forskning och alla vetenskapliga studier till trots förblir tyvärr resultatet detsamma: Något samband mellan elektromagnetiska fält och elöverkänslighet kan inte påvisas. Enligt Socialstyrelsen har i flertalet experimentella studier varken friska eller elkänsliga personer kunnat avgöra bättre än slumpen om de varit exponerade för elektromagnetiskt fält eller inte. Det finns därför för närvarande inte något veten-

skapligt stöd för att det föreligger något orsakssamband mellan exponering för dessa fält och dessa symtom.

Strålsäkerhetsmyndigheten gör också bedömningen att det inte finns några kända hälsorisker för allmänheten när det gäller påstådd strålning från till exempel mobilstationer, trådlösa nätverk och liknande. Dess ställningstagande stöds också av Vetenskapliga rådet, som i ytterligare en epidemiologisk studie inte kunnat påvisa något samband. Flertalet andra studier och forskningar har också misslyckats med att finna vetenskapligt stöd för att kunna påvisa elöverkänslighet.

Fru talman! Jag vill här ta tillfället i akt att säga att detta på intet sätt förringar att elöverkänsliga har en mycket besvärlig situation. Vi genomför all forskning vi kan och har till vår hjälp åtskilliga myndigheter och råd, vilka jag tidigare nämnt och som är djupt engagerade i frågan. All forskning kommer att fortsätta, såväl inom Sverige som i våra internationella samarbeten, allt i syfte att inhämta kunskap som kan vara till stor hjälp i arbetet med att hantera dessa frågor i samhället och underlätta situationen för dem som lider av elöverkänslighet.

Jag yrkar därför bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 147 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Fru talman! Det låter alltid så bra i början. Detta är jätteviktigt och man ska ta det på allra största allvar, sägs det. Men sedan slutar det alltid med: Men det är inte vetenskapligt belagt, och vi behöver inte utreda det, för det finns redan så många som utreder det.

Problemet är när det är samma som utreder samma sak hela tiden och man inte lyfter blicken och tittar på annat. Det finns mycket annan forskning på detta område. Men det är kanske inte den forskningen som vi i huvudsak lyssnar på. Det finns forskning från många andra länder också. Jag har läst väldigt många forskningsrapporter. Men för att få veta att de finns måste man kanske gå till Elöverkänsligas Riksförbund, för de vet vad det finns för forskning, också den forskning som jag pratade om, den som nästan blir förlöjligad många gånger.

Det som vi skulle vilja med en kommission är att få en mycket bredare blick över frågan om de elöverkänsligas ohälsa, en översyn som inte bara inriktar sig på att studera det som man redan studerar och där man redan har visat att det inte leder till det eller det. Det finns så mycket annat inom det här området, men det har stoppats under väldigt lång tid.

Jag skulle vilja att vi bestämde oss för att inrätta en kommission för att ge de elöverkänsliga en rimlig chans att föra fram sina synpunkter på ett vettigt sätt. Som det är i dag är de inte trodda. De blir oftast utskratade.

Anf. 148 ANDERS HANSSON (M) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis så att både Bodil Ceballos och jag är mycket engagerade i de elöverkänsligas situation. Jag kan väl känna att man också får ha viss förtröstan till de sex sju myndigheter och råd som vi har för detta ändamål. Jag kan naturligtvis inte säga om det Bodil Ceballos säger är rätt eller fel.

Jag hoppas verkligen i min roll som riksdagsledamot att de myndigheter vi har lyssnar på den expertis som finns på området. Där skulle

Elöverkänsligas Riksförbund definitivt vara en sådan organisation. Huruvida myndigheterna gör det eller inte är svårt för mig att stå i riksdagens talarstol och säga. Jag tror att vi är fullständigt överens om att de självklart borde göra det.

Att vi skulle tillsätta en kommission för att göra detta tycker jag kanske är att gå lite väl hårt fram. I så fall är det bättre att man helt enkelt säger till våra myndigheter: Vad är det ni egentligen sysslar med? Man går till den minister som kanske handhar detta och säger: Hur står det egentligen till?

Min tilltro till myndigheterna är så stor att jag definitivt tror att de som jobbar med detta är så pass kompetenta att de inhämtar all den information och kunskap som de kan.

Anf. 149 BODIL CEBALLOS (MP) replik:

Fru talman! Jag tycker också att vi ska kunna ha tilltro till våra myndigheter och att de gör det som de har i uppdrag att göra. Sedan är frågan vem som formulerar uppdraget och vad det finns för andra aspekter på detta.

Vi har en stark mobiltelefoniindustri i Sverige. Vi är väldigt beroende av elektricitet, och vi använder kanske mobiltelefoner mycket mer än många andra. Vi har byggt upp ett samhälle där vi hela tiden utsätter oss själva för strålning. Det finns vissa människor som drabbas.

Du säger att vi nu i stället för att tillsätta en kommission bara ska vända oss till myndigheterna och fråga: Vad är det ni sysslar med egentligen? De kommer att säga: Vi gör det som ni har gett oss i uppdrag att göra. Det är så myndigheterna fungerar. Ger vi dem ett uppdrag så gör de det uppdraget. Det är inte så att de hittar på något annat.

I det här fallet skulle vi behöva hitta på något annat. Vi kanske ska vidga uppdraget och göra det annorlunda. I det läget är vi inte just nu. Någoting måste ske. Vi har nu utrett olika strålningskällors påverkan på människor och om det leder till det ena eller det andra. Vi har inte tagit ett helhetsgrepp.

Dessa människor lider av ohälsa. Det är människor som är sjuka. Vi talar bara om för dem: Det finns inget vetenskapligt belägg. Vad är det de är sjuka av då? Då måste man titta på något annat. Om det nu inte är cancer är det kanske någoting annat eller ytterligare något annat. De är helt utlämnade till att vi har olika forskningsrapporter som tittar på saker som de många gånger inte lider av.

Vi måste göra någoting. En kommission är en möjlig väg, men kom med något annat bra förslag!

Anf. 150 ANDERS HANSSON (M) replik:

Fru talman! Jag hade nöjet att, om det nu var under hösten eller våren, ha Strålsäkerhetsmyndigheten på besök i försvarsutskottet och ställa frågor till dem. Jag fick ett väldigt gott intryck av Strålsäkerhetsmyndighetens verksamhet. I deras uppdrag ligger ett ansvar att skydda allmänheten från skadliga effekter av strålning. Det är ganska klart att de regelbundet gör mätningar, följer forskningen och gör riskbedömningar.

Jag önskar att Bodil Ceballos också hade den tilltro till Strålsäkerhetsmyndigheten som jag har. Detta är en fråga som Bodil Ceballos och jag definitivt kan följa för att se att det finns en myndighet som gör detta.

Min tilltro till Strålsäkerhetsmyndigheten är stor. Jag kan också rekommendera ett besök på Strålsäkerhetsmyndigheten.

Slutligen: Vad lider de elöverkänsliga av? Det är det som är frågan. Jag tror att alla i riksdagens sal skulle ge mycket för att kunna ställa en diagnos. Vad är det dessa människor drabbats av? Det är därför vi har dessa sex sju myndigheter och forskningen. Vi gör allt vad vi kan för att försöka hitta vad det är.

Att leva i ovisshet om vad man faktiskt har drabbats av är fullständigt hemskt. Jag tror att alla här verkligen känner för de människor som drabbats av elöverkänslighet. Vi försöker allt vad vi kan. Forskning och studier görs för att vetenskapligt hitta vad det kan vara för någonting. Där tror jag att vi ska fortsätta att forska.

Anf. 151 MIKAEL JANSSON (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet på alla punkter. Jag anser att den forskning som sker i dag världen över mycket troligt kan lösa den gåta som problemet med elöverkänslighet är.

Motionärerna vill ha en kommission för att stödja forskning om elöverkänslighet. En kommission har i detta avseende ingen vetenskaplig spets. Det är på laboratorienivå och bland forskare som gåtan med elöverkänslighet kan lösas.

Mitt yrkande om bifall till utskottets majoritetsförslag är alltså inte ett ifrågasättande av dem som upplever symtom av elöverkänslighet. Mitt bifall rymmer en tro på att forskning redan sker effektivt.

Angående grundproblemet är vi alla elkänsliga. Det finns gränsvärden som troligen visar när vi alla tar skada av elfält. Jag säger troligen, eftersom gränsvärdena säkert kommer att ändras allteftersom nya rön görs. Gränsvärdena sätts för olika frekvenser och andra faktorer.

Vi är alla elkänsliga, men elöverkänsliga är vi inte alla. Elöverkänsligheten kan vara ett tillstånd där hälsoproblem uppstår långt under de satta gränserna. Det stämmer i så fall överens med andra liknande tillstånd som allergier etcetera.

Många hävdar att magnetfält och elfält är något som vi har levt i länge. Alla elmatade apparater och ledningar ger fält. Basstationerna för mobiltelefonin ger elfält. De ligger på 1 promille av vad som anses farligt för människor.

Men vad gäller för en elöverkänslig? Kan en elöverkänslig få påverkan av 1 promille av gränsvärdet? Det vet vi inte säkert. Vetenskapen ligger alltid efter och kommer alltid att få sträva efter att nå djupare.

Särskilt när det gäller människokroppen finns det många gåtor kring balans eller obalans i våra inre system. Något så viktigt som immunförsvaret är en gåta i många delar.

Elöverkänsligas Riksförbund ska därför inte på något sätt förlöjligas. De tar strid för att de måste, på grund av upplevda symtom. Har man själv problem fokuserar man på problemet. Elöverkänsligas Riksförbund har dock inte förmågan att själv vetenskapligt definiera problemet med elöverkänslighet. Men de kan driva på för frågans lösning.

Ska något förlöjligas kan det lika gärna vara statens bristande förmåga att respondera på att människor är sjuka. Till exempel var det länge en linje inom tandvården i Sverige att amalgam inte avdunstade kvicksilverånga, detta trots att man i industrin samtidigt räknade på hur mycket

som avdunstate. Rekommendationer för hälso- och sjukvård har ibland legat efter forskningsvärldens färskaste rön. Vi ska vara ödmjuka inför människors hälsoproblem även när de är diffusa.

Den myndighet i Sverige som först ska uppsnappa ny, avgörande forskning på detta område är Strålsäkerhetsmyndigheten. Jag har stort förtroende för att myndigheten kommer att lyckas med det den dag det finns ny information. Till dess bör försiktighetsprincipen gälla när man planerar in elfält i våra vistelsemiljöer. Kan vi bygga bostäder och planera arbetsplatser så att vi undviker att utsätta oss för onödig strålning bör det ske.

Anf. 152 TORBJÖRN BJÖRLUND (V):

Fru talman! I det här betänkandet om elkänslighet har Vänsterpartiet inga reservationer. Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag. Däremot har vi ett särskilt yttrande. Jag tänker därför ta upp ett par saker som jag tycker är viktiga att lyfta fram. Detta är nämligen inte en enkel fråga.

Frågan om relationerna mellan elektromagnetiska fält och ohälsa är en svår fråga som också ständigt är aktuell.

Människor exponeras dagligen för olika typer av strålning. Allt fler serviceinrättningar i samhället bygger sitt tjänsteutbud på att kommunikationen alltmer ska ske via mobiltelefoner eller via Internet. Fler och fler ställer sig därför frågan vilken påverkan den ökade förekomsten av elektromagnetisk strålning har på hälsan, både på kort och på lång sikt.

Strålsäkerhetsmyndigheten och Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap följer forskningen på detta område. Jag tycker att de trots allt har intagit en relativt ödmjuk inställning till detta problem, vilket är bra.

I detta sammanhang är det också värt att notera att det finns två olika hälsoproblem i detta sammanhang som man kanske inte ska blanda ihop för mycket. Dels kan man bli utsatt för strålning under längre tid och utsättas för hälsorisker som ökad risk för cancer eller andra sjukdomar på längre sikt. Dels finns fenomenet med människor med elöverkänslighet som redan i dag upplever starka symtom när de kommer i kontakt med elektromagnetisk strålning. Detta visar att det inte går att bortse från att det kan finnas hälsorisker i samband med exponering för elektromagnetiska fält.

Vissa forskare och en del av vetenskapen menar att det fortfarande finns en del metodologiska problem med detta, alltså att själva forskningsförfarandet har vissa problem. En del av forskningen får också mycket splittrade omdömen från andra forskare. Det är ett problem i sig.

Vi tycker att genomgången här visar att det fortfarande krävs mer resurser för forskning om hälsoeffekter och elektromagnetisk strålning.

Vi tycker också att det borde finnas mer patientnära forskning, alltså att man forskar mer på dem som verkligen är elöverkänsliga och visar symtom och att man följer dessa personer så att man får en nära forskning på ett bättre sätt. Vi anser alltså att vi bör utöka forskningen om elektromagnetisk strålning och hälsa. Hur det sedan ska genomföras är ett uppdrag för regeringen. I vårt särskilda yttrande påpekar vi att det återstår för regeringen att redovisa hur detta ska gå till.

Anf. 153 JAN LINDHOLM (MP):

Fru talman! Mikael Jansson började med att tala om att det alltid har funnits elektromagnetiska fält. Det är riktigt. Men vi ska komma ihåg att det är skillnad på stabila fält, periodiskt växlande fält som till exempel genereras av solstrålning, och digitala fält, fält som byggs på digitala signaler – det är något som inte har funnits historiskt, något nytt.

Från början hade problemen med elöverkänslighet – hälsa kopplad till el – med effekt att göra. Sedan vi fick digital teknik har problematiken förändrats.

Vi fick höra om en ganska stor tillförsikt från Anders Hansson och Mikael Jansson. De har stort förtroende för den forskning och de myndigheter som finns. Därför skulle jag bara vilja informera dem om något eftersom de räknade upp ett antal myndigheter. Om man tittar på persongalleriet i dessa myndigheter är det ett mycket litet antal personer. Det riktigt pinsamma är att flera av dessa personer också sitter i den internationella grupp som kallas Icnirp som har satt upp de nivåer som vi har valt att använda i Sverige för strålning. Men det är inte någon myndighet. Man ska komma ihåg att Icnirp är en privat stiftelse som är skapad av elektronikindustrin och som finansieras den vägen.

När vi talade om att vi behöver ha en kommission eller något liknande var det någon av er som sade att den inte kommer att ha någon spetskompetens. Det är ingen självklarhet. Spetskompetensen finns inte hos Strålsäkerhetsmyndigheten. De har ingen kompetens alls på detta område. Den finns definitivt inte hos Vetenskapliga rådet. Vetenskapliga rådet består till stor del av de personer som finns i Icnirp, och de är bara där för att försvara elektronikindustrins intressen.

Spetskompetensen ska vi naturligtvis skaffa, men den måste vi skaffa från forskarvärlden. Då säger ni att det ska forskas mer. Men titta på vad som händer i praktiken inom forskningen! De forskare som faktiskt lyckas visa väldigt tydligt att det finns vissa frekvensområden där detta är uppenbart och där man direkt ser reaktioner på försöksdjur får sina anslag indragna. Och vilka är det som ser till det? Jo, det är experterna i Vetenskapliga rådet som Strålsäkerhetsmyndigheten har. De talar om vart pengarna ska gå.

Om vi ska lita på myndigheterna kommer vi aldrig att få något svar på denna fråga. Vi måste tillsätta någon som kan agera fritt från myndigheterna och som kan ta in den forskning som finns i världen. Hur ser forskningen ut i världen? Det har gjorts en sammanställning av i princip alla de granskade forskningsrapporter som finns i världen. I en sammanställning av Bio-Initiative har man gått igenom över 1 500 forskningsrapporter. Där framgår det klart och tydligt att det finns ett klart samband mellan icke-joniserande strålning och hälsopåverkan. Det råder ingen som helst tvekan om det. Det är också nästan ett enigt EU-parlament som har konstaterat det när man fick denna rapport och tittade på den.

Det är märkligt att vi i Sverige inte bryr oss om omvärlden. I omvärlden händer det faktiskt saker och ting. Det är många kommuner, regioner och länder som faktiskt har bestämt att inte utsätta sin befolkning för det som vi gör genom att ha så höga strålningsnivåer, utan de har mycket lägre nivåer. I till exempel Paris har man bara en hundradel och i Strasbourg har man en tusendel av de strålningsnivåer som vi tillåter i Sverige därför att man har sett vad som händer. Därför borde vi här i landet fak-

tiskt våga titta på den kompetens som finns inom vetenskapen utanför vårt eget land, och vi borde våga ta in de forskare som vi ger sparken därför att de ser det som de drabbade ser.

Jag har också besökt Strålsäkerhetsmyndigheten, och jag har gjort det tillsammans med forskare. Jag vet därför hur lite kompetens som finns där.

I detta anförande instämde Bodil Ceballos (MP).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 april.)

Prot. 2010/11:88
14 april

Elkänslighet

20 § Explosiva ämnen

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2010/11:FöU6
Explosiva ämnen.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 27 april.)

21 § Kemikaliekontroll

Kemikaliekontroll

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2010/11:MJU15
Kemikaliekontroll.

Anf. 154 MATILDA ERNKRANS (S):

Fru talman! Det är vad vi gör i dag som ger effekter i morgon. Barn kan inte skydda sig själva mot farliga kemikalier. Det är vi vuxna som måste göra vad vi kan för att skydda dem. Vi är varandras miljö. Den insikten bär en social demokrati som vill bygga ett hållbart Sverige och en hållbar värld, helt enkelt för att vi är övertygade om att social, ekonomisk och ekologisk hållbarhet förstärker varandra. Miljöproblemen kan inte lösas utan solidaritet mellan generationer, mellan länder och mellan människor. Det är den rikare delen av världen som förbrukar mest av jordens resurser. Det är länder med begränsade ekonomiska resurser som drabbas hårdast av miljöproblemen.

Skadliga kemikalier, tungmetaller och gifter som länge har varit förbjudna i Sverige och inom EU används fortfarande runt om i världen. Skogar, jordar och grönområden är utsatta för en hård press. Arter och hela ekosystem försvinner. Många människor saknar tillgång till rent dricksvatten.

Därför är jag mycket glad över att Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna lyckades få med hela utskottet på ett tillkännagivande om ytterligare åtgärder mot parakvat. Sverige förbjöd parakvat redan 1983. År 2007 förbjöds medlet inom EU. Men parakvat används fortfarande i andra delar av världen med förödande konsekvenser för

människor och miljö. Nu får regeringen ett tillkännagivande om att verka för att användningen av parakvat stoppas också internationellt samt att svenska och europeiska lantbrukare behöver ges förutsättningar för att kunna sluta köpa djurfoder som har odlats med parakvat.

Jag hade önskat att de borgerliga partierna hade följt samma goda exempel när det gäller andra skadliga kemikalier. Men så är det tyvärr inte. När det gäller exempelvis deka-BDE, bisfenol A och azofärgämnen väljer de borgerliga partierna en mer saktfärdig väg. Behovet av en internationell kemikaliepanel faller inte heller de borgerliga partierna i smaken.

Herr talman! Vi har ställt frågan förut, och jag måste ställa den igen: Var är den svenska ledartröjan, solidariteten och ansvaret? Det verkar vara vad den moderatledda regeringen förmår och inte vad människor och miljö tål som är vägledande.

I stället för att ta täten för en giftfri vardag river regeringen upp beslut eller gömmer dem i miljömålsberedningen. Den socialdemokratiska regeringen förbjöd 2006 deka-BDE, ett bromerat flamskyddsmedel. Ämnet riskerar att störa hjärnans utveckling och påträffas numera både hos människor och djur i blod och bröstmjolk. Den borgerliga regeringen hävde dock förbudet 2008, trots att de negativa effekterna vid det laget var kända. Orsaken var att de var rädda att förlora i EU-domstolen.

Vi socialdemokrater fortsätter att hävda att deka-BDE ska förbjudas. Vi vill också undersöka förutsättningarna för att minska eller förbjuda användningen av fler farliga bromerade flamskyddsmedel.

Herr talman! Att kemikalier är en del av vår vardag är inget konstigt. I vissa fall spelar de en avgörande roll för att förbättra våra liv, exempelvis som beståndsdelar i våra läkemedel. Men kemikaliernas fördelar måste vägas mot deras nackdelar.

Vi vet att det blivande barnet redan i magen utsätts för hundratals miljögifter, och under hela livet fortsätter vi sedan att utsättas för nya miljögifter. De finns i maten vi äter, i vattnet vi dricker, i barnets leksaker och i våra möbler, kläder, rengöringsmedel och datorer. I många fall är effekterna mycket allvarliga. Det är önskvärt att produkter som används av barn har en extra hög säkerhetsmarginal, eftersom barn är extra känsliga för kemikalisk påverkan.

Vi vill därför, nationellt och på EU-nivå, förbjuda farliga ämnen i livsmedel eller i produkter som kommer i kontakt med livsmedel. Det gäller exempelvis azofärgämnen, som används för att färga läsk och godis. En stor brittisk studie har visat på risker för att ämnena kan göra barn hyperaktiva.

Det handlar också om bisfenol A, ett ämne som på goda grunder misstänks vara hormonstörande. Det räcker inte att förbereda ett nationellt förbud när det gäller bisfenol A i nappflaskor, utan denna begränsning måste gälla alla varor barn kommer i kontakt med samt alla varor som kommer i kontakt med mat.

Farliga kemikalier ska förbjudas eller, när det inte går, ersättas av mindre farliga alternativ. Vi tycker att kontrollen och tillsynen måste bli bättre än i dag, i Sverige och i världen. Det finns åtgärder som behöver vidtas. Vi tycker att det ska tillsättas en forskarpanel inom FN – en internationellt oberoende kemikaliepanel. Det behövs en forskarpanel som kan utveckla, värdera och förankra kunskaperna om spridningen av miljögifter och deras konsekvenser för människa och miljö.

Herr talman! Vi socialdemokrater har i grunden en positiv miljösyn. Vi tror på människan. Det går att åstadkomma förändringar genom att människor tar sitt miljöansvar i sin egen vardag. Alla kan vi ändra på hur vi lever och vad vi handlar. Det är vad vi gör i dag som ger effekter i morgon. Barn kan inte skydda sig själva mot farliga kemikalier, utan det är vi vuxna som måste göra vad vi kan för att skydda dem. Vi är varandras miljö.

Dagens miljöproblem går att åtgärda med modig politik – en aktiv miljöpolitik på hemmaplan och internationellt. Sveriges möjligheter att påverka utvecklingen ökar om vi själva väljer att gå före. Miljöarbetet i Sverige har legat på topp, men nu har ledartröjan tyvärr plockats av. Arbetet måste, inte bara i ord utan också i handling, fortgå för att ta bort farliga kemikalier och bygga en giftfri vardag. Det går att göra mer.

Vi vill skapa en giftfri miljö där ingen utsätts för farliga kemikalier i sin vardag. Barn har rätt att växa upp utan onödiga risker för sin hälsa, och vuxna har rätt till en arbetsmiljö som bygger hälsa. Själv ska jag göra vad jag kan för att debatten inte ska tystna. Därför har jag lämnat mitt blod för analys. Mitt blod ska användas hemma i Örebro län på en konferens som ordnas av länsstyrelsen, Örebro universitet och Örebro universitetssjukhus. Det är en konferens som ska sätta fokus på kemikalierna i vår vardag.

Avslutningsvis, herr talman, står jag naturligtvis bakom alla socialdemokratiska reservationer men yrkar för tids vinnande bifall enbart till reservation 2 om en internationell kemikaliepanel och reservation 12 om förbud mot farliga ämnen i livsmedel och produkter som kommer i kontakt med livsmedel, såsom bisfenol A och azofärgämnen.

(Applåder)

I detta anförande instämde Sara Karlsson, Jan-Olof Larsson och Pyy Niemi (alla S).

Anf. 155 KEW NORDQVIST (MP):

Herr talman! Innan jag glömmet det vill jag yrka bifall till reservation 16 om bekämpningsmedel i jordbruket och reservation 19 om slam på jordbruksmark.

Vi diskuterar i dag miljö- och jordbruksutskottets betänkande om kemikaliekontroll. Jag tänker i mitt anförande begränsa mig till några frågor som berör det svenska lantbruket. Det kanske mest påtagliga är den kemiska bekämpningsmedelsanvändningen i växtodlingen, men naturligtvis omfattas även annan användning inom till exempel djurhållningen.

Länge har vi sett Danmark som landet där man använder mycket kemiska bekämpningsmedel i jordbruket. Men faktum är att Sverige har passerat Danmark om man ser till antal hektardoser per hektar bekämpade grödor. Danmark har alltså en mer målinriktad politik för att få ned bekämpningsmedelsanvändningen i jordbruket.

Danmark har kännbara miljöavgifter på bekämpningsmedel, och de har höjts i omgångar sedan 1990-talet. Det är kanhända en reaktion på rapporterna om bekämpningsmedelsrester som allt oftare letar sig ned till grundvattnet. Min uppmaning till regeringen är att ta den kemiska bekämpningen på allvar. Skaffa en strategi för att fasa ut detta! I vår motion

MJ449 pekar vi på faran med att godkänna nya bekämpningsmedel med hormonstörande ämnen.

Ett annat brännande aktuellt ämne är om svenskt lantbruk ska ta emot slam från reningsverken. Att det som lämnar åkern också ska tillbaka till åkern är en gammal visdom som de flesta borde hålla med om. För att behålla bördiga åkrar och kunna fortsätta att odla livsmedel behöver ämnen som vi tar från jorden alltså föras åter.

Fosfor är ett av dessa ämnen. Det är ett livsnödvärdigt grundämne som har fler funktioner i djur och människor än något annat ämne, och det är också ett nyckelelement i fotosyntesen. Fosfor är ett av de kvantitativt mest betydelsefulla näringsämnena i vårt jordbruk. Därför är det viktigt att vi ser till att det råder balans mellan uttaget och tillförseln av fosfor på vår åkermark.

Den fosfor som i dag tillförs åkern kommer från gruvbrytning i andra länder och är därmed en ändlig resurs. Denna fosfor är, som vi vet, kontaminerad med den giftiga tungmetallen kadmium. Halten kadmium varierar mellan brytningsställen. Kadmium har den otäcka egenheten att den ackumuleras i vår kropp. I stället för att följa urinen ut stannar en del i njuren, som med tiden får allt högre kadmiumhalter.

De flesta människor i dag har flera gånger högre kadmiumhalt i njurarna än våra förfäder. Halten har successivt ökat i njurarna eftersom kadmiumhalten i vår mat har ökat. Detta beror alltså i sin tur på att halten i jordbruksmarken har ökat de senaste 100 åren. Förutom njurskador kan kadmium leda till benskörhet.

Nu är det inte bara kadmium som följer med avloppsslammet ut på åkern. Många hävdar att vi har det slam vi förtjänar, det vill säga att slammet är en spegel av det kemikaliesamhälle vi lever i. Alltså hittar man metaller såsom silver, som är giftigt för markorganismerna.

Jag tror att många lantbrukare resonerar efter försiktighetsprincipen. Dels vill man inte öka halten av kadmium i sin åkerjord, dels vet man inte vad nästa kemikalielarm visar. Skräcken som åtminstone jag kände när jag var bonde var att jag inte ville sprida ett slam som kanske skulle visa sig innehålla något som gör att en dödskalleskylt placeras på min åker.

Bonden borde inte få stå där med Svarte Petter. Att bli av med slammet är ett samhällsproblem – inte bondens. Men vi måste få i gång ett fungerande kretslopp. Där är vi nog alla överens.

Herr talman! Jag kom ihåg det: Jag yrkar bifall till reservationerna 16 och 19.

(Applåder)

Anf. 156 JENS HOLM (V):

Herr talman! Vi vet att det finns ungefär 100 000 kemikalier på marknaden i världen. Vi vet att kemikalieanvändningen har ökat extremt kraftigt. Sedan 50-talet har användningen i världen gått från 10 miljoner ton till över 400 miljoner ton. Man beräknar att användningen av kemikalier kommer att fortsätta att öka med nästan 100 procent fram till 2020.

Kemikalieindustrin är av bland annat det här skälet en av de snabbast växande och lönsammaste industrierna i världen. Samtidigt har vi nästan ingen kontroll över de här 100 000 kemikalierna. Man beräknar att ungefär 5 procent av dessa 100 000 kemikalier har registrerats eller testats på

något sätt där man kan säga vad de har för slags egenskaper. Beträffande den absoluta merparten har vi ingen större aning om vad de leder till.

Det vi dock vet att många kemikalier har som egenskaper är att de kan vara bioackumulerande, alltså att de förs vidare till kommande generationer, att de vandrar från vissa djur till andra, helt enkelt att de finns kvar i ekosystemet, att de finns kvar i naturen. Vi vet också att användningen av många kemikalier leder till cancer, till allergier och andra stora folkhälsoproblem.

Min pappa föddes 1938 och min mamma några år därefter. Om deras blod vet man att de nog har ett par hundra kemikalier i sig. Om mitt blod vet vi att jag sannolikt har lika mycket, kanske ännu mer. Men skillnaden mellan mina föräldrar och mig själv, och i synnerhet den generation som föds i dag, är att mina föräldrar har fått kemikalierna under sitt liv, till exempel jobbade min pappa inom kemikalieindustrin, medan barn som föds i dag får dem direkt i blodet från sina föräldrar. Det enda vi riktigt säkert vet att föräldrarna för med sig till barnen är kemikalier, en riktigt fet kemikaliecocktail till barnen.

Det känns inte så trevligt, i synnerhet inte när man själv är förälder. Vi vet att kemikalierna går via modersmjölken från mamman till barnen. Det här menar många forskare kommer att få extremt allvarliga konsekvenser, konsekvenser som vi inte kan överblicka i dag.

Jag såg för ett tag sedan filmen *Underkastelsen* av den svenske filmmakaren Stefan Jarl. Ifall det är någon här som inte har sett den ännu rekommenderar jag den verkligen. Det är en skrämmande uppgörelse med kemikaliesamhället. Jarl intervjuar en mängd framstående forskare på området. En finsk kemikalieforskare säger: Om kemikalierna i dag vet vi ingenting.

Därför är det desto viktigare att vi politiker tillämpar försiktighetsprincipen, att när vi vet att det finns risker för att kemikalier kan skada oss människor, djur eller naturen måste vi se till att deras användning regleras eller att de förbjuds.

Vi rödgröna har lagt fram flera konkreta förslag om kemikalier som vi vill förbjuda. Det gäller till exempel det bromerade flamskyddsmedlet deka-BDE, som tidigare var förbjudet i Sverige men som regeringen sedan några år tillbaka har tillåtit igen. Det handlar om bisfenol A, mjukgöraren DEHP, om ett perfluorerat ämne som heter PFOA. Det finns en del andra ämnen som vi vill ska förbjudas. Vi menar att enskilda länder måste gå före.

Det är tråkigt att se vad de borgerliga partierna svarar på det här. Standardsvaret är: Ett arbete pågår. Vi måste vänta på EU innan någonting händer. Vi har antagit en kemikaliehandlingsplan.

Det är inte fel att arbeta på EU-nivå, det ska vi självklart göra. Det mesta av kemikaliepolitiken ligger på EU-nivå efter införandet av kemikalieförordningen Reach. Det är bra att vi numera har en handlingsplan mot kemikalier i Sverige. Men när vi vet att det finns stora risker menar jag att det bästa vi kan göra är att förbjuda de här kemikalierna. Om vi gör det går vi före andra länder i EU. Det effektivaste sättet att bedriva ett konstruktivt EU-arbete på är att enskilda länder går före och visar att här kan man förbjuda någonting som är farligt.

Jag tycker som sagt att det är tråkigt att den här regeringen inte vill göra det. Man är i stället passiv och hoppas att någonting automatiskt ska hända på EU-nivå.

Det finns flera viktiga reservationer i betänkandet, men jag vill särskilt understryka punkt 9. Det är reservationen som handlar om förbud mot deka-BDE, det bromerade flamskyddsmedlet, och som jag vill yrka bifall till.

(Applåder)

Anf. 157 LINDA ANDERSSON (M):

Herr talman! I miljö- och jordbruksutskottets betänkande MJU15 *Kemikaliekontroll* behandlas sammantaget 53 motionsyrkanden som bland annat berör miljömål, förbud mot och begränsning av kemikalier, bekämpningsmedel och forskning om kemikalier.

Mycket av det som motionärerna tar upp i betänkandet finns redan i dag såväl på regeringens agenda som inom ramen för den globala kemikaliepolitikens kontrollarbete. En del av motionerna i betänkandet tar exempelvis upp det kontroversiella medlet parakvat.

Låt oss inte hymla med detta; parakvat är ett extremt farligt ämne. I dag används det främst inom ogräsbekämpning, och vid kontakt med människor kan det orsaka skador på lungor, hud, ögon och i värsta fall även leda till döden. I detta fall har emellertid Sverige varit ett föregångsland då parakvat förbjöds här 1983. Vi har även tagit strid för denna uppfattning inom EU. I februari 2004 stämde Sverige Europeiska kommissionen eftersom man godkänt parakvat för användning i bekämpningsmedel inom hela EU. Kommissionens beslut innebär att bekämpningsmedel som innehåller parakvat under vissa förutsättningar därmed skulle kunna godkännas för användning även i Sverige. I juli 2007 gavs Sverige rätt, och domen innebar att kommissionens godkännande av parakvat därmed ogiltigförklarades.

Även om parakvat numera därmed är förbjudet inom hela EU används det fortfarande i exempelvis Sydamerika vid sojaodling. Det är därför utskottets samlade mening att Sverige inom EU och genom vårt internationella samarbete ska fortsätta att verka för att användningen av parakvat avvecklas. Den lilla dispyt som Matilda Ernkrans påpekade handlade om huruvida vi skulle erkänna att regeringen redan har gjort eller gör ett arbete om detta. Vi tycker att det är viktigt att vi har ett enigt utskott om att det ska förbjudas.

Därför uppmanar vi regeringen att driva denna fråga vidare inom det globala kemikaliearbetet samtidigt som europeiska lantbrukare ska kunna ges bättre förutsättningar att hitta andra lösningar än djurfoder som framodlats med hjälp av parakvat.

Herr talman! De motioner i betänkandet som berör förbud mot kemikalier handlar bland annat om förbud mot ämnena deka-BDE, bisfenol A samt nonylfenoletoxilat. Till att börja med har kemikalielagstiftningen på många sätt revolutionerats och därmed genomgått ett systemskifte under de senaste åren. Införandet av den självständiga europeiska kemikaliemyndigheten, Echa, i Helsingfors samt införandet av EU:s kemikalie-registreringsförordning, Reach, innebär ett förändrat arbetssätt i kemikaliekontrollarbetet för de nationella myndigheterna inom unionen.

Kemikalieinspektionen ska enligt sitt regleringsbrev exempelvis intensifiera arbetet avseende problematiken med kemikalier i varor. Inspektionen ska särskilt verka för att tillämpningen av Reachregler avseende kemikalier i varor är tydlig och verkningfull. Vidare ska inspektionen bidra till att regler för olika produktgrupper som utvecklas inom EU får en utformning som bidrar till att lösa problem med farliga ämnen i varor. Man ska även informera, stödja och samverka med företag i deras arbete.

Deka-BDE, bisfenol A och nonylfenoletoxilat är prioriterade i uppdraget till Kemikalieinspektionen då de anses särskilt farliga för människor, djur och miljö.

Herr talman! Några motioner i betänkandet tar sikte på frågor kring forskning om kemikalieanvändning.

Ökad kunskap om kemikalieanvändning och dess konsekvenser är alltid välkommet. I dag pågår ett arbete inom ramen för FN:s miljöprogram UNEP med att ta fram en rapport som ska beskriva de socioekonomiska kostnaderna för dagens kemikalieanvändning, Global Chemicals Outlook. Rapporten ska också titta på de miljö- och hälsoeffekter som kommer av kemikalieanvändning. Sverige är i sammanhanget med i arbetet för att hjälpa länder som i dag saknar väl fungerande kemikaliekontroller genom att ta fram en studie som via att beskriva fördelarna och betydelsen av kemikaliekontroller ska få fler länder att skaffa sig kunskaper om kemikaliekontroll och i förlängningen även införa det.

Vi fortsätter som land att ligga i framkant när det gäller forskning och innovation. Genom propositionen *Ett lyft för forskning och innovation* tillkom också anslag för forskning kring nanoteknologi. Kemikalieinspektionen lämnade förra vintern en skrivelse till regeringen som behandlar ett säkert användande av nanomaterial. Bland annat har man föreslagit att Reach ska anpassas till att inkludera tillämpningen av nanomaterial i framtiden.

Sverige fortsätter också att aktivt arbeta för att bidra till en bättre kemikaliehantering och kemikaliekontroll i världens utvecklingsländer, inte minst via det arbete som utförs av Kemikalieinspektionen och Sida.

Herr talman! Regeringen presenterade våren 2010 miljöpropositionen *Svenska miljömål - för ett effektivare miljöarbete* som ligger till grund för riksdagens beslut om inriktningen för svensk miljöpolitik. En av grunderna i arbetet kring en säkrare svensk kemikaliehantering är miljökvalitetsmålet en giftfri miljö till år 2020. Syftet med målet är framför allt att förhindra spridning av kemiska ämnen som kan hota och skada såväl natur och miljö som människors hälsa genom att i stället ta fram en ökad kunskap om olika kemiska ämnens egenskaper.

Inom miljömålsarbetet har Naturvårdsverket fått i uppdrag att leda arbetet med att minska miljöpåverkan i Östersjön och hela Östersjöregionen. Det handlar bland annat om att minska de föroreningar som drabbar Östersjön genom dioxin, kadmium och PCB.

Kemikalieinspektionen har vidare fått i uppdrag att ta fram en särskild nationell handlingsplan för att identifiera, begränsa och fasa ut farliga kemikalier i det fortsatta arbetet för en giftfri vardagsmiljö. 25 miljoner kronor per år har avsatts fram till 2014 för denna reform, och anslaget till inspektionen har höjts med 20 procent för att förstärka kemikaliekontrollerna.

Sverige ska fortsatt vara en drivande kraft för en starkare, mer effektiv och framtidsinriktad global kemikaliepolitik. Inom ramen för vårt EU-medlemskap har vi goda möjligheter att vara ett föregångsland inom unionen för en miljövänligare, säkrare och mer hållbar samhällsutveckling också inom detta område. En av de miljöpolitiska huvuduppgifterna under denna mandatperiod är därför att fortsätta arbeta för en giftfri miljö. Genom mer resurser och nya initiativ skapas möjligheter för att kemikalier som skadar miljön eller riskerar människors hälsa kan fasas ut eller oskadliggöras.

Herr talman! Slutligen vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut i sin helhet.

(Applåder)

Anf. 158 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Linda Andersson från Moderaterna. Vi rödgröna vill ju förbjuda en mängd farliga ämnen, till exempel deka-BDE – som var förbjudet tidigare, men regeringen hävde förbudet i maj 2008 – bisfenol A och PFOS, som är ett perfluorerat ämne. När jag läser betänkandet ser jag att det är på gång och att det ska prioriteras i den handlingsplan som regeringen har tagit fram.

Jag har läst handlingsplanen ganska noggrant, i synnerhet de sidor som handlar om nya lagstiftningsinitiativ. Där ser jag inte att något av de här ämnena nämns. Det finns än så länge inga konkreta förslag i handlingsplanen om att man kommer att föreslå att något av de tre ämnen som jag just räknade upp ska förbjudas. Därför undrar jag om det inte vore bättre ifall vi här kunde enas om att det här är farliga ämnen som borde förbjudas. Det tycker ni också. Jag tror att vi skulle hjälpa regeringen på det sättet.

Jag vill ta upp en annan fråga. Vi rödgröna vill ha en internationell forskarpanel på ungefär samma sätt som vi har en klimatpanel. Vi vill ha ett internationellt forskarsamarbete just om kemikalier, men det avslår ni och menar att det redan finns så mycket internationellt samarbete. Men det är just det som inte finns på kemikalieområdet, och i synnerhet finns det ingen samordning.

Anf. 159 LINDA ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Som jag nämnde är deka-BDE, bisfenol A och andra ämnen prioriterade. De ligger i handlingsplanen. Även om de inte per ord är definierade handlar det om hormonstörande ämnen, om ämnen som kan påverka barn och unga, och det är ju vad de här ämnena gör. Och även stora delar av användningen av deka-BDE är redan i dag förbjuden inom EU.

Även om vi gärna skulle vilja gå före med vissa saker har vi en överenskommelse inom EU. Vi har Reach som vi är skyldiga att följa. Vi kan inte gå vidare med enskilda regler i de enskilda länderna. Inom vårt parti anser vi att det är bättre att vi fortsätter att driva frågor inom EU tillsammans, för det är viktigare att hela EU förbjuder vissa ämnen än att vi enbart gör det i Sverige.

Anf. 160 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Fast jag är rätt övertygad om att de flesta EU-länder tycker att det är bra om enskilda länder går före och visar på vilka ämnen man kan förbjuda. Och även Reachsamarbetet bygger på att enskilda länder tar upp ämnen som man på sikt vill ska kunna fhasas ut. Det kräver ett aktivt arbete från de enskilda medlemsländerna. Vi kan inte bara sitta här med armarna i kors och tro att någon nere i Bryssel ska lösa det åt oss, för det kommer inte att hända.

Jag hade också en fråga om den internationella forskarpanelen om kemikalier.

I handlingsplanen *För en giftfri vardag* tar man upp behovet av ökad forskning – det är för övrigt något som vi har motionerat om – och man vill att regeringen ska avsätta särskilda medel för ökad forskning om risker med kemikalier. Det tror jag är extremt viktigt.

Kan du som kommer från det parti som sitter på Finansdepartementet berätta för oss när de extra pengarna kommer för forskning om kemikalier? De pengarna täcks ju inte av de 25 miljoner kronorna som regeringen har avsatt, utan de är till handlingsplanen i sig.

Anf. 161 LINDA ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Mycket riktigt kommer givetvis inte förbuden i EU av sig själv. Folk måste driva dem där, men det innebär inte att vi nationellt måste införa lagstiftningar innan vi tar diskussionerna i EU. Jag har svårt att tänka mig att någon inom EU diskuterar att vi ska förbjuda de ämnen som vi diskuterar här i dag, utan det handlar om att vi tillsammans ska utöka Reach, att vi ska få en bättre fungerande lagstiftning inom hela EU. Och som jag nämnde är stora delar av användningen av just deka-BDE förbjuden inom EU redan i dag, och det pågår arbete för att förbjuda den återstående delen. Jag ser därför inget mervärde i att vi här i dag skulle förbjuda den delen i Sverige när det redan pågår ett aktivt arbete för att vi ska förbjuda det på EU-nivå.

När det gäller mer forskning och en global forskningspanel pågår det redan ett arbete på global nivå med att diskutera de här frågorna. Jag vet inte om ni har något konkret förslag på hur ni skulle vilja att forskningspanelen skulle se ut, vem som skulle driva den och vem som skulle sitta i den. Vi ser att de arbeten som görs i dag fungerar. Vi har Reach, och vi har stora samarbeten och diskussioner om farligheten med de kemiska ämnena. Som det ser ut i dag tror vi att det är tillräckligt.

Anf. 162 MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Herr talman! Jag vill upprepa frågan från mitt anförande: Var är ledartröjan, solidariteten och ansvaret? Efter att ha hört anförandet av Moderaternas företrädare och replikskiftet med Jens Holm är det uppenbart att mantrat att vi ska anpassa oss efter EU-systemet är fullt förhärskande.

I sitt anförande stoltserade ledamoten med att parakvat förbjöds i Sverige 1983 och att Sverige 2004 tog strid för att behålla förbudet. Jag vill påminna ledamoten om att det var en socialdemokratisk regering som tog den striden, och 2007 gav EU Sverige rätt.

Om den moderata företrädaren är så stolt över det vi gjorde med parakvat och att det var ett bra beslut som vi rödgröna lyckades få med

hela utskottet på, hur kommer det sig då att ni inte tagit striden när det gäller deka-BDE? Det är nämligen troligt att Sverige hade vunnit också denna strid mot EU. Ni valde i stället en passiv och inaktiv väg, nämligen att ta bort förbudet mot deka-BDE. Varför? Vad var det som låg bakom det beslutet? All forskning visade ju att det var ett felaktigt beslut.

Det vore spännande att få höra en diskussion om det och också hur det är med ledartröjan när det gäller en giftfri vardag.

Anf. 163 LINDA ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Matilda Ernkrans säger att vi anpassar oss efter EU-systemet. Att driva frågor internationellt, som regeringen gör, innebär inte att vi passivt anpassar oss efter EU-systemet. Vi tar ledartröjan och diskuterar dessa frågor i EU. Vi driver dessa frågor, och vi anser att det är viktigt att vi driver tillsammans, EU-gemensamt. Att enskilda länder förbjuder får en liten påverkan jämfört med om hela EU förbjuder.

Vi har olika sätt att se på hur man anpassar sig till EU-systemet. Vi vill fortsätta driva frågorna aktivt, och det är en skillnad mot att passivt anpassa sig.

Matilda Ernkrans räknar upp olika årtal. Ja, det var socialdemokratisk regering 1983 och 2004, och ni gjorde ett bra jobb. Det är bra att parakvat är förbjudet och att ni tog strid för det.

När det gäller deka-BDE är mycket förbjudet redan i dag, och vi verkar aktivt för att fortsätta förbjuda resterande användning.

Anf. 164 MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Herr talman! Att Linda Andersson tycker att det var bra att den socialdemokratiska regeringen tog ledartröjan och förbjöd parakvat och tog strid för det svarar inte på frågan varför den borgerliga moderatledda regeringen inte tog strid när det gällde deka-BDE utan i stället valde att upphäva förbudet.

Det är viktigt att driva dessa frågor internationellt och på EU-nivå, men det är en helt annan sak att göra som den moderatledda regeringen och anpassa sig till EU-nivå. Menar Linda Andersson att barn i Sverige ska få vänta på att EU har kommit lika långt som vi kan komma i Sverige? Vi har möjligheten att gå före, vilket skulle göra barn i Sverige och EU friska snabbare eftersom vi tar ledartröjan och visar att det är möjligt.

Låt oss ta exemplet med bisfenol A. Den moderatledda regeringen gjorde inte något innan EU kom fram till att bisfenol A skulle förbjudas i nappflaskor. Då först sade den svenska borgerliga regeringen att det var dags att förbjuda bisfenol A i nappflaskor.

Vi säger: Ta ett steg till och förbjud bisfenol A i allt som barn kommer i kontakt med och i alla livsmedel som barn äter!

Det är tydligt att ni tar för lite ansvar i dessa frågor, och det är ett fatigtidsbevis. Det bygger Sverige svagare och utsätter barn i Sverige för onödiga risker.

(Applåder)

Anf. 165 LINDA ANDERSSON (M) replik:

Herr talman! Matilda Ernkrans säger att vi tar för lite ansvar. Jag tycker inte att vi tar för lite ansvar när vi kämpar för, diskuterar och driver dessa frågor internationellt. Jag tycker inte heller att vi tar för lite

ansvar när vi försöker begränsa så mycket vi kan nationellt och fortsätter driva detta.

Matilda Ernkrans frågar varför vi inte gjort något. Varför gjorde den socialdemokratiska regeringen inte något före 2006? Många av ämnena kände man inte till före 2006. Det tar tid. Innan man kan förbjuda måste man hitta och identifiera ämnena.

Vi arbetar tillsammans i EU för att förbjuda ämnen. Reach är uppe i 30 000 ämnen som vi håller på att gå igenom. Jag tycker att internationellt samarbete och samarbete i EU är viktigt, och vi ska inte ta mer ansvar nationellt än vi redan gjort.

Vi har helt enkelt olika syn på hur vi ska driva frågorna. Ni vill att Sverige ska gå före och att det ska vara hårdare regler för Sverige och svenska företag medan vi anser att vi ska få hela Europa med oss. Det är inte detsamma som att anpassa sig och inte ta ledartröjan.

Vi har olika synsätt. Ni vill ha lilla Sverige; vi vill ha med hela Europa på tåget.

(Applåder)

Anf. 166 NINA LUNDSTRÖM (FP):

Herr talman! Precis som Linda Andersson nämnde i sitt anförande handlar betänkandet om 53 motionsyrkanden från allmänna motions-tiden.

Det är viktigt att återkoppla till vad den långsiktiga visionen är och vilka verktygen är för att nå dit. Jag är övertygad om att vi i mångt och mycket har en gemensam vision, men vägen dit kan skilja oss åt i visis avseenden.

Herr talman! Vi har en vision om ett hållbart samhälle. Vi tror på människans ansvar att lämna över planeten i gott skick till barn och barnbarn.

Betänkandet innehåller många olika frågeställningar, men jag ska koncentrera mig på några av dem.

Jag börjar med miljömålet Giftfri miljö. Vad har gjorts och vad görs? Riksdagen beslutade sommaren 2010 om inriktningen på miljöpolitiken i enlighet med propositionen *Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete*. Man beslutade bland annat om målstruktur för miljöarbetet, att ändra miljökvalitetsmålet för giftfri miljö och att tillsätta en parlamentarisk beredning med uppgift att ge råd till regeringen om hur miljökvalitetsmålen ska kunna nås.

Miljömålsberedningens övergripande uppdrag gäller till och med 2020 och innebär att beredningen ska utveckla strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder. Arbetet ska genomföras i nära samarbete med näringslivet, ideella organisationer, kommuner och myndigheter.

Miljömålsberedningen presenterade ett delbetänkande i december 2010 med förslag till en handlingsplan för hur strategier bör utvecklas i miljömålsystemet i förhållande till miljökvalitetsmålen och generationsmålet.

Så visst pågår det ett arbete – och det är ett viktigt arbete.

Vänsterpartiets Jens Holm konstaterade att det inte är fel att arbeta på EU-nivå. Men, Jens Holm, kan man uttrycka att det är rätt att arbeta med dessa frågor inom EU-samarbetet? Det är en viktig frågeställning.

Betänkandet berör också frågan om de giftiga ämnena dioxin, kadmium och PCB i Östersjön. Det råder ingen tvekan om att det är viktigt att göra en grundlig riskbedömning, vilket regeringen också har gjort utifrån de tre utgångspunkterna folkhälsa, miljö och jobb. Regeringen anser att det är möjligt att genom ett utökat informationsarbete kring kostråd, med riktade insatser till riskgrupper, ge ett tillfredsställande folkhälsoskydd samtidigt som det medger ett livskraftigt småskaligt fiske längs Ostkusten och i de stora sjöarna.

Naturvårdsverket har fått i uppdrag att leda arbetet med att minska användningen och påverkan av farliga ämnen i enlighet med handlingsplanen för EU-strategin för Östersjöregionen. Det ska göras i nära samarbete med Kemikalieinspektionen. Naturvårdsverket ska även leda arbetet med åtgärder för renare avloppsvatten efter samråd med bland andra vattenmyndigheterna.

I betänkandet berörs också frågan om förorenade områden. I enlighet med budgetpropositionen för 2011 finns det ca 1 400 områden i Sverige som är så förorenade att de kan utgöra risker för miljön eller för människors hälsa. Av dessa har ungefär 200 åtgärdats. Regeringen har också framhållit att för att nå delmålet om efterbehandling av förorenade områden till 2050 behöver takten ökas.

Hösten 2009 biföll riksdagen regeringens proposition *Miljöbalkens försäkringar och avhjälpande av förorenade områden m.m.* där åtgärder redovisades. Arbetet pågår.

Jag övergår nu till att tala om kemikalier. Man kan ibland uppfatta att oppositionen vill se hårda regler i Sverige och något ökad aktivitet på internationell nivå för att detta ska ge bästa effekt på att minska farliga kemikalier. Vi vill alla minska antalet farliga kemikalier. Återigen glömmer ni EU:s viktiga roll! För konsumenterna är också EU en viktig arena. Jag noterar i reservationerna att det riktas underförstådd kritik mot EU:s arbete. Frågan är om ni ser fördelar, och i så fall vilka, där man ändå har rönt framgång och där man har gynnat konsumenterna än bara på den nationella arenan i Sverige.

Men visst är det viktigt att Sverige driver frågorna, och det gör den svenska regeringen. Den svenska marknaden är, ur konsumentperspektiv, inte en tillräckligt stor arena för att minska kemikalieanvändningen i stort. Det krävs större arenor. Men det är viktigt att det sker ett bra arbete också på hemmaplan.

När det gäller EU:s arbete med kemikaliekontroll konstaterar utskottet att kemikalielagstiftningen till stor del är harmoniserad inom EU. Regeringen utvecklar sin syn på Reach i miljömålspropositionen. Därutöver berörs i betänkandet frågor om substitution och straffbestämmelser och inte minst den stora frågan om stickmyggor och myggbekämpning.

Herr talman! Min talartid är slut, och jag avslutar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.
(Applåder)

Anf. 167 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Nina Lundström ställde en konkret fråga till mig och Vänsterpartiet. Då tycker jag att man ska ge ett konkret svar.

Vänsterpartiet tycker att så länge vi är medlemmar i EU ska vi arbeta konstruktivt för att göra EU så bra som möjligt. Miljöområdet är ett så-

dant konkret område där inte minst jag har arbetat aktivt för Vänsterpartiet som EU-parlamentariker.

Jag arbetade just med Reach. Jag kan konstatera att om man jämför det förslag som Margot Wallström lade fram om Reach med det förslag som till slut klubbades igenom efter flera år av intensiv lobbning från den tyska och andra länders kemikalieindustrier blev det bara en liten tummetott kvar. Hela grundtanken med Reach är att man ska ha en ersättningsprincip. I de fall där det finns en farlig kemikalie och det finns alternativ ska den farliga kemikalien automatiskt ersättas av alternativet. Denna ersättningsprincip – substitutionsprincipen – finns inte kvar längre i Reach.

För Sveriges del innebär Reach faktiskt en del försämringar. Det är ovanligt att man i lagstiftning gör saker sämre. När det gäller registrering för användning av kemikalier hade vi till exempel mycket hårdare krav tidigare. Nu har man höjt kravet till 1 ton, vilket är en stor skillnad mot de 10 kilo som jag tror var det som vi hade som krav tidigare.

Jag måste säga att jag blev besviken på den liberala gruppen i EU-parlamentet, som till slut gick med på den urvattnade versionen av Reach. Om man säger att man ska påverka och förändra EU gäller det att ta strid och att sätta miljön först. Det tycker inte jag att liberalerna gjorde i det här fallet.

Anf. 168 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Herr talman! Jens Holm säger: Så länge vi är medlemmar i EU. Jag antar att det andas någon form av utträdesprincip. Det tycker jag är beklagligt.

Jag tycker att samarbetet inom EU är viktigt ur ett konsumentperspektiv. Jag själv är en av dem som måste läsa varenda innehållsförteckning när jag köper någonting eftersom jag tillhör gruppen allergiker. Jag kan konstatera att läget har förbättrats oerhört mycket under mina 20 år av läsandet av innehållsförteckningar.

Jag vill påminna kammaren om att vi hade en Reachdebatt 2002–2006 där jag satt i ett av utskotten. Också då upplevde vi som då satt i opposition att man hade högt uppsatta ambitioner. Det har varit viktigt att enas om att EU är en viktig arena. Därför tycker jag att Jens Holms synsätt på att EU på något sätt inte bidrar är beklagligt. Jag anser att EU bidrar.

För liberalerna är frågan om en hållbar utveckling, där också kemikaliefrågorna ingår, en oerhört viktig fråga. Jag inledde med att uttala det som jag hoppas att många av oss upplever: Det vi lämnar efter oss till våra barn och barnbarn ska vara någonting som är bättre än, eller åtminstone lika bra som, det vi har i dag.

Jag upplever, Jens Holm, att vi har olika synsätt på vad dessa arenor innebär. Ja, Sverige ska bedriva ett mycket bra arbete för att minska kemikalieanvändningen. Vi måste samverka inom ramen för EU-samarbetet, och vi ska också göra en insats på internationell nivå. Men där tror jag alltså att vi har olika uppfattningar. Jag tycker att det är beklagligt.

Anf. 169 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att EU-lojaliteten är det viktigaste. Jag tycker att miljön och folkhälsan är det som vi – åtminstone vi miljöpolitiker – alltid ska sätta först.

Det är därför jag tycker att det är så otroligt viktigt att enskilda länder ska våga gå före och ta en strid mot Bryssel för att visa att vi på nationell nivå kan stoppa ett visst ämne därför att vi kan bevisa att det är farligt för folkhälsan, för miljön, för djuren eller vad det nu kan vara för någonting.

Det är tragiskt till exempel med azofärger. Du säger att du är allergiker, Nina Lundström. Många allergiker blev djupt bedrövade när Sverige måste tillåta azofärger efter EU-inträdet. Även kraven på innehållsdeklaration har försämrats efter EU-inträdet; det vet du. Sverige hade de bästa innehållsdeklarationerna i Europa innan vi blev medlem. Men nu är Sverige medlem. Så är det. Då vill jag att Sverige ska gå före och visa de andra EU-länderna. Vi borde ha ett förbud mot azofärger, vi borde ha ett förbud mot deka-BDE, vi borde ha ett förbud mot PFOS och så vidare.

Jag tycker att det är så tråkigt att regeringen håller sig passiv mot EU. Regeringen tors inte sticka ut, utan säger: Nej, vi väntar i stället på EU och hoppas att någonting händer där!

Anf. 170 NINA LUNDSTRÖM (FP) replik:

Herr talman! Engagemanget i frågorna tror jag att vi delar. Frågan gäller vägen dit. Jag delar inte uppfattningen att allt var bättre förr. Jag kan också ur det personliga perspektivet, som jag nämnde, se vad som har skett i form av utveckling. Vi som konsumenter konsumerar ju inte bara det som produceras i Sverige. Om vi ska kunna påverka de stora producenterna så att de tänker på konsumentperspektivet måste det finnas både ett konsumenttryck och ett politiskt tryck på att utveckla möjligheterna.

Det är också viktigt att forskningen ser till att vi får belägg för vad vi ska förbjuda och på vilket sätt. Men ur ett konsumentperspektiv är det viktigt att effekten inte bara blir på det lokalt producerade. Jag som konsument vill känna samma trygghet och säkerhet var jag än köper mina produkter. Där är det stora samarbetet det viktigaste, för då får man också mycket bättre och effektivare sätt att påverka producenterna.

Låt mig ge ett exempel. Det finns länder som till exempel Finland, som hade lite annorlunda avtal när de gick in i EU-samarbetet och som i dag har något vassare innehållsförteckningar. Det har funnits en variation, men jag menar att mycket har blivit mycket bättre.

Det finns mer kvar att göra. Men det gläder mig att vi känner detta engagemang. Jag kan bara konstatera att det också gläder mig att regeringen arbetar så intensivt för att lyfta fram frågorna och för att dessutom skapa allianser och tryck i frågorna så att man också når en realitet i frågeställningarna. Det ska vara för konsumenternas bästa oavsett om konsumenten bor i Sverige eller någon annanstans i Europa eller i världen.

Anf. 171 ROGER TIEFENSEE (C):

Herr talman! Vi debatterar miljö- och jordbruksutskottets betänkande nr 15 om kemikaliekontroll. Det kan ju låta lite torrt och tråkigt, men att arbeta med miljömålet Giftfri miljö är ett stort och viktigt arbete.

Kemikaliefrågan var faktiskt den fråga som väckte den moderna miljödebatten i början av 60-talet med Rachel Carsons bok *Tyst vår*. På 1960-talet var det den myckna användningen av bekämpningsmedel i jord- och skogsbruk som var i fokus. Det fick småfågeln i odlingslandskapet att försvinna, och våren blev tyst. Därav namnet *Tyst vår*.

Mycket har hänt sedan dess. Farliga kemikalier har förbjudits. En sådan har varit uppe i debatten här i dag, nämligen parakvat. Det förbjöds i Sverige 1983 och i EU 2007. Jag tycker att det är bra att vi har ett tillkännagivande att Sverige ska intensifiera arbetet att också internationellt se till att parakvat inte används som bekämpningsmedel. Jag tycker att det är jättebra att vi kan ha en så bred samsyn och ge ett tillkännagivande till regeringen.

Men det är inte bara här i ett motionsbetänkande i riksdagen som kemikaliearbetet bedrivs. Det låter lite så i debatten. Kemikalieinspektionen, som är den myndighet som ska jobba med frågorna i Sverige, presenterade den 10 mars en handlingsplan för en giftfri vardag, alltså för drygt en månad sedan. Det uppdraget hade de fått av regeringen. Uppdraget att riskerna med kemikalier i vardagen skulle minska kom från regeringen. Kemikalieinspektionen har fått 100 miljoner extra fram till 2014 för att genomföra den här handlingsplanen för en giftfri vardag. Det är viktigt att en myndighet får makt, muskler och resurser att jobba. Det är också viktigt att de får den här typen av tydliga uppdrag.

Nu har Kemikalieinspektionen formulerat att fokus ska ligga på barn och ungdomar eftersom barn och ungdomar är mer sårbara för kemikalier och kemikaliers verkan än vuxna. Man har också ett fokus på internationellt arbete och att förbättra EU:s lagstiftning så att farliga kemikalier i varor kan begränsas.

EU:s lagstiftning Reach har tidigare diskuterats här i ett replikskifte. Vi kan väl alla vara överens om att det inte är för inte som Kemikalieinspektionen har det här uppdraget att förbättra EU:s lagstiftning. Reach var en kompromiss, men det var bättre än ingenting. Det höjde den totala nivån på kemikaliekontrollen och kemikaliearbetet inom EU, men det var en kompromiss. När man ser att Reach med sina möjligheter och fel och brister kan förbättras ska Sverige ha ledartröjan i det arbetet. Det är det som Kemikalieinspektionen har formulerat utifrån regeringens uppdrag.

Ett annat arbete sker i Miljömålsberedningen. Miljömålsberedningen presenterade så sent som den 31 mars ett delbetänkande där vi – jag säger vi eftersom jag sitter med i Miljömålsberedningen – bland annat lyfte fram ett etappmål om särskilt farliga ämnen. Det etappmålet handlar också mycket om att Sverige ska driva på och förbättra EU:s lagstiftning Reach.

Detta sker alltså på parallella plan, både i den svenska handlingsplanen och i det här etappmålet som blir en del av etappmålet för att uppnå generationsmålet om en giftfri miljö.

Där hade vi också en bred samsyn, vilket jag tycker är glädjande. När vi behandlar ett motionsbetänkande känns det som om vi försöker hitta motsättningar som jag upplever inte finns egentligen. Vi har alla som mål att generationsmålet om en giftfri miljö ska uppnås. Sedan har vi olika roller. Jag har också erfarenhet av att sitta opposition. Då är man alltid lite besviken på regeringen och tycker att regeringen borde göra mer. Det

som den socialdemokratiska regeringen gjorde 2004 var bra, men det skedde efter tydliga påtryckningar från oppositionen.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Anf. 172 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är jättebra att regeringen har låtit Kemikalieinspektionen ta fram den här handlingsplanen för en giftfri vardag. Jag tycker också att det är bra att regeringen har avsatt 25 miljoner kronor extra varje år för att KemI ska kunna realisera den här handlingsplanen. Vi i Vänsterpartiet vill se mer pengar, men jag måste ändå säga att det är ett steg i rätt riktning. Det kan man kanske få bjuda på ibland.

Jag vill ha ett konkret svar från Roger Tiefensee på den fråga som Kemikalieinspektionen tar upp i den här handlingsplanen. Man konstaterar att man inte har fått något konkret uppdrag att driva på forskningen, men de identifierar att det behövs väldigt mycket mer forskning på det här området. Det tror jag att vi är överens om. Kemikalieinspektionen föreslår också att det avsätts särskilda medel som öronmärks för just kemikalieforskning. När jag tittade i budgeten på utgiftsområde 20, som är det här området, noterade jag att regeringen höjde anslaget med 1 miljon från 91 miljoner kronor till 92 miljoner kronor avseende miljöforskning. Vi kan hoppas att kemikalieforskning kan ingå där. Kan Roger Tiefensee svara på om regeringen kommer att tillmötesgå Kemikalieinspektionen när det gäller extra medel för just kemikalieforskning?

Anf. 173 ROGER TIEFENSEE (C) replik:

Herr talman! Tack för erkännandet att det är ett steg i rätt riktning, Jens Holm! Det är bra att vi kan vara överens om att det är viktigt med resurser till en myndighet, men det är inte det enda saliggörande. Jag tror också att resurser till forskning är viktigt, men den här regeringen har gått ifrån en gammal princip där man öronmärker och specialdestinerar. Vi har gjort en gigantisk forskningssatsning. Vi har höjt forskningsanslagen med 5 miljarder. Mycket ligger i forskningsstiftelserna. Har man bra forskning om toxicitet och kemikalier har man också goda förutsättningar att få resurser till den forskningen. Det är inte den här regeringens princip att öronmärka miljoner till just det forskningsanslaget, utan vi har sett till att det finns en stor bulk med miljarder till forskning. Har man en bra forskning på hög kvalitetsnivå internationellt får man också resurser till den.

Anf. 174 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Vår expertmyndighet på det här området, Kemikalieinspektionen, vill ju att det ska öronmärkas medel. Jag tror att det är precis så. Vi kanske ska vara lite ärliga och säga att det faktiskt är så att om man inte öronmärker särskilda medel för just kemikalieforskning och giftforskning när det gäller kemikalier kommer inte det att tas upp i en allmän forskningsbudget som går till universitetet och helt andra saker. Man måste nog öronmärka till detta, precis som Kemikalieinspektionen vill göra.

Jag tolkar det så att regeringen inte har några som helst sådana planer. Det måste jag då beklaga.

Prot. 2010/11:88
14 april

Anf. 175 ROGER TIEFENSEE (C) replik:

Herr talman! Vi ska komma tillbaka med en ny forskningsproposition under den här mandatperioden, men den proposition som lades fram under den förra mandatperioden innebar en historisk satsning med en nivåhöjning på 5 miljarder till forskningsanslaget. Där var miljöfrågor ett prioriterat område. Har man en bra forskning på kemikalieområdet eller på miljöområdet har man också bra förutsättningar att få pengar.

Sedan har jag full respekt för att man i ett motionsbetänkande eller från en myndighet gärna vill öronmärka pengar just till sitt område, med det viktiga är att forskningen blir gjord. Det finns förutsättningar för det med den stora höjningen av det generella forskningsanslaget.

Anf. 176 MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Herr talman! Jag vill passa på att påpeka att Kemikalieinspektionen också fick extra anslag i oppositionsbudgeten.

Roger Tiefensee sade själv att resurser till myndigheten är viktigt men inte det enda saliggörande. Jag håller med om det. Det krävs också politiskt mod och handlingskraft. Det är ganska stor skillnad på att höra Roger Tiefensee och Centerpartiet från talarstolen jämfört med Moderaternas företrädare i den här debatten. Det känns som att man inte riktigt vet vem det är som talar för regeringens politik.

Utmärkande för just Centerpartiet är att det är mycket ord och lite handling. Och om det är handling går det snarare åt fel håll när vi talar om att anta miljöutmaningarna. Vi har tidigare i dag talat om deka-BDE där handlingen blev att riva upp det förbud som Sverige hade mot deka-BDE. Vi har en regering som i handling öppnat för ny kärnkraft. Jag fick nu av Miljöpartiets företrädare veta att regeringen godkänt en ny fossilgasledning mellan Gislaved och Jönköping.

Min fråga till Roger Tiefensee är: Är det inte så att Centerpartiet har lite problem i den moderatledda regeringen när det gäller miljön?

Anf. 177 ROGER TIEFENSEE (C) replik:

Herr talman! Jag tackar Matilda Ernkrans för erkännandet av Centerpartiets miljöengagemang. Matilda Ernkrans talar om handling. Jens Holm gav regeringen och Kemikalieinspektionen ett erkännande av en handlingsplan. Det viktiga är väl att handling blir till aktivitet. När det gäller det vi nu diskuterar, kemikaliefrågor och kemikalietyllsyn, upplever jag att vi i den gemensamma Miljömålsberedningen, där både Matilda Ernkrans och jag ingår, har ett viktigt uppdrag att genomföra. Också Kemikalieinspektionen har ett uppdrag. De levererar. Dessa parallellspår kommer givetvis tillbaka i form av propositioner till riksdagen. Sedan kan vi gemensamt hantera dem också i miljö- och jordbruksutskottet.

Anf. 178 MATILDA ERNKRANS (S) replik:

Herr talman! Jag vill nog ändå återkomma till den fråga jag hade. Vad levererar Centerpartiets miljöengagemang i den moderatledda regeringen? Man var med om att riva upp förbudet mot deka-BDE, man har

Kemikaliekontroll

öppnat för ny kärnkraft och nu har man godkänt en fossilgasledning i Jönköpings län.

Jag tycker att det är bra med handlingsplaner, med arbetet inom EU och ett internationellt arbete, men jag kräver också politiska beslut som understöder dessa planer. När det gäller den handlingsplan som jag här talar om ska man återkomma först i slutet av 2012 för eventuella beslut som ska tas i riksdagen. I annat fall återkommer man så sent som 2014.

Miljömålsberedningen i all ära, men det återstår att se vad vi kommer fram till. Faktum är att det redan gått ganska många år sedan rapporten *Nu är det bråttom* lämnades. Det skedde 2008, och vi är nu inne i 2011. Miljömålsberedningen har ännu inte riktigt klarat av att leverera någonting. Jag tar mig an det arbetet, som sagt, och sedan får vi se vad vi kommer fram till.

Det finns inte så mycket handlingskraft. Vad i den moderatledda regeringen levererar egentligen Centerpartiets miljöengagemang som går i rätt riktning? Vad handlar om att vi till nästa generation ska överlämna ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta?

Anf. 179 ROGER TIEFENSEE (C) replik:

Herr talman! Vi har från Miljömålsberedningen precis levererat ett delbetänkande. Då är det lite tråkigt att höra Matilda Ernkrans säga att Miljömålsberedningen levererar nästan ingenting. Jag upplevde att vi där hade ett mycket bra samarbete mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och allianspartierna. Miljöpartiet valde att lite grann ställa sig vid sidan av, vilket jag tyckte var beklagligt. Vi har kommit med viktiga delmål om särskilt farliga ämnen, som har relevans för detta betänkande.

Om jag ska räkna upp vad Centerpartiet levererar på miljöområdet är det risk att talmannen avbryter mig för att jag går utanför ämnet. Jag kan dock nämna att när det gäller just energiomställningen har vi nu fyra terawattimmar vindkraft i vårt energisystem. Det är en direkt följd av regeringens klimat- och energiproposition där vi höjt målen för elcertifikaten och förlängt dem så att man vågar investera.

Vi har gått från knappt 30 000 miljöbilar då Matilda Ernkrans parti satt i regeringen till att nu ha en bra bit över 330 000, ett delmål för att få en fossilfri fordonspark. Det är två exempel på att Centerpartiet och alliansregeringen levererar på miljöområdet.

Vi handlar. Vi inte bara pratar. Jag kan uppleva att det från Socialdemokraterna nu och från Miljöpartiet tidigare var mycket prat. Vi siktar på att också få resultat. Det är det som kommer att göra skillnad i människors vardag, i det här fallet för att få en giftfri vardag.

(Applåder)

Anf. 180 IRENE OSKARSSON (KD):

Herr talman! Vi behandlar i dag ett motionsbetänkande som rör många viktiga ämnen, och de flesta är farliga. Så skulle man kunna sammanfatta det hela.

Denna kammare tog för ett drygt år sedan beslut om hur vi skulle gå vidare med vårt nationella miljömålsarbete. Det var ett nytt sätt att arbeta för att nå målen, ett sätt att fasa ut det som inte ska finnas. Utifrån det arbetet har regeringen bland annat tillsatt Miljömålsberedningen vars uppdrag är att ta fram förslag på hur miljö kvalitetsmål och generations-

mål ska nås. Beredningen ska utveckla strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder. Arbetet ska ske, och det vill jag betona, i nära samarbete med näringsliv, ideella organisationer och andra aktörer. Jag har förmånen att få vara med i det arbetet, vilket är oerhört spännande.

När det gäller hur vi ska nå målet En giftfri miljö kan vi, herr talman, konstatera att Miljömålsberedningen för några veckor sedan överlämnade ett förslag till regeringen på hur etappmål ska kunna formuleras. Det är glädjande att se att det finns en bred samsyn i det arbetet och att sex av riksdagens partier står bakom det förslaget. Det låter inte riktigt så just nu, men jag kan konstatera att i det långa perspektivet och i det långsiktiga arbetet har vi en gemensam syn, och det är viktigt.

Beredningen föreslår ett etappmål om kunskap om ämnens hälso- och miljömässiga egenskaper, att regelverket beaktar att barn är särskilt känsliga för påverkan från kemikalier. Det, herr talman, berör dagens betänkande i allra högsta grad. Det är en viktig aspekt och det är viktigt att vi nu tydliggör den och sätter fokus på det. Barnperspektivet är viktigt.

Beredningen ger också regeringen förslag på hur andra myndigheter ska ta fram etappmål och underlag till dessa. Det pågår en ständig process där Kemikalieinspektionen och andra är involverade. Det övergripande målet är att vi till nästa generation ska lämna efter oss ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta utan att vi exporterat dem till andra. Därför behöver vi en betydande och ambitiös miljöpolitik, vilket vi har, något som alliansregeringen har drivit och kommer att fortsätta att driva.

Herr talman! Arbetet som Kemikalieinspektionen gör om den giftfria miljön är mycket viktigt och angeläget. Det glädjande att den rapport som nu lagts på bordet tydligt talar om vårt ansvar att inte minst skydda barn och unga från gifter i vardagen. Det handlar om att göra oss konsumenter medvetna, att se till att vi tar vara på de valmöjligheter vi har och att vi som konsumenter på så sätt blir tydliga påtryckare i det arbete som nu görs.

Sverige arbetar aktivt och intensivt på EU-nivå, vilket sägs både i rapporten och i betänkandet. Det har tidigare i kväll inte riktigt låtit så, men det är de facto så. I sin rapport skriver Kemikalieinspektionen att det viktiga arbetet måste göras på internationell nivå. För oss handlar det då i första hand om att arbeta på EU-nivå. Det är viktigt att sätta fokus på forskning och studier om hur farliga ämnen fungerar, också i samverkan med andra ämnen, och att göra detta på ett smart sätt även på internationell nivå, vilket pågår.

Herr talman! Vi har berört också de farliga ämnena, som jag började med. Parakvatdiskussionen ska jag inte upprepa. Jag kan bara konstatera att det är glädjande att vi har en samsyn i det sammanhanget. Men det är också viktigt att vi fullföljer det här inom andra ämnesområden, som vi inte har att debattera i kväll. Det handlar om biståndsarbete och demokratiarbete, som behandlas av andra utskott än miljö- och jordbruksutskottet.

När det gäller användningen av mildare varianter av biocider, som Kew Nordqvist från Miljöpartiet var inne på i sitt inlägg, är det så att regeringen har gett Jordbruksverket i uppdrag att bilda ett råd för växtskydd, vilket man nu har gjort. Där ingår parter från Naturvårdsverket, KemI, LRF, SNF med flera. Det är glädjande att dessa aktörer nu möts vid samma bord för att diskutera dessa frågor, vilket inte har skett tidi-

gare. Där ingår naturligtvis också producenter av dessa bekämpningsmedel. För första gången kommer vi alltså att få se dessa aktörer vid ett och samma bord för att komma fram till hur vi ska hitta bättre och skonsammare metoder för att skydda våra grödor mot skadeangrepp.

EU:s växtskyddsmedelsförordning är ett viktigt steg i arbetet. Den kommer att betyda att vi behöver göra många förändringar i vårt jordbruk i Sverige. Men detta måste göras i harmoni med övriga Europa, inte så att vi exporterar problemen till andra nationer. Vi måste också tydliggöra vikten av att andra länder tar sitt ansvar. Vi ska vara pådrivare och gå före, men på ett klokt och vist sätt.

Herr talman! Jag kan inte låta bli att ge en liten kommentar om gasledningen nära det småländska höglandet. Vi är några stycken i kammaren just nu som har vår utgångspunkt i det området. För mig är det en viktig investering gjord för att vi så småningom också ska kunna leverera in biogas i de ledningarna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på samtliga motioner.

(Applåder)

Anf. 181 KEW NORDQVIST (MP) replik:

Herr talman! Jag kan inte undgå att gå i gång på Irene Oskarssons kommentar om fossilgasledningen. Att pumpa i och pytsa i lite biogas i den är inget annat än att legitimera en ökad fossilgasanvändning.

Nu var det i och för sig inte för att diskutera fossilgas vi träffades här i kväll, men fossilgasledningen kommer att slå undan benen för biobränslesatsningar på höglandet. Det har Lantbrukarnas Riksförbund talat om i sitt remissvar. Lite anknytning till jordbruk lyckades jag få i alla fall.

Anf. 182 IRENE OSKARSSON (KD) replik:

Herr talman! Kew Nordqvist och jag har nästan samma geografiska utgångspunkt och har lantbruksbakgrund båda två. Jag ser inte denna ledning som den fara som Kew beskriver. Av onda ting kan man välja det minst onda. Fossilgasen kanske är något bättre än en del annat fossilt. Men den är inte bra. Därför är det också viktigt att vi satsar, vilket regeringen har gjort, på alternativa energikällor, produktion av biogas och så vidare, både småskaligt och i lite större skala.

Jag vet att det har pågått ett intensivt arbete nere i den trakt där denna ledning nu ska dras fram om just biogasproduktion. Men nu blir vi väldigt lokala, herr talman. Det är ändå en riksdiskussion vi för. Därför vill jag avsluta med att säga att det är viktigt att vi hittar steg på vägen. Jag tror att även denna investering kan vara ett steg på vägen mot att ställa om.

Anf. 183 KEW NORDQVIST (MP) replik:

Herr talman! När man bygger en fossilgasledning med kapacitet på en och en halv miljard kubikmeter per år är det ingen liten sak. Jag har pratat med Länsstyrelsen i Jönköpings län i dag, och där säger man att klimatmålen flyger sin väg. Därmed flyger också regeringens och Alliansens höga klimatambitioner samma väg.

Anf. 184 IRENE OSKARSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag blir lite förvånad över den kommentaren. Om det är så att vi övergår från vanligt fossilt bränsle till detta är det trots allt ett steg i rätt riktning. Jag säger inte att det är dit vi ska. Vi ska ännu längre. Vi ska vidare förbi detta. Men låt det vara ett steg på vägen.

Anf. 185 GUNVOR G ERICSON (MP):

Herr talman! Dagens debatt om kemikaliekontroll innehåller många viktiga delar som har tydlig koppling till folkhälsan.

Även om hälsa nämns i betänkandet har inte folkhälsoperspektivet i dess egentliga betydelse tagits med, vilket jag tycker är märkligt. Påstå inte att det finns ett aktivt arbete på regeringens agenda, Linda Andersson!

Befolkningens hälsa, det vill säga folkhälsan, är i allra högsta grad relevant för kemikaliekontrollen och miljöpolitiken. Det gäller inte bara enskilda människors hälsa utan också den samlade effekten för hela befolkningen. I moderatregeringens värld har dock folkhälsa reducerats till enbart enskilda individers ansvar. Men hur ska vi konsumenter kunna välja bort hälsoskadliga kemikalier när vi inte ens har något alternativ?

Egentligen borde det vara så enkelt att det som är bra är billigt och lättillgängligt, det som är skadligt dyrt och det som är farligt förbjudet.

Jag kommer i mitt anförande att fokusera på den motion jag lagt fram om en av de vanligaste kemikalierna i vår vardag. Den finns i många av våra vanliga konsumtionsvaror.

Får det vara lite gift i maten? Nej tack, skulle nog de flesta säga. Men har vi en reell chans att välja bort bisfenol A? Konservburken, nappflaskan, kontaktlinserna, kassakvittot, dvd-skivan – alla kan de innehålla bisfenol A.

Och vad är nu det egentligen?

Bisfenol upptäcktes redan 1938 i jakten på syntetiska östrogener. Dock fick man fram en mycket effektivare syntetisk östrogen, och därför blev aldrig bisfenol ett läkemedel. När en kemist sedan upptäckte att bisfenol gick att polymerisera fick kemikalien ett annat användningsområde.

Bisfenol A är ett bra exempel på en kemikalie som på goda vetenskapliga grunder anses vara hormonstörande. Det är också ett bra exempel på en modern kemikalie som finns i en förfärligt stor mängd produkter och artiklar som vi använder dagligen.

Vi vet också att kemikalien läcker ut från en rad olika källor till den omgivande miljön. Ett exempel är nappflaskor, där avgivningen ökar om man värmer flaskan i en mikrovågsugn. Detta innebär att hela befolkningen är exponerad, inklusive gravida kvinnor, foster och spädbarn, och det finns data som visar att människor tar upp bisfenol A. Ämnet påvisas rutinmässigt i blod från vuxna och spädbarn och på senare tid även i fostervatten och navelsträngsblod.

Det innebär att den övergripande frågan är vilken betydelse det har att vi exponerar foster och spädbarn för denna typ av ämnen, som kan ge kroniska sjukdomar senare i livet. Det vet vi inte i dag, men det finns onekligen vetenskapligt stöd för att vara ytterst försiktig och börja ta dessa frågor på allvar. Redan i slutet av 1990-talet uppmärksammades riskerna med bisfenol A, bland annat i en riksdagsmotion av Miljöpartiet.

Bisfenol A används vid tillverkning av plaster, epoxylim, färg, glas och keramik. Ämnet används också på insidan av konservburkar och i plastandfyllningar. BPA, som det också kallas, används som byggsten vid tillverkning av polykarbonat, vilket är en glasklar värmebeständig hårdplast där bisfenolet är länkat i långa kedjor. Vid förslitning och upphettning släpper de. Ju äldre plast, desto lösare sitter molekylerna. Då riskerar vi att få dem i oss.

BPA kan kopplas till för tidig pubertet hos flickor, urogenitala missbildningar hos spädbarn, alltså könsorgan, prostataförstoring, bröstcancer, adhd, diabetes och försämrad spermiekvalitet. Ja, listan kan göras lång. Utskottsmajoriteten hänvisar bara till pågående arbete och att kemikaliepolitiken styrs via EU och vill lämna motionen utan vidare åtgärd.

Det vi föreslår i motionen är att införa ett förbud mot bisfenol A i livsmedelsförpackningar och andra produkter där det kan överföras till människor med hänvisning till dess hälsorisker. Som andra att-sats föreslår vi att Sverige kraftfullt driver på i EU för att införa ett förbud mot bisfenol. Inte ens det vill utskottsmajoriteten bifalla.

En av världens mest framstående forskare på ämnet, Frederick vom Saal vid universitet i Missouri, har kallat BPA ”den kanske giftigaste kemikalien vi känner”, detta är på grund av dess bevisade inverkan på hormonsystemet redan i knappt mätbara doser.

Små barn och foster är mest känsliga. Det absorberas genom huden. Det läcker från matförpackningar och tas upp av kroppen. Utan ett totalförbud kommer vi inte undan BPA. Det kan ibland vara motiverat att använda den hårda, ofta genomskinliga plasten. Men en bra början är att åtminstone slippa ämnet i maten. Inte ens det kan vi nå enighet om här i riksdagen. Jag yrkar bifall till reservation nr 10.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 april.)

22 § Jordbrukspolitik m.m.

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2010/11:MJU16
Jordbrukspolitik m.m.

Anf. 186 PYRY NIEMI (S):

Herr talman! Först vill jag instämma i samtliga våra reservationer. Men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 5.

Herr talman! Sverige behöver en ny jordbrukspolitik. Vi socialdemokrater är kritiska till regeringens sätt att bedriva jordbruksförhandlingarna i EU. Sveriges påtagliga marginalisering inom jordbrukspolitiken måste brytas. Det räcker inte att ensidigt driva frågan om jordbruksstödens omfattning. Sverige måste också aktivt delta i diskussionen om hur stöden ska utformas under den tid de finns kvar. Reformeringen av EU:s jordbrukspolitik är ett tufft arbete som ska ske inom EU med engagerad närvaro från svensk sida.

Det är vår bestämda uppfattning att jordbruksstöden och marknadsregleringarna i EU ska avskaffas. Stöden snedvrider konkurrensen på världsmarknaden och förhindrar utvecklingsländernas möjligheter till egen produktion och konsumtion. Vi vill fasa ut jordbruksstöden och ge dem en tydlig klimatinriktning. Exportsubventionerna ska avvecklas senast 2013. Vi vill också fokusera på en aktiv landsbygdsutveckling och ett förbättrat djurskydd.

I vårt förslag för den gemensamma jordbrukspolitiken ingår följande principer:

- Jordbruksstöden ska omdirigeras till kollektiva nyttigheter i form av klimat- och miljöåtgärder.
- Jordbruksreformen ska bidra till EU 2020-strategin om en stark europeisk konkurrenskraft och tillväxt.
- Jordbrukspolitiken ska stämma överens med utvecklingspolitiken.
- Jordbrukspolitiken ska vara rättvis.

Det svenska jordbruket ligger i framkant avseende klimat- och miljöåtgärder. Många av landsbygdens entreprenörer brinner av lust och förväntningar kring att hitta och utveckla hållbara metoder för landsbygdsutveckling, öppna landskap, biologisk mångfald, bra djurvälstånd och en livsmedelsutveckling gentemot konsumenterna som i allt väsentligt motsvarar de högt ställda förväntningarna på en god kvalitet och livsmedelssäkerhet.

Vi anser att Matlandet Sverige på intet sätt svarar upp mot den stora utmaning som en ny jordbrukspolitik innebär. Matlandet Sverige har förvisso en viktig funktion i bevarandet och utvecklandet av svensk livsmedelsproduktion. Men det finns alltför många frågor som inte får svar via konceptet. Tyvärr anser landsbygdsministern att Matlandet är svaret på en gemensam livsmedelsstrategi, god konsumentupplysning, positiv djurvälstånd, livsmedelssäkerhet, ursprungsmärkning med mera.

Att vara landsbygdsentreprenör är mer i dag än att odla sin mark eller ha djurhållning. Det omfattar så mycket annat, gårdsbutiker, övernattingsmöjligheter för turister, prova-på-aktiviteter, skogsbruk med mera. Det måste löna sig att anställa samtidigt som det ska vara enkelt. Det måste helt enkelt till ytterligare regelförenklingar och ett tydligt system som gynnar landsbygdsutvecklingen.

På nationell nivå vill vi satsa på en biogasstrategi som baseras på utökad rötning av matavfall. För att driva på den inhemska biogasproduktionen krävs att en samordnande myndighet tar ansvar och samverkar mellan till exempel lantbrukare och distributörer. Behovet av distributionskanaler från en gårdsbaserad produktion är stort liksom behovet av standardiseringar, systemlösningar och materielutveckling. Ytterligare forskning är nödvändig, och lokala kunskapscentrum måste byggas upp.

Inom EU råder ett stödsystem inom jordbrukssektorn som i allt väsentligt bör reformeras. Vi socialdemokrater vill att alltmer av stöden riktas mot utvecklingen av kollektiva nyttigheter. Det handlar om ren luft, rent vatten, välvårdade öppna landskap och allt som vi i generationer lärt oss anse vara en självklarhet i Sverige. Men i en alltmer ökad inter-

nationalisering tvingas även vi i Sverige att inse att mer insatser behöver göras för att hålla landsbygden levande och tillgänglig för flera.

Jordbruksstöden måste också reformeras ur ett rättviseperspektiv. Beröende av de olika 27 ländernas förhandlingsvilja och skicklighet har ett stödsystem utvecklats som gynnar de gamla EU-länderna och missgynnar de länder som kommit med i unionen senare.

Sveriges bönder har också utmaningar. Vi har en relativt låg djurhållning i förhållande till konsumenternas behov av köttprodukter. I dag tyngs många bönder av en ökad import av kött inom livsmedelssektorn som inte i alla avseenden producerats enligt samma höga djurvälstånd som vi förväntar oss i Sverige. Det är långt ifrån godkänt att vi har en så låg självförsörjningsgrad avseende livsmedel. Givetvis är detta sprunget ur EU-medlemskapet. Men var går den nedre gränsen för självförsörjning, samtidigt som stora delar av världen dras med livsmedelsbrist?

Herr talman! Är det skäligt att tro att den inre marknadens drivkrafter skapar en god livsmedelssäkerhet och försörjningsgrad om det sker större störningar och minskningar avseende livsmedelstillgången? Vems ansvar blir det om den svenska jordbrukssektorn fasas ut som en följd av den ökade konkurrensen? Är det rimligt att vi konsumenter kan tvingas att välja produkter som vi har en liten kontroll över avseende ursprungsmärkning och innehåll? Är det rimligt att låta den svenska landsbygden armas ut med de negativa följd effekter som det kan skapa?

Den miljöanpassade offentliga upphandlingen ska utvecklas och göras självklar i alla offentliga sammanhang. Kommunernas upphandlare ska kunna kräva att den mat som de köper till skolbarn och äldre inom vård och omsorg produceras enligt svensk djurskydds- och miljölagstiftning. De ska kunna vara säkra på att livsmedlen kontrolleras för såväl salmonella som antibiotika. Dessa krav går att driva under förutsättning att alla leverantörer behandlas lika och ges lika möjligheter att lägga anbud.

En hållbar upphandling är möjlig, men den kräver större grepp och mer informationsinsatser till upphandlarna. Lagstiftningen kan tolkas olika inom EU. Det gör att det fortfarande finns hinder för att till exempel i upphandlingskraven premiera lokal produktion, minska transportavstånden och så vidare. Det finns mycket kvar att göra inte minst rent pedagogiskt. Ifall de stora upphandlarna blir bättre på detta blir också möjligheterna bättre för de mindre producenterna att medverka och svara på anbud.

Herr talman! En aktiv svensk trädgårdsproduktion bidrar till den goda självförsörjningsförmågan. Trädgårdsnäringen är betydelsefull med tanke på ökade kvalitetskrav från konsumenternas sida och ett ökat intresse för hur varorna produceras och transporteras, och vi måste också fortsätta att värna trädgårdsnäringen.

Vi stöder en god djurhållning genom att inrätta en djuretisk ombudsman alternativt förstärka Jordbruksverkets djurskydds enhet. Djurskyddet ska värnas. Den kontrollverksamhet som den borgerliga regeringen överförde till länsstyrelserna saknar fortfarande tillräckliga resurser. Det är ett stort misslyckande att regeringens nya organisation inte getts tillräckligt med resurser för att utföra djurskyddskontrollerna på ett effektivt sätt.

Det är nästan snudd på tjänstefel att antalet kontroller halverats sedan länsstyrelserna fick ansvaret för kontrollerna. Det är inget fel på länsstyrelsernas personal. Problemet är att de är alldeles för få som jobbar med djurkontroll, vilket gör att arbetsbördan för de redan hårt belastade djurskyddsinspektörerna blir ännu tyngre. Kvaliteten i kontrollerna kan i sämsta fall bli sämre på grund av tidspress.

Smittskyddet riskerar också att urholkas genom regeringens planer på en privatisering av veterinärernas organisation.

Djurvälfärd är ett centralt begrepp hos svenska bönder och givetvis hos alla de som har sällskapsdjur. De med djurhållning som huvudsyssla känner stolthet över att värna djurens väl och ve samtidigt som det skulle kunna bli en tydlig konkurrensfördel i förhållande till konsumenterna under förutsättning att det införs en tydlig ursprungsmärkning av kött från fjäderfå, gris, får och get. Då kan de svenska jordbrukarna förmodligen börja få betalt för den högt kvalificerade djurhållningen och omsorgen om djuren.

En mobil slakteriverksamhet kan ha positiva effekter på djuromsorgen eftersom behovet minskar av transporter av levande djur. Vi anser att dagens utveckling inom EU mot allt större djurfabriker strider mot målen om god djurhållning och hållbar utveckling. Vi vill se över möjligheterna till regelförenklingar och startstöd för mobila slakterier.

Herr talman! Hästnäringen är en viktig resurs som skapar många nya arbetstillfällen på landsbygden. Inte minst när det gäller friskvård och rehabilitering har hästarna en stor betydelse. Det finns stora fördelar med en samordning inom hästsektorn. Ett hästregister skulle till exempel underlätta kampen mot smittsamma sjukdomar. Hästnäringen omsätter 48 miljarder kronor, och branschen i sig har 28 000 anställda. Det är en stor och mycket viktig näring för det svenska samhället.

Herr talman! Jordbrukspolitiken är både spännande och komplex. Den innefattar så många parametrar – komplexa i vissa lägen och så självklart enkla i andra lägen. Det vi vet och har kännedom om i dag kanske tappar sin aktualitet i en alltmer positiv och ökande teknik-, metod- och kunskapsutveckling. Därför är det viktigt att man vågar vara innovativ och framåtsyftande i dag.

Vikten av att ändra i jordbrukens stödsystem är grundläggande. Samtidigt är vi socialdemokrater väl medvetna om att jordbruksstöden behövs många år framöver. Skulle vi ta bort hela systemet skulle det finnas uppenbara risker att det svenska jordbruket utarmades helt. Vi socialdemokrater anser att en modern jordbrukspolitik sker i harmoni med flera aktörer, inte bara med dem som finns i riksdagen. Från svenska bönder till konsument, via upphandlare, branschorganisationer och intresseorganisationer kan de politiska besluten bli mer vardagsverkliga.

(Applåder)

I detta anförande instämde Matilda Ernkrans, Sara Karlsson och Jan-Olof Larsson (alla S).

Anf. 187 KEW NORDQVIST (MP):

Herr talman! Till att börja med yrkar jag bifall till reservation 6 om djuravel och växtförädling. Det är det som jag tänker tala om.

Måhända kan detta ämne te sig en aning smalt och nördigt. Men jag menar att det är precis tvärtom. I vår motion lyfter vi särskilt fram den ekologiska produktionen som är en föregångare inom många viktiga ämnen, till exempel då det gäller att optimera odlingens kvävebalans, produktion med platsbundna resurser och utan kemiska bekämpningsmedel och en djurhållning som bygger på djurens naturliga beteenden och behov. För att främja en övergång till ekologisk produktion är det ytterst viktigt att den ges rätt förutsättningar. Anpassade växter och djur är en sådan förutsättning. Många av dagens tillgängliga sorter fungerar väl i en ekologisk produktion, men det finns mer att göra. Det är det vi pekar på i vår motion MJ434.

Dagens situation ger anledning till oro. Växtförädlingsarbete och avelsarbete sker i en kommersiell miljö där det inte finns tillräckligt ekonomiskt utrymme för att förädla utifrån långsiktiga samhälleliga intressen. För vissa segment, till exempel fjäderfå och de stora dominerande sädeslagen, är trenden bekymmersam. Det är ett fåtal aktörer, hög koncentration och minskande genetisk variation.

Försök att hitta långsamväxande slaktkycklingar som kan födas upp utan att ha ständig växtvärk! Det är hopplöst. Denna koncentration innebär också att förädlingen sker utifrån de stora marknadernas kortsiktiga behov. Att bedriva ett utvecklingsarbete för mindre marknader, till exempel den skandinaviska, blir inte kommersiellt intressant.

Herr talman! Ett annat problem som vi pekar på i vår motion är att utvecklingsarbetet är inriktat mot egenskaper av betydelse för konventionell produktion och storskalig produktion i stället för egenskaper som behövs för ekologisk produktion eller produktion för lokala marknader. En sådan frågeställning skulle kunna vara: Ska bönderna mogna på en gång för att underlätta maskinell skörd eller mogna under en längre period för att kunna säljas på lokala marknader under hela sommaren?

För kortsträigt korn som är stråstyvt och därmed tål högre kvävegivor får man använda kemisk bekämpning som ska hålla tillbaka ogräset. Men i en ekologisk produktion är dessa egenskaper förödande. Där behövs längre och bredbladiga sorter och mer beskuggande sorter för att kunna konkurrera med ogräset. Dessutom efterfrågar man sorter som inte utvecklas så snabbt för att kunna bli försörjda med växtnäring som inte serveras lättlösligt. En annan egenskap är resistentegenskap som är av betydligt större vikt för den ekologiska bonden än i det konventionella lantbruket.

Vi menar vidare att ett liknande arbete bör initieras inom djursektorn. Avelsmål för en ökad hållbarhet inom djurhållningen bör inkludera exempelvis ökad förmåga att tillgodogöra sig lokala foderslag och råvaror som inte är lämpliga för humankonsumtion, bättre hälsa och ökad sjukdomsresistens, minskad känslighet för miljöförändringar och bättre foderutnyttjande. Nu finns många av dessa mål redan med i avelsmålen, men vi menar att de behöver lyftas fram och ges ökad tyngd. Det är också viktigt att behålla den genetiska mångfalden i våra husdjurspopulationer. Detta innebär en bred definition av avelsmål där hög produktion balanseras mot ett stort antal funktionella egenskaper. Ett flertal av egenskaperna i ett hållbart avelsmål är på kort sikt av starkare intresse för samhället än för den enskilde producenten. Det finns därför behov av ett

ökat samhälleligt engagemang även på djursidan. Vi menar att formerna för detta engagemang måste utredas.

I vår andra punkt yrkar vi på att regeringen bör överväga att inom ramen för revideringen av EU:s jordbrukspolitik lyfta fram frågan om ett europeiskt samarbete för utveckling av utsäde och husdjur med egenskaper av betydelse för ekologisk produktion. Några argument för det är bland annat att utvecklingsarbetet är dyrt samt att det kan finnas storleksfördelar att hämta i ett internationellt samarbete, naturligtvis med hänsyn tagen till olika naturliga förutsättningar, bland annat klimat.

Herr talman! Med tanke på tidigare replikskiften om EU-samarbete i den förra debatten om kemikaliekontroll känner jag mig fullkomligt lugn i fråga om stöd från allianspartierna.

(Applåder)

Anf. 188 JENS HOLM (V):

Herr talman! Jordbrukspolitik är egentligen någonting som är otroligt viktigt och borde beröra många. Men som det ser ut just nu styrs hela Sveriges jordbrukspolitik av EU. För oss i denna kammare är det extremt svårt att påverka. Det är synd ur ett demokratiskt perspektiv, men det är också synd med tanke på vilken viktig sektor detta är. Det handlar om att producera mat för oss alla. Detta är också en sektor där det finns en mycket stor potential att göra goda saker för samhället.

Inom jordbruket kan man driva på för en ökad biologisk mångfald. Man kan satsa på turism ute på landsbygden, man kan skapa biogas av restprodukter – ja, man kan få en levande landsbygd och se till att människor lever kvar ute på landsbygden. Då krävs dock också att vi har en jordbrukspolitik som just främjar dessa mål. Så ser det tyvärr inte ut i dag, utan EU:s gemensamma jordbrukspolitik, CAP, slukar enorma resurser – nästan hälften av EU:s gemensamma budget.

CAP har lett till utvecklingen av ett storskaligt, kemikalieintensivt industrijordbruk. De största jordbrukarna, som många gånger inte ens är aktiva jordbrukare, är de som får de största subventionerna från Bryssel. Det är inte heller sällan de som står för mest kemikalieutsläpp och andra utsläpp som får de största bidragen från EU. Det är synd, för nu är jordbruket på Europnivå en stor belastning för klimatet. Kemikalier leder till övergödning, och även djuren drabbas på grund av långa djurtransporter och en intensiv uppfödning.

Jag tror att jag och många andra här hoppades på att vi skulle få se en del konkreta svar på dessa problem i kommissionens förslag till en översyn av den gemensamma jordbrukspolitiken. Tyvärr blev det dock en liten tummetott av den stora översynen. De grundläggande problemen med bidrag till storskaliga jordbruk som försämrar miljön kommer tyvärr att finnas kvar. Kommissionen kan inte ens föreslå ett konkret krav på hur exportsubventionerna ska kunna fasas ut, utan man säger bara passivt att det återstår att se vad som händer i de internationella handelsförhandlingarna.

Exportsubventionerna är kanske den mest perversa delen av den gemensamma jordbrukspolitiken. Med ena handen ser EU genom direkta bidrag till att det skapas ett överskott av jordbruksprodukter, och med andra handen ger man bidrag för att överskottet ska försvinna. Man ger bidrag för att överskottet ska kunna exporteras och dumpas i länder utan-

för EU. Ifall EU inte ens vågar se till att exportsubventionerna försvinner är det verkligen ett stort tillkortakommande.

Vi i Vänsterpartiet har hela tiden sagt att jordbrukspolitiken borde vara nationell. Det finns ingen anledning att göra marknad på EU-nivå av livsmedelsproduktion. Så länge som denna jordbrukspolitik finns på EU-nivå säger vi dock att de reformer som görs måste göras så att jordbruket bara bidrar till kollektiva nyttigheter. Det är sådant man ska ge pengar till – ett småskaligt ekologiskt jordbruk, ett jordbruk som konkret ser till att utsläppen av växthusgaser minskar och ett jordbruk där man har höga krav på djurskydd.

Än så länge ser det inte ut på detta vis, men vi hoppas att vi kan samarbeta med regeringen i detta avseende för att driva på den översyn som just nu görs. Ifall man tittar på de förhandlingar som har gjorts hittills ser man att regeringen inte har nått särskilt långt. Vissa säger att det har att göra med att regeringen har varit för kritisk mot kommissionens förslag. Jag tror att det är helt tvärtom.

Jag tycker att den svenska regeringen borde ha varit ännu mer kritisk och satt ned foten och sagt: Detta håller inte; detta är inget förslag för en reform. Just nu är det inget land på EU-nivå som driver denna linje och säger att det som kommissionen har föreslagit är oacceptabelt. Jag önskar att Sverige kunde vara det land som sade det.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation 2, som handlar om att Sverige ska driva att dumpningen av överskottet av jordbruksprodukter genom så kallade exportsubventioner ska avskaffas.

(Applåder)

Anf. 189 BENGT-ANDERS JOHANSSON (M):

Herr talman! Låt mig börja med att ställa mig bakom de slutsatser som redovisas i betänkandet och därmed yrka bifall till utskottets förslag.

Jordbrukspolitik är i väldigt stor utsträckning grunden för att vi ska kunna producera oerhört viktiga baslivsmedel för vår överlevnad. Därför är det en väldigt central roll just jordbrukspolitiken spelar.

Det som är något märkligt är att världens bästa affärsidé alla kategorier, nämligen livsmedelsproduktion, ska vara så omhuldad med stöd, bidrag och regelverk. Det finns ingen annan affärsidé i världen som är bättre än att producera livsmedel. Alla människor behöver det minst två gånger om dagen. Slå det, om ni kan! Sverige hade tidigt insikt om detta, och vi gjorde också en avreglering successivt. När vi blev EU-medlemmar var dock detta en av de få nackdelar som EU-medlemskapet gav: att vi fick backa tillbaka ett antal steg just i regleringshysterin.

Herr talman! Stöd och bidrag har oftast den effekten att de snedvrider och allokera fel. I jordbruksstöden har väldigt mycket handlat om att markpriserna har drivits upp. Det har blivit dyrare, vilket i sin tur har gjort att livsmedelspriserna också stiger. I grund och botten handlar det i stor utsträckning om att det är ett stöd till kapitalägarna som har gjort att det har blivit så, och det är beklagligt.

Vi har sedan vi blev medlemmar i EU mycket aktivt drivit på för att minska regleringarna och skapa bättre förutsättningar för att lantbrukarna ska kunna arbeta på en fri marknad och efter eget huvud skapa de bästa möjligheterna till företagande utan att vara beroende av stöd för än det

ena, än det andra. Vi har gått i rätt riktning. I alla de delar vi har gjort påstår jag att vi har gått i rätt riktning.

Från moderat håll och från alliansregeringens håll har det varit väldigt viktigt att värna produktionsjordbruket. Det är nämligen det som är grunden och ryggraden i den svenska livsmedelsproduktionen. Det var också därför vi drev linjen att vi skulle anta möjligheten att höja hektarantalet för att man skulle få stöd över huvud taget. Vi gick på det högsta som gick, nämligen fyra hektar.

Herr talman! Jag påstår att Sveriges bönder är Europas skickligaste. De ligger i toppskiktet när det gäller kunnighet och företagaranda, och det är viktigt att vi har det med oss när vi går in och gör en gemensam jordbrukspolitik. Med det sagt påstår jag att det inte finns någon som helst risk, utan den svenska bonden som sådan kan konkurrera med vilken annan bonde som helst i Europa om han bara får samma spelregler.

Vi står nu inför en förnyad möjlighet att påverka jordbrukspolitiken i CAP Post 2013, som alltså den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2013 heter. Den svenska positionen är väldigt tydlig: Det gäller att vi ska minska budgeten, inte minst mot bakgrund av det jag sade inledningsvis om att stöden oftast leder fel.

Vi har en fantastisk möjlighet just nu av det skälet att de flesta länderna i Europa har ekonomiska problem. Det skapas alltså förutsättningar och en förståelse för att vi ska minska stödet just till EU och till jordbruksbudgeten. Ekonomiskt sett är Sverige i detta sammanhang ganska unikt, för vi är ett av de få länder som kan satsa medan andra länder nu får göra neddragningar som är synnerligen dramatiska.

Det handlar om att ta budgeten först och därefter diskutera innehållet i jordbruksbudgeten, eller rättare sagt verksamheten inom jordbruket. Min bedömning är att frågan om budgeten inte kommer att avgöras på något jordbruksråd och inte ens på Ekofin. Det kommer i stället att gå till Europeiska rådet, som det brukar, där våra statsministrar etcetera träffas. Det är de som gör upp om det hela. Det är då det gäller att inte ha bundit upp sig. Det är också därför budgeten ligger tidsmässigt före själva jordbruksbudgetens innehåll, så att man tar det i rätt ordning.

Herr talman! Vi har talat om avregleringar. Jag tror att många i kammaren är överens med mig om att en avreglering och en ökad marknadsanpassning är väsentligt. Marknadsstöden är direkt felaktiga. Ska vi göra någon förändring inom ramen för detta handlar det om att skapa mer miljövärden av de stöd som vi har, inte minst när det gäller pelare 2.

Det handlar om rättvisa. Det var någon av föregående talare här som nämnde att det knappast kan anses vara rättvist att man nu har historiska värden med sig som ligger långt tillbaka i tiden och som man fortfarande får stöd för. I Europa är det en dramatisk skillnad på de senast anslutna länderna i förhållande till de tidigare. Detta måste vi naturligtvis råda bot på.

Min uppfattning är att det går att nivellera detta på ett bättre sätt, även med en mindre budget. Det måste vi försöka åstadkomma.

Det är ett antal begrepp för närvarande som snurrar i luften. Det handlar om förgröning, om aktiva brukare, om småjordbruket etcetera där vi ännu inte ha några svar på vad de betyder. Jag tror att en och annan som har kreerat de här orden måhända funderar på varför man gjorde det. Det är inte lätt att svara på, inte minst när de ska täcka hela Europas

jordbrukssektor – från dem som har ett par hektar i snitt till dem som har kanske ett par hundra hektar i snitt inom varje land. Det är inte lätt.

För svensk del är det viktigt att slå vakt om betesmarkerna. Det är få länder i Europa som har förståelse för de förutsättningar som vi har. Därför gäller det att vi verkligen håller fast vid att vi kan ha våra betesmarker som vi är vana vid. Det är vårt kulturlandskap.

Herr talman! Förutom allt detta handlar det om administration och regler där vi inom Sverige är medskyldiga. Då är det glädjande att se att alliansregeringen under förra mandatperioden med jordbruksministern i spetsen fått den statliga landsbygdsadministrationen att minska med 36 procent. Det är unikt; det har aldrig hänt under någon regering tidigare. Nu är ribban höjd upp till 50 procent under den här mandatperioden. Det välkomnar vi, och det hoppas jag att vi kan leverera.

Men det handlar också om lägre skatter och lägre avgifter, vilket alliansregeringen har infört under föregående mandatperiod, allt för att gagna ett ökat företagande.

Herr talman! Begreppet Matlandet Sverige har säkert de flesta hört talas om. Jag måste säga att det är utomordentligt glädjande att vi nu avsätter 80 miljoner per år under en fyraårsperiod för att lyfta fram detta. Varför ska vi göra det? Jo, därför att det är det som är vårt skyltfönster ut mot omvärlden. Jag är så gammal, herr talman, att jag minns när LRF gjorde en värdering om man skulle vara med i EU eller inte, om det var bra eller inte. Då gjorde man följande beräkning. Om man attraherade 1 procent av EU:s medborgare med svenska livsmedel skulle vi inte ha några bekymmer. Det skulle innebära att vi i dag skulle kunna leverera mat till ungefär fem miljoner människor externt. Men det gör vi inte av något skäl. Ändå har vi, påstår jag, världens bästa råvaror. Vi har fantastiska möjligheter. Vi har ett rent jordbruk. Vi har dessutom en fauna med bär och svampar som är en oerhörd tillgång. Som om inte detta vore nog har vi toppskikt när det gäller kockar i vårt lilla land som vi kan vara oerhört stolta över. Vi är mycket långt framme. Då är det märkligt om vi inte skulle kunna använda detta som ett tydligt skyltfönster.

Låt mig trötta åhörarna med att berätta en lite anekdot om detta att skapa nytt. Alla vet vad single malt whisky är. I samband med att jordbruksministrarna hade sitt möte i Växjö under vårt ordförandeskap var det en kreatör och kock som tog mjölk från en enda ko och gjorde ost av den. När den serverades vid bordet var där en bild på kon, vad den hette, hur gammal den var och vad den hade för produktion. Så kallade man osten, som serverades i små bitar, single cow milk cheese. Då lär den franska jordbruksministern ha sagt: Det här var ju fantastiskt!

Det är egentligen bara vårt eget hinder att vi inte bättre kan attrahera omvärlden med de fantastiska möjligheter som vi har.

Avslutningsvis, herr talman, om landsbygdsutvecklingen som också är en grund för att de areella näringarna ska fungera. Det hänger ihop. Där har vi under innevarande period 35 miljarder. I fråga om landsbygdsutvecklingen påstår jag att den som har en idé som är knuten till någon form av landsbygdsverksamhet torde hitta en möjlighet att få ett stöd för detta inom de fyra axlar som styr upp detta. Jag tror att det är bättre att tänka i termer av: Nu ska jag satsa på någonting som är bra och som jag verkligen vill i stället för att fundera på vad jag ska få bidrag till.

Herr talman! Allra sist vill jag säga att mot detta har vi en opposition som inte bidrar med någonting som underlättar för det svenska produktionsjordbruket. Det enda man visar upp är hinder och bromsklossar, tyngder och ryggsäckar.
(Applåder)

Anf. 190 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Moderaterna och Vänsterpartiet är överens om i alla fall en sak vad gäller EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Vi är motståndare till de stora subventionerna. Vi är motståndare till att europeiska skattebetalare betalar pengar till storjordbruk, kanske i synnerhet motståndare till att vi är med och betalar pengar till exportbidrag som gör att vi dumpar överskott från Europa i länder utanför Europa. Den svenska linjen är att man ska avveckla exportbidragen.

Trots det har din regering, Bengt-Anders, vid fem tillfällen röstat för höjda exportbidrag i förvaltningskommittéerna i Bryssel. Man röstade för höjda exportbidrag till fryst fågel den 12 december 2006, höjda exportbidrag till kycklingkött den 16 januari 2007, till ägg den 21 mars 2007, den 18 april 2007 för höjda exportbidrag till kycklingkött, och den 22 januari 2009 återinförde man exportbidrag till mjölk och smör med stöd av den svenska regeringen. Danmark har vid varje tillfälle röstat emot återinförande av exportbidrag eller höjningar av exportbidrag. Men den svenska regeringen har vid dessa fem tillfällen röstat för.

De här höjningarna har lett till att man har dumpat överskott från de här produkterna i länder som Oman, Sudan, Nigeria och Sri Lanka. Det slår sönder marknaderna i de länderna, och det kostar oss skattebetalare väldigt mycket pengar. Varför har ni bidragit till höjda exportbidrag på EU-nivå?

Anf. 191 BENGT-ANDERS JOHANSSON (M) replik:

Herr talman! Det är korrekt att vi i vissa lägen gör avsteg från huvudlinjen därför att vi i samarbete med andra har någonting annat att vinna. Men den stora linjen är fullständigt klockren, nämligen att vi ska ta bort de här stöden. Jag vågar påstå att alliansregeringen har varit mycket tydlig på de här punkterna på att vi ska ta bort både exportbidrag och annat stöd och framför allt den typen av marknadsstöd som interventionsbidraget är och som vi naturligtvis ska komma bort ifrån.

Då ska jag passa på att fråga Jens Holm: På vilket sätt skulle det svenska produktionsjordbruket förbättras när det handlar om att återinföra handelsgödselskatt, att införa obligatorisk ursprungsmärkning som skulle ge väsentligt högre kostnader för livsmedel? I dag i utskottet ville man gå i bränschen för att öka kostnaden för Sveriges grisbönder genom att lagstifta om kastrering i stället för att luta sig mot den frivilliga överenskommelse som ska börja gälla år 2012. Eller kilometerskatten som man vill införa – på vilket sätt skulle det underlätta?

Jag påstår att Vänsterpartiet inte har ett enda förslag som underlättar för det svenska produktionsjordbruket. Dessutom vill man åternationalisera jordbrukspolitiken. På vilket sätt skulle det underlätta om övriga Europa då skulle sätta upp någon form av skyddstullar mot Sverige? Det skulle vara intressant att höra vad Jens Holm har för svar till Sveriges bönder.

Anf. 192 JENS HOLM (V) replik:

Herr talman! Jag noterar att Bengt-Anders Johansson svarar mig genom att kasta upp nya frågor på bordet, och det kan han väl göra. Jag konstaterar att det som den här regeringen gör är att man säger en sak i ett sammanhang, att man ska avskaffa exportbidragen, men när det blir skarpt läge i Bryssel röstar man för höjningar. Och jag tror att jag vet varför man gör det. Jag tror att det är på det viset att vi har ministrar i den här regeringen som inte törs stå upp för den politik som man faktiskt ska bedriva.

Jag tror att regeringen verkligen vill avskaffa exportbidragen. Men om man ska göra det måste man göra som Danmark och rösta nej till höjningar vid varje givet tillfälle, och man ska inte falla till föga för LRF eller andra lobbyister som förstås vill ha höjningar av exportbidragen, för det passar ju dem. Jag tycker att det här är en form av bidragshyckleri som regeringen har sysslat med. Man säger att man vill avskaffa exportbidragen, men när man har chansen att påverka röstar man för höjningar.

Vår politik handlar om, precis som du sade, att vi vill åternationalisera jordbrukspolitiken. Då behöver den inte detaljstyras från Bryssel. Jag tror att väldigt många lantbrukare skulle välkomna det. Vi vill ha ett öronmärkt stöd för ekologisk produktion, så att alla som producerar ekologiskt och bidrar till biologisk mångfald och minskade utsläpp av växthusgaser ska kunna få ett stöd för det. Det är helt korrekt att vi vill ha en skatt på handelsgödsel. Det innebär, precis som Moderaterna i andra sammanhang tycker att man ska bedriva politik, nämligen att vi sätter ett pris på dem som släpper ut.

Det fina med vår skatt på handelsgödsel är att vartenda öre går tillbaka till jordbruket för att jordbruket ska kunna bedriva ett mer aktivt miljöarbete, så vi finansierar också våra förslag för ett grönare jordbruk. Det är inte bara så att vi säger någonting som inte leder till någonting i praktiken.

Anf. 193 BENGT-ANDERS JOHANSSON (M) replik:

Fru talman! Det är en ganska traditionell oppositionspolitik från vänsterkartellen, nämligen att vi ska åka ned till Bryssel och sitta där och vara bombastiska och köra vårt race. Vi ska över huvud taget inte se till att vi ingår i någon helhet, så att vi därigenom kan påverka helheten, utan vi ska bryta oss ut. Det har vi provat under tidigare regeringar. Med vilket resultat? Jo, att vi fick sätta oss längst ned utan att någon lyssnade eller brydde sig. Vi fick inte igenom någonting. Nu är vi med i matchen på ett helt annat sätt än vad vi har varit tidigare, tack vare att vi har en engagerad och intresserad alliansregering som har sett till att vi ska vara i centrum av det europeiska utvecklingsarbetet.

Det är intressant att höra här att det man vill göra för att underlätta för det svenska produktionsjordbruket är att ge ett ökat stöd till ekologisk odling. Det är ju en väldigt liten del, men resten? Inte ett enda svar fick vi från Jens Holm. Han är helt tom på idéer om hur vi ska underlätta. Inte ens regelförenkling nämner Jens Holm. Det är anmärkningsvärt, fru talman, att man är så tom på idéer för att underlätta svenskt jordbruk.

Jens Holm säger: Vi tar in skattepengar som sedan går tillbaka till jordbruket.

Det märkliga är att jordbruket inte har bett om att ha politiken som mellanhand. Men det är så vänsterkartellen arbetar, att man vill ta in pengar och sedan ratta runt själv enligt eget huvud. Man vill stödja ekologisk odling därför att man tror att människor inte har möjlighet att välja det själva. Nu visar de facto erfarenheterna att människor väljer detta i väldigt stor utsträckning. Då gör vi bedömningen att vi kan träda tillbaka, därför att nu finns det ett etablerat behov, ett etablerat sug, efter ekologiskt odlade livsmedel.

Fru talman! Jag konstaterar bara att med Vänsterpartiet vid styret skulle det svenska produktionsjordbruket gå en mycket mörk framtid till mötes.

(Applåder)

Anf. 194 NINA LUNDSTRÖM (FP):

Fru talman! Det här är ett motionsbetänkande från den allmänna motionstiden med 35 yrkanden.

Jag kommer främst att beröra stadsjordbruk, landsbygdsutveckling, ekologisk odling, jordbrukspolitikens finansiering och, om jag hinner, fru talman, konsumentmakt.

Vi har alla ett stort ansvar att medverka till hållbara och effektiva brukningsmetoder både hemmavid och på en global arena. Jag skulle vilja börja med en internationell utblick, och det är livsmedelsförsörjningen globalt sett.

Med snart 9 miljarder invånare i vår värld måste livsmedelsproduktionen öka med 70 procent till år 2040–2050 med mindre energi som används, mindre vattenmängd, färre kemikalier, mindre växtnärläckage och mindre areal. Det är viktigt att påminnas också om det globala perspektivet.

Tidigare debattörer har nämnt biologisk mångfald, vikten av besöksnäring, biogas och matproduktion. Men jag skulle också vilja påminna om själva företagandet, att jordbruket också är en del av våra näringar, företagandet, och viktigt för Sverige.

Det finns vissa skiljelinjer mellan oppositionen och regeringen och majoriteten i utskottet vad gäller vägen fram för att förstärka jordbrukets villkor. Folkpartiet och allianskollegerna har stor tilltro till såväl företagarna som tekniska innovationer och inte minst till konsumenterna och deras makt. Konsumenternas efterfrågan är ju oerhört viktig och påverkar utbudet av produkter.

Många satsningar har genomförts under alliansregeringen, och vi har redan hört nämnas Sverige – det nya matlandet. Arbetet med landsbygdsutveckling och fortsatt kraftfulla miljöinsatser är verkligen viktiga satsningar att framhålla.

Hållbar stadsutveckling är också en del av det som sker i Sverige. Stadsjordbruk har nämnts i betänkandet och i en av reservationerna. Och jag skulle vilja påminna om det arbete som de tre utskotten – trafikutskottet, civilutskottet och miljö- och jordbruksutskottet – har bedrivit vad gäller hållbar stadsutveckling. I det sammanhanget har också odlingarna haft en viktig betydelse. Tanken går till ungdomarna på de tre gymnasieskolorna som fick i uppdrag att visa på hur de såg på stadsutveckling. Man blir fascinerad av det gröna, det lokala och nära som ungdomarna visade på.

Jag var nyligen på en konferens här i Stockholms län med mitt parti där frågan om stadsjordbruk väcktes. Vi kunde konstatera att även en region som storstadsregionen Stockholm, som kommer att växa med ett Göteborg på 20 år, kommer att ha utmaningar framför sig. Hur vet vi hur behoven ser ut 2050? Vi kunde också konstatera att med de möjligheter som finns i PBL till överexploatering ska man tänka på jordbrukets villkor och den mark som finns tillgänglig, vilket också är ett viktigt perspektiv.

Jordbruk handlar alltså inte bara om glesbygd och landsbygd utan också om städerna. Men i reservationen finns påståenden som inte ger en rättvisande bild, för där påstås att myndigheter och institutioner har till uppgift att främja odling och jordbruk på landsbygden. Det finns inget som hindrar privatpersoner att kontakta Jordbruksverket för att rådfråga. Man gör ingen generell åtskillnad mellan jordbruk på landsbygd intill bebyggelse och i stadsnära miljö.

När jordbruk bedrivs på jordbruksmark av ett jordbruksföretag är Jordbruksverket och länsstyrelserna stödfunktioner. Myndigheterna gör ingen skillnad på om det är ett stadsnära jordbruk eller ett jordbruk i glesbygd, vilket ger en rättvisande bild av de förutsättningar som finns. Det finns alltså ingen uttalad landsbygdskoppling i länsstyrelsernas eller de andra myndigheternas arbete.

Jag skulle också vilja beröra konsumentperspektivet och konsumentmakten, där märkning av varor är en viktig del för att konsumenterna ska kunna efterfråga till exempel ekologiska produkter men även av hälsoskäl. Vi har i den tidigare debatten varit inne på kemikalier, men det finns många som av andra skäl vill veta vad de konsumerar. Konsumentmakten är också en viktig drivkraft för producenterna, vilket är viktigt att påminnas om.

Som jag tidigare nämnde är jordbruket också företagande. Företagandet är ett viktigt nav för att vi ska kunna ha ett solidariskt samhälle och skapa de resurser och sociala reformer som vi alla mår om.

Jordbrukspolitiken inom EU har kommit upp flera gånger i debatten. Det är viktigt att betona att jordbrukspolitiken behöver reformeras. Det förutsätter dock ett samarbete och att vi skapar allianser inom detta reformarbete. Vi har EU-parlamentariker som jobbar med frågan, inte minst Marit Paulsen.

EU:s jordbruksstöd ska enligt Sveriges uppfattning styras över till miljöinsatser. Sverige fördelar 70 procent inom nuvarande programperiod i landsbygdsprogrammet till miljöåtgärder. Reformering är viktigt och måste ske. Jordbrukets marknadsanpassning är viktig så att konsumenternas efterfrågan får ett genomslag. Stöd till produktion snedvrider konkurrensen på den inre marknaden.

Jag är glad över att regeringen på ett konstruktivt och medvetet sätt arbetar för en hållbar produktion genom internationella organisationer.

Låt mig också påminna om att vägen ut ur fattigdom och biståndsberoende går via jordbruket, där inte minst stöd till kvinnor kan lyfta hela familjer ur fattigdom och också ge barn möjlighet till skolgång.

När man diskuterar jordbrukspolitik måste man också säga något om ekologisk odling. Liksom tidigare talare har varit inne på finns det en konsumentefterfrågan på ekologiskt odlade produkter. Under 2009 ökade den med 15–20 procent. Konsumenternas intresse håller i sig, och produ-

centerna väljer att svara på efterfrågan. En särskild satsning finns för ekologisk produktion inom ramen för Sverige – det nya matlandet.

Vidare är småskalig livsmedelsförädling viktigt, inte minst sett till företagandets villkor och möjligheter till besöksnäring.

Fru talman! Att bruka utan att förbruka är en bärande del i jordbrukspolitiken. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 195 PER ÅSLING (C):

Fru talman! Den gröna sektorn är utan tvekan en framtidsnäring. Globalt förväntas efterfrågan på mat öka med 70 procent de kommande 40 åren. De gröna näringarna är centrala för att nå såväl nationella som europeiska och globala klimatmål. Det är också inom ramen för den gröna sektorn som biologisk mångfald måste värnas.

Globalt har vi sett att intresset för gröna näringar har ökat också från riskkapitalister och investerare. Med den självklara sanningen att alla måste äta säger en investerare i Wall Street Journal att jordbruk och vatten troligen är de två största marknaderna i världen. Det är ett perspektiv som är fjärran från den alltför ofta problemfyllda utgångspunkt som präglat svensk jordbruksdebatt under decennier. Det är tyvärr också ett perspektiv som är alltför frånvarande i diskussionen om det svenska jordbrukets framtida utveckling.

Frågan är enkel. Ska svenskt jordbruk vara en del i en växande global näring eller ska vi ställa oss utanför?

Fru talman! Jag tror att de flesta instämmer med mig i ambitionen att vi ska ha ett bärkraftigt svenskt jordbruk som kan skapa sysselsättning och intäkter och bidra till regional utveckling. Det måste också återspeglas i den politik som förs. Den hållningen bör också prägla svenskt deltagande i den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU.

Det är i dagsläget inget alternativ att skrota den gemensamma politiken. Det skulle gå ut över såväl hela det svenska jordbruket som den biologiska mångfalden. Däremot är det angeläget att åstadkomma reformer som inte bara driver hela det europeiska jordbruket i rätt riktning utan också premierar dem som går före.

I sammanhanget kan det också vara värt att påminna jordbruksstödet kritiker om hur pass små kostnaderna för den gemensamma jordbrukspolitiken är. De må vara en stor del av unionens budget, men det är också ett av ytterst få områden där gemenskapen har den fulla kompetensen. Jordbrukets kompensation handlar om ca 2 procent av EU-ländernas samlade offentliga utgifter. Jag är övertygad om att den nitiske budgetkontrollanten kan hitta betydligt större och sämre skötta budgetposter än så.

För det svenska jordbruket är det positivt att fokus flyttas från rena produktionsstöd till andra faktorer som miljöersättning och satsningar på nya produktionsområden.

Det betyder dock inte att EU-medlemskapet förvaltats på bästa sätt. Våra 16 år som medlem har ofta varit tuffa för landets primärproduktion. Ser vi till Finland och Österrike, de två länder som kom med samtidigt som Sverige, så har de fört en nationell politik som syftat till att tillvarata medlemskapets möjligheter. I båda länderna har slakten av svin ökat

dramatiskt. I Finlands fall motsvarar det i stort sett den svenska minskningen. Även om den finska produktionen av nötboskap och mjölk har minskat något så överträffar det utvecklingen i Sverige med råge.

Med 16 års facit måste vi beskriva den svenska linjen inom EU som misslyckad. Det går i längden inte att missgynna den inhemska produktionen genom högre pålagor när priset på livsmedel ofta sätts på den globala marknaden.

En stor del av den svenska maten exporteras. Motiveringen att konsumenterna är beredda att betala mer för svensk mat håller kanske inom landet, men det lär vara svårt att övertyga franska eller tyska konsumenter om det.

Fru talman! Det borde inte vara dramatiskt att konstatera att det ligger i landets intresse att ha en bärkraftig jordbrukssektor med en produktion som i grova drag motsvarar den inhemska konsumtionen – inte för att vi ska sluta importera men väl för att vi också ska kunna exportera.

Det borde inte heller vara dramatiskt att slå fast att det är av nationellt intresse att det också framgent ska råda rimliga konkurrensvillkor för svenskt jordbruk och att det måste omsättas i svensk politik.

Under senare år har många initiativ tagits som alla har bidragit till bättre konkurrenskraft. Jag tänker på åtgärder som minskat krångel för företagen, vilket flera talare har nämnt, nedsättningar av egenavgifterna, minskade kostnader för myndigheternas kontroller, omställningen till förnybar energi och lanseringen av Matlandet Sverige, som också kommenterats flitigt från talarstolen under debatten.

De är alla bra initiativ, och jag vill också här i kammaren framhålla att de måste följas av flera. Svensk primärproduktion omfattas fortfarande av fler regler och högre skatter än konkurrenternas i våra grannländer.

Fru talman! Matlandet Sverige har inneburit en välkommen fokusering på jordbrukets möjligheter att marknadsföra de särskilda kvaliteter som präglar svenskt jordbruk, som livsmedelssäkerhet, miljöarbete och djuromsorg. Det är en profil som ska vara en tillgång, inte en belastning som det lätt blir när fokus enkom ligger på kostnaderna.

En del i ett nödvändigt utvecklingsarbete och en del i den offentliga politiken bör således vara att möjliggöra ökade intäkter genom att ta till vara dessa kvaliteter. Det finns naturligtvis inget som hindrar att svensk lufttorkad skinka kan konkurrera med tysk, fransk eller spansk eller för den delen exporteras. Liksom för franska yoghurtillverkare bör det vara naturligt att sälja svensk yoghurt på kvalitet i små portionsförpackningar. I mångt och mycket handlar det om näringens egen innovationsförmåga, men framför allt om hur grossist- och återförsäljarledet fungerar.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis konstatera att en ökad marknadsanpassning och förädling är välkommet. Men det måste ske inom ramen för en policy som värdesätter näringen och ger den goda förutsättningar att utvecklas. Efter alltför många år av tillbakagång har en mängd nödvändiga åtgärder nu satts i gång. Det är min förhoppning att omställningen också med ledning av denna debatt ska fortsätta på den inslagna vägen med reformer för ett levande och konkurrenskraftigt jordbruk i hela landet.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets ställningstaganden.

Anf. 196 PYRY NIEMI (S) replik:

Fru talman! Många ord och många meningar håller jag med dig om, Per. Jag tycker att du hade ett bra inlägg i många brottstycken. Det är trevligt att lyssna till dig och höra att du håller med oss socialdemokrater också. Men jag är lite bekymrad, och det har jag väl rätt att vara som oppositionspolitiker. Det gäller just Matlandet Sverige, som ni i Alliansen så ofta talar så väl om i ett läge där det finns så mycket som inte funkar i Sverige.

Fru talman! Per Åsling var inne mycket på grismärningen. Han jämförde bland annat hur den har utvecklats i Finland och Danmark. Han talade om dioxinskandaler och så vidare. Hur har vi i förhållande till Matlandet Sverige påverkat utvecklingen och att den har blivit så negativ när det gäller grismärningen?

Jag har ställt frågan till landsbygdsministern många gånger. Han påstår att detta är garanten för att vi ska ha en hög och god självförsörjningsgrad i Sverige när det gäller livsmedelsproduktion. Han säger också att Matlandet Sverige kommer att vara det som leder den svenska exporten utåt. Samtidigt ser vi att vi är väldigt beroende av livsmedelsimport, inte minst av svinkött.

Min fråga till dig, Per Åsling, är som följer: Vari ligger det bra med Matlandet Sverige när det gäller att hålla en hög självförsörjningsgrad, när det gäller att se till att vi ökar exporten, när det gäller att se till att vi har en bra djurvälstånd när djurskyddskontrollerna har halverats, när det gäller att se till att vi får ut bästa priset för det svenska köttet och så vidare?

Jag har frågat landsbygdsministern vid flera tillfällen. Han säger att Matlandet Sverige verkligen är svaret på detta. Men utvecklingen är precis tvärtom. Så välkommen med ett svar på frågan, Per Åsling!

Anf. 197 PER ÅSLING (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Pyry Niemi för frågeställningen. Matlandet Sverige innebär att Sveriges regering och landsbygdsminister nu tydligt säger att vi vill värna den svenska primärproduktionen. Vi vill värna en vidareförädling av svenska livsmedel. Vi vill öka produktionen. Jag tycker att det är oerhört väsentligt. Det är centralt att vi nu från regeringens sida har en ambition att öka produktionen på hela jordbruksområdet.

I ett läge där Sverige hävdar sig bra med duktiga bönder, en stor innovationsförmåga och en stor satsning på förädling under senare år – mycket i riktning mot det småskaliga – vore det fel att inte nyttja denna viktiga marknadssatsning för att också stärka svensk landsbygd. Den kan ge oss möjlighet att stärka svenska exportintäkter.

Mycket av de problem som vi har i grismärningen grundar sig på tidigare ställningstaganden. Där har du, Pyry, och dina partivänner ett stort ansvar. Dessa har haft som politisk inriktning att bygga på att den svenska livsmedelsproduktionen skulle minska. De har byggt på att svenska bönder har haft högre kostnader än konkurrenterna.

I den globaliserade värld vi lever i sätts priserna ofta på den globala marknaden, som jag sade i mitt anförande. Men kostnaderna skapas på den nationella marknaden via den nationella politiken. Så har fallet varit under många år.

Anf. 198 PYRY NIEMI (S) replik:

Fru talman! Jag tycker ändå att Per Åsling är mig svaret skyldig. Jag får hela tiden svaret att Matlandet Sverige ska fixa detta. Men vi är fortfarande väldigt importberoende av inte minst griskött. Så är det. Vi har den kanske bästa grisvälfärden i världen – det rimmade till och med! Men vi hamnar i ett läge där grismärgen står och skriker efter hjälp. Man påstår att det inte finns några förutsättningar. Jättemånga gårdar läggs ned varje vecka i Sverige i dag. Jag tar det som ett exempel.

Detta gör mig bekymrad. Vi landar i ett läge där jag tycker att regeringen står upp och säger att Matlandet Sverige ska lösa allt detta genom export. Men verkligheten talar för en helt annan inblick i sammanhanget.

De flesta länder ägnar sig åt att handla lokalt. Så är det. 80 procent av det som säljs ute i Europa är lokalt producerade varor i respektive land. Men denna trend sker inte i Sverige. Var går den undre gränsen för hur självförsörjande vi ska vara? Det handlar inte bara om grismärgen. Det handlar också om andra näringar.

Det bekymrar mig att fokus är så pass mycket på Matlandet Sverige. Matlandet Sverige är i och för sig bra när det gäller förädling och export – den lilla export som det handlar om i det här sammanhanget av förädlade varor. Men grunden ligger i att primärproduktionen håller på att halka efter riktigt rejält. Det gör oss ganska sårbara i tider när det råder livsmedelsbrist ute i världen. Vad gör vi då, när vi inte har byggt upp en livsmedelsstrategi? Vad gör vi när vi har en låg självförsörjningsgrad och hela tiden går tillbaka till Matlandet Sverige?

Jag tycker att det är dags nu. Det gäller speciellt er inom Centerpartiet som ändå värnar dessa frågor, traditionellt sett. Det är dags att ta ett större ansvar för att bygga upp en tydlig livsmedelsstrategi. Matlandet Sverige är pittoreskt och bra och jättetrevligt för dem som jobbar inom det. Men det duger inte som en samlad nationell livsmedelsstrategi i Sverige.

Anf. 199 PER ÅSLING (C) replik:

Fru talman! Du hakar upp dig på Matlandet Sverige, Pyry. Se möjligheterna! Se möjligheterna i den nya politik som Matlandet Sverige innebär! Där ska vi öka primärproduktionen, öka förädlingen och satsa på offentlig upphandling för att få ett större inslag av svensk upphandling och satsa på restaurangsektorn och på andra områden.

Detta är bra. Det är första gången som det tas ett ordentligt jordbrukspolitiskt grepp över hela den svenska matvaru- och livsmedelskedjan.

Men oaktat det bekymrar det också mig att vi tappat produktion på olika områden. Nu är det grisarna som är allra svårast ute. Analogt med vad jag sade i mitt anförande tidigare beror detta mycket på en politik som har förts under många år där vi inte har sett till så att det svenska jordbruket har varit konkurrenskraftigt.

Det är den prioriteringen som nu görs från regeringens och från allianspartiernas sida för att stärka det svenska jordbrukets konkurrenskraft genom att minska kostnaderna, och också minska kostnaderna för att bli bättre positionerade på den svenska marknaden.

Anf. 200 IRENE OSKARSSON (KD):

Fru talman! Vi debatterar nu ett antal motioner. De flesta talare före mig har beskrivit modernäringen och dess framtidsutsikter i ett mycket större perspektiv, och även jag tänker tillåta mig att göra det.

Förra veckan presenterades LRF-barometern som konstaterar att det går ganska bra för svenskt jordbruk just nu, men läser man vidare kan man se att mycket kan bli bättre, mycket bättre.

Jag fick häromdagen frågan, av någon som inte var född i Sverige, varför vi inte är stolta över vårt lantbruk och det som de gör. Mitt svar blev att jo, det är vi väl. Då tittade vederbörande mig i ögonen och sade: Det märks inte. Ändå kan jag, fru talman, konstatera att alliansregeringen gjort mycket under de fyra och ett halvt till fem år som vi haft till förfogande för att förändra. Det han sade gjorde dock att jag fick tänka till ytterligare en gång. Det vi gör talar ju mycket högre än det vi säger.

Jag är stolt över det som Landsbygdsdepartementet nu jobbar med när det gäller att få upp kunskapen om svensk mat och dess mervärden. Samtidigt ger det energi till näringen att verka i både stort och smått. Men mer kan göras. Företagare ska ha rimliga villkor. Det ska vara möjligt att leva ett normalt familjeliv med ledighet, även om många av dem aldrig kommer att få uppleva fem veckors semester. På sistone har jag fått höra en del exempel på vad myndigheter inte bör göra. Det finns mer att göra för att bygga upp kunskap och kompetens.

Fru talman! Jag kan inte låta bli att kommentera det senaste beslutet som utskottet ska debattera om någon vecka. Det låter som om oppositionen tänker lösa alla lantbrukets problem, och i dag har fattats ytterligare ett beslut. Pyry Niemi och hans kolleger på bänken har sett till att det ska bli ännu svårare för lantbruket att fungera. Ännu en gång talar alltså gärningen högre än orden. Det, fru talman, var en parentes.

Det finns mycket i detta betänkande. Det rör allt från hur ett hållbart jordbruk ska formos, hur kulturlandskapet ska vårdas och hur stadsodling ska gå till. Vi har i ett inlägg av en kollega hört hur viktigt det är. Det handlar om hur hela landsbygden ska utvecklas. Landsbygdsolitik och jordbrukspolitik hänger intimt samman. Jordbruket är navet för en levande landsbygd. Det som länge varit rådande, en nedåtgående produktionskurva, har fått regeringen att göra tydliga satsningar på Sverige – det nya matlandet, och nu pågår arbetet med att på samma sätt ta fram en strategi för skogen, Skogsriket.

Fru talman! Jag tror att det är som vår landsbygdsminister säger, att mycket sitter i vår egen tanke och vår egen förmåga att ställa om – minst lika mycket som ekonomiska resurser, men även de måste finnas. Vi måste ha ett förenklat regelverk, jobbskatteavdrag, nedsättning av arbetsgivaravgifter, borttagande av skatter som ger tyngre ryggsäckar än de som redan finns. Allt detta behövs för att förstärka möjligheten att vara en tydlig konkurrent och kollega.

När det gäller det svenska jordbruket har vi dessutom behov av likvärdiga villkor med bönder på kontinenten. Alltså är det oerhört viktigt att vi har en gemensam jordbrukspolitik i Europa. Sverige ska driva en sund och tydlig linje i det arbetet, med budgetrestriktivitet. Om det är vi rörande ense i kammaren. Däremot tror jag att vi har lite olika syn på vad jordbruksbudgeten, som ju kommer att finnas, ska innehålla och hur den ska utformas. Det är inte stöd som ska delas ut. Det är ersättningar för det

som är mervärden för oss andra som inte jobbar. Det är resurser som ska fördelas via leaderarbeten och liknande. Det är, som Per Åsling och Bengt-Anders Johansson var inne på, utvecklingsresurser för att vi ska kunna ha företag som växer och frodas på landsbygden. Alla euro eller kronor ska utnyttjas effektivt. Det innebär att vi behöver se en rättvisare politik. De nya EU-länderna behöver, med rätta, få en större del av den gemensamma kakan, oavsett hur mycket den innehåller.

Fru talman! Produktion är viktigt, och då måste det produceras sådant som vi konsumenter efterfrågar. Jag vet att vi har en svensk näring som jag vågar säga är nästan världsbäst på detta. Men då måste vi vara beredda att betala priset för det – i livsmedelsbutiken, hos virkeshandlaren och i möbelaffären, alltså där det som produceras levereras till oss konsumenter.

Priset för att få en bevarad biologisk mångfald är att några värnar och vårdar den, att några brukar vårt landskap så att vi fortfarande kan vara attraktiva för boende och leverne på landsbygden. Vi ska också kunna ge någon form av ersättning för att det fortfarande bedrivs lantbruk i bygder som har så stort handikapp att de, sett rent kommersiellt, kanske aldrig kan räkna hem det hela.

Jag ska inte säga varifrån jag kommer. Jag brukar göra det i varenda debatt. Jo, jag säger det – Småland, småländska höglandet, som är södra Norrland i dessa sammanhang. Det är oerhört viktigt att där finns ett levande lantbruk så att våra turistbroschyrer kan innehålla Astrid Lindgrens Värld och värden i form av möjligheten att komma och se, bo, leva, uppleva, äta den goda maten, dricka mjölken och äta osten som Bengt-Anders Johansson talade om, och framgent också betala för det med smålänningar i form av Astrid Lindgren, Dag Hammarskjöld och Greta Garbo.

Regeringen har tagit ett tydligt initiativ och arbetar för att vi ska bevara det svenska djurskyddet på den höga nivå det har. Även här måste vi se vad det betyder för vår näring och hur vi tar ett tydligt ansvar när vi säger att ja, vi ska ha ett starkt djurskydd. Då måste vi i handling se till att våra företagare kan leva med de förutsättningarna.

Ewa Erikssons utredning ser jag med spänning fram emot när den kommer. Därför är det sorgligt att behöva konstatera att vi har en opposition som tror att de springer fortare och bättre utan att ha tagit del av en utredning som jag tror är den mest djuplodande vi kommer att se på detta område under mycket lång tid.

Livsmedelsproducenter är såväl stora som små företag, och det småskaliga är viktigt. Vi fick möta dem häromdagen i utskottet när Eldrimner besökte oss. Det handlar om ett dussintal företagare som kan vara goda förebilder och ambassadörer och som verkligen varit spjutspetsar i att utveckla en småskalig produktion som dessutom växer och blir större, precis som det är tänkt.

Det är viktigt att vi satsar resurser på detta, och det gör regeringen. Vi behöver satsa resurser på att utveckla det lokalproducerade, det närod-lade, den småskaliga slakten med mera. Samtidigt måste vi se till att de som är större producenter har rimliga villkor, för utan båda dessa fungerar inte svensk landsbygd. Då finns inte en svensk jordbrukspolitik värd namnet. Och i så fall vill jag inte vara med och ta ansvar för en nation som inte kommer att leva i sin helhet.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Prot. 2010/11:88
14 april

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 27 april.)

23 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositioner

2010/11:121 EU:s viseringskodex

2010/11:123 Biometriskt kännetecken i uppehållstillståndskort

2010/11:128 Medling och förlikning – ökade möjligheter att komma överens

2010/11:129 Genomförande av Prümrådsbeslutet – automatiserat uppgiftsutbyte

Skrivelse

2010/11:101 Årsredovisning för staten 2010

24 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställdes

den 14 april

2010/11:322 Resenärsperspektivet i järnvägstrafiken

av *Marie Nordén* (S)

till närings- och energiminister *Maud Olofsson* (C)

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 26 april.

25 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmäldes att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 14 april

2010/11:443 Mor Gabriels kloster i Turkiet

av *Robert Halef* (KD)

till utrikesminister *Carl Bildt* (M)

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 26 april.

Prot. 2010/11:88
14 april

26 § Kammaren åtskildes kl. 20.39.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 13.54,
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.58,
av tredje vice talmannen därefter till och med 21 § anf. 154 (delvis),
av talmannen därefter till och med 22 § anf. 192 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL

/Eva-Lena Ekman

1 §	Justering av protokoll.....	1
2 §	Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
3 §	Avsägelse.....	1
4 §	Anmälan om kompletteringsval till Utrikesnämnden	1
5 §	Anmälan om ordförande i utskott	2
6 §	Meddelande om namnändring.....	2
7 §	Hänvisning av ärenden till utskott och beslut om förlängd motionstid	2
8 §	Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen.....	2
9 §	Grönbok om offentlig upphandling.....	3
	Finansutskottets utlåtande 2010/11:FiU44	3
	Anf. 1 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	3
	Anf. 2 MARIE NORDÉN (S).....	4
	Anf. 3 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	5
	Anf. 4 MARIE NORDÉN (S) replik	6
	Anf. 5 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	6
	Anf. 6 MARIE NORDÉN (S) replik	7
	Anf. 7 JONAS ERIKSSON (MP).....	7
	Anf. 8 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	8
	Anf. 9 JONAS ERIKSSON (MP) replik	8
	Anf. 10 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik	9
	Anf. 11 JONAS ERIKSSON (MP) replik	9
	Anf. 12 JACOB JOHNSON (V).....	9
	Anf. 13 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik	10
	Anf. 14 JACOB JOHNSON (V) replik	10
	Anf. 15 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik	11
	Anf. 16 JACOB JOHNSON (V) replik	11
	(Beslut fattades under 16 §.).....	11
10 §	Ny lag om europeiska företagsråd.....	11
	Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2010/11:AU6.....	11
	Anf. 17 KERSTIN NILSSON (S)	11
	Anf. 18 JOHAN ANDERSSON (S)	12
	Anf. 19 JOSEFIN BRINK (V)	13
	Anf. 20 CHRISTOFFER JÄRKEBORN (M).....	15
	Anf. 21 JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	17
	Anf. 22 CHRISTOFFER JÄRKEBORN (M) replik	18
	Anf. 23 JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	18
	Anf. 24 CHRISTOFFER JÄRKEBORN (M) replik	19

Anf. 25 JOSEFIN BRINK (V) replik	19
Anf. 26 CHRISTOFFER JÄRKEBORN (M) replik	20
Anf. 27 JOSEFIN BRINK (V) replik	20
Anf. 28 CHRISTOFFER JÄRKEBORN (M) replik	20
Anf. 29 HANS BACKMAN (FP)	21
Anf. 30 ABIR AL-SAHLANI (C).....	23
Anf. 31 JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	24
Anf. 32 ABIR AL-SAHLANI (C) replik	24
Anf. 33 JOHAN ANDERSSON (S) replik.....	25
Anf. 34 ABIR AL-SAHLANI (C) replik	25
Anf. 35 LARS-AXEL NORDELL (KD)	25
Anf. 36 JOSEFIN BRINK (V) replik.....	28
Anf. 37 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik	28
Anf. 38 JOSEFIN BRINK (V) replik.....	28
Anf. 39 LARS-AXEL NORDELL (KD) replik	29
(Beslut fattades under 16 §.)	29
11 § Kommittéberättelse 2011	29
Konstitutionsutskottets betänkande 2010/11:KU27	29
(Beslut fattades under 16 §.)	29
12 § Vuxenutbildning	30
Utbildningsutskottets betänkande 2010/11:Ubu9.....	30
Anf. 40 GUNILLA SVANTORP (S).....	30
(forts. 14 §).....	32
Ajournering.....	32
Återupptagna förhandlingar	32
13 § Frågestund	32
Anf. 41 TALMANNEN	32
<i>Skattesänkningar och välfärd</i>	<i>32</i>
Anf. 42 LENA HALLENGREN (S).....	32
Anf. 43 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	33
Anf. 44 LENA HALLENGREN (S).....	33
Anf. 45 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	33
<i>Moms för ideella föreningar.....</i>	<i>34</i>
Anf. 46 CECILIA MAGNUSSON (M)	34
Anf. 47 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M)	34
<i>Krisen i Saab</i>	<i>34</i>
Anf. 48 PETER RÅDBERG (MP).....	34
Anf. 49 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	34
Anf. 50 PETER RÅDBERG (MP).....	35
Anf. 51 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	35
<i>Läkemedels påverkan på miljön</i>	<i>35</i>
Anf. 52 PER ÅSLING (C)	35
Anf. 53 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	36
Anf. 54 PER ÅSLING (C)	36
<i>TBC-screening för asylsökande.....</i>	<i>36</i>
Anf. 55 PER RAMHORN (SD).....	36
Anf. 56 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	36

Anf. 57 PER RAMHORN (SD)	37
Anf. 58 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	37
<i>Public service-avgift</i>	37
Anf. 59 ANDREAS CARLSON (KD)	37
Anf. 60 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M)	38
Anf. 61 ANDREAS CARLSON (KD)	38
Anf. 62 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M)	38
<i>Kulturellt samarbete mellan Grekland och Sverige</i>	38
Anf. 63 BENGT BERG (V)	38
Anf. 64 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M)	39
Anf. 65 BENGT BERG (V)	39
Anf. 66 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M)	39
<i>Omvårdnadsprogrammet</i>	39
Anf. 67 LOUISE MALMSTRÖM (S)	39
Anf. 68 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	40
Anf. 69 LOUISE MALMSTRÖM (S)	40
Anf. 70 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	41
<i>Flygbuller i Linköping</i>	41
Anf. 71 FINN BENGTTSSON (M)	41
Anf. 72 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (C)	41
Anf. 73 FINN BENGTTSSON (M)	41
Anf. 74 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (C)	42
<i>Vargstammen</i>	42
Anf. 75 CHRISTIN HAGBERG (S)	42
Anf. 76 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (C)	42
Anf. 77 CHRISTIN HAGBERG (S)	42
Anf. 78 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (C)	43
<i>Ungdomars idrottande</i>	43
Anf. 79 AMIR ADAN (M)	43
Anf. 80 Kultur- och idrottsminister LENA ADELSON LILJEROTH (M)	43
<i>Konsumentskydd vid sms-lån</i>	44
Anf. 81 JONAS GUNNARSSON (S)	44
Anf. 82 Statsrådet PETER NORMAN (M)	44
Anf. 83 JONAS GUNNARSSON (S)	44
Anf. 84 Statsrådet PETER NORMAN (M)	44
<i>Tandvårdsreformen</i>	45
Anf. 85 GUSTAV NILSSON (M)	45
Anf. 86 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	45
Anf. 87 GUSTAV NILSSON (M)	45
Anf. 88 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD)	45
<i>Pensionsfrågan inom scenkonsten</i>	46
Anf. 89 ISAK FROM (S)	46
Anf. 90 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP)	46

Anf. 91 ISAK FROM (S).....	47
Anf. 92 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	47
<i>Forskningsavtal om ESS-anläggningen</i>	47
Anf. 93 THOMAS STRAND (S).....	47
Anf. 94 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	47
Anf. 95 THOMAS STRAND (S).....	48
Anf. 96 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	48
<i>Framtidens skolutveckling</i>	48
Anf. 97 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	48
Anf. 98 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	49
Anf. 99 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	49
Anf. 100 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	49
<i>Drogfria skolor</i>	49
Anf. 101 BJÖRN SÖDER (SD).....	49
Anf. 102 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	50
Anf. 103 BJÖRN SÖDER (SD).....	50
Anf. 104 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (FP).....	50
<i>Klimatpolitiken</i>	51
Anf. 105 LARS HJÄLMERED (M).....	51
Anf. 106 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (C).....	51
Anf. 107 LARS HJÄLMERED (M).....	51
Anf. 108 Miljöminister ANDREAS CARLGREN (C).....	52
Anf. 109 TALMANNEN	52
14 § (forts. från 12 §) Vuxenutbildning (forts. UbU9)	52
Anf. 110 ESABELLE DINGIZIAN (MP)	52
Anf. 111 JAN ERICSON (M).....	54
Anf. 112 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik	57
Anf. 113 JAN ERICSON (M) replik.....	57
Anf. 114 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik	57
Anf. 115 JAN ERICSON (M) replik.....	57
Anf. 116 GUNILLA SVANTORP (S) replik.....	58
Anf. 117 JAN ERICSON (M) replik.....	58
Anf. 118 GUNILLA SVANTORP (S) replik.....	59
Anf. 119 JAN ERICSON (M) replik.....	59
Anf. 120 ROGER HADDAD (FP).....	60
Anf. 121 GUNILLA SVANTORP (S) replik.....	61
Anf. 122 ROGER HADDAD (FP) replik.....	62
Anf. 123 GUNILLA SVANTORP (S) replik.....	62
Anf. 124 ROGER HADDAD (FP) replik.....	62
Anf. 125 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik	63
Anf. 126 ROGER HADDAD (FP) replik.....	63
Anf. 127 ESABELLE DINGIZIAN (MP) replik	63
Anf. 128 ROGER HADDAD (FP) replik.....	64
Anf. 129 PER LODENIUS (C).....	64
Anf. 130 RICHARD JOMSHOF (SD).....	65
(forts. 17 §).....	67
Ajournering	67
Återupptagna förhandlingar	68

15 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 13 april.....	68	Prot. 2010/11:88
TU17 Infrastrukturens planering	68	14 april
TU18 Trafiksäkerhet	69	
SfU10 Försäkringskassans lokala närvaro	71	
16 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	71	
FiU44 Grönbok om offentlig upphandling	71	
AU6 Ny lag om europeiska företagsråd	71	
KU27 Kommittéberättelse 2011	71	
17 § (forts. från 14 §) Vuxenutbildning (forts. UbU9).....	71	
Anf. 131 YVONNE ANDERSSON (KD).....	71	
Anf. 132 JAN ERICSON (M)	73	
(Beslut skulle fattas den 27 april.)	73	
18 § Familjerättsliga frågor	74	
Civilutskottets betänkande 2010/11:CU18	74	
Anf. 133 JONAS GUNNARSSON (S)	74	
Anf. 134 JAN LINDHOLM (MP).....	76	
Anf. 135 CARINA HERRSTEDT (SD).....	78	
Anf. 136 MARIANNE BERG (V)	79	
Anf. 137 THOMAS FINNBORG (M).....	81	
Anf. 138 JAN ERTSBORN (FP).....	82	
Anf. 139 PER LODENIUS (C)	84	
Anf. 140 OTTO VON ARNOLD (KD).....	86	
Anf. 141 MARIANNE BERG (V) replik	87	
Anf. 142 OTTO VON ARNOLD (KD) replik	87	
Anf. 143 MARIANNE BERG (V) replik	87	
Anf. 144 OTTO VON ARNOLD (KD) replik	88	
(Beslut skulle fattas den 27 april.)	88	
19 § Elkänslighet.....	88	
Försvarsutskottets betänkande 2010/11:FöU5	88	
Anf. 145 BODIL CEBALLOS (MP).....	88	
Anf. 146 ANDERS HANSSON (M).....	90	
Anf. 147 BODIL CEBALLOS (MP) replik	92	
Anf. 148 ANDERS HANSSON (M) replik.....	92	
Anf. 149 BODIL CEBALLOS (MP) replik	93	
Anf. 150 ANDERS HANSSON (M) replik.....	93	
Anf. 151 MIKAEL JANSSON (SD)	94	
Anf. 152 TORBJÖRN BJÖRLUND (V)	95	
Anf. 153 JAN LINDHOLM (MP).....	96	
(Beslut skulle fattas den 27 april.)	97	
20 § Explosiva ämnen	97	
Försvarsutskottets betänkande 2010/11:FöU6	97	
(Beslut skulle fattas den 27 april.)	97	
21 § Kemikaliekontroll.....	97	
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2010/11:MJU15	97	
Anf. 154 MATILDA ERNKRANS (S)	97	
Anf. 155 KEW NORDQVIST (MP)	99	
Anf. 156 JENS HOLM (V).....	100	

Anf. 157	LINDA ANDERSSON (M)	102
Anf. 158	JENS HOLM (V) replik	104
Anf. 159	LINDA ANDERSSON (M) replik	104
Anf. 160	JENS HOLM (V) replik	105
Anf. 161	LINDA ANDERSSON (M) replik	105
Anf. 162	MATILDA ERNKRANS (S) replik	105
Anf. 163	LINDA ANDERSSON (M) replik	106
Anf. 164	MATILDA ERNKRANS (S) replik	106
Anf. 165	LINDA ANDERSSON (M) replik	106
Anf. 166	NINA LUNDSTRÖM (FP)	107
Anf. 167	JENS HOLM (V) replik	108
Anf. 168	NINA LUNDSTRÖM (FP) replik	109
Anf. 169	JENS HOLM (V) replik	110
Anf. 170	NINA LUNDSTRÖM (FP) replik	110
Anf. 171	ROGER TIEFENSEE (C)	110
Anf. 172	JENS HOLM (V) replik	112
Anf. 173	ROGER TIEFENSEE (C) replik	112
Anf. 174	JENS HOLM (V) replik	112
Anf. 175	ROGER TIEFENSEE (C) replik	113
Anf. 176	MATILDA ERNKRANS (S) replik	113
Anf. 177	ROGER TIEFENSEE (C) replik	113
Anf. 178	MATILDA ERNKRANS (S) replik	113
Anf. 179	ROGER TIEFENSEE (C) replik	114
Anf. 180	IRENE OSKARSSON (KD)	114
Anf. 181	KEW NORDQVIST (MP) replik	116
Anf. 182	IRENE OSKARSSON (KD) replik	116
Anf. 183	KEW NORDQVIST (MP) replik	116
Anf. 184	IRENE OSKARSSON (KD) replik	117
Anf. 185	GUNVOR G ERICSON (MP)	117
	(Beslut skulle fattas den 27 april.)	118
22 §	Jordbrukspolitik m.m.	118
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2010/11: MJU16	118
Anf. 186	PYRY NIEMI (S)	118
Anf. 187	KEW NORDQVIST (MP)	121
Anf. 188	JENS HOLM (V)	123
Anf. 189	BENGT-ANDERS JOHANSSON (M)	124
Anf. 190	JENS HOLM (V) replik	127
Anf. 191	BENGT-ANDERS JOHANSSON (M) replik	127
Anf. 192	JENS HOLM (V) replik	128
Anf. 193	BENGT-ANDERS JOHANSSON (M) replik	128
Anf. 194	NINA LUNDSTRÖM (FP)	129
Anf. 195	PER ÅSLING (C)	131
Anf. 196	PYRY NIEMI (S) replik	133
Anf. 197	PER ÅSLING (C) replik	133
Anf. 198	PYRY NIEMI (S) replik	134
Anf. 199	PER ÅSLING (C) replik	134
Anf. 200	IRENE OSKARSSON (KD)	135
	(Beslut skulle fattas den 27 april.)	137

23 § Bordläggning.....	137	Prot. 2010/11:88
24 § Anmälan om interpellation	137	14 april
25 § Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	137	<hr/>
26 § Kammaren åtskildes kl. 20.39.....	138	

Tryck: Elanders, Vällingby 2011